

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

BIL ETHOLIADAU A CHYRFF ETHOLEDIG (CYMRU)

Memorandwm Esboniadol
yn ymgorffori'r
Asesiad Effaith Rheoleiddiol a'r
Nodiadau Esboniadol

Mehefin 2024

Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru)

Memorandwm Esboniadol Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru)

Lluniwyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan is-adran Etholiadau Llywodraeth Cymru ac fe'i gosodir gerbron Senedd Cymru.

Fe'i lluniwyd a'i osod yn wreiddiol ym mis Hydref 2023 yn unol â Rheol Sefydlog 26.6, a gosodir Memorandwm diwygiedig yn awr yn unol â Rheol Sefydlog 26.28.

Datganiad yr Aelod

Yn fy marn i byddai darpariaethau Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru), a gyflwynir gennyf i ar 2 Hydref 2023, o fewn cymhwysedd deddfwriaethol Senedd Cymru.

Mick Antoniw AS

Y Cwnsler Cyffredinol
Yr Aelod o'r Senedd sy'n gyfrifol am y Bil

25 Mehefin 2024

Cynnwys

Rhestr o fyfoddau	3
Rhan 1 – MEMORANDWM ESBONIADOL	4
1. Disgrifiad	4
2. Cymhwysedd Deddfwriaethol	6
3. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael	7
4. Ymgynghori	37
5. Y pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth	40
RHAN 2 – ASESIAD EFFAITH RHEOLEIDDIOL	84
6. Crynodeb o'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol	84
7. Yr opsiynau – crynodeb	91
8. Costau a manteision – crynodeb	92
9. Costau a manteision	94
Rhan 1 o'r Bil – Gweinyddiaeth Etholiadol a Chofrestru	
Rhan 2 o'r Bil – Cyrff Etholedig a'u Aelodau	
10. Asesiad Fforddiadwyedd	164
11. Asesiadau o'r Effaith	170
12. Asesu'r Gystadleuaeth	171
13. Adolygu ar ôl gweithredu	172
ATODIAD 1 – Nodiadau Esboniadol	174
ATODIAD 2 – Mynegai Rheolau Sefydlog	210
ATODIAD 3 – Tabl Tarddiadau	215
ATODIAD 4 – Atodlen o Ddiwygiadau	218
ATODIAD 5 – Tablau Crynodeb o Gostau	432
ATODIAD 6 – Asesiad Effaith ar Gyfiawnder	439

Rhestr o fyrfoddau

(Nid yw'n berthnasol i'r Nodiadau Esboniadol)

Corff	Byrfodd
Bwrdd Cydlynu Etholiadol Cymru	WECB
Bwrdd Rheoli Etholiadol	EMB
Comisiwn Etholiadol yng Nghymru	CE
Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru	y Comisiwn
Cynghorau Cymuned a Thref	Cynghorau Cymuned
Cymdeithas Gweinyddwyr Etholiadol	AEA
Panel Annibynnol ar Gydnabyddiaeth Ariannol i Gymru	IRPW (y Panel)
Y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol	OBR
Deddfwriaeth	Byrfodd
Deddf Cofrestru a Gweinyddu Etholiadol 2013	ERAA 2013
Deddf Cymru 2017	Deddf 2017
Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983	Deddf 1983
Deddf Etholiadau 2022	Deddf 2022
Deddf Gweinyddu Etholiadol 2006	Deddf 2006
Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013	Deddf 2013
Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021	Deddf 2021
Deddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000	Deddf 2000
Deddf Senedd ac Etholiadau (Cymru) 2020	Deddf 2020
Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011	Mesur 2011
Termau Etholiadol	Byrfodd
Cofrestru Etholiadol Unigol	IER
Gwahoddiad i gofrestru	ITR
Pleidlais Sengl Drosglwyddadwy	STV
Swyddogion Canlyniadau	ROs
Systemau Rheoli Etholiadol	EMS

RHAN 1 – MEMORANDWM ESBONIADOL

1. Disgrifiad

- 1.1. Mae Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) (y Bil) yn darparu ar gyfer cofrestru etholwyr yn awtomatig yn amodol ar ei dreialu'n llwyddiannus a chryfhau gweinyddu etholiadol drwy sefydlu EMB. Bydd hefyd yn bwrw ymlaen â diwygio'r prosesau ar gyfer cynnal adolygiadau cymunedol ac etholiadol a diddymu'r Panel, gan roi y mwyafrif o swyddogaethau blaenorol y Panel i'r Comisiwn. Bydd y Bil yn ein galluogi i wella hygyrchedd etholiadau datganoledig ar gyfer pleidleiswyr anabl yn ogystal â gwella diogelwch ymgeiswyr drwy foderneiddio a gwella'r diffiniad o drosedd dylanwad amhriodol.
- 1.2. I grynhoi, mae'r Bil yn cynnig:
  - Rhoi swyddogaethau EMB yng Nghymru i'r Comisiwn a fydd yn golygu bod y Comisiwn yn sefydlu'r EMB i ysgwyddo cyfrifoldeb am oruchwylio'r gwaith o gyd-drefnu a gweinyddu etholiadau datganoledig, cydweithio â Swyddogion Canlyniadau a Swyddogion Cofrestru Etholiadol yn ogystal â chynghori Gweinidogion Cymru ar faterion sy'n ymwneud ag iechyd democrataidd y wlad.
  - Cyflwyno cofrestru etholiadol heb gais, a'r gallu i dreialu'r dulliau mwyaf priodol ar gyfer cyflawni hyn.
  - Creu dyletswydd a roddir ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith a fydd â'r nod o wella amrywiaeth o fewn strwythurau democrataidd y Senedd a llywodraeth leol yn ogystal â chreu a theilwra cynlluniau unigol i ddarparu cymorth ar gyfer nodweddion gwarchoddedig.
  - Diddymu'r gofyniad i nodi geiriad a fformat penodol yr arolwg i ymgeiswyr llywodraeth leol mewn rheoliadau.
  - Creu gofyniad am lwyfan gwybodaeth i bleidleiswyr all gynnal gwybodaeth ymgeiswyr a phleidleisio ar gyfer etholiadau'r Senedd a phrif gynghorau.
  - Sicrhau bod ymgeiswyr ac asiantau yn atebol am wariant tybiannol dim ond pan fyddant wedi cyfarwyddo ei ddefnydd, caniatáu i bersonau awdurdodedig wneud taliadau heb fynd drwy asiant etholiadol, a chyfyngu ar bwy all weithredu fel ymgyrchydd trydydd parti mewn etholiadau datganoledig. Er mwyn cefnogi'r newidiadau hyn i gyllid ymgyrchoedd, mae'r Bil hefyd yn cynnig galluogi'r Comisiwn Etholiadol i gynnwys y rhain yn ei godau ymarfer.
  - Addasu rôl a chylch gwaith y Comisiwn, gan gynnwys newidiadau i enw a swyddogaethau ei bwyllgor archwilio, cryfhau trefniadau

adolygiadau etholiadol yn sylweddol yn ogystal â rhoi swyddogaethau i'r Comisiwn i ymgymryd â'r mwyafrif o'r swyddogaethau a gyflawnir gan y Panel ar hyn o bryd. Bydd y Comisiwn hefyd yn gyfrifol am bennu swm unrhyw daliad ymaddasu sy'n daladwy gan awdurdod lleol (a ragnodir mewn rheoliadau sydd wedi'u gwneud gan Weinidogion Cymru) i aelodau o'r awdurdodau lleol rhagnodedig hynny, nad ydynt yn llwyddo i gael eu haillethol mewn etholiad cyngor lleol.

- Anghymwyso cyngorwyr tref a chymuned yng Nghymru rhag gwasanaethu yn Aelodau o'r Senedd a diddymu'r "cyfnod gras" presennol i brif gynghorwyr a etholir i'r Senedd ac i Aelodau o'r Senedd a etholir yn Aelodau Seneddol y Deyrnas Unedig.
- Anghymwyso personau sydd wedi'u heuogfarnu o'r drosedd o ddichell rhag bod yn Aelod o'r Senedd neu'n ymgeisydd i fod yn Aelod o'r Senedd am gyfnod o 4 blynedd.
- Creu dyletswydd a roddir ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i bleidiau gwleidyddol cofrestredig ynghylch;
  - Casglu, crynhoi a chyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth ynghylch ymgeiswyr ar gyfer etholiadau'r Senedd.
  - Datblygu, cyhoeddi, gweithredu ac adolygu strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant mewn perthynas â phob etholiad Cymreig.

2. Cymhwysedd Deddfwriaethol

2.1. Mae gan Senedd Cymru ("y Senedd") y cymhwysedd deddfwriaethol i wneud y darpariaethau ym Mil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) ("y Bil") yn unol â Rhan 4 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Cymru 2017.

3. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

Cyd-destun

- 3.1. Estynnwyd cymhwysedd deddfwriaethol y Senedd mewn perthynas ag etholiadau'r Senedd ac etholiadau llywodraeth leol Cymru drwy Ddeddf 2017. Ers hynny, cyflwynwyd sawl darn o ddeddfwriaeth gan y Senedd i ddiwygio'r modd y cynhelir etholiadau yng Nghymru. Y mwyaf nodedig yw Deddf 2020 a Deddf 2021 a ostyngodd yr oedran pleidleisio i 16 oed a rhoi'r hawl i ddinasyddion tramor cymwys bleidleisio.
- 3.2. Mae'r gyfraith etholiadol yn hynafol ac yn gymhleth ac nid yw'n darparu ar gyfer system etholiadol sy'n addas ar gyfer yr 21^{ain} ganrif. Nod y Bil hwn yw mynd i'r afael â'r materion hynny a symud ein huchelgais yn ei blaen er mwyn galluogi pob dinesydd i chwarae ei ran yn ein system ddemocrataidd yn llawn a gosod y sylfeini ar gyfer arloesi a gwella yn y dyfodol.
- 3.3. Mae annog pobl i gofrestru ar y gofrestr etholiadol a phleidleisio wedi hynny yn hollbwysig inni, yn ogystal â sicrhau bod prosesau democrataidd mor syml â phosibl i'r etholwr. Bydd y Bil hwn yn gosod dyletswydd ar Swyddogion Cofrestru Etholiadol i gofrestru etholwyr yn awtomatig ar gofrestrau llywodraeth leol. Golyga hyn na fydd rhaid i ddinasyddion wneud cais i gofrestru i bleidleisio yn etholiadau'r Senedd nac etholiadau lleol a byddant ar y gofrestr etholiadol er mwyn cael gwybodaeth am etholiadau sydd ar y gweill. I gyflawni hyn, rydym yn gweithio gydag awdurdodau lleol a rhanddeiliaid etholiadol allweddol i ddatblygu cynlluniau treialu cofrestru awtomatig.
- 3.4. Dylai sefydliadau democrataidd adlewyrchu'r cymunedau y maent yn eu gwasanaethu. Rydym yn cydnabod yr heriau a wynebwr gan bobl o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol. Mae'r Bil hwn yn gosod dyletswydd statudol ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith i geisio gwella amrywiaeth o fewn strwythurau democrataidd y Senedd a llywodraeth leol ynghyd â rhoi cymorth i alluogi'r rheini sydd â nodweddion gwarchoddedig i gymryd rhan.
- 3.5. Dylai pob pleidleisiwr allu teimlo'n hyderus i gymryd rhan mewn etholiadau. I gefnogi pleidleiswyr anabl yn benodol, mae'r Bil hwn yn gosod dyletswydd ar Swyddogion Canlyniadau i ystyried anghenion eu pleidleiswyr a sicrhau bod trefniadau hygyrchedd priodol ar waith i'w galluogi i bleidleisio a hynny gan ystyried canllawiau'r Comisiwn Etholiadol. Er mwyn helpu pleidleiswyr i wneud dewisiadau ar sail gwybodaeth, mae'r Bil hwn yn darparu ar gyfer Platfform Gwybodaeth i Bleidleiswyr i gasglu a rhannu gwybodaeth am etholiadau datganoledig ac ymgeiswyr mewn modd sydd ar gael i bawb yn hawdd.

- 3.6. Wedi i'r Comisiwn gyflawni'r rhaglen adolygu deng mlynedd o hyd ynglŷn â threfniadau etholiadol y prif gynghorau, mae gwelliannau i'r broses adolygu wedi'u nodi. Mae'r Bil hwn yn darparu cyfres o fesurau a fydd yn fodd i sicrhau bod y trefniadau yn cael eu cryfhau yn sylweddol a hynny er mwyn sicrhau llywodraeth effeithiol a hwylus.
- 3.7. I gryfhau gweinyddu etholiadol, byddwn yn adeiladu ar waith gwirfoddol da sy'n bodoli eisoes yn y sector er mwyn cyd-drefnu gweinyddu etholiadol drwy EMB newydd. Bydd hyn yn sicrhau sail fwy cadarn ar gyfer y cysylltiadau da rhwng Swyddogion Canlyniadau, Swyddogion Cofrestru Etholiadol a phersonau eraill sy'n gyfrifol am weinyddu etholiadau yng Nghymru. Mae gan sefydlu EMB yng Nghymru, fel y'i nodir yn y Bil hwn, y potensial i roi cymorth sylweddol y bydd Swyddogion Canlyniadau a Swyddogion Cofrestru Etholiadol ei angen i ymdrin â'r gwahaniaethau rhwng etholiadau a gadwyd yn ôl ac etholiadau datganoledig.
- 3.8. Cynhelir etholiadau datganoledig ochr yn ochr ag etholiadau y mae San Steffan yn gyfrifol amdanynt - etholiadau ar gyfer Tŷ'r Cyffredin a Chomisiynwyr Heddlu a Throsedd. Gwnaed rhai newidiadau i'r etholiadau hynny gan Ddeddf 2022 gan gynnwys ym maes cyllid ymgyrchoedd. I gefnogi ein hegwyddor ar gyfer diwygio etholiadol, sef symrlwydd, mae'r Bil yn cynnwys darpariaethau a fydd yn lleihau cymhlethdodau i ymgyrchwyr a gweinyddwyr. Mae'r rhain yn ymwneud â gwariant tybiannol, personau sydd ag awdurdod i wneud taliadau, a chymhwystra trydydd partïon i gymryd rhan mewn etholiadau datganoledig. Bydd y Comisiwn Etholiadol yn gallu cynnwys y newidiadau hyn yn ei godau ymarfer.
- 3.9. Wrth ddatblygu'r Bil hwn, rydym wedi bod yn ymwybodol o'r angen i weithredu diwygiadau mewn da bryd cyn etholiadau nesaf y Senedd a llywodraeth leol sydd wedi'u trefnu i'w cynnal yn 2026 a 2027 yn y drefn honno. Rydym hefyd wedi bod yn ymwybodol o'r angen i barchu confensiwn Gould sy'n argymhell o leiaf chwe mis rhwng gwneud deddfwriaeth a dechrau unrhyw etholiad y mae'r deddfwriaeth yn effeithio arno. Byddwn yn gweithio gyda'r gymuned etholiadol fel eu bod yn cael digon o amser i gynllunio ar gyfer gweithredu cyn y daw newidiadau i rym.

Cefndir y Bil

- 3.10. Fel y manylir ym Mhennod 4, mae Llywodraeth Cymru wedi ystyried yr opsiynau ar gyfer gweinyddu a diwygio etholiadol, ac ymgynghori arnynt drwy gyfres o ddogfennau ymgynghori a thrwy raglen ymgysylltu barhaus â rhanddeiliaid.

- 3.11. Ymgynghorwyd ar y ‘Papur Gwyn ar Weinyddu a Diwygio Etholiadol’ rhwng mis Hydref 2022 a mis Ionawr 2023, a oedd yn ceisio barn ynghylch y cynigion a nodir yn y Bil. Dangosodd canlyniadau’r broses ymgynghori ac ymgysylltu gefnogaeth eang i’r cynigion a nodir yn y Bil. Ym mis Mawrth 2023, cyhoeddwyd [crynodeb](#) llawn o’r ymatebion i’r ymgynghoriad.
- 3.12. Cafodd y Bil ei ddatblygu a’i lunio mewn modd sy’n adlewyrchu’r ymgysylltu helaeth a wnaed â rhanddeiliaid ar draws y meysydd arfaethedig, yn enwedig â rheolwyr gwasanaethau etholiadol, yn uniongyrchol a thrwy ddigwyddiadau a gweithgorau.
- 3.13. Mae’r tudalennau a ganlyn yn disgrifio diben y ddeddfwriaeth a nodir yn y Bil a’r effaith y bwriedir iddi ei chael.

Rhan 1: Gweinyddu a Chofrestru Etholiadol

Pennod 1: Bwrdd Rheoli Etholiadol

- 3.14. Ar hyn o bryd, nid oes corff statudol sy’n gyfrifol am gydlynid strategol gweinyddu etholiadol yng Nghymru. Cyflawnir y rôl hon ar hyn o bryd gan Fwrdd Cydlynu Etholiadol Cymru (WECB) sef grŵp gwirfoddol heb unrhyw bwerau statudol. Cefnogir y Bwrdd ar hyn o bryd gan y Comisiwn Etholiadol.
- 3.15. Sefydlwyd y WECB yn sgil adroddiad gan y Comisiwn Etholiadol ynglŷn ag etholiadau Cynlluniad Cenedlaethol Cymru yn 2016. Mae’r Bwrdd yn cydlynu’r gwaith o gynllunio digwyddiadau etholiadol ledled Cymru a’r cydweithio rhwng Swyddogion Canlyniadau, Swyddogion Cofrestru Etholiadol a phartneriaid allweddol yng Nghymru. Yn hanesyddol, nid yw’r WECB wedi cael cyllid gan Lywodraeth Cymru, fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru wedi dechrau rhoi cyllid i Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn ddiweddar i helpu’r WECB yn y cyfnod interim cyn i’r EMB gael ei sefydlu. Ni orfodir Swyddogion Canlyniadau i gymryd rhan mewn trafodaethau nac ystyried argymhellion y WECB.
- 3.16. Mae’r amrywiaeth gynyddol yn y ddeddfwriaeth sy’n berthnasol i etholiadau a gedwir yn ôl ac etholiadau Cymreig, yn ogystal â datblygiadau newydd yn sgil rhaglen barhaus Llywodraeth Cymru ar ddiwygio etholiadol yn ychwanegu cymhlethdod pellach i’r rôl cydlynu etholiadol bresennol. Mae hyn yn debygol o arwain at bwysau cynyddol ar Swyddogion Canlyniadau a Swyddogion Cofrestru Etholiadol ac mae’n amlygu’r angen i weithredu. Yn ei ffurf bresennol, mae’n annhebygol bod gan y WECB y gallu i ddiwallu’r galw hwn. Ystyrir ei bod yn angenrheidiol sefydlu EMB erbyn y set nesaf o etholiadau a drefnir yng Nghymru a hynny er mwyn cynorthwyo gweinyddwyr, ac etholiadau, i weithredu’n fwy effeithlon.

- 3.17. Y bwriad yn y Bil hwn yw sefydlu EMB sydd â swyddogaethau statudol i ddatblygu gwaith gwirfoddol y WECB. Bydd yr EMB yn hybu arferion gorau o ran gweinyddu etholiadol ac yn cynorthwyo'r gymuned etholiadol yng Nghymru i gyflawni ei swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau Cymreig. Fodd bynnag, nid yw'n fwriad rhoi pŵer i'r EMB arfer swyddogaethau presennol Swyddogion Canlyniadau na Swyddogion Cofrestru Etholiadol.
- 3.18. Bydd rôl yr EMB yn cynnwys cydlynu etholiadau Cymreig a gweithgarwch etholiadol cysylltiedig, gan gynnwys cyflawni'r gwaith o foderneiddio a diwygio gweinyddu etholiadol yng Nghymru. Yn ogystal, bydd yr EMB yn hybu arferion gorau, gan gynnwys rhoi gwybodaeth, cyngor neu hyfforddiant. Bydd yr EMB yn rhoi gwybodaeth, cyngor neu gymorth arall i Weinidogion Cymru yn unol â'i swyddogaethau.
- 3.19. Bydd gan yr EMB y pŵer i:
- ddyroddi cyfarwyddydau i Swyddogion Canlyniadau a Swyddogion Cofrestru Etholiadol gan osod dyletswydd arnynt i gydymffurfio (heb ddisodli eu cyfrifoldebau personol eu hunain i gyflawni eu swyddogaethau neu eu dyletswyddau),
  - rhoi cyngor i Swyddogion Canlyniadau a Swyddogion Cofrestru Etholiadol mewn perthynas â'u swyddogaethau, yn debyg i adran 10(3) o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000 (Deddf 2000) mewn perthynas â phŵer y Comisiwn Etholiadol i ddyroddi cyngor, ac eto gan osod dyletswydd ar Swyddogion Canlyniadau a Swyddogion Cofrestru Etholiadol i ystyried y cyngor hwnnw.
- 3.20. Yr opsiynau cychwynnol a ystyriwyd ar gyfer sefydlu corff etholiadau yng Nghymru oedd naill ai corff cyhoeddus newydd neu bwyllgor statudol (heb bersonoliaeth gyfreithiol na'r gallu i ymrwymo i gontractau) a gynhelir gan gorff arall, yn debyg i fodel EMB yr Alban. Roedd gan bob model ei anfanteision. Byddai gan gorff cyhoeddus gostau cyffredinol uwch ac roedd gan yr ail opsiwn gyfyngiadau o ran y gallu i ymrwymo i gontractau a chynaliadwyedd ei ddarparu.
- 3.21. Mae'r Bil yn darparu ar gyfer rhoi swyddogaethau'r EMB i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru (y Comisiwn), gan sicrhau manteision corff cyhoeddus heb greu costau cyffredinol newydd sylweddol. Yn rhan o Fil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau), bydd y Comisiwn yn cael ei ailenwi yn Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru. Mae nodau a swyddogaethau presennol y Comisiwn yn cydfynd yn dda â swyddogaethau arfaethedig yr EMB. Mae'n gorff cyhoeddus sefydledig sy'n annibynnol ar y llywodraeth gyda chysylltiadau sefydledig â rhanddeiliaid. Caiff comisiynwyr eu penodi drwy broses penodiadau cyhoeddus fanwl. Mae'r corff eisoes yn cynnal adolygiadau o drefniadau etholiadol ar gyfer y 22 o awdurdodau lleol

ynghymru ac yn gwneud argymhellion y mae'n credu sydd o fudd ar gyfer llywodraeth leol effeithiol a hwylus.

- 3.22. Yn unol â'r Bil, bydd yn ofynnol i'r Comisiwn sefydlu pwyllgor i gyflawni'r swyddogaethau sy'n ymwneud ag etholiadau a refferenda Cymreig. Gan fod yn ystyriol o gapasiti cyfyngedig Swyddogion Canlyniadau sy'n gwasanaethu i ysgwyddo'r cyfrifoldeb ychwanegol o fod yn Gadeirydd yr EMB, bydd y Comisiwn yn enwebu un o'i Gomisiynwyr i fod yn Gadeirydd yr EMB. Bydd aelodaeth bellach yn cynnwys Swyddogion Canlyniadau a Swyddogion Cofrestru Etholiadol, a bydd un ohonynt yn cael ei benodi yn Ddirprwy Gadeirydd gan yr EMB. Bydd rôl yr EMB yn ategol i waith y Comisiwn Etholiadol ac ni fydd yn disodli unrhyw un o swyddogaethau presennol y Comisiwn Etholiadol.

Pennod 2: Cofrestru Etholiadol heb Geisiadau

- 3.23. I gael pleidleisio mewn etholiadau neu refferenda, mae angen i berson cymwys fod ar y gofrestr etholiadol. Mae adran 9 o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 (Deddf 1983), fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 2000 yn datgan:

“Each registration officer shall maintain -

- (a) a register of parliamentary electors for each constituency or part of a constituency in the area for which he acts; and*
- (b) a register of local government electors for the local government areas or parts of local government areas included in the area for which he acts”.*

- 3.24. Rhestr o enwau a chyfeiriadau pawb sy'n gymwys i bleidleisio (neu sydd ar fin cael yr hawl i bleidleisio) ac sydd wedi cofrestru i wneud hynny yw'r gofrestr etholiadol. Caiff y gofrestr ei chadw a'i chynnal gan Swyddog Cofrestru Etholiadol pob prif gyngor.
- 3.25. Mae gan Swyddogion Cofrestru Etholiadol ddyletswydd i lunio'r gofrestr etholiadol a sicrhau ei bod mor gyfredol â phosibl. Bydd y Swyddog Cofrestru Etholiadol yn anfon Gwahoddiad i Gofrestru at unrhyw unigolyn nad yw wedi cofrestru a ddaw i'w sylw. Mae gofyniad cyfreithiol i ymateb a bydd Gwahoddiadau i Gofrestru yn cael eu hanfon at unrhyw un sy'n ymateb i'r canfasiad ond sydd heb gofrestru.
- 3.26. Yn 2014, trosglwyddodd Llywodraeth y DU o system o gofrestru aelwydydd, lle'r oedd y penteulu yn llenwi'r ffurflenni cofrestru ar ran pob aelod o'r aelwyd, i system o Gofrestru Etholiadol Unigol. Wrth gofrestru, mae Cofrestru Etholiadol Unigol yn ei gwneud yn ofynnol i unigolyn roi ei rif Yswiriant Gwladol a'i ddyddiad geni yn ogystal â'i enw a'i gyfeiriad. Defnyddir rhifau Yswiriant Gwladol i wirio data gyda chofnodion yr Adran Gwaith a Phensiynau ac yna cânt eu gwaredu gan y Swyddog Cofrestru Etholiadol. Gellir cwblhau'r broses Cofrestru

Etholiadol Unigol ar-lein drwy system ddigidol Llywodraeth y DU. Mae'r broses gofrestru barhaus yn galluogi unigolion i gofrestru eu manylion, neu eu diweddarau unrhyw adeg o'r flwyddyn drwy roi gwybod i'r Swyddog Cofrestru Etholiadol.

3.27. Ceir dwy fersiwn o'r gofrestr etholiadol:

- Caiff y gofrestr lawn, a elwir hefyd yn gofrestr gaeedig, ei diweddarau yn fisol a'i chyhoeddi unwaith y flwyddyn ar gyfer awdurdodau penodol at ddibenion penodol. Defnyddir y gofrestr gan Swyddogion Cofrestru Etholiadol a Swyddogion Canlyniadau at ddibenion sy'n ymwneud ag etholiadau a refferenda.
- Ar y cyfan, mae'r gofrestr olygedig, a elwir hefyd yn gofrestr agored, yn cynnwys yr un wybodaeth â'r gofrestr lawn ond ni chaiff ei defnyddio ar gyfer etholiadau na refferenda. Caiff ei diweddarau a'i chyhoeddi unwaith y mis a gellir ei gwerthu i unrhyw berson, sefydliad neu gwmni at ystod eang o ddibenion. Mae defnyddwyr y gofrestr yn cynnwys busnesau ac elusennau er mwyn gwirio manylion enwau a chyfeiriadau, cwmnïau marchnata uniongyrchol a chwmnïau cyfeiriaduron ar-lein. Gall unigolion ddewis cynnwys eu manylion ar y gofrestr agored neu beidio.

Gwella'r broses gofrestru

3.28. Mae awdurdodau lleol yn cynnal ymarfer canfasio bob blwyddyn. Yn 2019, cafodd yr ymarfer hwn ei ddiwygio er mwyn symleiddio'r broses a'i gwneud yn fwy effeithlon. Ar hyn o bryd, mae etholwyr yn cael Gwahoddiad i Gofrestru a chânt eu harwain at un o dair proses ar gyfer cofrestru i bleidleisio. Er bod y broses hon wedi bod yn effeithlon o ran cyfathrebu ag etholwyr, nid yw'n effeithiol bob amser.

3.29. Nid yw'r system bresennol yn llwyddo i gyrraedd pob etholwr. Er bod Swyddogion Cofrestru Etholiadol yn cymryd pob cam i sicrhau bod y gofrestr yn gywir ac yn gyflawn, mae nifer o etholwyr cymwys nad ydynt wedi'u cofrestru o hyd. Yn 2022, adroddodd y Comisiwn Etholiadol fod 2,362,964 o etholwyr cymwys ar y gofrestr llywodraeth leol yng Nghymru.¹ Er i'r swm hwn ddangos cynnydd yn nifer yr etholwyr a oedd yn cofrestru, nid oedd oddeutu 260,000 o etholwyr cymwys wedi cofrestru i bleidleisio sydd oddeutu 9.9% o'r rhai hynny sy'n gymwys.²

3.30. Bwriad polisi y Bil hwn yw ei gwneud yn haws i unigolion gael eu cynnwys ar y gofrestr etholiadol gan annog rhannu data a chael gwared ar y gofyniad i unigolion gadarnhau eu data drwy Gofrestru

---

¹ Adroddiad y Comisiwn Etholiadol: *Cofrestru Etholiadol ym Mhrydain Fawr yn 2022* [Cofrestru Etholiadol ym Mhrydain Fawr yn 2022 | Y Comisiwn Etholiadol](#)

² Ibid.

Etholiadol Unigol pan fo cofrestru awtomatig a pharu data wedi digwydd.

- 3.31. Gwnaeth Deddf 2021 rywfaint o ddarpariaeth er mwyn caniatáu i'r Swyddog Cofrestru Etholiadol gofrestru etholwyr ar gofrestrau llywodraeth leol heb gais os oedd y Swyddog Cofrestru wedi'i fodloni bod gan berson, nad oedd ar y gofrestr etholwyr llywodraeth leol, yr hawl i gael ei gofrestru. Roedd hyn yn golygu y gallai Swyddogion Cofrestru Etholiadol, os oeddent yn dymuno, ddefnyddio data a gedwir gan yr awdurdod lleol i ychwanegu person at y gofrestr llywodraeth leol gan roi gwybod iddynt yn ysgrifenedig eu bod wedi gwneud hynny, pan fo angen. Ni chychwynwyd y darpariaethau hynny, ac ers hynny, maent wedi'u hadolygu gyda'r nod o sicrhau dull cyson ledled Cymru a sicrhau diogelwch etholwyr a allai fod yn agored i niwed.
- 3.32. Rydym felly yn cynnig darpariaethau newydd yn y Bil hwn a fydd yn ei gwneud yn ofynnol i bob Swyddog Cofrestru Etholiadol gofrestru etholwyr ar y gofrestr llywodraeth leol yn awtomatig ac anfon Hysbysiad Cofrestru at bob etholwr cymwys. Yna, bydd gan yr etholwyr gyfnod penodol o amser i ymateb i'r hysbysiad os ydynt o'r farn eu bod yn gymwys i gael eu cofrestru'n ddiennw. Unwaith y bydd y cyfnod penodol wedi dod i ben, ac oni bai bod yr etholwr wedi oedi'r cyfnod hysbysu drwy wneud cais am gofrestru'n ddiennw, neu wedi rhoi gwybod yn ysgrifenedig i'r Swyddog Cofrestru Etholiadol nad yw'n dymuno cael ei gofrestru'n awtomatig, bydd yr etholwr yn cael ei ychwanegu at y gofrestr llywodraeth leol.
- 3.33. Gan mai proses awtomatig fydd hon, ac er mwyn ychwanegu mesurau diogelu ychwanegol ar gyfer etholwyr ifanc ac etholwyr sy'n agored i niwed, byddwn yn cael gwared â'r gofrestr etholiadol agored yng Nghymru ar gyfer etholiadau Cymreig. Mae hyn yn golygu mai dim ond ar y gofrestr gaeedig o etholwyr llywodraeth leol, nad yw'n cael ei dosbarthu'n eang o gwbl, y bydd yr etholwr cofrestredig yn ymddangos. Er y bydd sefydliadau yn parhau i allu cael gafael ar y gofrestr hon, ni fyddant yn gallu gwneud hynny oni bai bod ganddynt hawl gyfreithiol i'r wybodaeth a gedwir ar y gofrestr etholiadol gaeedig.
- 3.34. Dim ond y gofrestr llywodraeth leol y bydd y broses cofrestru awtomatig yn berthnasol iddi. Bydd angen i'r rhai hynny sy'n gymwys i fod ar y gofrestr Seneddol barhau i gymryd rhan yn y broses Cofrestru Etholiadol Unigol naill ai drwy'r canfasiad blynyddol neu drwy wneud cais uniongyrchol i fod ar y gofrestr etholiadol.
- 3.35. Gan ystyried y bydd angen i'r broses cofrestru awtomatig fynd law yn llaw â'r broses Cofrestru Etholiadol Unigol, rydym wedi ymrwymo i beilota'r dull mwyaf effeithiol o gofrestru etholwyr yn awtomatig ar y gofrestr llywodraeth leol yng Nghymru. Felly, mae'r Bil hwn yn gwneud darpariaeth ar gyfer y pwerau angenrheidiol er mwyn cynnal y peilotau hyn.

- 3.36. Bwriad y Llywodraeth yw y bydd peilotau cofrestru awtomatig yng Nghymru yn cael eu cynnal wedi i'r Bil hwn gael y Cydsyniad Brenhinol ac y bydd y model llwyddiannus ar gyfer cofrestru awtomatig yn cael ei gyflwyno ledled Cymru gan ddefnyddio'r pwerau angenrheidiol i wneud is-ddeddfwriaeth sydd wedi'u cynnwys yn y Bil hwn. Bydd y rhaglen beilotau yn cael ei llunio ar y cyd rhwng Llywodraeth Cymru, awdurdodau lleol a rhanddeiliaid etholiadol eraill. Bydd y Comisiwn Etholiadol yn gwerthuso'r cynlluniau peilot ar ôl iddynt gael eu cyflawni.

Pennod 3: Peilota a Diwygio Etholiadau Cymreig

- 3.37. Ar hyn o bryd, mae Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 2000 yn cynnwys darpariaeth ar gyfer cynnal peilotau etholiadol yng Nghymru a Lloegr. Mae adran 10 yn darparu y gall awdurdod lleol perthnasol gyflwyno cynigion i'r Ysgrifennydd Gwladol ar gyfer cynllun peilot sy'n gwneud darpariaeth ynghylch un o'r materion a ganlyn, neu bob un ohonynt:
- i. pryd, ble a sut y mae pleidleisio yn yr etholiad i ddigwydd;
  - ii. sut y mae'r pleidleisiau a fwir yn yr etholiadau i'w cyfrif;
  - iii. ymgeiswyr yn anfon gohebiaeth etholiadol yn rhad ac am ddim drwy'r post.
- 3.38. Caiff pwerau peilota eu cynnwys hefyd yn Neddf Gweinyddu Etholiadol 2006 (Deddf 2006) a Deddf Cofrestru a Gweinyddu Etholiadol 2013 (ERAA 2013).
- 3.39. Yn unol ag adran 32 o Ddeddf 2006, caiff yr Ysgrifennydd Gwladol gynnal peilot sy'n caniatáu i bapurau pleidleisio gynnwys ffotograffau o ymgeiswyr. Mae'r pwerau yn ERAA 2013 yn ymwneud yn benodol â phrofi sut y caiff y newidiadau a wneir gan unrhyw ddarpariaeth cofrestru eu rhoi ar waith yn ymarferol, a hynny am gyfnod penodol ac mewn perthynas ag ardal benodol. Defnyddiwyd y pwerau hyn, o dan adrannau 9 i 11 o ERAA 2013, i beilotau'r cynigion ar gyfer diwygio'r canfas cyn eu cyflwyno yn llawn yn 2019.
- 3.40. Trosglwyddwyd y pwerau peilota a nodir uchod mewn perthynas ag etholiadau Cymreig i Weinidogion Cymru gan Orchymyn Gweinidogion Cymru (Trosglwyddo Swyddogaethau) 2018.
- 3.41. Bwriad y peilotau etholiadol oedd treialu gwahanol ddiwygiadau etholiadol ar raddfa y gellir ei rheoli er mwyn asesu eu heffaith ar gynyddu canran yr etholwyr a oedd yn pleidleisio a moderneiddio'r system bleidleisio. Ers i Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 2000 ddod i rym, mae sawl peilot ar ddiwygio etholiadol wedi'u cynnal yn Lloegr. Lluniwyd y peilotau hyn i brofi newidiadau o ran pryd, ble a sut y mae pleidleisio yn digwydd mewn etholiadau llywodraeth leol, sut y cyfrifwyd pleidleisiau a fwriwyd, ac ymgeiswyr yn anfon gohebiaeth yn rhad ac am ddim drwy'r post.

- 3.42. Cyn 2022, dim ond un peilot pleidleisio drwy'r post oedd wedi'i gynnal yng Nghymru. Fodd bynnag, yn 2022, cynhaliwyd rhaglen beilot a oedd yn canolbwyntio ar bleidleisio cynnar a hyblyg a chynhaliwyd pedwar peilot ar gyfer yr etholiadau llywodraeth leol. Roedd y rhain yn cynnwys pleidleisio ymlaen llaw ym Mlaenau Gwent, Pen-y-bont ar Ogwr, Caerffili a Thorfaen, gyda phob un o'r pedwar yn cynnig lleoliad canolog ar gyfer pleidleisio ymlaen llaw.
- 3.43. Lluniwyd peilotau 2022 gyda'r nod o sicrhau bod etholiadau mor hygyrch â phosibl ac y gallai pawb sy'n dymuno pleidleisio, wneud hynny. Nodwyd o ddechrau'r rhaglen y byddai'r hyn a fyddai'n cael ei ddysgu o'r peilotau yn llywio gwelliannau tymor hwy i'r modd y mae pobl yn pleidleisio yn ogystal â helpu i leihau'r diffyg democrataidd.
- 3.44. Yn ei werthusiad³, nododd y Comisiwn Etholiadol fod y peilotau wedi'u cynnal yn dda ac nad oedd unrhyw faterion wedi dod i'r amlwg yn sgil cynnal y peilotau arloesol hyn. Roedd y cofrestrau electronig a beilotwyd yn gweithio'n dda ac yn galluogi'r gweinyddwyr i sicrhau gorsafoedd pleidleisio mewn sawl lleoliad yn ddiogel ac ar yr un pryd. Er na wnaeth y peilotau gynyddu canran yr etholwyr a bleidleisiodd yn sylweddol, dangoswyd bodd modd sicrhau ffyrdd hyblyg a mwy cyfleus o bleidleisio yn ddiogel, a hynny gyda hyder pleidleiswyr.
- 3.45. Nododd y Comisiwn Etholiadol hefyd y dylai newidiadau a gynigir i brosesau pleidleisio gael eu cynllunio i sicrhau mantais debygol i bleidleiswyr, i gynnal diogelwch ac uniondeb y system ac i fod yn newidiadau y gall gweinyddwyr etholiadol eu cyflawni'n realistig.

Pwerau peilota newydd

- 3.46. Mae'r Bil hwn yn cynnwys pwerau peilota newydd ar gyfer arloesi etholiadol yng Nghymru mewn etholiadau Cymreig (etholiadau'r Senedd neu etholiadau lleol). Bydd y pwerau newydd hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru, awdurdodau lleol a Swyddogion Cofrestru i gynnig peilotau etholiadol ar draws gwahanol feysydd, gan gynnwys sut y caiff pobl sy'n gymwys i bleidleisio mewn etholiad Cymreig eu cofrestru; pryd, ble a sut y bydd pleidleisio mewn etholiad Cymreig yn digwydd; pryd, ble a sut y caiff pleidleisiau sy'n cael eu bwrw eu cyfrif; cyfathrebu â phleidleiswyr ynghylch etholiadau; a phrosesau a gweithdrefnau gweinyddol cyn y diwrnod pleidleisio neu ar ôl hynny.
- 3.47. Am y tro cyntaf, bydd y pwerau hyn yn galluogi peilotau i gael eu cynnal yn etholiadau'r Senedd ac etholiadau llywodraeth leol a byddant hefyd yn berthnasol i is-etholiadau llywodraeth leol. Bydd hyn yn sicrhau sawl cyfle i dreialu gwahanol beilotau mewn gwahanol sefyllfaoedd gyda'r nod o ddarparu'r sail dystiolaeth orau bosibl ar gyfer deall effaith y gweithgarwch a beilotwyd.

---

³ [Gwerthusiad cynlluniau peilot pleidleisio ymlaen llaw | Y Comisiwn Etholiadol](#)

- 3.48. Bydd y pwerau hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru, awdurdodau lleol a Swyddogion Cofrestru i wneud cynigion o ran peilotau. Bydd yn ofynnol iddynt gyflwyno unrhyw gynnig i'r EMB i'w ystyried. Bydd yn ofynnol i'r EMB adrodd ar y peilotau a gynigir, gan nodi eu barn ac argymhellion mewn perthynas â'r dichonoldeb a'r canlyniadau arfaethedig. Er y dylid ystyried argymhellion yr EMB cyn gwneud y ddarpariaeth ddeddfwriaethol angenrheidiol ar gyfer peilot, ni fydd gan yr EMB y pŵer i roi fetu ar gynigion peilotau, dim ond y pŵer i wneud argymhellion.
- 3.49. Yn ogystal, bydd y darpariaethau yn y Bil yn caniatáu cyflwyno cynigion peilotau ar y cyd. Bydd y Comisiwn Etholiadol yn gallu gwneud argymhellion ar gyfer peilotau ond ni fydd yn gallu gwneud cynigion ar ei ben ei hun o dan y darpariaethau hyn. Bydd y Comisiwn, fodd bynnag, yn gallu parhau i wneud cynigion ar y cyd gydag awdurdod lleol er mwyn peilota gweithgarwch. Bydd hyn yn fodd i gynnal rôl hanfodol y Comisiwn, yn gorff annibynnol, wrth werthuso peilotau.
- 3.50. Unwaith y mae'r gweithgarwch peilota wedi'i gwblhau, ac os yw'r broses werthuso yn argymhell newid parhaol, gellir rhoi'r gweithgarwch ar waith gan ddefnyddio deddfwriaeth yn amodol ar y weithdrefn gadarnhaol yn y Senedd. Bydd hyn yn sicrhau cyfle i graffu ymhellach ar y cynigion. Mewn rhai amgylchiadau, bydd y rheoliadau hyn yn destun gwell gweithdrefn gadarnhaol sy'n darparu ar gyfer craffu ychwanegol lle mae natur y newid yn fwy arwyddocaol yn gyfreithiol.

Pŵer Gweinidogion Cymru i orfodi peilotau

- 3.51. Dim ond pan fo awdurdod lleol yn dechrau'r cynigion yn ffurfiol y mae'r trefniadau presennol yn caniatáu peilotau. Un o ystyriaethau peilotau 2022 oedd na chawsant eu cynnal mewn set ddaearyddol amrywiol o ardaloedd awdurdodau lleol. Bydd y darpariaethau hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru i orfodi peilotau mewn mannau lle y maent o'r farn bod hyn yn angenrheidiol. Mae hyn yn golygu y gallai Gweinidogion Cymru gyfarwyddo awdurdodau lleol i gynnal peilotau, gan helpu i sicrhau y gellid peilota mathau addas o arloesiadau mewn gwahanol ardaloedd awdurdodau lleol. Gallai hyn sicrhau tystiolaeth werthfawr er mwyn llywio diwygio etholiadol yn y dyfodol. Yn yr amgylchiadau hyn, bydd yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r EMB a nodi'r rhesymau dros orfodi'r peilot cyn bwrw ymlaen â'r ddeddfwriaeth angenrheidiol.

Pennod 4: Hygyrchedd Pleidleisio ac Ymgeisyddiaeth

Cymorth i bleidleiswyr anabl

- 3.52. Fel y mae ar hyn o bryd, mae cyfraith etholiadol yng Nghymru yn agored i gael ei herio mewn perthynas â gallu pleidleiswyr anabl i bleidleisio'n annibynnol ac yn gyfrinachol, heb gymorth gan swyddog llywyddu neu gydymaith. Er mwyn gwella sut y mae pobl anabl yn cymryd rhan mewn democratiaeth, bydd darpariaeth yn cael ei gwneud yn y Bil hwn i gysoni rheolau hygyrchedd ar gyfer etholiadau yng Nghymru gyda deddfwriaeth y DU. Mae'r diwygiadau arfaethedig yn ymgorffori ymhellach egwyddor Llywodraeth Cymru sy'n ymwneud â diwygio etholiadol mewn deddfwriaeth etholiadol, sef 'hygyrchedd' ac yn cymryd camau pellach i sicrhau bod pobl anabl yn gallu pleidleisio yn annibynnol ac yn gyfrinachol.

Deddf Etholiadau 2022

- 3.53. Ar gyfer etholiadau Seneddol y DU cyn Deddf Etholiadau 2022 (Deddf 2022), darparodd Atodlen 1 i Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 fod rhaid i Swyddogion Canlyniadau ddarparu mewn gorsafoedd pleidleisio, "*a device of such description as may be prescribed (in regulations) for enabling voters who are blind or partially-sighted to vote without any need for assistance from the presiding officer or any companion*". Mae rheoliad 12 o Reoliadau Cynrychiolaeth y Bobl (Cymru a Lloegr) 2001 yn cynnwys darpariaethau sy'n disgrifio Dyfais Bleidleisio Gyffyrddadwy. Darperir ar gyfer darpariaeth debyg yng Ngorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007.
- 3.54. Yn ddiweddar, mae Deddf 2022 wedi mynd ymhellach ar gyfer etholiadau Seneddol drwy ddiwygio rheolau etholiadau Seneddol sydd wedi'u cynnwys yn Atodlen 1 i Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983. Mae Deddf 2022 wedi creu gofyniad newydd, ehangach y bwriedir iddo ehangu'r gofyniad cul sy'n ymwneud â Dyfais Bleidleisio Gyffyrddadwy. Mae'n gwneud gofynion ar gyfer darparu cyfarpar o'r fath sy'n rhesymol eu darparu at ddibenion galluogi, neu ei gwneud yn haws i bleidleiswyr anabl – gan gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i) y rheini sydd â cholled golwg – bleidleisio yn annibynnol yn y modd a gyfarwyddir gan reol 37 o'r Atodlen, sy'n cynnwys y weithdrefn i farcio'r papur pleidleisio yn gyfrinachol.

- 3.55. Mae hefyd yn ofynnol bellach i'r Comisiwn Etholiadol ddarparu canllawiau i gynorthwyo Swyddogion Canlyniadau wrth iddynt gyflawni'r gofyniad newydd, ehangach i ddarparu cyfarpar cynorthwyol. O ganlyniad, mae dyletswydd ar Swyddogion Canlyniadau i ystyried y canllawiau hynny. Mae Deddf 2022 hefyd yn gweithredu mesurau sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Etholiadol adrodd ar y camau a gymerir gan Swyddogion Canlyniadau mewn etholiadau i gynorthwyo pobl anabl yn unol â'r gofynion newydd.

Newidiadau deddfwriaethol ar gyfer Etholiadau Cymreig

- 3.56. Mae'r Bil yn gwneud darpariaeth ar gyfer gosod dyletswydd ychwanegol ar y Comisiwn Etholiadol mewn perthynas ag adrodd ar y camau a gymerir gan Swyddogion Canlyniadau mewn etholiadau i gynorthwyo pobl anabl yn etholiadau'r Senedd ac etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru. Bydd hyn yn cael ei gyflawni drwy ddiwygio Deddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000, gan ddiwygio gofynion presennol y Comisiwn Etholiadol i lunio a chyhoeddi adroddiad ar weinyddu etholiadau penodol. Mae'r Bil hefyd yn gwneud darpariaeth sy'n estyn dyletswydd adrodd y Comisiwn Etholiadol i etholiadau cyffredin siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau.
- 3.57. Trwy is-ddeddfwriaeth, mae'r Llywodraeth yn bwriadu cyflwyno diwygiadau i'r fframwaith presennol o reolau etholiadau yng Nghymru a nodir mewn is-ddeddfwriaeth i adlewyrchu gofyniad newydd, ehangach i ddarparu cyfarpar o'r fath sy'n rhesymol at ddibenion galluogi, neu ei gwneud yn haws i bobl anabl bleidleisio yn annibynnol ac yn unol ag anghenion pleidleiswyr anabl a nodwyd. Bydd darpariaeth hefyd mewn is-ddeddfwriaeth i'r Comisiwn Etholiadol ddyroddi canllawiau ar sut y dylai Swyddogion Canlyniadau gyflawni'r ddyletswydd honno. Yn yr un modd, bydd gofynion yn cael eu gosod ar Swyddogion Canlyniadau i roi sylw dyledus i ganllawiau perthnasol yn y rheolau etholiadau ar gyfer etholiadau Cymreig yng Nghymru. Bydd diwygiadau i'r fframwaith presennol hefyd yn cynnwys cysoni rheolau etholiadau'r Senedd gyda rheolau etholiadau Llywodraeth Leol o ran y meini prawf o'r hyn yw cydymaith.
- 3.58. Mae'r Bil yn darparu diffiniad o anabledd at ddibenion yr adran o'r Bil fel y nodwyd yn Neddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 (sy'n cynnwys diffiniad y Ddeddf Cydraddoldeb yn ogystal ag anallu dros dro i wneud rhywbeth).
- 3.59. Mae'r newidiadau arfaethedig yn ystyried yr angen am ddiffiniad cyson o bobl anabl ar draws y dyletswyddau amrywiol sy'n gymwys i Swyddogion Canlyniadau mewn deddfwriaeth sylfaenol ac is-ddeddfwriaeth.

- 3.60. Mae'r dull hwn yn gyson â'r ymatebion i'r ymgynghoriad Papur Gwyn ar gynigion ar gyfer diwygio etholiadol i foderneiddio gweinyddu etholiadol yng Nghymru. Cytunodd nifer o ymatebwyr y dylid gosod dyletswydd ar y Comisiwn Etholiadol i ddarparu canllawiau, yn debyg i ddull Llywodraeth y DU o ran etholiadau a gedwir yn ôl.

Arolwg Ymgeiswyr

- 3.61. Mae hyrwyddo a chefnogi amrywiaeth ymysg aelodau etholedig lleol yn parhau i fod yn un o flaenoriaethau Llywodraeth Cymru. I gyflawni hyn, mae data cyfres amser cadarn yn bwysig i olrhain newidiadau amrywiaeth dros amser.
- 3.62. Ers 2011, mae'n ofyniad cyfreithiol ar awdurdodau lleol i fonitro cydraddoldeb ac amrywiaeth ymgeiswyr sy'n ceisio cael eu hethol i brif gynghorau a chynghorau tref a chymuned. Caiff y gofyniad ei nodi yn adran 1 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 (Mesur 2011).
- 3.63. Mae cwestiynau a fformat yr arolwg wedi'u rhagnodi yn Rheoliadau Arolygon Etholiadau Lleol (Cymru) 2012. Cafodd y rhain eu gwneud gan Weinidogion Cymru drwy arfer y pwerau a roddir iddynt gan adrannau 1(3)(a), 1(3)(b), 2(2), a 175 o Fesur 2011. Yn benodol, mae adran 175 yn darparu dehongliad o'r term 'rhagnodedig' i olygu rhagnodedig mewn rheoliadau a wnaed gan Weinidogion Cymru.
- 3.64. Diwygiwyd y rheoliadau hyn gan Reoliadau Arolygon Etholiadau Lleol (Cymru) (Diwygio) 2016 ac yn fwy diweddar gan Reoliadau Arolygon Etholiadau Lleol (Cymru) (Diwygio) 2022.
- 3.65. Gellir gofyn cwestiynau ynghylch rhywedd, cyfeiriadedd rhywiol, iaith, hil, oedran, anabledd, crefydd neu gred, iechyd, addysg neu gymwysterau, cyflogaeth a gwaith fel cynghorydd, ymlyniad wrth blaid, ymwneud â'r trydydd sector a hyd unrhyw weithgarwch gwleidyddol. Gall unigolion lenwi'r arolwg cyn yr etholiad, tra eu bod yn ymgeiswyr o hyd, neu fel arall, yn dilyn yr etholiad waeth beth fo'r canlyniad. Mae cymryd rhan yn ddewisol ac mae'r cyfraddau ymateb yn is nag yr hoffem.
- 3.66. Nod yr arolwg yw deall nodweddion yr ystod eang o bobl sy'n mynd ati i geisio cael eu hethol yn gynghorwyr yn ogystal â deall sut y mae proffil y grŵp hwn yn newid dros amser. Mae'r wybodaeth a gesglir o'r arolygon yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddeall effaith polisiâu sydd â'r nod o ehangu cyfranogiad ym maes llywodraeth leol a chefnogi datblygu polisiâu yn y dyfodol.
- 3.67. Mae hwn yn arolwg pwysig, ond yn aml, mae'n cystadlu am sylw yn erbyn arolygon eraill gan awdurdodau lleol a'r Comisiwn Etholiadol sydd gyda'i gilydd yn gallu achosi syrffed ar arolygon.

- 3.68. Mae adran 26 o'r Bil hwn yn dileu'r gofyniad i nodi geiriad a fformat penodol yr arolwg mewn rheoliadau. Bydd hyn yn ei gwneud yn haws i newid elfennau o'r arolwg wrth i bolisïau amrywiaeth a chydaddoldeb ddatblygu. Yn y dyfodol, bydd geiriad yr arolwg yn cael ei adolygu gan grŵp o bartneriaid allweddol, gan gynnwys llywodraeth leol, cynrychiolwyr grwpiau cydraddoldeb a phartïon eraill sydd â diddordeb. O ganlyniad, bydd y grŵp yn gwneud argymhellion i Weinidogion Cymru ynghylch newidiadau a gwelliannau a gynigir.
- 3.69. Bydd yr arolwg yn cynnwys set o gwestiynau craidd a fydd yn berthnasol i gyfranogwyr ym mhob cwr o Gymru. Bydd hyn yn darparu ar gyfer cysondeb ledled Cymru ac yn galluogi cymharu ar draws y set lawn o arolygon a gynhaliwyd ers cyflwyno arolygon yn 2012. Bydd darpariaeth hefyd i awdurdodau lleol ychwanegu cwestiynau a fydd yn ceisio gwybodaeth ynghylch mentrau lleol.
- 3.70. Mae'r dull hwn yn darparu ar gyfer cysondeb ledled Cymru, parhad cyfres amser y set ddata yn ogystal â galluogi hyblygrwydd lleol.

Platfform Gwybodaeth i Bleidleiswyr

- 3.71. Un o ganfyddiadau allweddol yr ymchwil⁴ a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru ac a gyhoeddwyd yn 2020 oedd bod "diffyg gwybodaeth, meddwl bod gwleidyddiaeth yn ddryslyd ac yn anneniadol a dadrithiad cyffredinol yn rhwystrau allweddol i ymgysylltu". Nid yw'r diffyg gwybodaeth hwn yn unigryw i etholiadau; mae'n berthnasol i wleidyddiaeth yn fwy cyffredinol hefyd. Dywedodd cyfranogwyr yr ymchwil fod dryswch ynghylch y gwahaniaethau rhwng lefelau'r llywodraeth ac ynghylch pwy sy'n gyfrifol am ddarparu gwasanaethau.
- 3.72. Ar hyn o bryd, ceir ystod o sefydliadau sy'n darparu gwybodaeth i bleidleiswyr. Mae'r rhain yn cynnwys y Comisiwn Etholiadol, sydd â dyletswydd i hyrwyddo ymwybyddiaeth o'r system etholiadol⁵ ymysg y cyhoedd, ac awdurdodau lleol, lle y mae Swyddogion Canlyniadau a Swyddogion Cofrestru Etholiadol yn cyflawni eu cyfrifoldebau i roi gwybodaeth i bleidleiswyr ynghylch pryd y mae etholiad yn cael ei gynnal a sut a lle y gall pleidleiswyr fwrw eu pleidlais, yn ogystal â sut i gofrestru er mwyn gallu pleidleisio.
- 3.73. Ceir cyfle i helpu Swyddogion Canlyniadau a Swyddogion Cofrestru Etholiadol i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i bleidleiswyr ledled y wlad gyda mwy o gysondeb o ran sut a phryd y rhoddir gwybodaeth i bleidleiswyr. Byddai pleidleiswyr hefyd yn cael cymorth i ddod o hyd i wybodaeth berthnasol am y broses etholiadol mewn un man. Gallai

---

⁴ Beaufort Research. Adnewyddu ymgysylltiad democrataidd: Ymchwil archwiliol. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, rhif adroddiad Ymchwil Gymdeithasol y Llywodraeth 13/2020. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/adnewyddu-ymgysylltiad-democrataidd-ymchwil-archwiliol>

⁵ Adran 13 o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000

platfform ar-lein fod o gymorth drwy ddarparu un pwynt mynediad a allai gynnal a/neu gyfeirio'r ymwelydd at ddeunyddiau gwefannau partneriaid sy'n ymwneud â chyfathrebu etholiadol.

- 3.74. Gan ymateb i'r bwlch o ran darparu gwybodaeth, mae rhai datrysiadau digidol wedi'u datblygu gan sefydliadau nid er elw i ddarparu gwybodaeth i ddinasyddion er mwyn hwyluso cyfranogi. Mae sefydliadau fel [Y Clwb Democratiaeth](#) a [mySociety](#) yn darparu adnoddau i alluogi dinasyddion i nodi'n hawdd sut y gallant ymwneud â chynrychiolwyr neu gymryd rhan mewn etholiadau. Cyfeirir yn rheolaidd at adnoddau digidol megis [WhoCanIVoteFor.co.uk](#), [WhereDoIVote.co.uk](#), [TheyWorkForYou](#) ac [WriteToThem](#) yn enghreifftiau o arferion gorau wrth ymwneud â dinasyddion a chânt eu hyrwyddo gan ystod o sefydliadau, gan gynnwys Llywodraeth Cymru a'r Comisiwn Etholiadol. Fodd bynnag, mae'r sefydliadau hyn yn aml yn cael eu cynnal gan wirfoddolwyr ac nid oes ffynonellau cadarn o gyllid ganddynt. Mae hyn yn golygu bod cynaliadwyedd platfformau o'r fath yn y fantol.
- 3.75. Rydym wedi ymgynghori'n flaenorol ynglŷn â darparu datganiadau ymgeiswyr yn '[Diwygio Etholiadol ym maes Llywodraeth Leol yng Nghymru](#)' (2017). Gofynnwyd i ymatebwyr yr ymgynghoriad a oeddent yn cytuno a ddylid ei gwneud yn ofynnol i bob ymgeisydd lunio datganiad personol i'w gynnwys ar wefan a ddarperir gan yr awdurdod y maent yn sefyll i gael eu hethol iddo. Roedd cefnogaeth gref i'r cynnig hwn yn yr ymateb i'r brif ddogfen (84%) a hyd yn oed mwy o gefnogaeth yn yr ymateb i'r fersiwn ar gyfer pobl ifanc (89%). Un rheswm allweddol a nodwyd o blaid oedd y byddai gweithred o'r fath yn gwella democratiaeth a gwella dealltwriaeth pleidleiswyr o'r hyn y mae ymgeisydd yn sefyll drosto.
- 3.76. Bwriad y polisi yw y bydd dyletswydd yn cael ei gosod ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith ar gyfer sefydlu platfform gwybodaeth ar-lein i bleidleiswyr. Bydd y ddyletswydd yn darparu ar gyfer gwefan sy'n gallu o leiaf cynnal gwybodaeth am ymgeiswyr, pleidiau gwleidyddol cofrestredig, a gwybodaeth i bleidleiswyr ar gyfer etholiadau'r Senedd ac etholiadau cyffredin prif gynghorau.
- 3.77. Y tu hwnt i hyn, byddai'r platfform yn gallu:
- cynnal gwybodaeth a fydd yn cynyddu gwybodaeth a dealltwriaeth ynghylch etholiadau yn ogystal â rhoi gwybodaeth ymarferol am y broses bleidleisio;
  - darparu gwybodaeth syml iawn er mwyn egluro wrth etholwyr y pwerau, y rolau a'r cyfrifoldebau ar bob lefel o lywodraeth, gan annog dinasyddion i weld y cyswllt rhwng y pethau sy'n bwysig iddynt hwy a'u cynrychiolwyr lleol a chenedlaethol;
  - darparu un pwynt mynediad i bleidleiswyr sy'n chwilio am ragor o wybodaeth yn hytrach na'r ystod eang o ffynonellau sy'n bodoli ar hyn o bryd; a

- gwneud y broses o gael gafael ar wybodaeth berthnasol yn symlach ac yn fwy hygyrch i bob pleidleisiwr.

Gwella Amrywiaeth Cynrychiolaeth yn Strwythurau Democrataidd y Senedd a Llywodraeth Leol

- 3.78. Bydd creu Gymru decach, lle y mae gan bawb y cyfle i gymryd rhan mewn cymdeithas a chyrraedd eu potensial llawn a'r gallu i gyfrannu'n llawn at yr economi, yn galluogi Cymru i fod yn fwy ffyniannus ac arloesol. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwmo i gynyddu amrywiaeth ar draws pob agwedd ar fywyd cyhoeddus. Mae hyn yn cynnwys cynyddu amrywiaeth ymhlith ymgeiswyr sy'n sefyll mewn etholiadau Cymreig drwy fynd i'r afael â'r rhwystrau sy'n atal unigolion sydd â nodweddion gwarchoddedig rhag ceisio am swyddi etholedig. Y bwriad yw mynd i'r afael â rhwystrau o'r fath a gwella cyfleoedd i grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol chwarae rhan lawn wrth gynorthwyo a chynrychioli eu cymunedau. Er enghraifft, mae pobl anabl yn debygol o wynebu costau uwch wrth geisio am swyddi etholedig oherwydd eu hamhariadau.
- 3.79. Mae adran 30 o'r Bil yn cyflwyno dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i bleidiau gwleidyddol a fydd yn ceisio annog mwy o dryloywder a hyrwyddo amrywiaeth ymhlith ymgeiswyr sy'n ceisio swyddi etholedig. Bydd y canllawiau yn annog pleidiau gwleidyddol i gasglu, crynhoi a chyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth ynghylch ymgeiswyr i'r Senedd. Bydd hefyd yn annog pleidiau gwleidyddol i ddatblygu, cyhoeddi, gweithredu ac adolygu strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant.

Y Gronfa Mynediad i Swyddi Etholedig

- 3.80. Yn 2021, sefydlwyd cronfa beilot Mynediad i Swyddi Etholedig i ddarparu cymorth ychwanegol i bobl anabl geisio am swyddi etholedig. Llwyddodd y gronfa beilot i gynorthwyo unigolion a oedd yn sefyll etholiad yn etholiadau'r Senedd ym mis Mai 2021 ac yn yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022. Cafodd newidiadau eu gwneud i'r rheolau ynghylch terfynau gwario ymgeiswyr er mwyn sicrhau nad oedd y cyllid a ddarparwyd drwy'r peilot yn cyfrif tuag at derfynau gwario ymgeiswyr.
- 3.81. Cynhaliwyd sawl digwyddiad Mynediad i Wleidyddiaeth i godi ymwybyddiaeth ynghylch y cymorth a oedd ar gael drwy'r gronfa a'r amserlenni ar gyfer ceisiadau. Ariannodd y gronfa beilot, a ddarparwyd gan Anabledd Cymru ac ariannwyd gan Lywodraeth Cymru, gymorth ymarferol i alluogi pobl anabl i gymryd rhan lawn yn y broses wleidyddol. Cafodd y peilot 21 o ymgeiswyr a chafodd chwech ohonynt eu hethol i gynghorau cymuned.
- 3.82. Mae gwerthusiad annibynnol o drefniadau'r Gronfa wedi'i gwblhau. Daeth y gwerthusiad i'r casgliad bod y gronfa wedi cael ei chroesawu

a'i bod wedi bod o fudd i'r rhai hynny a gyflwynodd geisiadau. Roedd y cymorth a roddwyd i unigolion drwy gydol y broses yn arbennig a nodwyd bod cefnogaeth i'r gronfa fod ar gael ar gyfer etholiadau yn y dyfodol. Amlygodd y gwerthusiad fod rhai meysydd angen eu gwella. Gellir dod o hyd i'r adroddiad llawn yma: [Adolygiad o beilot y Gronfa Mynediad i Swyddi Etholedig Cymru | LLYW.CYMRU](#).

- 3.83. Mewn ymateb i'r ymgynghoriad Papur Gwyn, cafwyd cefnogaeth eang ar gyfer gosod y gronfa ar sail ddeddfwriaethol ac mae adran 29 o'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ddarparu ar gyfer cynllun cymorth ariannol (o unrhyw fath penodedig) i gynorthwyo ymgeiswyr anabl mewn etholiad Cymreig i oresgyn rhwystrau rhag cymryd rhan yn yr etholiad sy'n gysylltiedig â'u hanabledd. Bwriedir i effaith y ddarpariaeth hon roi sicrwydd i ymgeiswyr anabl yn ogystal ag ystyried y profiadau a gafwyd yn y gronfa beilot.

Darparu ar gyfer nodweddion gwarchoddedig eraill

- 3.84. Mae ein Rhaglen Lywodraethu yn cynnwys ymrwymiad i ehangu ein Cronfa Mynediad i Swyddi Etholedig ar gyfer nodweddion gwarchoddedig eraill. Un o'r pwyntiau allweddol y mae'r grŵp nodwedd warchoddedig anabledd yn canolbwyntio arno yw bod ffyrdd adnabyddadwy ac ymarferol y gall cymorth ariannol gynorthwyo unigolion mewn modd gwirioneddol er mwyn sicrhau chwarae teg ag ymgeiswyr nad ydynt yn anabl.
- 3.85. Cododd yr ymateb i'r ymgynghoriad Papur Gwyn a'r ymchwil a gomisiynwyd gan Weinidogion Cymru bryderon ynghylch sut y gellid llunio meini prawf i ehangu'r gronfa bresennol i grwpiau eraill.
- 3.86. Mae'r strwythur ar gyfer mynd i'r afael â'r rhwystrau a nodwyd yn ddibynnol ar natur y rhwystrau hynny ac anghenion yr unigolion o dan sylw. Mewn rhai amgylchiadau, mae'n bosibl y gellid mynd i'r afael â'r rhwystrau hynny drwy roi cyngor ac arweiniad gan drydydd partion, er enghraifft drwy gynlluniau hyfforddi a mentora. Mewn achosion eraill, gall cymorth o'r fath gynnwys rhoi cymorth ariannol i dalu'n uniongyrchol am unrhyw gostau ychwanegol y bu'n rhaid i ymgeiswyr dalu amdanynt wrth iddynt sefyll mewn etholiad ac a oedd yn gysylltiedig â'u hanghenion.
- 3.87. Ar sail y pryderon hyn, mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod yr amcan polisi ehangach yn golygu bod angen dull gwahanol drwy greu dyletswydd statudol drosfwaol a roddir ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith sydd â'r nod o wella amrywiaeth o fewn strwythurau democrataidd y Senedd a Llywodraeth Leol gan ddarparu cymorth i gael gwared â'r rhwystrau i gymryd rhan. Mae adran 28 yn darparu ar gyfer y dull hwn. Gall y trefniadau fod ar ffurf gwasanaethau neu gymorth ariannol.

- 3.88. Mae adran 29 yn darparu ar gyfer creu a theilwra cynlluniau unigol i ddarparu cymorth naill ai ar gyfer nodwedd warchoddedig unigol a / neu rwystrau cyffredin ar draws ystod o nodweddion gwarchoddedig ac amgylchiadau economaidd-gymdeithasol.
- 3.89. Mae'n bwysig bod yr holl drefniadau hyn yn dryloyw ac yn gweithredu mewn modd sy'n wleidyddol niwtral. Mae'r ddeddfwriaeth yn cynnwys mesurau diogelu sy'n golygu na chaiff cyrff nac unigolion penodol weithredu cynllun ac na chaiff Gweinidogion Cymru wneud penderfyniadau ynghylch unigolion penodol.

Pennod 5: Cyllid Ymgyrchu

- 3.90. Gwnaeth Deddf 2022 rai newidiadau i reolau cyllid ymgyrchu ar gyfer etholiadau y DU a gedwir yn ôl yn San Steffan. Mewn rhai meysydd, credwn ei bod yn ddoeth cael cysondeb ag etholiadau Cymreig yng Nghymru i leihau dryswch i bobl sy'n cymryd rhan yn yr etholiadau hyn ac i'r rheini sy'n eu gweinyddu. Mae hyn yn unol â'n hegwyddor ar gyfer diwygio etholiadol, sef symlrwydd. Er na wnaeth y Senedd gydsynio i'r darpariaethau yn Neddf 2022 fod yn gymwys i etholiadau Cymreig, roedd hyn ar y sail bod y Senedd yn cadw'r hawl i graffu ar ddeddfwriaeth sy'n ymwneud ag etholiadau Cymreig.

Gwariant Tybiannol

- 3.91. Gwnaeth Deddf 2022 ddiwygiadau i Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 a Deddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000 mewn perthynas ag etholiadau a gedwir yn ôl. Gwnaethpwyd hynny er mwyn egluro'r gyfraith mewn perthynas â gwariant tybiannol, gan sicrhau na ddylai buddion megis eiddo, nwyddau, gwasanaethau neu gyfleusterau sy'n cael eu cyflenwi i ymgeisydd, plaid neu ymgyrch yn rhad ac am ddim neu gyda disgownt, ond cael eu cyfrif yn draul etholiad ar gyfer yr ymgyrch berthnasol pan gânt eu hawdurdodi neu eu cyfarwyddo gan yr ymgyrch. Daeth yr eglurhad hwn yn sgil dyfarniad gan yr Oruchaf Lys (*R v Mackinlay and others [2018]*) a benderfynodd fod gwariant tybiannol o'r fath yn draul etholiad heb fod angen awdurdodiad.
- 3.92. I gael gwared ar yr amwysedd hwn o ran etholiadau Cymreig, mae'r Bil yn cymhwyso'r un gofyniad i ddosbarthu gwariant tybiannol yn dreuliau etholiad dim ond pan gaiff ei gyfarwyddo neu ei awdurdodi'n briodol. I gynorthwyo eglurder ar gyfer cyfranogwyr a gweinyddwyr, mae'r Bil hefyd yn diwygio pŵer y Comisiwn Etholiadol i lunio cod ymarfer ar dreuliau etholiad er mwyn sicrhau ei fod yn ddigon eang fel bod modd cynnwys esboniad o'r rheolau ar bob math o wariant.

Personau sy'n gallu gwneud taliadau ar ran ymgyrch

- 3.93. Gwnaeth Deddf 2022 ddiwygiadau hefyd i Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 i ganiatáu i rywun heblaw am yr asiant etholiad wneud taliadau ar ran ymgyrch, hynny yw, rhywun sydd wedi'i awdurdodi gan ymgyrch i wneud taliad o dan adran 75 o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983. Os oes rheol wahanol ar gyfer etholiadau a gedwir yn ôl ac etholiadau Cymreig ynghylch ai dim ond yr asiant etholiad sy'n gallu gwneud taliad ar ran ymgyrch, efallai y ceir achosion o dorri'r gyfraith mewn camgymeriad. Er enghraifft, pe bai taliad yn cael ei wneud gan berson sydd wedi'i awdurdodi ar gyfer un set o etholiadau ond nid ar gyfer etholiadau Cymreig. Mae'r Bil yn caniatáu i bersonau, sydd wedi'u hawdurdodi gan ymgeisydd neu asiant i'w hyrwyddo, wneud taliad, yn hytrach na bod rhaid i'r asiant etholiad wneud y taliad hwnnw. Cyflawnir hyn drwy ddileu'r eithriad ar gyfer etholiadau lleol yng Nghymru yn is-adran (5)(ca) newydd o adran 73 o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 a fewnosodwyd gan Ddeddf 2022. Bydd y newid cyfatebol ar gyfer etholiadau'r Senedd yn cael ei wneud yn yr adolygiad o Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007, lle ceir y darpariaethau cyfatebol.

Ymgyrchwyr Trydydd Parti

- 3.94. Cyflwynodd Deddf 2022 rai cyfyngiadau ar allu trydydd partïon, sef unigolion neu sefydliadau nad ydynt yn bleidiau gwleidyddol cofrestredig, i fynd i wariant a reolir mewn cyfnodau a reoleiddir cyn etholiadau i Dŷ'r Cyffredin neu i Gynulliad Gogledd Iwerddon. Yn fras, mae gwariant a reolir yn ymwneud â threuliau adroddadwy i gefnogi gweithgarwch penodol er dibenion dylanwadu ar bleidleiswyr i bleidleisio mewn modd penodol.
- 3.95. Dim ond trydydd partïon sy'n gymwys i roi hysbysiad o dan adran 88(2) o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000 y mae'r Bil yn caniatáu iddynt fynd i wariant a reolir mewn cyfnod a reoleiddir cyn etholiad ar gyfer y Senedd, fel rheol y pedwar mis hyd at a chan gynnwys diwrnod yr etholiad. Mae'r ddarpariaeth yn cyflwyno dirwy ar gyfer unrhyw sefydliadau neu unigolion trydydd parti sy'n mynd i wariant yn groes i hynny.
- 3.96. Mae'r Bil hefyd yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud diwygiadau – ychwanegu, dileu neu amrywio – i ddisgrifiadau yn y rhestr o drydydd partïon cymwys. Fodd bynnag, dim ond yn sgil argymhelliad gan y Comisiwn Etholiadol y gellir gwneud gorchymyn i ddileu neu amrywio'r partïon sydd wedi'u cynnwys ar y rhestr honno. Ar hyn o bryd, mae'r trydydd partïon sy'n gymwys i roi hysbysiad o dan adran 88(2) o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000 yn cynnwys:
- unigolyn sydd wedi'i gofrestru ar gofrestr etholiadol yn y DU neu sy'n preswyllo yn y DU
  - cwmni cofrestredig yn y DU, sy'n gwmni corfforedig yn y DU ac sy'n cynnal busnes yn y DU
  - undeb llafur cofrestredig yn y DU

- cymdeithas adeiladu gofrestrdig yn y DU
  - partneriaeth atebolrwydd cyfyngedig gofrestrdig yn y DU sy'n cynnal busnes yn y DU
  - cymdeithas gyfeillgar, ddiwydiannol neu ddarbodus gofrestrdig yn y DU
  - cymdeithas anghorfforedig sydd â'i phrif swyddfa yn y DU ac sy'n cynnal y rhan fwyaf o'i busnes neu weithgareddau eraill yn y DU
  - corff wedi'i ymgorffori gan Siarter Frenhinol
  - sefydliad corfforedig elusennol yn y DU
  - partneriaeth Albanaid sy'n cynnal busnes yn y DU
- 3.97. Gwnaeth Deddf 2022 hefyd ganiatáu i gymdeithasau anghorfforedig sydd â'r cyswllt angenrheidiol â'r DU fod yn drydydd parti cymwys i fynd i wariant a reolir mewn perthynas ag etholiadau a gedwir yn ôl. Nid yw'r Bil yn cyflwyno yr un categori gan fod y cyswllt angenrheidiol â'r DU yn ymwneud ag etholwyr tramor, nad ydynt yn cymryd rhan yn Etholiadau'r Senedd.
- 3.98. Er mwyn helpu ymgyrchwyr trydydd parti i ddeall y trefniadau hyn, mae'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Etholiadol lunio cod ymarfer ar gyfer trydydd parti, mewn ymgynghoriad â Phwyllgor y Llywydd a Phwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a Chyfansoddiad y Senedd, neu unrhyw bwyllgor olynol. Mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru osod fersiwn ddrafft o unrhyw god ymarfer o'r fath gerbron y Senedd.

Rhan 2: Cyrff Etholedig a'u Haelodau

Pennod 1: Trefniadau ar gyfer Llywodraeth Leol

Adolygiadau o drefniadau etholiadol: prif gynghorau

- 3.99. Mae Rhan 3 o Ddeddf 2013 yn disgrifio'r gwahanol fathau o adolygiadau o ardaloedd llywodraeth leol a'u trefniadau etholiadol a phwy gaiff gynnal yr adolygiadau hynny. Manylir hefyd ar y weithdrefn sydd i'w dilyn wrth gynnal yr adolygiadau hynny. Mae hefyd yn rhagnodi sut y dylid gweithredu unrhyw argymhellion a wneir o ganlyniad i adolygiad.
- 3.100. Mae adran 29(1) o Ddeddf 2013 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn gynnal adolygiad o drefniadau etholiadol pob prif ardal o leiaf unwaith bob deng mlynedd. Mae'n ofynnol i'r Comisiwn lunio a chyhoeddi rhaglen ac amserlen ar gyfer cynnal yr adolygiadau hynny yn ogystal ag anfon copi o'r rhaglen at Weinidogion Cymru.
- 3.101. Mae adran 22 o 2013 yn ei gwneud yn ofynnol i brif gynghorau fonitro'r cymunedau a'u trefniadau etholiadol yn eu hardaloedd. Wrth wneud hynny, mae'n rhaid i'r cyngor ystyried y rhaglen 10 mlynedd ar gyfer adolygu trefniadau etholiadol prif ardaloedd a gyhoeddir gan y Comisiwn ac unrhyw gyfarwyddydau a ddyroddir i'r cyngor gan

Weinidogion Cymru.

3.102. Daeth rhaglen 2017 ar gyfer adolygu trefniadau etholiadol prif ardaloedd i ben yn 2021 a gwnaed nifer o newidiadau i drefniadau etholiadol prif ardaloedd ledled Cymru. Ymrwymodd Gweinidogion Cymru i ystyried y trefniadau presennol ar gyfer cynnal adolygiadau o drefniadau etholiadol prif ardaloedd, gwrando ar adborth gan eraill a nodi cyfleoedd i wella. Yn sgil cyfres o drafodaethau gyda'r rhai hynny a oedd ynghlwm wrth y broses adolygu a'r adborth a gafwyd yn ystod y broses adolygu, cynigiodd Gweinidogion Cymru becyn o fesurau er mwyn datblygu a chryfhau'r trefniadau ar gyfer adolygiadau etholiadol prif ardaloedd ac adolygiadau cymunedau.

3.103. O ganlyniad, mae'r Bil yn cynnwys darpariaethau i:

- ymdrin â phryderon a leisiwyd ynglŷn â'r amser a gymerir i gwblhau adolygiadau a'r amser a gymerir i wneud penderfyniadau ynghylch argymhellion a geir mewn adroddiadau adolygu drwy nodi amserlenni ar gyfer pob un o'r elfennau hyn. Yn ogystal, bydd yn ofynnol yn awr i'r Comisiwn gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer pob prif ardal o leiaf unwaith ym mhob cyfnod o 12 mlynedd. Caiff dyletswydd newydd ei gosod ar brif gynghorau sy'n ei gwneud yn ofynnol iddynt gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer pob cymuned yn eu hardaloedd o leiaf unwaith ym mhob 12 mlynedd. Wrth gynnal yr adolygiadau hynny, bydd yn ofynnol i'r prif gyngor ystyried rhaglen ac amserlen y Comisiwn ar gyfer cynnal adolygiadau o drefniadau etholiadol prif ardaloedd.
- ehangu natur y materion sydd i'w hystyried gan y Comisiwn a'r prif gynghorau pan fyddant yn llunio argymhellion i newid y trefniadau etholiadol ar gyfer prif ardaloedd a chymunedau. Yn ogystal, ynghyd â'r meini prawf presennol, bydd yn ofynnol i'r Comisiwn gynnal asesiad cyflawn o'r holl feini prawf wrth benderfynu a ddylai nifer y cynghorwyr fod yr un fath ar gyfer pob ward etholiadol mewn ardal prif gyngor.
- egluro'r gofynion o ran cyhoeddusrwydd ac ymgynghori sydd i'w gweithredu gan y Comisiwn a phrif gynghorau wrth gynnal adolygiadau etholiadol.
- rhoi pwerau gwneud cyfarwyddydau i Weinidogion Cymru i oedi adolygiad. Bydd hyn yn sicrhau hyblygrwydd pan fo amgylchiadau annisgwyl sy'n effeithio'n andwyol ar gynnal y broses adolygu. Enghraifft o hyn yw'r amgylchiadau a wynebwyd yn sgil pandemig COVID-19. Bydd gan Weinidogion Cymru y pŵer i oedi adolygiad am gyfnod neu gyfnodau nad ydynt, gyda'i gilydd, yn fwy na chyfnod o 9 mis ar y mwyaf.
- galluogi Gweinidogion Cymru i benderfynu a ddylid gweithredu argymhelliad mewn adroddiad adolygu etholiadol naill ai gydag addasiad neu heb addasiad neu benderfynu peidio â gweithredu mewn

perthynas â'r argymhelliad hwnnw. Ar hyn o bryd, nid yw Gweinidogion Cymru yn gallu gwneud hyn, ac mae hyn wedi arwain at oedi wrth weithredu argymhellion adroddiad. Mae hyn hefyd wedi arwain at risg y gall fod rhaid i Weinidogion Cymru beidio â gweithredu mewn perthynas â'r holl argymhellion mewn adroddiad adolygu pan fo ganddynt bryderon ynghylch un neu rai o argymhellion yr adroddiad adolygu yn unig.

- gwella trylowyder ynghylch y broses ar gyfer penderfynu ar enwau Cymraeg a Saesneg wardiau etholiadol a sicrhau mwy o ymwneud ag aelodau o'r cyhoedd yn yr ardal y mae'r adolygiad yn effeithio arni.
- ychwanegu nifer o gyrff, gan gynnwys Comisiynydd y Gymraeg at y rhestr o ymgynghorai gorfodol y mae'n ofynnol i'r Comisiwn a phrif gynghorau ymgynghori â nhw yn rhan o'r prosesau adolygu amrywiol a nodir yn Rhan 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013. Bydd ychwanegu Comisiynydd y Gymraeg fel ymgynghorai gorfodol yn rhoi'r cyfle i'r Comisiynydd ddylanwadu ar bob rhan o'r broses adolygu, gan gynnwys y dull arfaethedig ar gyfer enwi wardiau etholiadol.

3.104. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod y darpariaethau hyn, yn becyn o fesurau, yn cynrychioli cryfhau'n sylweddol y trefniadau a roddir ar y Comisiwn a phrif gynghorau sy'n ei gwneud yn ofynnol iddynt gyflawni llywodraeth leol effeithiol a hwylus.

Adolygiadau o Ffiniau Atfor

3.105. Mae'n ofynnol i'r Comisiwn fonitro ac adolygu'r ardaloedd a'r trefniadau etholiadol sy'n berthnasol i'r strwythur llywodraeth leol yng Nghymru wrth ystyried a ddylid newid y trefniadau hynny, neu argymhell gwneud hynny. Wrth gyflawni'r ddyletswydd fonitro honno, caniateir i'r Comisiwn gynnal adolygiad o ffiniau prif ardaloedd, ffiniau cymunedol (naill ai gyda, neu heb gytundeb y prif gyngor priodol), siroedd sydd wedi'u cadw a ffiniau atfor.

3.106. Mewn perthynas â ffiniau atfor, mae adran 28 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 yn galluogi'r Comisiwn i adolygu unrhyw ran o ffin ardal llywodraeth leol sy'n gorwedd o dan y môr ac nad yw'n ffurfio ffin gyffredin ag ardal llywodraeth leol arall, gan adrodd i Weinidogion Cymru os ydynt o'r farn bod angen ei newid.

3.107. Ceir nifer o amgylchiadau lle y mae'n gwneud synnwyr i'r Comisiwn allu adolygu'r ffiniau atfor mewn mwy nag un ardal llywodraeth leol yn rhan o un broses adolygu. Er enghraifft, pan fo cynigion ar gyfer prosiectau megis môr-lynnoedd llanw sy'n cynnwys, o fewn eu hardal safle, ffiniau mwy nag un ardal llywodraeth leol.

- 3.108. Gwneir darpariaeth yn y Bil i egluro'r gyfraith er mwyn galluogi'r Comisiwn i adolygu ffiniau atfor mwy nag un ardal llywodraeth leol mewn un broses adolygu.

Pennod 2: Cydnabyddiaeth Ariannol Aelodau Etholedig

Diddymu Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol

- 3.109. Corff annibynnol yw'r Panel, a'i brif swyddogaeth yw gwneud penderfyniadau ynglŷn â lwfansau a phensiynau y mae'n ofynnol i brif gynghorau, cynghorau cymuned, awdurdodau tân ac achub, awdurdodau Parciau Cenedlaethol a chydbwyllgorau corfforedig eu talu i'w haelodau, neu yr awdurdodir iddynt eu talu, pan fo'r aelodau hynny yn ymgymryd â busnes swyddogol y cyrff hynny. Mae gan y Panel hefyd y pŵer i wneud argymhellion ar bolisiau sy'n ymwneud â'r cyflogau, neu newidiadau arfaethedig i gyflogau prif weithredwyr awdurdodau y mae'n ofynnol iddynt lunio datganiad ar bolisiau tâl.
- 3.110. Yn 2021, cynhaliwyd adolygiad annibynnol deng mlynedd o'r Panel er mwyn sefydlu a oedd y corff yn parhau i fod yn addas i'r diben ac yn cynnig gwerth da am arian cyhoeddus. Un o argymhellion yr adolygiad oedd ailystyried y trefniadau presennol o ran darparu cymorth ysgrifenyddiaeth ar gyfer y Panel ac ystyried a allai corff Cymreig annibynnol gyda blaenoriaethau tebyg roi'r cymorth ysgrifenyddiaeth hwnnw, yn hytrach na Llywodraeth Cymru.
- 3.111. Cytunodd Gweinidogion Cymru y dylai cymorth ysgrifenyddiaeth ar gyfer y Panel gael ei roi gan gorff heblaw am Lywodraeth Cymru, gan nodi y byddai hyn hefyd yn helpu i atgyfnerthu gweithrediad annibynnol y Panel. Ystyrir mai'r Comisiwn yw'r corff mwyaf priodol i ddarparu'r cymorth hwn gan ei fod yn gorff corfforedig annibynnol sydd o dan arweiniad prif weithredwr, ac mae ganddo hefyd swyddogaeth ysgrifenyddiaeth fewnol effeithiol.
- 3.112. Mae'r Comisiwn yn defnyddio'r un sail dystiolaeth a rhanddeiliaid i gwblhau ei waith ei hun ac mae ei bwrpas hefyd yn seiliedig ar hybu democratiaeth leol effeithiol. Ceir eisoes berthynas symbiotig rhwng gwaith y ddau gorff. Mae blaenoriaethau'r ddau yn dibynnu ar gael gwir ddealltwriaeth a gwerthfawrogiad o anghenion poblogaeth Cymru, y modd y mae aelodau etholedig a chynghorau yn gweithredu, yn ogystal â dealltwriaeth o lwythi gwaith aelodau etholedig.
- 3.113. Yn seiliedig ar y synergeddau rhwng y Panel a'r Comisiwn, mae Gweinidogion Cymru yn cynnig y dylid mynd ymhellach nag argymhelliad yr adolygiad ac mae'n fwriad ganddynt i ddiddymu'r Panel a throsglwyddo swyddogaethau'r Panel ynghylch cydnabyddiaeth ariannol i'r Comisiwn, ac eithrio'r swyddogaeth sy'n ymwneud â chyflogau prif weithredwyr a fydd yn dod i ben pan ddiddymir y Panel. Byddai hyn yn golygu y byddai'r un garfan o Gomisiynwyr yn pennu

nifer y cynghorwyr ledled Cymru, y trefniadau etholiadol ar gyfer y cynghorwyr hynny, a'r trefniadau ar gyfer cydnabyddiaeth ariannol a phensiynau'r cynghorwyr hynny a'r cyrff eraill a nodir ym mharagraff 57 uchod.

3.114. Yn ogystal, bydd y Comisiwn yn cael swyddogaeth newydd mewn perthynas â thaliadau ailsefydlu. Bydd Gweinidogion Cymru yn gallu pennu'r disgrifiad ar gyfer aelod o awdurdod lleol y mae'n rhaid gwneud taliad iddo neu y caniateir gwneud taliad iddo (diffinnir "awdurdod lleol" yn gynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol a chynghorau cymuned o dan adran 72 o Ddeddf 2013). Mae hon yn swyddogaeth y gofynnwyd amdani ac a gefnogir gan gynghorau er mwyn cefnogi ein nod cyffredin o ran amrywiaeth aelodaeth etholedig yn y cyrff hyn. Rhoddir taliadau ailsefydlu i gynrychiolwyr etholedig eraill ar draws ein democratiaeth a'u bwriad yw cefnogi amrywiaeth drwy alluogi pobl i gyflwyno eu hunain i'w haillethol gan wybod os na chânt eu dychwelyd yn aelod, y bydd ganddynt lefel gymedrol o gymorth ariannol i'w galluogi i bontio i gam nesaf eu bywydau. Ni fydd taliadau ar gael i gynghorwyr sy'n penderfynu ymddiswyddo a pheidio â cheisio cael eu haillethol.

3.115. Mewn ymateb i'r ymgynghoriad Papur Gwyn, cefnogwyd y cynigion hyn ar y cyfan. O ganlyniad, bydd y Bil yn:

- diddymu'r Panel.
- creu darpariaeth newydd yn Neddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) Cymru 2013 a fydd yn rhoi'r swyddogaethau ynghylch cydnabyddiaeth ariannol a'r gofynion gweinyddol ac adrodd ategol a gyflawnir gan y Panel ar hyn o bryd mewn perthynas â'r swyddogaethau hynny, i'r Comisiwn.
- peidio â gwneud darpariaeth i roi swyddogaeth bresennol y Panel sy'n ymwneud â thâl prif weithredwyr prif gynghorau i'r Comisiwn gan fod y swyddogaeth honno wedi'i hychwanegu mewn ymateb i set benodol o amgylchiadau nad ydynt yn berthnasol mwyach.
- galluogi Gweinidogion Cymru i nodi'r math o rolau, a'u natur, sydd i'w cynnwys mewn unrhyw drefniadau yn y dyfodol mewn perthynas â chynlluniau taliadau ailsefydlu i aelodau etholedig ar y cyrff perthnasol o fewn eu cylch gwaith. Bydd y Comisiwn yn gallu pennu manylion unrhyw gynlluniau yn y dyfodol o fewn y paramedrau a nodir gan Weinidogion Cymru.

Pennod 3: Anghymwyso a Dylanwad Amhriodol

Anghymwyso rhag bod yn Aelod o'r Senedd ac yn gynghorydd cymuned

- 3.116. Diben y ddarpariaeth hon a'r effaith y bwriedir iddi ei chael yw gwneud newidiadau i'r gyfundrefn anghymwysu bresennol ar gyfer Aelodau o'r Senedd yng Nghymru er mwyn cefnogi tegwch, cydraddoldeb ac atebolrwydd y Senedd a llywodraeth leol.
- 3.117. Mae'r ddarpariaeth hon yn cynnwys y newidiadau a ganlyn i'r gyfundrefn anghymwysu bresennol:
- a) atal aelodaeth ddeuol o'r Senedd a chynghorau cymuned (sy'n cynnwys cynghorau tref a chymuned) yng Nghymru drwy anghymwysu cynghorwyr cymuned yng Nghymru rhag gwasanaethu yn Aelodau o'r Senedd, gan gysoni'r trefniadau ar gyfer cynghorwyr cymuned gyda'r drefn anghymwysu ar gyfer prif gynghorwyr (aelodau o gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol) yng Nghymru;
  - b) dileu'r "cyfnod gras" presennol ar gyfer prif gynghorwyr a etholir i'r Senedd pan fo diwrnod disgwylidig yr etholiad cyffredin nesaf ar gyfer ethol aelodau o'r cyngor o fewn y cyfnod o 372 o ddiwrnodau sy'n dechrau gyda'r diwrnod dychwelyd;
  - c) dileu'r "cyfnod gras" presennol ar gyfer Aelodau o'r Senedd a etholir yn brif gynghorwyr pan fo diwrnod disgwylidig yr etholiad cyffredinol nesaf ar gyfer ethol Aelodau o'r Senedd o fewn y cyfnod o 372 o ddiwrnodau sy'n dechrau gyda'r diwrnod dychwelyd; a
  - d) dileu'r "cyfnod gras" presennol ar gyfer Aelod o'r Senedd a ddychwelir yn Aelod o'r Tŷ Cyffredin pan fo diwrnod disgwylidig yr etholiad cyffredinol nesaf ar gyfer ethol Aelodau o'r Senedd o fewn y cyfnod o 372 o ddiwrnodau sy'n dechrau gyda'r diwrnod dychwelyd.
- 3.118. Bydd y newidiadau hyn yn ymdrin â phryderon y gallai unigolion sy'n Aelodau o'r Senedd ac yn gynghorwyr cymuned ar yr un pryd fod â mantais bosibl dros eu cymheiriaid drwy fod mewn sefyllfa o allu gwthio materion penodol yn eu blaen drwy eu cysylltiad â Gweinidogion Cymru yn y Senedd. Bydd y newidiadau hyn hefyd yn ymdrin â phryderon ynghylch ymrwymadau amser a gwrthdaro buddiannau posibl wrth ddal swyddi deul.
- 3.119. Mae Aelodau o'r Senedd eisoes wedi'u hanghymwysu rhag bod yn aelodau o gyrrff etholedig eraill. Fodd bynnag, ceir cyfnodau gras. Yn ystod y cyfnodau gras, mae gan brif gynghorwyr neu aelodau o'r Tŷ Cyffredin sydd hefyd yn Aelodau o'r Senedd yr hawl i gydnabyddiaeth ariannol am y ddwy rôl. Mae'r sefyllfa hon yn rhoi rhai unigolion mewn sefyllfaoedd breintiedig, hyd yn oed pe baent yn dewis rhoi rhywfaint o'u cydnabyddiaeth ariannol i elusennau o'u dewis.
- 3.120. Bydd dileu'r cyfnodau gras felly yn sicrhau cysondeb yn ogystal ag ymdrin â materion sy'n ymwneud â chydabyddiaeth ariannol ddeuol. Bydd hefyd yn helpu i sicrhau bod cynrychiolwyr etholedig yn gallu cyflawni eu mandad yn briodol o ran ymrwymiad amser yn ogystal ag osgoi gwrthdaro buddiannau bob amser.

Anghymwysiad am arferion llwgr neu anghyfreithlon: etholiadau llywodraeth leol

- 3.121. Yn fras, mae'r gyfundrefn anghymhwysu sy'n berthnasol yn sgil cyflawni arferion llwgr neu anghyfreithlon yn gweithio er mwyn anghymwysu unigolyn o bob etholiad a chorff am y cyfnod perthnasol o amser ni waeth ble y cyflawnwyd y drosedd. Mae hyn er mwyn atal unigolion sy'n ceisio niweidio democratiaeth rhag bod yn rhan o'r ddemocratiaeth honno.
- 3.122. Ar hyn o bryd, mae bwlch o ran gweithredu'r gyfundrefn hon. Nid yw unigolyn sy'n cyflawni trosedd mewn etholiad cyngor dosbarth yng Ngogledd Iwerddon ac yna'n cael ei anghymwysu o'r etholiadau hynny yn cael ei anghymwysu ar hyn o bryd rhag sefyll yn ymgeisydd na bod yn aelod mewn etholiadau lleol yng Nghymru. Mae'r ddarpariaeth hon yn ceisio ymdrin â'r bwlch hwnnw o ran gweithredu'r gyfundrefn. Nododd Deddf Etholiadau 2022 y mater hwn hefyd a chafodd deddfwriaeth ei chynnwys er mwyn sicrhau bod y gyfundrefn yn gweithio fel y bwriedir iddi wneud mewn etholiadau lleol yn Lloegr.

Anghymhwysiad rhag bod yn Aelod o'r Senedd neu'n ymgeisydd: y drosedd o ddichell

- 3.123. Yn ystod Cyfnod 2 y broses graffu deddfwriaethol ar y Bil, cyflwynwyd gwelliant gan Adam Price AS i sefydlu trosedd o ddichell, y byddai euogfarn yn ei sgil yn arwain at anghymhwysiad rhag bod yn Aelod o'r Senedd neu'n ymgeisydd i fod yn Aelod o'r Senedd am gyfnod o 4 blynedd. Wrth gyflwyno'r gwelliant, dywedodd Adam Price AS:

“deliberate deception in politics should never be acceptable. That is a cultural norm that I'm sure that we all share, but what we are doing in this amendment is turning that cultural norm, that standard, and giving it legal force by creating a specific criminal offence around deliberate deception.”⁶

- 3.124. Dywedodd Adam Price AS mai pwrpas y gwelliant oedd mynd i'r afael ag atebolrwydd a hygrededd gwleidyddion, gan fanylu:

“there has always been a problem with a small minority of unscrupulous politicians who are prepared to say anything, even though they know it's not true, to get elected or whatever their motivation is, but we are now getting into a context where that credibility gap is becoming an accountability chasm.”⁷

- 3.125. Cafodd y gwelliant ei basio yn ystod trafodion Cyfnod 2 ar 15 Mai 2024.

---

⁶ Cofnod o Drafodion y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai, 16 Mai 2024.

⁷ Cofnod o Drafodion y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai, 16 Mai 2024.

- 3.126. Mae'r darpariaethau sy'n deillio o'r gwelliant yn darparu ar gyfer anghymwysiad rhag bod yn Aelod o'r Senedd neu'n ymgeisydd i fod yn Aelod o'r Senedd am gyfnod o 4 blynedd o ddyddiad yr euogfarn am y drosedd, (a grëwyd hefyd gan y ddarpariaeth hon). Mae'r darpariaethau sy'n creu'r drosedd yn darparu na all Aelod o'r Senedd, neu ymgeisydd i fod yn Aelod o'r Senedd, yn fwriadol — a chyda'r bwriad o gamarwain — wneud, cyhoeddi, achosi neu ganiatáu iddo gael ei gyhoeddi ar ei ran, ddatganiad sy'n honni ei fod yn ddatganiad ffeithiol, y mae'n gwybod ei fod yn ffug neu'n dwyllodrus mewn manylyn perthnasol.
- 3.127. Er na nodir unrhyw ddull treialu, mae'r darpariaethau yn nodi ei bod yn amddiffyniad i unrhyw berson a gyhuddir o'r drosedd ddangos ei fod, ar adeg y drosedd honedig, naill ai wedi gweithredu er budd diogelwch cenedlaethol, neu y gellid awgrymu'n rhesymol fod y datganiad yn ddatganiad o farn, cred neu fwriad yn y dyfodol yn hytrach na datganiad ffeithiol, neu ei fod wedi tynnu'r datganiad yn ei ôl ac wedi ymddiheuro am ei anghywirdeb o fewn 14 o ddiwrnodau o naill ai wneud neu gyhoeddi'r datganiad, neu pan fo'r anghywirdeb yn cael ei ddwyn i'w sylw.
- 3.128. Mater i'r heddlu fydd ymchwilio i gwynion a ddaw i law ac yna cyflwyno tystiolaeth i Wasanaeth Erlyn y Goron i benderfynu a oes achos rhesymol y gellid ei herlyn.
- 3.129. Mae'r darpariaethau yn nodi bod rhaid cychwyn achos ar gyfer trosedd o'r fath o fewn chwe mis i'r dyddiad y cafodd y datganiad ei wneud neu ei gyhoeddi.
- 3.130. Pan gaiff person ei euogfarnu o'r drosedd, bydd yn cael ei anghymhwysu rhag bod yn Aelod o'r Senedd neu sefyll fel ymgeisydd i fod yn Aelod am bedair blynedd, gan ddechrau o ddyddiad yr euogfarn. Nid yw'r ddarpariaeth yn pennu unrhyw gosb droseddol os bydd achos o euogfarn am y drosedd.
- 3.131. Mae'r darpariaethau hefyd yn rhoi pŵer eang i Weinidogion Cymru ychwanegu, dileu neu addasu darpariaethau, ac fel arall, i ddiwygio unrhyw ddeddfiad at ddibenion y darpariaethau ynghylch y drosedd o ddichell, neu unrhyw ddeddfiad sy'n gysylltiedig â nhw. Mae'r pŵer hwn yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol.
- 3.132. Wrth ymateb i welliant Adam Price AS, dywedodd y Cwnsler Cyffredinol fod yr egwyddor gyffredinol sy'n sail iddo yn un bwysig. Dywedodd:

the truthfulness of Members sits at the heart of the standards by which we must be held. Trust is fundamental to the proper functioning of democracy in Wales."⁸

---

⁸ Cofnod o Drafodion y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai, 16 Mai 2024.

3.133. Fodd bynnag, esboniodd fod y ddarpariaeth benodol hefyd yn codi cwestiynau difrifol o braint Seneddol ac effeithiau posibl ar y system gyfiawnder. Yn benodol, dywedodd:

“we must be very careful about unintended consequences including in relation to Members’ ability to speak freely on matters that concern their constituents in this Senedd.”⁹

3.134. Nododd y Cwnsler Cyffredinol hefyd y byddai'r gwelliant i bob pwrpas yn dileu braint bresennol yr Aelodau o ran gallu siarad yn agored ynghylch y materion hynny sy'n bwysig iddynt¹⁰, gan ychwanegu:

“could be something that has very significant consequences if people consistently look over their shoulder as to whether or not they might be subject to an individual complaint.”¹¹

3.135. Yn yr amser a oedd ar gael i ddarparu'r wybodaeth ddiweddaraf ar gyfer y Memorandwm Esboniadol hwn, nid yw wedi bod yn bosibl i Lywodraeth Cymru gynnal asesiad cynhwysfawr o oblygiadau ariannol a barnwrol y ddarpariaeth. Nid yw'r rhain felly yn cael eu hystyried yn rhan o Asesiad Effaith Rheoleiddiol, Asesiad Effaith Integredig nac Asesiad o'r Effaith ar Gyfiawnder y Bil.

Anghymwysiad am arferion llwgr neu anghyfreithlon: etholiadau'r Senedd

3.136. Mae'r un bwlch y cyfeirir ato uchod (3.122) yn berthnasol ar hyn o bryd mewn perthynas ag etholiadau cyngor dosbarth Gogledd Iwerddon ac etholiadau'r Senedd. Mae'r ddarpariaeth hon yn ceisio ymdrin â bwlch yng ngweithrediad y gyfundrefn hon fel bod unigolyn sy'n euog o fod wedi cyflawni arfer llwgr neu anghyfreithlon mewn etholiad cyngor dosbarth yng Ngogledd Iwerddon hefyd yn cael ei anghymhwyso rhag bod yn ymgeisydd neu'n Aelod o'r Senedd.

Dylanwad Amhriodol

3.137. Dylanwad amhriodol yw pan fo unigolyn yn ceisio rhoi pwysau i orfodi etholwr i beidio â phleidleisio neu bleidleisio mewn modd na fyddai wedi gwneud pe na bai pwysau wedi'i roi. Dyma un o'r troseddau etholiadol hanesyddol, ochr yn ochr â llwgrwobrwyo a thretio.

3.138. Yng Nghymru, diffinnir y ddeddfwriaeth bresennol sy'n llywodraethu'r drosedd mewn perthynas ag etholiadau lleol yn adran 115 o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983, ac, mewn perthynas ag etholiadau'r Senedd, yn erthygl 81 o Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007. Yn ychwanegol, yn sgil darpariaethau a

⁹ Cofnod o Drafodion y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai, 16 Mai 2024.

¹⁰ Cofnod o Drafodion y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai, 16 Mai 2024..

¹¹ Cofnod o Drafodion y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai, 16 Mai 2024..

geir yn Neddf Etholiadau 2022, mae'r ddeddfwriaeth bresennol sy'n diffinio trosedd dylanwad amhriodol a gyflawnir yn ystod etholiad Seneddol y DU neu etholiad Comisiynydd yr Heddlu a Throseddu wedi'i nodi yn adran 114A o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983. Mae iaith yr olaf wedi'i hegluro a'i moderneiddio gan Ddeddf Etholiadau 2022.

- 3.139. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae'r achos dros egluro iaith y drosedd wedi'i ailadrodd yn gyson. Yn 2016, yn ei adolygiad o gyfraith etholiadol, argymhellodd y Comisiynydd Etholiadol y dylid ailddrafftio a moderneiddio'r drosedd. Yn ei adroddiad '[Securing the Ballot](#)', cynghorodd Syr Eric Pickles y dylid cryfhau'r drosedd dylanwad amhriodol mewn perthynas ag etholwyr. Yn 2018, lansiodd Llywodraeth y DU yr ymgynghoriad '[Protecting the Debate: Intimidation, Influence and Information](#)' gan ofyn a ddylid ailddrafftio'r drosedd a gofyn beth y dylai ei gynnwys.
- 3.140. Wedi hynny, aeth Llywodraeth y DU ati i gryfhau a moderneiddio iaith y drosedd drwy ychwanegu darpariaethau diwygiedig at Ddeddf Etholiadau 2022 (Deddf 2022). Yn sgil ceisiadau gan Weinidogion Cymru, cafodd darpariaethau ynghylch dylanwad amhriodol ar gyfer etholiadau Cymreig eu heithrio o Ddeddf 2022 gan alluogi Gweinidogion Cymru a'r Senedd i ystyried y datrysiad priodol ar gyfer etholiadau Cymreig.
- 3.141. Mae diffiniad Deddf 2022 o'r drosedd mewn perthynas ag etholiadau a gedwir yn ôl yn cael ei gryfhau yn arbennig o ran niwed i enw da person a bwriad. Nid oedd y diffiniad blaenorol, a oedd yn rhoi mwy o bwyslais ar niwed corfforol, yn eithrio niwed i enw da yn benodol. Fodd bynnag, yn y diffiniad newydd, ceir darpariaeth gyfartal i'r niweidiau hynny y gall pobl eu profi sy'n llai gweladwy, ond sydd efallai yr un mor niweidiol.
- 3.142. Mae'r diffiniad newydd yn cael ei wella ymhellach drwy egluro pwysigrwydd 'bwriad' wrth gyflawni trosedd. Mae'r ymadrodd "for the purpose of" yn yr adran newydd sy'n amlinellu elfennau'r drosedd yn dangos bod bwriad y person wrth gyflawni'r weithred yn allweddol. I fod yn euog o ddylanwad amhriodol, mae'n ddigon sefydlu bwriad i ddylanwadu yn ormodol ar berson, hyd yn oed os nad oedd y weithred yn llwyddiannus yn hynny o beth.
- 3.143. Mae swyddogion wedi ystyried yr iaith sydd wedi'i chryfhau sy'n disgrifio trosedd dylanwad amhriodol ac maent o'r farn y bydd erlyn achosion o ddylanwad amhriodol yn symlach. Nodwyd yn yr ymgynghoriad Papur Gwyn fod cefnogaeth aruthrol gan randdeiliaid i'r dull hwn. Mae'r Bil yn darparu ar gyfer cymhwyso'r iaith sydd wedi'i hegluro a'i chryfhau o ran trosedd dylanwad amhriodol i etholiadau lleol yng Nghymru. Y bwriad yw y bydd y drosedd gyfatebol ar gyfer etholiadau'r Senedd, sydd wedi'i nodi yng Ngorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007, yn cael ei chryfhau

yn yr un modd drwy'r Bil ac y bydd yn dod i rym cyn etholiadau nesaf y Senedd yn 2026.

Pennod 4: Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru:

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

- 3.144. Mae pwyllgor archwilio y Comisiwn yn cadw cydbwysedd pwysig ar gyfer trefniadau llywodraethu'r Comisiwn. Mae gan y Comisiwn ddyletswydd statudol i sefydlu pwyllgor archwilio o dan adran 17 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013.
- 3.145. Yn sgil y swyddogaethau ychwanegol a roddir i'r Comisiwn, mae Gweinidogion Cymru o'r farn ei bod yn briodol cryfhau rôl pwyllgor archwilio y Comisiwn o ran cwrpas ei swyddogaethau a lefel aelodaeth annibynnol y pwyllgor.
- 3.146. Mae'r Bil yn diwygio adran 17 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 i roi swyddogaethau adolygu ac asesu pellach i bwyllgor archwilio y Comisiwn mewn perthynas â rheoli trefniadau archwilio mewnol ac allanol y Comisiwn, sut yr ymdrinnir â chwynion a sut yr adolygir adroddiadau a datganiadau ariannol.
- 3.147. Bydd y diwygiad hefyd yn galluogi'r Comisiwn i roi swyddogaethau addas pellach i'r pwyllgor archwilio ac mae'n pennu nifer uchaf aelodau y pwyllgor, nifer lleiaf aelodau lleyg y pwyllgor ac yn ei gwneud yn ofynnol i gadeirydd a dirprwy gadeirydd y pwyllgor fod yn aelodau lleyg o'r pwyllgor.
- 3.148. Wrth fwrw ati â'r uchod, mae'r Bil yn diwygio'r ddyletswydd a roddir ar y Comisiwn i sefydlu pwyllgor archwilio i ddyletswydd i sefydlu pwyllgor llywodraethu ac archwilio.

Pŵer i godi tâl

- 3.149. Er mwyn cefnogi cyflawni swyddogaethau newydd a diwygiedig y Comisiwn ymhellach, mae'r Bil yn mewnosod adran newydd yn Neddf 2013 sy'n rhoi pŵer i'r Comisiwn godi tâl ar dderbynwyr am nwyddau neu wasanaethau, os ydynt yn cytuno i dderbyn y nwyddau neu'r gwasanaethau hynny. Byddai hyn mewn perthynas â'i swyddogaethau gweinyddu etholiadol newydd (y gellir eu harfer gan yr EMB) neu ei swyddogaethau mewn perthynas â Rhan 3 o Ddeddf 2013 (trefniadau ar gyfer llywodraeth leol). Er enghraifft, gall y Comisiwn gaffael sesiynau hyfforddi dewisol i'r gymuned etholiadol, y gallai godi tâl ar fynychwyr am hynny i adennill cost darparu'r hyfforddiant.

4. Ymgynghori

- 4.1. Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru [bapur ymgynghori](#) ar Ddiwygio Etholiadol ym maes Llywodraeth Leol yng Nghymru ar 18 Gorffennaf 2017, yn dilyn y broses o drosglwyddo cymhwysedd deddfwriaethol ar gyfer etholiadau'r Senedd ac etholiadau llywodraeth leol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru. Roedd yr ymgynghoriad yn ceisio barn ar ystod eang o gynigion ar gyfer diwygio etholiadol ym maes llywodraeth leol, yn ymwneud yn bennaf â sut mae pobl yn cofrestru i bleidleisio a bwrw eu pleidlais. O ganlyniad i'r ymgynghoriad hwn ac ymgysylltiad perthnasol arall â rhanddeiliaid, cyflwynwyd diwygiadau ar ymestyn yr etholfraint ar gyfer etholiadau datganoledig a gwella'r broses ar gyfer y canfasiad blynyddol.
- 4.2. O ganlyniad, pasiwyd dwy Ddeddf gan y Senedd:
- Deddf 2020 a estynnodd yr etholfraint etholiadol ar gyfer etholiadau i'r Senedd; a
  - Deddf 2021 a estynnodd yr etholfraint etholiadol ar gyfer etholiadau llywodraeth leol ac a roddodd bŵer dewisol i gyflwyno Pleidlais Sengl Drosglwyddadwy (STV) mewn etholiadau i brif gynghorau.
- 4.3. Ym mis Gorffennaf 2021, gwnaeth Mick Antoniw AS, Cwnsler Cyffredinol a Gweinidog y Cyfansoddiad, ddatganiad ar Fframwaith Llywodraeth Cymru ar gyfer diwygio etholiadol a roddodd ymrwymiad i ddylunio diwygiadau mewn cydweithrediad â rhanddeiliaid yn unol â chwe egwyddor tegwch, hygyrchedd, cyfranogiad, gwella profiad dinasyddion, symrlwydd a chywirdeb.
- 4.4. Cyhoeddwyd [Papur Gwyn](#) yn nodi ystod eang o gynigion ar gyfer Gweinyddu a Diwygio Etholiadol ar 11 Hydref 2022 ac roedd yn destun cyfnod cyhoeddus o ddeuddeg wythnos. Mae'r Papur Gwyn yn nodi cynigion Llywodraeth Cymru i foderneiddio gweinyddiaeth etholiadol a diwygio etholiadau datganoledig. Cyhoeddwyd yr ymgynghoriad mewn fformat addas ar gyfer pobl ifanc, fformat hawdd ei ddarllen ac mewn Iaith Arwyddion Prydain. Cafodd yr ymgynghoriad 137 o ymatebion. Cafodd y rhan fwyaf o feysydd yr ymgynghorwyd arnynt gefnogaeth gan ymatebwyr a gellir dod o hyd i fanylion am hyn yn yr [adroddiad cryno](#) i'r ymgynghoriad.
- 4.5. Er bod rhanddeiliaid yn gyffredinol gefnogol, gwnaethom nodi nifer o themâu ar draws yr ymatebion a gafwyd lle roedd pryderon. Cododd Swyddogion Canlyniadau, yr AEA a rheolwyr y gwasanaeth etholiadol bryderon ynghylch pwysau gweinyddol ac ariannol ychwanegol posibl rhai o'r diwygiadau a chapasiti systemau rheoli etholiadol i weithredu'r newidiadau arfaethedig. Pwysleisiodd rhanddeiliaid bwysigrwydd rheoli gwahaniaethau yn ofalus rhwng etholiadau a gadwyd yn ôl ac etholiadau Cymru er mwyn lleihau'r pwysau gweinyddol ar staff

etholiadol. Amlygwyd pwysigrwydd cyfathrebu cynnar a chlir hefyd i sicrhau bod pleidleiswyr yn deall y newidiadau ac osgoi dryswch.

4.6. Fel rhan o'r broses ymgynghori, cynhaliwyd digwyddiadau ymgysylltu wedi'u targedu gyda rhanddeiliaid allweddol a gynlluniwyd i hysbysu, ceisio barn a phrofi cymhwysiad ymarferol y cynigion. Roedd y rhain yn cynnwys:

- Cynhadledd rithwir rhwng y Cwnsler Cyffredinol a Gweinidog y Cyfansoddiad, Swyddogion Canlyniadau, Cymdeithas y Gweinyddwyr Etholiadol a rheolwyr y gwasanaeth etholiadol a oedd yn canolbwyntio ar allu'r sector i gyflawni diwygiadau a sut i reoli gwahaniaeth rhwng etholiadau datganoledig a rhai a gedwir yn ôl.
- Gweithdy bord gron ar gyfer y trydydd sector ac awdurdodau lleol a gynhelir gan y Gymdeithas Diwygio Etholiadol a oedd yn canolbwyntio ar anghenion y pleidleisiwr mewn perthynas â diwygio etholiadol.
- Sesiwn dechnegol a gynhelir gan y Comisiwn ar gyfer rheolwyr gwasanaethau etholiadol i asesu manylion cynigion sy'n ymwneud â'r Comisiwn a'r effaith y byddai hyn yn ei chael ar awdurdodau lleol.
- Tair sesiwn dechnegol gaeedig gyda darparwyr meddalwedd etholiadol a gynhelir gan swyddogion Llywodraeth Cymru, gan roi'r cyfle i'r darparwyr hynny drafod goblygiadau'r diwygiadau arfaethedig ar systemau rheoli etholiadol a gofyn i swyddogion Llywodraeth Cymru am unrhyw bwyntiau o esboniad.
- Cyfres o ddigwyddiadau Amrywiaeth mewn Democratiaeth, gan gynnwys gweithdai diogelwch ymgeiswyr, a oedd yn ystyried sut i annog mwy o amrywiaeth ymhlith ymgeiswyr sy'n sefyll etholiad a sut i amddiffyn ymgeiswyr ac aelodau etholedig rhag camdriniaeth.
- Sesiwn galw heibio i Aelodau Seneddol ar Amrywiaeth mewn Democratiaeth a diogelwch ymgeiswyr.

4.7. Yn dilyn canlyniadau'r ymarfer ymgynghori, mae'r ddeddfwriaeth wedi'i llunio i ystyried y safbwyntiau a fynegwyd gan randdeiliaid ac ymatebwyr i'r Papur Gwyn.

4.8. Yn benodol, gofynnwyd am farn ar gyflwyno Cronfa Ddata Cymru Gyfan o ddata cofrestru etholiadol fel rhan o foderneiddio systemau cofrestru etholiadol yng Nghymru yn ehangach. Roedd ymatebwyr i'r ymgynghoriad yn codi pryderon am raddfa'r cynnig ar hyn o bryd yng nghyd-destun newidiadau etholiadol ehangach yng Nghymru ac ar draws y DU. O ganlyniad, penderfynwyd wedyn i beidio â bwrw ymlaen â hyn o fewn y Bil ar hyn o bryd.

4.9. Gwnaethom ymgynghori ar ein cynnig i ddeddfu ar gyfer sefydlu EMB yng Nghymru, i gyflawni swyddogaethau yn annibynnol o'r lywodraeth sy'n cael eu cyflawni ar hyn o bryd gan y WECB. Mewn ymateb i'r ymgynghoriad, roedd cefnogwyr EMB yn ffafrio model pwyllgor statudol yn fras i fodel corff cyhoeddus oherwydd ei gostau a'i gymhlethdod

is. Helpodd yr ymatebion i'r ymgynghoriad i lunio ein dull o ddatblygu'r Bil sy'n ceisio deddfu ar gyfer rhoi swyddogaethau'r EMB i'r Comisiwn, ac mae'n ofynnol i'r Comisiwn sefydlu pwyllgor i gyflawni'r swyddogaethau sy'n ymwneud ag etholiadau a refferenda Cymru. Mae hyn yn rhoi manteision corff cyhoeddus heb greu costau gorbenion newydd sylweddol.

- 4.10. Mae swyddogion Llywodraeth Cymru hefyd wedi ymgymryd â rhaglen o ymgysylltu parhaus â rhanddeiliaid allweddol a fydd yn parhau wrth inni ddatblygu ein cynigion i ddiwygio ymhellach. Mae dau weithgor wedi'u sefydlu i helpu i lywio'r dyluniad polisi manwl:
- Partneriaeth Ymgysylltu Democrataidd Cymru sy'n cynnwys Llywodraeth Cymru, sefydliadau'r trydydd sector, grwpiau cymunedol sydd â diddordeb mewn hyrwyddo cymryd rhan mewn democratiaeth, a thimau gwasanaethau etholiadol Awdurdodau Lleol, sy'n helpu i nodi dulliau arfer gorau, rhannu adnoddau digidol a mynd i'r afael â rhwystrau i gynyddu ymgysylltiad democrataidd; a
  - Gweithgor ar Gofrestru Awtomatig, a sefydlwyd i ddatblygu cyfres o gynlluniau peilot gwybodus a chyflawnadwy, gyda dealltwriaeth glir o'r costau a'r goblygiadau adnoddau ar gyfer cyflwyno'r polisi hwnnw yn y Bil hwn. Mae aelodaeth y grŵp hwnnw'n cynnwys rheolwyr gwasanaethau etholiadol awdurdodau lleol.
- 4.11. Mae gwaith hefyd wedi'i wneud i ymgynghori'n anffurfiol ar y newidiadau technegol y mae angen eu gwneud i systemau digidol er mwyn galluogi'r newidiadau gweinyddol arfaethedig i weithio'n effeithiol yn ymarferol. Mae Llywodraeth Cymru wedi cynnal trafodaethau manwl gyda darparwyr meddalwedd rheoli etholiadol i asesu goblygiadau amser a chost gwneud newidiadau gweinyddol, ac i sicrhau y byddai newidiadau o'r fath yn gweddu i anghenion gweinyddwyr etholiadol.
- 4.12. Ni chynhaliwyd ymgynghoriad ffurfiol ar y Bil drafft cyn ei gyflwyno i'r Senedd gan fod rhaglen ymgysylltu a chydweithio helaeth ac adeiladol gyda rhanddeiliaid, sy'n adeiladu ar ymgynghoriadau cynharach, yn cael ei chynnal, a bydd hon yn parhau drwy gydol oes y Bil.

5. Y pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth

- 5.1. Mae'r Bil yn cynnwys darpariaethau i wneud is-ddeddfwriaeth a chyhoeddi dyfarniadau. Mae Tabl 5.1 (is-ddeddfwriaeth) a Thabl 5.2 (cyfarwyddydau, chanllawiau) yn nodi'r canlynol mewn perthynas â'r rhain:
- i. y person neu'r corff y rhoddir y pŵer iddo;
  - ii. ar ba ffurf y mae'r pŵer i gael ei arfer;
  - iii. priodoldeb y pŵer dirprwyedig;
  - iv. y weithdrefn a gymhwysir; hynny yw, "cadarnhaol", "negyddol", neu "dim gweithdrefn", ynghyd â rhesymau pam y bernir ei bod yn briodol
- 5.2. Bydd Llywodraeth Cymru yn ymgynghori ar gynnwys yr is-ddeddfwriaeth os bernir ei bod yn briodol gwneud hynny. Penderfynir beth fydd union natur yr ymgynghori ar ôl i'r cynigion gael eu ffurfioli.

Tabl 5.1: Crynodeb o'r pwerau i wneud is-ddeddfwriaeth yn narpariaethau Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru)

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
Adran newydd 20E(3)(c) o Ddeddf 2013 (fel y'i mewnosodwyd gan adran 1)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	<p>Mae hyn yn caniatáu i Weinidogion Cymru roi swyddogaethau pellach (yn ogystal ag adrannau 20A i 20D newydd o Ddeddf 2013 a phennod 3 o Ran 1 o Ddeddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) 2024 (peilota a diwygio etholiadau Cymreig)) i'r Comisiwn, i'w harfer gan yr EMB. Yn benodol, rhagwelir y gallai rheoliadau a wneir o dan adran 27 (Platfform Gwybodaeth am Etholiadau Cymreig) roi swyddogaethau i'r Comisiwn mewn perthynas â'r platfform hwnnw.</p> <p>Hefyd, efallai y bydd angen yn y dyfodol i Weinidogion Cymru roi swyddogaethau eraill sy'n ymwneud â gweinyddu etholiadol i'r Comisiwn.</p>	Negyddol neu gadarnhaol	Pan fo rhoi unrhyw swyddogaeth newydd yn ei gwneud yn ofynnol i ddiwygiadau gael eu gwneud i Ddeddf gan Senedd y DU, Mesur gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru neu Ddeddf gan y Senedd, bydd y rheoliadau sy'n rhoi'r swyddogaeth newydd honno yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>cadarnhaol. Ym mhob achos arall, bydd y weithdrefn negyddol yn gymwys (mae adran 71(2) a (3) o Ddeddf 2013 (fel y'i diwygiwyd gan baragraff 1(54)(b) o Atodlen 1 i'r Ddeddf hon yn cyfeirio at hyn). Pan ddefnyddir y pŵer i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol, ystyrir bod y weithdrefn gadarnhaol yn briodol. Serch hynny, ym mhob achos arall ystyrir bod natur y rheoliadau'n cyfiawnhau'r</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					weithdrefn negyddol.
Adran newydd 9ZA((6)(a)-(c) o Ddeddf 1983 (fel y'i mewnosodwyd gan adran 3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae hyn yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud darpariaeth ynghylch yr hyn sy'n ofynnol ar yr hysbysiad etholiad a anfonir at bob etholwr sydd wedi'i gofrestru'n awtomatig. Bydd yn caniatáu i Weinidogion Cymru ddiweddarau'r rhestr o wybodaeth ofynnol yn unol â gweithgarwch peilota ac yn y dyfodol os bydd gwerthuso'r cynllun cofrestru awtomatig yn tynnu sylw at yr angen am wybodaeth hanfodol i etholwyr.	Negyddol	Mae sylwedd y pŵer hwn wedi'i nodi ar wyneb y bil h.y. yr hyn y mae'n rhaid i Swyddog Cofrestru Etholiadol ei gynnwys yn yr hysbysiad cofrestru. Byddai'r pwerau gwneud rheoliadau hyn yn cael eu defnyddio i ddiweddarau'r rhestr hon yn dilyn argymhellion gan gynlluniau peilot cofrestru awtomatig, neu

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					yn y dyfodol i adlewyrchu unrhyw newidiadau pellach a argymhellir a fyddai'n cefnogi'r etholwr i ddeall y broses hon.
Adran 5	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau ar gyfer cynnal cynlluniau peilot etholiadol mewn cysylltiad â materion etholiadol perthnasol (fel y'u diffinnir gan adran 5(3)) yn etholiadau Cymru (etholiadau cyffredin Senedd Cymru, etholiadau llywodraeth leol cyffredin ac is-etholiadau llywodraeth leol). Caiff Gweinidogion Cymru hefyd ddefnyddio'r pŵer hwn i dreialu'r darpariaethau cofrestru diwygiedig a gyflwynir gan adran 3(4) (adran 5(4)).	Cadarnhaol a negyddol	Lle mae rheoliadau peilot; <ul style="list-style-type: none"> i. yn cael eu gwneud heb ganiatâd yr awdurdod lleol y mae'n ofynnol iddo weithredu'r cynllun peilot; ii. yn treialu'r darpariaethau cofrestru diwygiedig a gyflwynir gan adran 2(4); neu

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>iii. yn creu, yn dileu neu'n addasu troseddau,</p> <p>mae'r rheoliadau yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad cadarnhaol (adran 7(3) a (4)). Ystyrir ei bod yn briodol, mewn amgylchiadau o'r fath, i roi cyfle i'r Senedd drafod teilyngdod cynlluniau peilot o'r fath.</p> <p>Bydd pob rheoliad peilot arall yn ddarostyngedig</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					i'r weithdrefn negyddol (adran 7(5)). Ystyrir bod hyn yn briodol oherwydd cyn gwneud unrhyw reoliadau peilot, bydd yn ofynnol i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Cymru (drwy ei Fwrdd Rheoli Etholiadol) adrodd ar y cynllun arfaethedig, a rhaid gosod copi o'r adroddiad gerbron y Senedd gyda'r rheoliadau.
Adran 15(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn yn caniatáu i Weinidogion Cymru ragnodi ffactorau perthnasol y mae'n rhaid i Gomisiwn	Negyddol	Mae'r pŵer hwn wedi'i gyfyngu i alluogi

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			<p>Ffiniau a Democratiaeth Cymru (sydd i'w arfer gan ei Fwrdd Rheoli Etholiadol) eu hystyried wrth asesu a gwerthuso unrhyw gynigion ar gyfer cynlluniau peilot. Bydd modd diwygio'r rhestr o ffactorau perthnasol drwy reoliadau pellach a thrwy hynny ddarparu hyblygrwydd yn y dyfodol os bydd Gweinidogion Cymru yn dymuno pennu meini prawf eraill y dylid eu hystyried wrth werthuso cynigion ar gyfer cynlluniau peilot. Gallai unrhyw newidiadau o'r fath fod yn seiliedig ar brofiad neu ymrwymadau'r llywodraeth.</p>		<p>Gweinidogion Cymru i ragnodi meini prawf penodol y dylid eu hystyried wrth werthuso cynigion peilot. Mae'r materion sydd i'w hasesu ac i adrodd arnynt wedi'u nodi ar wyneb y ddeddfwriaeth (adran 15(2)). Felly, ystyrir bod y weithdrefn negyddol yn briodol.</p>
Adran 17(4)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	<p>Mae'r pŵer hwn yn galluogi Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, i nodi'r hyn y dylai adroddiad Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru ar gynlluniau peilot arfaethedig ei gynnwys. Yn ogystal â'r gofynion a nodir ar yr wyneb ar y Bil, ac yn ogystal ag unrhyw beth y mae'r Comisiwn yn credu</p>	Negyddol	<p>Nid yw'r pŵer d yn caniatáu i ogion Cymru egu gofynion at y n y bydd y vn yn adrodd Argymhellir y efn negyddol</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			sy'n berthnasol, gall Gweinidogion Cymru fynnu bod materion ychwanegol yn cael eu hadrodd arnynt pan fydd y Comisiwn yn gwerthuso cynlluniau peilot sydd wedi cael eu cyflwyno iddynt i'w hystyried.		dd bod y Bil yn s gofynion pl yr adroddiad ac omisiwn, drwy iaethau'r Bil, yn adrodd am beth y maent yn y'n berthnasol, ac yn yn gofyn am b Gweinidogion Mae'r pŵer hwn yddol yn bennaf.
Adran 19(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'r pŵer hwn yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud newidiadau parhaol i gyfraith etholiadol yn dilyn cynllun peilot llwyddiannus. Fodd bynnag, dim ond ar argymhelliad y Comisiwn Etholiadol y gellir gwneud rheoliadau o'r fath.	Uwchnegyddol & Uwchgadarnhaol	Lle mae rheoliadau diwygio; <ul style="list-style-type: none"> i. yn addasu deddfwriaeth sylfaenol; ii. yn creu neu'n ehangu cwmpas trosedd; neu iii. yn creu neu'n diwygio pŵer i ddeddfu,

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>byddant yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol (adran 20 (3) a (4)), ond gall y Senedd neu bwyllgor o'r Senedd sy'n adrodd ar y rheoliadau ddatrys, o fewn 30 diwrnod ar ôl i'r rheoliadau drafft gael eu gosod, y dylai gweithdrefn uwchgadarnhaol fod yn gymwys i reoliadau o'r fath (adran 20(13)). Mae'r weithdrefn uwchgadarnhaol hon yn ei gwneud yn ofynnol i</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>Weinidogion Cymru roi sylw i unrhyw sylwadau; unrhyw benderfyniadau gan y Senedd; ac unrhyw argymhellion gan bwyllgor o'r Senedd sy'n gyfrifol am adrodd ar y rheoliadau drafft, a wneir o fewn 60 diwrnod i osod y rheoliadau. Dim ond os yw'r Senedd yn eu cymeradwyo ar ôl i'r cyfnod 60 diwrnod ddod i ben y caiff Gweinidogion Cymru wneud y</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>rheoliadau (heb newidiadau perthnasol). Os yw Gweinidogion Cymru, ar ôl y cyfnod o 60 diwrnod, yn dymuno bwrw ymlaen â'r rheoliadau drafft, ond gyda newidiadau perthnasol, rhaid gosod y rheoliadau drafft diwygiedig gerbron y Senedd ynghyd â datganiad yn crynhoi'r newidiadau, i'w cymeradwyo gan y Senedd. Rhaid i Weinidogion Cymru hefyd osod datganiad</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>yn nodi pam eu bod wedi dewis peidio â dilyn argymhelliad y pwyllgor yn gyfan gwbl neu yn rhannol.</p> <p>Ar gyfer pob offeryn statudol arall sy'n cynnwys rheoliadau diwygio, bydd gweithdrefn uwchnegyddol yn berthnasol (adran 20(5)). Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru, pan fyddant yn ystyried bod y weithdrefn</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>negyddol yn briodol, wneud datganiad i'r perwyl hwnnw a gosod drafft o'r rheoliadau gerbron y Senedd ynghyd â memorandwm sy'n nodi eu datganiad a'r rhesymau dros eu barn. Ni chaiff Gweinidogion Cymru ond symud ymlaen i wneud y rheoliadau ar ffurf y weithdrefn negyddol os yw Pwyllgor perthnasol yn y Senedd yn gwneud argymhelliad ynghylch y</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>weithdrefn briodol, neu os oes 14 diwrnod yn mynd heibio ers gosod y rheoliadau drafft ac os na dderbynnir argymhelliad gan y pwyllgor. Rhaid i Weinidogion Cymru hefyd osod datganiad yn nodi pam eu bod wedi dewis peidio â dilyn argymhelliad y pwyllgor yn gyfan gwbl neu yn rhannol.</p> <p>Ystyrir bod y ddwy weithdrefn yn briodol gan eu bod yn darparu ar gyfer</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					craffu ychwanegol gan y Senedd sy'n adlewyrchu natur y rheoliadau diwygio.
Adran 26(1)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddarparu plattform gwybodaeth am etholiadau Cymreig. Caiff Gweinidogion Cymru benderfynu pwy yw'r sefydliad gorau i ddarparu ar gyfer plattform o'r fath a pha wybodaeth, yn ychwanegol at yr wybodaeth a ragnodir mewn deddfwriaeth sylfaenol, y dylid ei darparu i bleidleiswyr i gefnogi eu cyfranogiad yn etholiadau'r Senedd ac etholiadau prif gynghorau yng Nghymru gyda phŵer i gynnwys gwybodaeth mewn perthynas ag etholiadau llywodraeth leol. Rhaid i'r rheoliadau hefyd nodi trefn adrodd ar redeg plattform gwybodaeth am etholiadau Cymreig a'i effaith.	Cadarnhaol a negyddol	Mae'r weithdrefn gadarnhaol yn gymwys pan fo rheoliadau a wneir o dan yr adran hon yn ymwneud ag is-adran (4)(c), hynny yw, pan fo'r rheoliadau'n rhoi esemptiadau rhag atebolrwydd sifil a throreddol mewn cysylltiad â chyhoeddi datganiadau ymgeiswyr a gwybodaeth arall

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>am ymgeiswyr. Mae hyn er mwyn rhoi cyfleoedd ychwanegol i Senedd Cymru graffu ar y penderfyniadau a wneir gan Weinidogion Cymru yn y maes hwn oherwydd pwysigrwydd gwleidyddol cyfyngu ar atebolrwydd o'r fath i'r Senedd gyfan.</p> <p>Mae'r weithdrefn negyddol i'w defnyddio pan wneir rheoliadau mewn perthynas â rhoi swyddogaethau i</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>bersonau, ynghylch cyhoeddi gwybodaeth ar y platfform, gan gynnwys cyhoeddi datganiadau ymgeiswyr a gwybodaeth arall mewn perthynas ag ymgeiswyr, a sicrhau bod yr wybodaeth ar y platfform ar gael ac eithrio drwy ddulliau electronig. Mae hyn yn caniatáu i'r gofynion ynghylch adrodd ar weithrediad ac effeithiolrwydd y platfform gael eu nodi. Mae'r weithdrefn hon</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					yn briodol gan ei bod yn debygol y bydd yn ymwneud â materion gweinyddol yn hytrach na materion sy'n ymwneud â pholisi.
Adran 27(8)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i ychwanegu, diwygio neu ddileu gwasanaethau a ychwanegir at y rhai y gellir eu darparu i hyrwyddo amrywiaeth mewn personau sy'n ceisio swydd etholedig.	Cadarnhaol	Mae hyn er mwyn rhoi cyfleoedd ychwanegol i Senedd Cymru graffu ar y penderfyniadau a wneir gan Weinidogion Cymru yn y maes hwn oherwydd pwysigrwydd gwleidyddol Senedd gyfan. Teimlir bod y

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>weithdrefn gadarnhaol yn briodol ar gyfer y rheoliadau hyn er mwyn sicrhau tryloywder a niwtraliaeth wleidyddol.</p> <p>Yn ogystal â hyn, gan fod y pŵer hwn yn cynnwys diwygio deddfwriaeth sylfaenol, teimlir bod y weithdrefn gadarnhaol yn briodol.</p>
Adran 28(1)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	<p>Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i ddarparu ar gyfer cynlluniau cymorth ariannol i helpu ymgeiswyr, sydd â nodweddion neu amgylchiadau penodol, i oresgyn rhwystrau rhag cymryd rhan yn yr etholiad sy'n gysylltiedig â'r nodweddion neu'r amgylchiadau hynny.</p> <p>Mae'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru benodi neu</p>	Cadarnhaol	<p>Mae hyn er mwyn rhoi cyfleoedd ychwanegol i Senedd Cymru graffu ar y penderfyniadau a wneir gan Weinidogion</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			<p>ddarparu ar gyfer penodi person i weithredu'r cynllun y maent yn darparu ar ei gyfer.</p> <p>Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i roi swyddogaethau i berson a darparu ar gyfer dirprwyo'r swyddogaethau hynny, yn ei gwneud yn ofynnol i berson y rhoddir swyddogaethau iddo gadw a sicrhau eu bod ar gael i'w harchwilio, i gadw cyfrifon a chofnodion eraill, ac yn ei gwneud yn ofynnol i berson arall gyhoeddi gwybodaeth benodedig am gymorth ariannol a roddir yn unol â'r cynllun (fodd bynnag, ni osodir dyletswydd o'r fath i gyhoeddi pan fyddai'r ddyletswydd honno (gan gymryd y ddyletswydd i ystyriaeth) yn groes i'r ddeddfwriaeth diogelu data o fewn ystyr Deddf Diogelu Data 2018).</p> <p>Mae'n galluogi rhoi cymorth ariannol yn amodol ar amodau ac yn nodi'r amgylchiadau pan fydd cymorth o'r fath yn cael ei ad-dalu.</p>		<p>Cymru yn y maes hwn oherwydd pwysigrwydd gwleidyddol Senedd gyfan. Teimlir bod y weithdrefn gadarnhaol yn briodol ar gyfer y rheoliadau hyn er mwyn sicrhau tryloywder a niwtraliaeth wleidyddol.</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
Adran 28(2)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	<p>Mae'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru nodi, mewn rheoliadau, unrhyw drefniadau i ddarparu cymorth ariannol i ymgeiswyr anabl sy'n sefyll mewn etholiad yng Nghymru i oresgyn rhwystrau er mwyn cymryd rhan lawn ac effeithiol yn yr etholiad sy'n gysylltiedig â'u hanabledd.</p> <p>Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i roi swyddogaethau i berson a darparu ar gyfer dirprwyo'r swyddogaethau hynny, yn ei gwneud yn ofynnol i berson y rhoddir swyddogaethau iddo gadw a sicrhau eu bod ar gael i'w harchwilio, i gadw cyfrifon a chofnodion eraill, ac yn ei gwneud yn ofynnol i berson arall gyhoeddi gwybodaeth benodedig am gymorth ariannol a roddir yn unol â'r cynllun (fodd bynnag, ni osodir</p>	Cadarnhaol	Mae hyn er mwyn rhoi cyfleoedd ychwanegol i Senedd Cymru graffu ar y penderfyniadau a wneir gan Weinidogion Cymru yn y maes hwn oherwydd pwysigrwydd gwleidyddol Senedd gyfan. Teimlir bod y weithdrefn gadarnhaol yn briodol ar gyfer y rheoliadau hyn

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			<p>dyletswydd o'r fath i gyhoeddi pan fyddai'r ddyletswydd honno (gan gymryd y ddyletswydd i ystyriaeth) yn groes i'r ddeddfwriaeth diogelu data o fewn ystyr Deddf Diogelu Data 2018).</p> <p>Mae'n galluogi rhoi cymorth ariannol yn amodol ar amodau ac yn nodi'r amgylchiadau pan fydd cymorth o'r fath yn cael ei ad-dalu.</p>		er mwyn sicrhau tryloywder a niwtraliaeth wleidyddol.
Adran 156 o Ddeddf 2000 (fel y'i diwygiwyd gan adran 34(2))	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn	Mae paragraff 14A o Atodlen 4A i Ddeddf 1983 (fel y'i diwygiwyd gan y Bil) yn caniatáu i'r Comisiwn Etholiadol baratoi canllawiau i'w defnyddio gan ymgyrchwyr, gan nodi'r gofynion cyfreithiol sy'n ymwneud â gwariant ar ymgyrchoedd mewn etholiadau llywodraeth leol. Daw Gweinidogion Cymru â'r canllawiau i rym drwy orchymyn. Mae'r Bil yn diwygio adran 156(3) o Ddeddf 2000 fel nad yw gorchymynion o'r fath yn destun gweithdrefn gan y Senedd.	Dim gweithdrefn	Cyn gwneud gorchymyn i ddod ag unrhyw ganllawiau i rym, rhaid i Weinidogion Cymru osod y canllawiau drafft gerbron y Senedd am gyfnod o 40 diwrnod. Os yw'r Senedd yn

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					penderfynu peidio â chymeradwyo'r canllawiau, ni chaiff Gweinidogion Cymru wneud gorchymyn yn ei dwyn i rym. Gan fod y canllawiau drafft yn destun craffu llawn, ystyrir ei bod yn briodol nad yw gorchymyn dilynol i ddod â'r canllawiau hynny i rym yn ddarostyngedig i weithdrefn arall gan y Senedd.
Adran 88(11) o Ddeddf 2000 (fel y'i diwygiwyd gan adran 37(2))	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn	Mae hyn yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddiwygio'r rhestr o ddisgrifiadau o drydydd partïon, y darperir ar eu cyfer yn adran 88(2) o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda	Cadarnhaol	Gan fod y pŵer hwn yn caniatáu i ddeddfwriaeth sylfaenol gael ei diwygio, ystyrir ei

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			<p>2000 (Deddf 2000), sy'n gallu cofrestru i ymgyrchu mewn cyfnod etholiad Senedd sy'n cael ei reoleiddio, gan ganiatáu iddynt wynebu gwariant o fwy na £700. Gall gorchymyn ychwanegu, dileu neu addasu disgrifiad o'r trydydd partïon hynny. Fodd bynnag, dim ond ar argymhelliad y Comisiwn Etholiadol y gellir dileu neu addasu'r disgrifiadau o drydydd partïon. Bydd hyn yn sicrhau y gellir cadw'r rhestr o drydydd partïon cymwys yn wyneb unrhyw ddatblygiadau, ac osgoi'n ddiangen atal math newydd o drydydd parti rhag gallu ymgyrchu mewn etholiad.</p>		<p>bod yn briodol i'r Senedd gael cyfle i drafod rhinweddau unrhyw ddiwygiad o'r fath ac felly mae defnyddio'r pŵer yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol. Yn ogystal â hyn, pan fo Gweinidogion Cymru yn cynnig tynnu trydydd partïon oddi ar y rhestr, neu ddiwygio'r disgrifiad o'r trydydd partïon hynny, mewn perthynas â'r cyfnod ymgyrchu perthnasol, dim</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					ond ar argymhelliad y Comisiwn Etholiadol y byddant yn gallu gwneud hynny.
Adrannau newydd 100A a 100C o Ddeddf 2000 (fel y'u mewnosodwyd gan adran 38(2) a (4))	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn	Mae adran 38 o'r Ddeddf yn mewnosod darpariaeth newydd yn Neddf 2000 sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Etholiadol baratoi cod ymarfer ynghylch y rheolaethau ar wariant trydydd parti yn ystod ymgyrch etholiadol gan y Senedd (mae adran 38(2)(a) yn mewnosod adran newydd 100A(1A) yn Neddf 2000). Mae adran 38(4) yn mewnosod adran newydd 100C yn Neddf 2000 sy'n nodi'r weithdrefn ar gyfer paratoi a mabwysiadu'r cod ymarfer. Mae unrhyw god ymarfer o'r fath yn cael ei ddwyn i rym drwy orchymyn Gweinidogion Cymru (adran 100C(8) o Ddeddf 2000).	Dim gweithdrefn	Nid yw unrhyw orchymyn sy'n dod â chod ymarfer perthnasol i rym yn ddarostyngedig i weithdrefn gan y Senedd. Ystyrir hyn yn briodol oherwydd cyn y gellir gwneud gorchymyn o'r fath, rhaid i'r Comisiwn Etholiadol baratoi ac ymgynghori ar y cod ymarfer, sy'n cynnwys

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					<p>ymgyngori â'r Pwyllgor Llywydd a'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad (neu unrhyw bwyllgor olynol). Yn ogystal â hyn, rhaid i unrhyw god ymarfer drafft a gymeradwyir gan Weinidogion Cymru gael ei osod gerbron y Senedd am gyfnod o 40 diwrnod cyn y caiff Gweinidogion Cymru wneud gorchymyn yn dod â'r cod hwnnw i rym.</p>

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					Os yw'r Senedd yn penderfynu peidio â chymeradwyo'r cod drafft, ni chaiff Gweinidogion Cymru wneud gorchymyn yn ei dwyn i rym.
Adran 41(2)(b)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i newid y cyfnod adolygu ac ailosod dyddiad dechrau y cyfnod adolygu ar gyfer adolygiadau o drefniadau etholiadol prif ardaloedd gan y Comisiwn.	Negyddol	Mae newid y cyfnod adolygu ac ailosod dyddiad dechrau cyfnod adolygu yn fanylion technegol y gallai fod eu hangen os bydd tarfu ar raglen adolygu. Mae enghreifftiau o sefyllfaoedd a fyddai'n ysgogi defnyddio'r pŵer hwn yn cynnwys

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					argyfwng iechyd cyhoeddus, newid yn y dyddiad ar gyfer etholiadau llywodraeth leol neu ddarparu mwy o synergedd rhwng cyfnodau adolygu trefniadau sirol a chymunedol.
Adran 51(3)(a)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i newid y cyfnod adolygu ac ailosod dyddiad dechrau y cyfnod adolygu ar gyfer adolygiadau o drefniadau etholiadol cymunedol gan brif gyngor.	Negyddol	Mae newid y cyfnod adolygu ac ailosod dyddiad dechrau cyfnod adolygu yn fanylion technegol y gallai fod eu hangen os bydd tarfu ar raglen adolygu. Mae enghreifftiau o sefyllfaoedd a

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					fyddai'n ysgogi defnyddio'r pŵer hwn yn cynnwys argyfwng iechyd cyhoeddus, newid yn y dyddiad ar gyfer etholiadau llywodraeth leol neu ddarparu mwy o synergedd rhwng cyfnodau adolygu trefniadau sirol a chymunedol.
Adran 57 Adran 69R o Ddeddf 2013 fel y'i mewnosodwyd gan adran 57(2) o'r Bil	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i addasu Rhan 5A i ychwanegu, amrywio neu hepgor darpariaeth sy'n ymwneud â swyddogaeth y Comisiwn neu'n gosod swyddogaeth arno	Cadarnhaol	Ystyrir bod y weithdrefn gadarnhaol yn briodol gan y gellid defnyddio'r pŵer i addasu deddfwriaeth sylfaenol. Mae'n atgynhyrchu'r pŵer a'r

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					weithdrefn yn adran 158 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.
Adran 64 (mewnosodwyd yn y Bil yng Nghyfnod 2)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Pŵer i Weinidogion Cymru ychwanegu, dileu neu addasu darpariaethau, yn ogystal â phŵer i ddiwygio unrhyw ddeddfiad arall o ganlyniad ac ati i'r darpariaethau.	Cadarnhaol	Mae hwn yn bŵer eang i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol felly'r weithdrefn gadarnhaol yw'r weithdrefn briodol gan ddarparu lefel ychwanegol o graffu gan y Senedd.
Adran 71	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n rhoi'r pŵer i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau o ddefnydd cyffredinol i wneud darpariaeth atodol, gysylltiedig, ganlyniadol, drosiannol, ddarfodol neu arbed mewn cysylltiad â darpariaethau o fewn y Bil.	Negyddol a Chadarnhaol	Bydd y rhain yn rhai technegol a gweithdrefnol eu natur. Pan fyddai rheoliadau'n

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					diwygio, yn diddymu neu fel arall yn addasu darpariaeth mewn Deddf Seneddol neu a Deddf neu Fesur Senedd Cymru, ni chaniateir i'r offeryn sy'n cynnwys y rheoliadau gael ei gwneud oni bai bod drafft o'r offeryn wedi ei osod gerbron Senedd Cymru a'i gymeradwyo drwy benderfyniad gan y Senedd.
Adran 72	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn	Y pŵer i ddechrau darpariaethau penodol mewn perthynas â Biliiau er mwyn galluogi i'r broses o ddod i rym a gweithredu gael eu hamseru'n briodol.	Dim gweithdrefn	Mae hwn yn bŵer i bennu dyddiad dod i rym ar gyfer darpariaethau y

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					cytunwyd arnynt eisoes yn y Bil, ac ystyrir ei bod yn briodol nad oes angen gweithdrefn ar gyfer hyn.
Atodlen 1 Adran 69K(2)(d) o Ddeddf 2013 fel y'i mewnosodwyd gan adran 57(2) o'r Bil	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i ddynodi corff cyhoeddus sy'n berthnasol at ddibenion yr wybodaeth y caniateir ei chynnwys mewn adroddiad blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol o dan adran 69K.	Negyddol	Galluogi tryloywder llawn y taliad cydnabyddiaeth y mae cynghorwyr yn ei chael gan gyrff cyhoeddus, yn ogystal â'u cyngor eu hunain.
Atodlen 1 Adran 69C(2)(e) o Ddeddf 2013 fel y'i mewnosodwyd	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i bennu cyrff sy'n dod o fewn y diffiniad o'r term awdurdod perthnasol at ddibenion Rhan 5A.	Negyddol	Byddai'r pŵer hwn yn galluogi Gweinidogion Cymru i ychwanegu cyrff o fewn y teulu llywodraeth leol at y rhestr o gyrff

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
gan adran 57(2) o'r Bil					y byddai'n ofynnol iddynt ddilyn penderfyniadau'r Comisiwn mewn perthynas â thaliadau a phensiynau.
Atodlen 1 Adran 69D(1) o Ddeddf 2013 fel y'i mewnosodwyd gan adran 57(2) o'r Bil	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i bennu, mewn rheoliadau, ddisgrifiad o aelodau y byddant yn gymwys i gael taliad ailsefydlu.	Negyddol	Mae hyn yn dechnegol ei natur ar y cyfan a byddai'n galluogi Gweinidogion Cymru i bennu'r disgrifiad o'r aelodau y byddai unrhyw daliadau ailsefydlu yn y dyfodol yn berthnasol iddynt. Byddai'r Comisiwn wedyn yn gyfrifol am bennu'r amodau cymhwyso y

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
					byddai'n rhaid i unigolion eu bodloni cyn derbyn taliad.

Tabl 5.2: Crynodeb o'r pwerau i wneud cyfarwyddydau a dyroddi canllawiau yn narpariaethau Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru)

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
Adran 20B(1) o Ddeddf 2013, fel y'i mewnosodwyd gan adran 1(2)	Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Cymru	Cyfarwyddydau	Y pŵer i ddyroddi cyfarwyddydau i swyddogion canlyniadau ynghylch arfer eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau a refferenda datganoledig yng Nghymru. Ni fydd cyfarwyddydau'n disodli eu cyfrifoldeb personol presennol i gyflawni eu swyddogaethau neu eu dyletswyddau.	Dim gweithdrefn	Bydd yn ofynnol i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Cymru (sy'n gweithredu drwy'r EMB) ymgynghori â'r Comisiwn Etholiadol cyn dyroddi cyfarwyddydau.
Adran 20C(1) o Ddeddf 2013, fel y'i mewnosodwyd gan adran 1(2)	Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Cymru	Cyfarwyddydau	Y pŵer i ddyroddi cyfarwyddydau i swyddogion cofrestru etholiadol ynghylch arfer eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau a refferenda datganoledig yng Nghymru. Ni fydd cyfarwyddydau'n disodli eu cyfrifoldeb personol presennol i gyflawni	Dim gweithdrefn	Bydd yn ofynnol i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Cymru (sy'n gweithredu drwy'r EMB) ymgynghori â'r Comisiwn Etholiadol cyn dyroddi cyfarwyddydau.

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			eu swyddogaethau neu eu dyletswyddau.		
Adolygiadau etholiadol Adran 50(2)	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddydau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi cyfarwyddyd i ohirio adolygiad hyd at ddyddiad penodedig neu gyfarwyddyd pellach.	Dim gweithdrefn	Os bydd tarfu o unrhyw fath, fel argyfwng iechyd cyhoeddus neu newid dyddiad etholiadau llywodraeth leol, ni fyddai Gweinidogion Cymru yn gallu lliniaru'r effaith ar y broses adolygu heb y ddarpariaeth hon.
Adran 57(2) (yn mewnosod adran 69H(1) yn Neddf 2013)	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddydau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo'r Comisiwn i ailystyried darpariaeth mewn adroddiad blynyddol drafft neu adroddiad atodol drafft.	Dim gweithdrefn	Mae'r ddarpariaeth hon eisoes yn bodoli o fewn Mesur 2011. Mae'n cael ei ailadrodd o ganlyniad i'r swyddogaethau sy'n cael eu rhoi i'r Comisiwn drwy'r Ddeddf hon a diddymu'r Panel.
Adran 57(2) (yn mewnosod adran	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddydau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi	Dim gweithdrefn	Mae'r ddarpariaeth hon eisoes yn bodoli o

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
69M(1) yn Neddf 2013)			cyfarwyddyd i awdurdod lleol i gydymffurfio â gofyniad a bennir gan y Comisiwn mewn adroddiad blynyddol neu atodol.		fewn Bil 2011. Mae'n cael ei ailadrodd o ganlyniad i'r swyddogaethau sy'n cael eu rhoi i'r Comisiwn drwy'r Ddeddf hon a diddymu'r Panel.
Adran 57(2) (yn mewnosod adran 69O(3) yn Neddf 2013)	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddydau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo awdurdod lleol i ddal taliadau yn ôl mewn cysylltiad â chydabyddiaeth ariannol neu ailsefydlu.	Dim gweithdrefn	Mae'r ddarpariaeth hon eisoes yn bodoli i raddau helaeth ym Mesur 2011. Mae'n cael ei ailadrodd (a bydd yn cynnwys taliadau ailsefydlu) o ganlyniad i'r swyddogaethau sy'n cael eu rhoi i'r Comisiwn drwy'r Ddeddf hon a diddymu'r Panel.
Adran 57(2) (yn mewnosod adran 69P(2) yn Neddf 2013)	Gweinidogion Cymru	Canllawiau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i'r Comisiwn mewn	Dim gweithdrefn	Bwriad y pŵer i ddyroddi canllawiau yw hwyluso'r broses o gymhwyso'r ddeddfwriaeth

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
			perthynas ag arfer ei swyddogaethau o dan y Bil.		sylfaenol. Mae'r canllawiau hyn yn ymwneud yn bennaf â phrosesau ac, o'r herwydd, nid yw gweithdrefn y Senedd yn briodol.
Adran 57(2) (yn mewnosod adran 69P(1) yn Neddf 2013)	Y Comisiwn	Canllawiau	Mae'n galluogi'r Comisiwn i ddyroddi canllawiau i awdurdodau lleol mewn perthynas â'i swyddogaethau o dan Ran 5A.	Dim gweithdrefn	Bwriad y pŵer i ddyroddi canllawiau yw hwyluso'r broses o gymhwyso'r ddeddfwriaeth sylfaenol. Mae'r canllawiau hyn yn ymwneud yn bennaf â phrosesau rhwng y Comisiwn ac awdurdodau lleol ac, fel y cyfryw, nid yw gweithdrefn y Senedd yn briodol.
Adran 1(3) o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, fel	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddydau	Mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i roi cyfarwyddydau i awdurdod lleol i bennu cwmpas a fformat yr arolwg	Dim gweithdrefn	Mae hon yn ddarpariaeth dechnegol i sicrhau cysondeb cwestiynau craidd yr arolwg ym

Adran	I bwy y rhoddir y pŵer	Ffurf	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
y'i diwygiwyd gan adran 25(2)					mhob ardal cyngor sir a bwrdeistref sirol.
Adran 14 o Ddeddf 2013, fel y'i diwygiwyd gan baragraff 1(4) o Atodlen 1	Gweinidogion Cymru	Cyfarwyddydau	Mae hwn yn bŵer sy'n bodoli eisoes yn Neddf 2013 sy'n cael ei ddiwygio i sicrhau annibyniaeth y Comisiwn ynglŷn ag arfer ei swyddogaethau mewn perthynas â'r EMB.	Dim gweithdrefn	Nid oes newid i'r weithdrefn bresennol ond mae cwmpas y pŵer yn cael ei ddiwygio.
Adran 30 o Fil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) – mewnosodwyd yn y Bil yng Nghyfnod 2	Gweinidogion Cymru	Canllawiau	Mae'n gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i bleidiau gwleidyddol ynghylch cyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth a strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant.	Dim gweithdrefn	Cynghori'r pleidiau gwleidyddol fydd diben y canllawiau felly ni fyddant yn cynnwys unrhyw ofynion gorfodol arnynt. Wrth lunio'r canllawiau, bydd Llywodraeth Cymru yn ymwneud â rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys pleidiau gwleidyddol.

RHAN 2 – ASESIAID EFFAITH RHEOLEIDDIOL

6. Crynodeb o'r Aseiad Effaith Rheoleiddiol

- 6.1. Mae Aseiad Effaith Rheoleiddiol wedi'i gwblhau ar gyfer y Bil ac mae'n dilyn isod.
- 6.2. Nid oes darpariaethau penodol yn y Bil sy'n codi gwariant ar Gronfa Gyfunol Cymru.
- 6.3. Mae'r tabl a ganlyn yn cyflwyno crynodeb o'r costau a'r manteision ar gyfer y Bil yn gyfan. Cynlluniwyd y tabl i gyflwyno'r wybodaeth sy'n ofynnol o dan Reol Sefydlog 26.6 (viii) a (ix).

Yr opsiwn a ffeirir:

6.4 Cyflwyno'r ddeddfwriaeth ganlynol:

- Cydlynu gweinyddiaeth etholiadol –
  - Sefydlu'r EMB drwy roi swyddogaethau mewn perthynas â goruchwylio gweinyddiaeth etholiadol i bwylgor newydd Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru
- Cofrestru etholiadol heb geisiadau –
  - gosod dyletswydd ar swyddogion cofrestru etholiadol i gofrestru personau ar y gofrestr etholwyr llywodraeth leol yng Nghymru heb geisiadau,
  - lansio cynlluniau peilot i brofi gwahanol ddulliau o weithredu'r ddyletswydd newydd hon.
- Cynlluniau peilot ar gyfer etholiadau Cymru –
  - diwygio ac ehangu pwerau Gweinidogion Cymru i gyflwyno cynlluniau peilot etholiadol mewn perthynas â phob agwedd ar y broses etholiadol ar gyfer etholiadau Cymru.
- Adroddiadau ar gymorth i bleidleiswyr anabl –
  - Creu dyletswydd i'r Comisiwn Etholiadol adrodd ar y camau a gymerwyd gan swyddogion canlyniadau i gynorthwyo pobl anabl i bleidleisio.
  - Mae hyn yn gysylltiedig â dyletswyddau newydd a fydd yn cael eu nodi mewn is-ddeddfwriaeth, i Swyddogion Canlyniadau ddarparu offer sy'n rhesymol i helpu pobl anabl bleidleisio yn unol â chanllawiau'r Comisiwn Etholiadol.
- Arolygon ymgeiswyr (o gydraddoldeb ac amrywiaeth ymgeiswyr sy'n sefyll mewn etholiadau llywodraeth leol) –

- dileu'r gofyniad i nodi geiriad penodol a fformat yr arolwg mewn rheoliadau i'w gwneud yn haws i newid elfennau ohono wrth i bolisi ddatblygu.
- Platfform gwybodaeth am etholiadau Cymreig –
- darpariaethau i sicrhau bod llwyfan gwybodaeth i bleidleiswyr ar-lein yn cael ei ddarparu i gefnogi dinasyddion Cymru i gymryd rhan mewn democratiaeth.
- Amrywiaeth ymysg yr unigolion sy'n ceisio swydd etholedig –
- dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith sydd â'r nod o wella amrywiaeth yn strwythurau democrataidd y Senedd a Llywodraeth Leol drwy ddarparu cymorth i gael gwared ar rwystrau rhag cymryd rhan, gan gynnwys mentrau a chynlluniau ar gyfer unigolion sy'n cael eu tangynrychioli sy'n ceisio cael eu hethol i'r Senedd ac mewn etholiadau llywodraeth leol.
  - dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i bleidiau gwleidyddol i geisio hyrwyddo amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swyddi etholedig.
- Cyllid ymgyrchu –
- Egluro'r gyfraith fel na ddylai ymgyrchoedd fod yn gyfrifol ond am wariant tybiannol – neu "mewn nwyddau" – pan fydd yn cael ei gyfarwyddo neu ei awdurdodi gan yr ymgeisydd, y blaid wleidyddol neu'r trydydd parti,
  - Galluogi taliadau i gael eu gwneud ar ran ymgeisydd neu ymgyrch yn ystod ymgyrch etholiadol llywodraeth leol yng Nghymru, gan berson awdurdodedig ar wahân i asiant etholiad,
  - Cyfyngu ar drydydd partion sy'n gallu cymryd rhan mewn ymgyrchoedd etholiadol ar gyfer y Senedd,
  - Galluogi'r Comisiwn Etholiadol i gynnwys canllawiau ar yr uchod mewn Codau Ymarfer.
- Adolygiadau o drefniadau etholiadol a chymunedol –
- ymestyn cylchoedd adolygu o 10 i 12 mlynedd,
  - gosod terfynau amser ar gyfer cynnal adolygiadau,
  - ehangu'r rhestr o ymgynghorion gorfodol yn y prosesau adolygu
  - ymestyn y cyfnodau pan na chaiff Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Cymru wneud na chyhoeddi argymhellion a gwahardd Gweinidogion Cymru rhag arfer swyddogaethau yn y chwe mis cyn etholiad llywodraeth leol arferol,
  - diwygio'r materion sydd i'w hystyried drwy adolygiadau,
  - rhoi'r gallu i Weinidogion Cymru oedi proses adolygu,

- ei gwneud yn ofynnol i enwau Cymraeg a Saesneg wardiau gael eu cyhoeddi yn y fersiynau Cymraeg a Saesneg o adroddiadau,
  - ei gwneud yn ofynnol i'r holl orchmynion gael eu cyhoeddi gan y sawl sy'n gwneud y gorchymyn, a
  - gweithredu penderfyniadau ynghylch statws cymunedau fel trefi a rhoi hysbysiad ohonynt.
- Adolygu ffiniau atfor –
- egluro'r gyfraith i ddarparu bod y Comisiwn yn gallu adolygu ffiniau tanfor mwy nag un ardal awdurdod lleol pan fydd yn cynnal adolygiad
- Tâl Aelodau etholedig –
- Diddymu Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol a throsglwyddo ei swyddogaethau i Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru, a
  - Darparu ar gyfer creu cynllun i alluogi gwneud taliadau i aelodau awdurdod lleol sy'n sefyll etholiad mewn etholiad cyngor cyffredin ond sy'n methu â chael eu hailethol.
- Anghymhwysu –
- anghymhwysu cynghorwyr tref a chymuned yng Nghymru rhag gwasanaethu fel Aelodau o'r Senedd, a
  - dileu'r cyfnodau gras ar gyfer cynghorwyr prif gyngor a etholwyd i'r Senedd, ar gyfer Aelodau'r Senedd a etholwyd i brif gynghorau ac ar gyfer Aelodau'r Senedd a etholwyd yn Aelodau o Dŷ'r Cyffredin,
- Dylanwad amhriodol -
- diweddarau a moderneiddio'r drosedd o ddylanwad amhriodol ar gyfer Etholiadau Llywodraeth Leol yng Nghymru.
- Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru -
- Gwella rôl y pwyllgor llywodraethu ac archwilio
  - Rhoi pŵer i'r Comisiwn godi tal ar dderbynwyr am nwydau neu wasanaethau, os ydynt yn cytuno i dderbyn y nwydau neu'r gwasanaethau hynny.

Tabl 6.1 – Yr opsiwn a ffefrir

<i>Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru)</i>		
Yr opsiwn a ffefrir: Cyflwyno'r ddeddfwriaeth a nodir uchod.		
Cam: Cyflwyno	Cyfnod gwerthuso: 2024/25 – 2033/34	Blwyddyn sail brisiau: 2022/23
Cyfanswm Cost Cyfanswm: £19,857,000 Gwerth presennol: £16,246,000	Cyfanswm Manteision Cyfanswm: £0 Gwerth presennol: £0	Gwerth Presennol Net: £-16,246,000

Cost gweinyddu

Tabl 6.2. – Cost Gweinyddu ac Arbedion

<p>Costau: Bydd costau gweinyddol o £575,000 i Lywodraeth Cymru, yr holl gostau pontio a wynebir yn 2024-25 a 2025-26.</p> <p>Disgwylir i awdurdodau lleol ysgwyddo costau gweinyddol o £15,161,000 dros y cyfnod gwerthuso, gyda £44,000 ohono'n gost pontio a £15,117,000 yn gostau rheolaidd. Mae'r rhan fwyaf o'r gost i awdurdodau lleol yn ymwneud â chofrestru pleidleiswyr heb gais.</p> <p>Disgwylir i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru wynebu cost o £6,022,000. Mae hyn yn cynnwys costau pontio o £1,03,000 a chostau rheolaidd o £4,992,000.</p> <p>Disgwylir i gostau gweinyddol y Comisiwn Etholiadol fod yn £68,000, a fydd yn gostau pontio i gyd.</p>			
Pontio: £1,717,000	Rheolaidd: £20,110,000	Cyfanswm: £21,826,000	Gwerth Presennol: £17,864,000
<p>Arbedion costau:</p> <p>Ceir arbedion bach o ran costau i Lywodraeth Cymru mewn perthynas â'r canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yr EMB – £70,000 y flwyddyn o 2025-26 ymlaen ar gyfer costau rhedeg y WECB. • Arolwg ymgeiswyr – £9,500 mewn dwy flynedd ariannol – arbedion o ran cost cyfle am nad oes angen gwneud rheoliadau mwyach. • Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol – arbedion costau o £60,000 i Lywodraeth Cymru yn 2024-25 a £140,000 y flwyddyn ar ôl hynny. <p>Fel yr eglurir yn yr asesiad, disgwylir i ran o'r arbedion cost a nodir yma drosglwyddo i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru i ariannu gwaith yr EMB a'r swyddogaethau newydd sy'n ymwneud â thâl aelodau etholedig.</p>			
Pontio: £0	Rheolaidd: £1,969,000	Cyfanswm: £1,969,000	Gwerth Presennol: £1,617,000
<p>Cost gweinyddu net: £19,857,000</p>			

Costau cydymffurfio

Tabl 6.3. – Costau cydymffurfio

Ni nodwyd unrhyw gostau cydymffurfio.			
Pontio: £0	Rheolaidd: £0	Cyfanswm: £0	Gwerth Presennol: £0

Costau eraill

Tabl 6.4. – Costau Eraill

Ni nodwyd unrhyw gostau eraill.			
Pontio: £0	Rheolaidd: £0	Cyfanswm: £0	Gwerth Presennol: £0

Costau neu anfanteision heb eu meintoli

Fel y nodir yn yr Aseiad Effaith Rheoleiddiol, mae rhai meysydd lle nad yw'n bosibl amcangyfrif costau ar hyn o bryd. O ystyried yr ansicrwydd ynghylch pa brosiectau peilot etholiadol fydd yn cael eu cynnal yn y dyfodol, nid yw'n bosibl cyflwyno'r amcangyfrif gorau o'r costau tebygol a/neu'r arbedion cost. Felly, nid yw'r effeithiau ariannol yn hysbys ar hyn o bryd.

Bydd y costau i Lywodraeth Cymru am beilota cofrestru awtomatig yn dibynnu ar y newidiadau sy'n ofynnol i'r Systemau Rheoli Etholiadol (EMS). Bydd angen cynnal trafodaethau manwl rhwng darparwyr EMS, awdurdodau lleol a Llywodraeth Cymru i ganfod amcangyfrif rhesymol o'r costau hyn. Darparwyd ffigurau dangosol yn ddiweddarach yn y ddogfen hon ond nid yw'r gwir gostau'n hysbys ar hyn o bryd ac ni ellir eu hamcangyfrif oherwydd natur arbenigol y gwaith hwn a sensitifwydd masnachol.

Fel y nodwyd drwy gydol yr Aseiad Effaith Rheoleiddiol, lle mae bwriad i gyflwyno is-ddeddfwriaeth, bydd costau manwl yn cael eu darparu fel rhan o'r Aseiad Effaith Rheoleiddiol.

Manteision

Tabl 6.5. - Manteision

Nid yw manteision y Bil wedi'u meintioli. Bwriad y cynigion yw dileu'r diffyg democrataidd. Mae'r buddion disgwylidig heb eu meintioli'n cynnwys:

- gwneud democratiaeth a phleidleisio yn fwy hygyrch i bob aelod o'n cymdeithas ac annog cyfranogiad gweithredol mewn bywyd democrataidd yng Nghymru
- helpu pobl i fod yn ddinasyddion mwy gweithredol a gweithgar, ac, wrth wneud hynny, cyfrannu at well canlyniadau economaidd-gymdeithasol
- moderneiddio gweinyddiaeth etholiadau yng Nghymru
- gwella'r defnydd o dechnoleg i'w gwneud yn haws i bleidleiswyr ac ymgeiswyr gymryd rhan mewn democratiaeth.

Cyfanswm: £0

Gwerth Presennol: £0

Tystiolaeth, rhagdybiaethau ac ansicrwydd allweddol

Mae'r wybodaeth a nodir yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn yn seiliedig ar yr wybodaeth orau sydd ar gael mewn perthynas â'r cynigion. Mae hyn wedi cael ei lywio gan ymgynghoriad y Papur Gwyn ac ymgysylltu helaeth pellach â rhanddeiliaid etholiadol ac ystyried gwybodaeth sydd eisoes yn bodoli, fel asesiadau o'r effaith ar gyfer deddfwriaeth etholiadol ddiweddar.

Mae rhai meysydd yn y Bil lle nad yw'r costau'n hysbys eto, ond byddant yn cael eu hasesu'n llawn pan wneir is-ddeddfwriaeth ddilynol. Rydym wedi darparu gwybodaeth lle bo hynny'n bosibl i egluro'r math o gostau a fydd yn debygol o godi ac i roi costau gweithgareddau cymharol er mwyn cyd-destun.

Wrth asesu costau'r Bil hwn, rydym wedi tybio y bydd Bil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) yn derbyn Cydsyniad Brenhinol. Byddai hyn yn cynnwys darpariaethau i newid tymhorau'r Senedd o bum mlynedd i bedair blynedd. Ar sail hyn, mae ein rhagdybiaeth ar gyfer cylchoedd etholiadol Cymru yn ystod y cyfnod gwerthuso deng mlynedd ar gyfer y Bil hwn fel a ganlyn:

2024-25 – Dim

2025-26 – Dim

2026-27 – Etholiad y Senedd Mai 2026

2027-28 – Etholiadau lleol Mai 2027

2028-29 – Dim

2029-30 – Dim

2030-31 – Etholiad y Senedd Mai 2030

2031-32 – Dim

2032-33 – Etholiadau lleol Mai 2032

2033-34 – Dim

7. Yr opsiynau - crynodeb

- 7.1. Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn yn canolbwyntio ar ddarpariaethau deddfwriaethol yn y Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru). Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn bwrw ymlaen ag amrywiaeth o bolisiau drwy is-ddeddfwriaeth a chamau gweithredu eraill. Lle mae cysylltiad agos rhwng is-ddeddfwriaeth a darpariaethau yn y Bil hwn, rydym wedi ceisio nodi rhai o'r effeithiau ariannol disgwylidig yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn.
- 7.2. Mae nifer o ryngddibyniaethau gyda Bil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) ac mae swyddogion yn cydweithio ar y meysydd hynny. Mae'r costau a'r manteision ariannol a nodir yn yr asesiad hwn yn seiliedig ar y dybiaeth y bydd Bil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) yn derbyn Cydsyniad Brenhinol. Felly, mae'r ffigurau sylfaenol yn seiliedig ar gyflwyno ddarpariaethau'r Bil hwnnw. Mae costau a manteision yn cael eu hasesu ar wahân, ond rydym wedi cydlynu gwaith lle bo hynny'n bosibl, er enghraifft drwy ddefnyddio tybiaethau a dulliau tebyg ar gyfer amcangyfrif costau.
- 7.3. Ar gyfer rhai o'r darpariaethau, rhoesom ystyriaeth i nifer o opsiynau. Rydym wedi cynnwys gwybodaeth am yr opsiynau hynny yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn, ond mae'r ffocws ar gostau a manteision yr opsiwn i gyflwyno'r deddfwriaeth arfaethedig o'i gymharu â'r senario busnes fel arfer.
- 7.4. Ar ôl ymgynghori ac ymgysylltu â rhanddeiliaid, rydym nawr yn cynnig dau opsiwn i'w hystyried yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn.

Opsiwn 1: Busnes fel arfer

- 7.5. Byddai'r trefniadau etholiadol yn parhau fel y maent yng Nghymru ym mhob ardal sy'n dod o dan y Bil drafft.

Opsiwn 2: Cyflwyno Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru)

- 7.6. Bydd y Bil yn cyflwyno amrywiaeth o gynigion i gefnogi ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu i leihau'r diffyg democrataidd mewn Llywodraeth Leol.
- 7.7. Bydd yn gwneud darpariaeth i gynyddu cyfranogiad mewn etholiadau yng Nghymru a gwella hygyrchedd ar gyfer pleidleiswyr ac ymgeiswyr anabl, galluogi cofrestru pleidleiswyr heb gais, yn amodol ar dreialu llwyddiannus, gwella a moderneiddio'r drosedd o ddylanwad amhriodol a sefydlu EMB i gefnogi gweinyddu etholiadol. Bydd hefyd yn diwygio'r prosesau ar gyfer cynnal adolygiadau cymunedol ac etholiadol ac yn rhoi swyddogaethau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol i Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru.

8. Costau a manteision – crynodeb

- 8.1. Mae'r Aseiad Effaith Rheoleiddiol hwn wedi cael ei lywio gan Aseiad Effaith Rheoleiddiol drafft blaenorol a gyhoeddwyd gyda'r Papur Gwyn ar Weinyddu a Diwygio Etholiadol ym mis Hydref 2022. Roedd yr aseiad drafft hwnnw'n nodi amrywiaeth o opsiynau a ystyriwyd ar gyfer pob bwriad polisi ac yn ystyried y mathau o effeithiau a rhai costau a manteision posibl. Roedd yr ymgynghoriad ar y Papur Gwyn yn darparu rhagor o wybodaeth i ddatblygu'r cynigion polisi a mireinio aseidiadau o gostau a buddion. Ar ôl dadansoddi ymatebion ac ymgysylltu â rhanddeiliaid, mae'r set o ddarpariaethau yn y Bil yn wahanol i'r hyn a nodir yn yr aseiad drafft. Mae rhai cynigion wedi newid ac nid yw rhai wedi cael eu datblygu. Mae'r Aseiad Effaith Rheoleiddiol hwn yn canolbwyntio ar ddau opsiwn yn unig – opsiwn 'busnes fel arfer' a'r opsiwn a ffefrir.
- 8.2. Mae'r costau a'r manteision sy'n gysylltiedig â'r opsiynau wedi cael eu hasesu dros gyfnod o ddeng mlynedd, 2024-25 i 2033-34. Mae hyn yn caniatáu ystyried dau gylch etholiadol. Mae gorwel cynllunio 10 mlynedd wedi cael ei ddefnyddio drwy gydol yr Aseiad Effaith Rheoleiddiol.
- 8.3. Lle bo'n briodol, cyflwynir y costau a'r manteision yn nhermau Gwerth Presennol gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt o 3.5%. Mae hyn yn unol â'r canllawiau yn Llyfr Gwyrdd Trysorlys EF. Y flwyddyn sylfaen ar gyfer pob cyfrifiad Gwerth Presennol yw 2022-23.
- 8.4. Mae pob opsiwn wedi cael ei asesu gan ddefnyddio'r wybodaeth orau sydd ar gael i Lywodraeth Cymru. Cyfrifir y costau a'r manteision ar lefel Cymru gyfan. Drwy gydol yr Aseiad Effaith Rheoleiddiol, amcangyfrifir costau a manteision yn flynyddol, ac yna eu coladu dros gyfnod o ddeng mlynedd.
- 8.5. Mae tablau costau cryno ar gyfer y Bil cyfan i'w gweld yn Atodiad A.
- 8.6. Drwy gydol yr Aseiad Effaith Rheoleiddiol, mae costau wedi cael eu priodoli yn ôl lle y cawsant eu hysgwyddo gyntaf. Er enghraifft, mae cost sefydlu EMB wedi cael ei briodoli i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Cymru er gwaethaf y disgwyliad y bydd y costau'n cael eu hariannu yn y pen draw gan Lywodraeth Cymru.
- 8.7. Mae costau staff Llywodraeth Cymru wedi bod yn seiliedig ar gostau band cyflog cyfartalog 2022-23, sy'n defnyddio blwyddyn 52 wythnos ac wythnos waith pum diwrnod. Mae'r wythnos waith safonol yn cael ei hystyried yn 37 awr yr wythnos yn unol â 'Llyfr Gwyrdd' y Cytundeb Cenedlaethol. Mae costau staff yn cynnwys argostau.
- 8.8. Mae costau staff Llywodraeth Leol yn seiliedig ar gostau 2022-23 a nodir yng nghytundeb y Cyd-gyngor Cenedlaethol ar gyfer

Gwasanaethau Llywodraeth Leol (NJC) ym mis Tachwedd 2022. Mae 30 y cant wedi cael ei ychwanegu i gyfrif am argostau.

- 8.9 Fel y manylir ym Mhennod 3 y Memorandwm Esboniadol hwn, yn ystod Cyfnod 2 y broses graffu deddfwriaethol ar y Bil, cyflwynwyd gwelliant gan Adam Price AS i sefydlu trosedd o ddichell. Cafodd y gwelliant hwn ei basio yn ddiweddarach. Yn yr amser a oedd ar gael i ddarparu'r wybodaeth ddiweddaraf ar gyfer y Memorandwm Esboniadol hwn, nid yw wedi bod yn bosibl i Lywodraeth Cymru gynnal asesiad cynhwysfawr o oblygiadau ariannol y ddarpariaeth. Bydd y Llywodraeth yn cwblhau'r elfen hon unwaith y bydd ffurf derfynol y Bil yn hysbys.
- 8.10. Mae'r ffigurau wedi cael eu talgrynnu drwy gydol yr asesiad effaith i lefel o fanylder sy'n cael ei hystyried ei bod yn briodol ar gyfer y cyfrifiadau perthnasol. Mewn rhai tablau, efallai na fydd rhesi a cholofnau yn cyfateb i gyfanswm y golofn oherwydd y broses dalgrynnu hon.
- 8.11. Mae'r manteision a nodwyd yn cael eu trafod mewn termau ansoddol yn bennaf, ac nid ydynt wedi cael eu meintoli na'u prasio, oherwydd natur y cynigion. Mae unrhyw gostau sydd wedi'u cynnwys yn rhagolygon.

Pennod 9 – Costau a manteision Rhan 1 – Gweinyddu a chofrestru etholiadol

Pennod 1 – Cydlynu gweinyddiaeth etholiadol

- 9.1. Y mater dan sylw yw a ddylid sefydlu EMB mewn perthynas ag etholiadau Cymreig.

Cefndir

- 9.2. Sefydlwyd Bwrdd Rheoli Etholiadol yr Alban, fel pwyllgor statudol, gan Ddeddf Gweinyddiaeth Etholiadol Leol (Yr Alban) 2011. Mae ganddo'r swyddogaethau cyffredinol o gydlynu'r gwaith o weinyddu etholiadau seneddol yr Alban, ac etholiadau llywodraeth leol yn yr Alban, gan gynnwys:

- cynorthwyo swyddogion canlyniadau rhanbarthol, swyddogion canlyniadau etholaeth, awdurdodau lleol a phersonau eraill i gyflawni eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau seneddol yr Alban,
- cynorthwyo swyddogion canlyniadau, awdurdodau lleol a phersonau eraill i gyflawni eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau llywodraeth leol, a
- hyrwyddo arferion gorau mewn etholiadau seneddol ac etholiadau llywodraeth leol yn yr Alban drwy ddarparu gwybodaeth, cyngor neu hyfforddiant (neu fel arall).

- 9.3. Yng Nghymru, sefydlwyd Bwrdd Cydlynu Etholiadol Cymru (WECB) yn 2017 i helpu i hwyluso'r gwaith o gydlynu digwyddiadau a gweithgarwch etholiadol, moderneiddio a diwygio yng Nghymru. Mae hefyd yn hwyluso mwy o gydweithio rhwng Swyddogion Canlyniadau, Swyddogion Cofrestru Etholiadol a phartneriaid allweddol eraill. Mae'r WECB yn fwrdd gwirfoddol, sy'n cael ei hwyluso ar hyn o bryd gan y Comisiwn Etholiadol ac nid yw'n cael cyllid gan Lywodraeth Cymru ar hyn o bryd, er bod disgwyl i hyn newid. Bwriad y Bil hwn yw rhoi rôl y WECB ar sail statudol, ac o'r herwydd, rhoddwyd ystyriaeth i ddyluniad EMB statudol.

Opsiynau blaenorol a ystyriwyd

- 9.4. Yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol drafft blaenorol, gwnaethom nodi tri opsiwn a grynhoir fel a ganlyn:
- i. Cynnal y sefyllfa bresennol gyda'r WECB yn cadw ei rôl bresennol.
  - ii. Sefydlu bwrdd rheoli etholiadol fel pwyllgor statudol (fel yn yr Alban) i ymgymryd â'r swyddogaethau sydd ar hyn o bryd o fewn cylch gwaith y

WECB, yn annibynnol ar y llywodraeth.

- iii. Sefydlu bwrdd rheoli etholiadol fel corff cyhoeddus newydd i ymgymryd â'r swyddogaethau sydd o fewn cylch gwaith y WECB ar hyn o bryd yn annibynnol ar y llywodraeth.
- 9.5. Cafodd yr opsiwn i greu corff cyhoeddus ei ddiystyru yn y pen draw oherwydd y costau gorbenion amcangyfrifedig cysylltiedig i sefydlu model o'r fath, sy'n golygu mai pwyllgor statudol oedd y model gorau. Cawsom heriau o ran dod o hyd i gorff addas gyda'r capasiti angenrheidiol ac un a oedd yn fodlon cynnal yr EMB.
- 9.6. Yn dilyn hynny, buom yn ystyried rôl Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru (i ddod yn Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru) (y Comisiwn), ac mae'r manteision wedi'u nodi isod. Buom yn ystyried opsiynau a oedd yn ymwneud â'r Comisiwn naill ai'n cynnal yr EMB neu'n ymgymryd â swyddogaethau arfaethedig yr EMB newydd.
- 9.7. Ar ôl ystyried y cynigion hyn, ystyrir mai'r dull a ffefrir yw rhoi swyddogaethau'r EMB i un o bwyllgorau'r Comisiwn. Ystyrir bod y Comisiwn yn gerbyd addas gyda'r gallu digonol i gyflawni swyddogaethau arfaethedig yr EMB. Mae sefydlu'r Bwrdd i eistedd o dan gorff hyd braich annibynnol fel y Comisiwn yn cael ei ystyried yn ateb cynaliadwy.
- 9.8. Rydym wedi ystyried dau opsiwn ar gyfer yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn, fel a ganlyn:
  - Cynnal y sefyllfa bresennol gyda'r WECB yn cadw ei rôl bresennol.
  - Rhoi'r swyddogaethau arfaethedig i'r Comisiwn, i fod yn arferadwy gan bwyllgor statudol newydd o'r Comisiwn a elwir y "bwrdd rheoli etholiadol".

Opsiwn 1: Cynnal y sefyllfa bresennol gyda'r WECB yn cadw ei rôl bresennol.

- 9.9. Nid yw'r WECB yn gorff statudol ac mae'n cael ei hwyluso a'i weinyddu gan y Comisiwn Etholiadol. Nid yw cyfranogiad swyddogion canlyniadau a swyddogion cofrestru etholiadol yn orfodol ac nid oes gan y WECB unrhyw swyddogaethau statudol na phwerau cyfarwyddo.
- 9.10. Nid oes gan y WECB ddigon o gapasiti i gefnogi'r gwaith o weithredu rhaglen diwygio etholiadol Llywodraeth Cymru. Gallai cyllid gael ei ddyrannu gan Lywodraeth Cymru i gynyddu ei gapasiti, ond mae'n debyg y byddai angen i'r Comisiwn Etholiadol reoli'r cyllid hwn ar ran y WECB. Gallai hyn godi cwestiynau ynghylch gwrthdaro buddiannau gan y gallai fod yn ofynnol i'r Comisiwn Etholiadol

adrodd ar y gwaith o gyflawni tasgau y mae corff y mae'n ei hwyluso (ac y mae'n rheoli ei gyllid) wedi ei ariannu i'w cyflawni.

Opsiwn 2: Sefydlu bwrdd rheoli etholiadol fel bwrdd statudol y Comisiwn (yr opsiwn a ffefrir)

- 9.11. Mae'r opsiwn hwn wedi cael ei ddatblygu o opsiwn y pwyllgor statudol yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol drafft blaenorol, gan ystyried sylwadau rhanddeiliaid a'r cyfle i ehangu rôl y Comisiwn ochr yn ochr ag ysgwyddo swyddogaethau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol (adran 57 o'r Bil).
- 9.12. Mae'r opsiwn hwn yn cynnwys sefydlu'r EMB fel un o bwyllgorau statudol y Comisiwn. O'r herwydd, bwriedir i'r swyddogaethau mewn perthynas â goruchwyllo gweinyddiaeth etholiadol gael eu rhoi i'r Comisiwn, ond eu dirprwyo i'r EMB a bod yn arferadwy ganddo, a bydd hyn yn cael ei nodi mewn deddfwriaeth.
- 9.13. Bydd gan yr EMB y swyddogaeth gyffredinol o gydlynu'r gwaith o weinyddu etholiadau a refferenda Cymru, a fydd yn cynnwys (mewn perthynas â gweinyddu Etholiadau a refferenda Cymru yn unig):
- darparu cyngor i'r rhai sy'n ymwneud â gweinyddu'r etholiadau hynny i gyflawni'r swyddogaethau hynny,
  - hyrwyddo arferion gorau drwy ddarparu gwybodaeth, cyngor neu hyfforddiant (neu fel arall).
- 9.14. Gall y Comisiwn hefyd ddarparu gwybodaeth, cyngor neu gymorth arall i Weinidogion Cymru. Bydd y swyddogaethau hyn yn cael eu dirprwyo i'r EMB a dim ond yr EMB, nid y Comisiwn, a gaiff eu harfer.
- 9.15. Bydd y Comisiwn, drwy'r EMB, hefyd yn gallu darparu plattform gwybodaeth am etholiadau Cymreig (adran 27 o'r Bil). Bydd ganddo bwerau hefyd i roi cyfarwyddiadau i swyddogion canlyniadau a Swyddogion Cofrestru Etholiadol (heb fwriad i ddisodli eu cyfrifoldeb personol eu hunain i gyflawni eu swyddogaethau neu eu dyletswyddau), gyda dyletswydd ar swyddogion canlyniadau a Swyddogion Cofrestru Etholiadol i gydymffurfio. Hefyd, darparu cyngor i'r swyddogion canlyniadau a'r Swyddogion Cofrestru Etholiadol hynny mewn perthynas â'u swyddogaethau, tebyg i adran 10(3) o Ddeddf 2000 mewn perthynas â phŵer y Comisiwn Etholiadol i roi cyngor, gyda dyletswydd ar swyddogion canlyniadau a Swyddogion Cofrestru Etholiadol i roi sylw i'r canllawiau. Pwrpas cyhoeddi cyfarwyddiadau neu gyngor fyddai sicrhau cysondeb ac arfer gorau wrth weinyddu etholiadau yng Nghymru. Dyma rai enghreifftiau o sut y gellid defnyddio cyfarwyddiadau:
- Dehongli a defnyddio canllawiau fel y rhai a welwyd mewn ymateb i argyfwng y coronafeirws

- Sefydlu dyddiad cyson ledled Cymru ar gyfer cyhoeddi papurau pleidleisio drwy'r post
- Cynhyrchu templedi safonol, e.e. hysbysiad o etholiad, hysbysiad o bôl.

9.16. Bydd y Comisiwn yn enwebu un o'i Gomisiynwyr (y mae'n rhaid iddo fod yn gyn swyddog canlyniadau neu'n Swyddog Cofrestru Etholiadol) i weithredu fel Cadeirydd yr EMB ac un Comisiynydd arall i fod yn aelod o'r EMB. Bydd aelodaeth bellach yn cynnwys o leiaf bedwar Swyddog Canlyniadau presennol neu flaenorol a/neu Swyddogion Cofrestru Etholiadol, na fyddant yn Gomisiynwyr y Comisiwn. Bydd yr EMB yn penodi un o'r aelodau hynny yn Ddirprwy Gadeirydd. Mae hyn yn cynnwys yr aelodau craidd a fyddai'n gwneud penderfyniadau, er enghraifft wrth gyhoeddi cyfarwyddiadau. Fel gyda'r WECB ar hyn o bryd, byddai aelodaeth ehangach o gynghorwyr ac arbenigwyr hefyd, fel gweinyddwyr etholiadol eraill, y Comisiwn Etholiadol, a Chymdeithas Gweinyddwyr Etholiadol Cymru.

Costau a manteision

Opsiwn 1 – Cynnal y sefyllfa bresennol gyda Bwrdd Cydlynu Etholiadol Cymru yn cadw ei rôl bresennol.

Costau

9.17. Er nad oes cyllid yn cael ei ddarparu ar hyn o bryd i gefnogi'r gwaith o redeg y WECB, fel y nodwyd uchod, hyd yn oed os mae cyllid yn cael ei darparu, mae'n annhebygol y bydd y Comisiwn Etholiadol yn gallu parhau i fod yn hwyluso. Mae hyn oherwydd gwrthdaro buddiannau posibl rhwng ei rôl fel cynghorydd i'r WECB ac yn hwyluso'r WECB. Rydym yn rhagweld costau blynyddol o oddeutu £70,000 y flwyddyn, gan ddechrau yn 2024-25 i ariannu sefydliad arall i hwyluso'r WECB.

Manteision

9.18. Mae'r opsiwn hwn yn cynnal y sefyllfa bresennol ac nid ydym wedi nodi unrhyw fanteision ychwanegol sy'n gysylltiedig â hyn.

Opsiwn 2 – Sefydlu “bwrdd rheoli etholiadol” fel bwrdd statudol y Comisiwn

Costau

Costau i'r Comisiwn

9.19. Byddem yn disgwyl costau pontio i'r Comisiwn yn ystod 2024-25 ar gyfer recriwtio staff newydd a hyfforddiant mewn gweinyddu a chyfraith etholiadol, sef oddeutu £30,000.

- 9.20. Byddem hefyd yn rhagweld costau rhedeg blynyddol i'r Comisiwn o oddeutu £130,000, gan ddechrau yn 2024-25. Mae hyn yn seiliedig ar gost rhedeg yr EMB yn yr Alban, sy'n cynnwys amser staff a chostau rhedeg Cyngor Caeredin i gynnal yr EMB. Rydym yn gweithio gyda'r Comisiwn i ystyried anghenion staffio cyffredinol ar gyfer yr ystod o swyddogaethau newydd a rôl estynedig i'r Comisiwn, o'r darpariaethau hyn, y porth gwybodaeth i bleidleiswyr a rhoi swyddogaethau Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol. Ar hyn o bryd, rydym yn disgwyl i o leiaf un swyddog penodol oruchwylio'r EMB, mwy na thebyg ar lefel Gradd 7 neu SEO yn ogystal â chyfran o amser cyfwerth ag amser llawn nifer o staff eraill.
- 9.21. Byddem hefyd yn disgwyl costau i'r Comisiwn gael cyngor cyfreithiol allanol ar gyfraith etholiadol o oddeutu £10,000 mewn blwyddyn cyn yr etholiad a £2,500 mewn blynyddoedd eraill (5 diwrnod cyfwerth ag amser llawn yn ystod pob blwyddyn ariannol, gan godi i 20 diwrnod ym mhob blwyddyn cyn etholiad).
- 9.22. Mae'r amcangyfrif hwn yn seiliedig ar gyngor cyfreithiol allanol a ddarparwyd i Lywodraeth Cymru ar gyfer gwaith polisi etholiadol yn 2020-21. Mae'r amcangyfrif o'r gost ddyddiol o £500 wedi cael ei dalgrynnu ac mae'n cynnwys cynnydd i ystyried data'r Swyddfa Ystadegau Gwladol sy'n dangos bod enillion gros canolrifol yng Nghymru wedi cynyddu 10.5% rhwng 2020 a 2022.

Tabl 9.1 -Costau cyngor cyfreithiol yr EMB

Costau cyfreithiol allanol	Cost dyddiol (ar sail diwrnod 7.5 awr)	Diwrnodau	Cyfanswm
Mewn blwyddyn cyn etholiad	£500	20	£10,000
Mewn blwyddyn nad yw'n rhagflaenu etholiad	£500	5	£2,500

- 9.23. Bydd costau mwy cywir yn hysbys wrth i strwythurau staffio'r Comisiwn ddod yn rhai terfynol.
- 9.24. Mae'r costau hyn wedi cael eu priodoli i'r Comisiwn at ddibenion yr Aseiad Effaith Rheoleiddiol, fodd bynnag, y disgwyliad yw y byddai Llywodraeth Cymru yn eu talu yn y pen draw.
- 9.25. Byddai rhagor o gostau penodol yn gysylltiedig â darparu llwyfan gwybodaeth i bleidleiswyr (y bwriedir i'r EMB ei ddarparu) ac mae'r

costau hynny wedi'u nodi yn yr adran plattform gwybodaeth i bleidleiswyr o'r Asesiad Effaith Rheolaidd hwn.

Costau Staff Llywodraeth Cymru

9.26. Mae cost staff Llywodraeth Cymru o £20,600 y flwyddyn ar gyfer rheoli prosiectau a gweithredu'r EMB wedi cael ei hamcangyfrif ar gyfer y blynyddoedd 2024-25 a 2025-26. Bydd y costau a gyflwynir isod yn cael eu talu o'r adnoddau presennol ac felly'n cynrychioli costau cyfle yn hytrach na gwariant ariannol ychwanegol i Lywodraeth Cymru.

Tabl 9.2 – costau staff Llywodraeth Cymru ar gyfer rheolaeth yr EMB

Gradd	Cyferwerth ag Amser Llawn	Cost Band Cyfartalog (gan gynnwys argostau)	Cyfanswm costau blynyddol (wedi'u talgrynnu i'r £100 agosaf)
Gradd 7	0.1	£86,731	£8,700
SEO	0.1	£66,364	£6,600
HEO	0.1	£52,774	£5,300
Cyfanswm			£20,600

Arbedion cost i Lywodraeth Cymru

9.27. O dan yr opsiwn hwn, byddai angen tua £70,000 y flwyddyn o gostau y mae disgwyl i Lywodraeth Cymru eu hwynebu er mwyn hwyluso y WECB (a nodir o dan Opsiwn 1) ar gyfer trefniadau pontio yn 2024-25, ond ni fyddai eu hangen ar ôl hynny. O'r herwydd, byddai arbedion cost o £70,000 y flwyddyn o 2025-26.

Manteision

9.28. Bydd EMB sydd â swyddogaethau statudol yn ymwneud â chydlynu gweithgarwch etholiadol ac, o bosibl, pŵer cyfarwyddo ar gyfer Swyddogion Canlyniadau a Swyddogion Cofrestru Etholiadol yn helpu i sicrhau dull cyson, Cymru gyfan o weinyddu etholiadau. Byddai'r opsiwn hwn yn darparu cynaliadwyedd fel rhan o gorff cyhoeddus gyda'r seilwaith a'r trefniadau cyllido presennol. Byddai hyn yn darparu EMB sy'n gallu parhau ac adeiladu ar y gwaith sy'n cael ei wneud ar hyn o bryd gan y WECB.

9.29. Mae swyddogaeth yr EMB a phwrpas ehangach y Comisiwn yn cyd-fynd â'i gilydd o ran cefnogi cyfranogiad democrataidd. Un o fanteision yr opsiwn hwn yw y bydd yn darparu'r annibyniaeth angenrheidiol gan Lywodraeth Cymru. Sefydlwyd y Comisiwn i weithredu fel corff annibynnol a noddir gan Lywodraeth Cymru. Penodir ei Gomisiynwyr drwy broses penodiadau cyhoeddus drwyadl sy'n dilyn y Cod Ymarfer ar gyfer Penodiadau Cyhoeddus. Bydd sefydlu'r Bwrdd i eistedd o fewn corff hyd braich annibynnol fel

y Comisiwn ond yn cryfhau annibyniaeth y Bwrdd ar fuddiannau gwleidyddol.

- 9.30. Gan y bydd gofyniad cyfreithiol i'r Comisiwn gefnogi'r EMB, mae'n sicrhau cynaliadwyedd hirdymor yr EMB.
- 9.31. Fel rhan o'r Comisiwn, byddai'r EMB yn gallu adennill costau, caffael gwasanaethau a llunio contractau. Mae'r bwriad i ehangu'r Comisiwn ar gyfer swyddogaethau eraill yn golygu bod amseriad sefydlu'r EMB mewn deddfwriaeth yn cynrychioli gwerth da am arian o ran ychwanegu swyddogaethau at gorff presennol.
- 9.32. Credwn fod gan y Comisiwn ystod o arbenigedd sy'n berthnasol i swyddogaethau arfaethedig yr EMB. Mae hyn yn cael ei ddangos, er enghraifft, drwy ei wybodaeth am dirwedd etholiadol Cymru, a'i berthnasoedd a'i brosesau ymgysylltu sydd eisoes wedi'u sefydlu gyda thimau rheoli etholiadol awdurdodau lleol. Mae ganddo hefyd ystod o arbenigedd arall sy'n berthnasol i swyddogaethau'r EMB, fel cyfathrebu ac ymgysylltu.

Yr opsiwn a ffefrir

- 9.33. Yr opsiwn a ffefrir yw Opsiwn 2 – Sefydlu bwrdd rheoli etholiadol fel bwrdd statudol i'r Comisiwn – am y rhesymau a nodir uchod.

Pennod 2 – Cofrestru etholiadol heb gais

9.34. Ystyriwyd dau opsiwn wrth ddatblygu'r polisi hwn:

- Busnes fel arfer; a
- Cyflwyno cofrestru etholwyr heb gais (cofrestru awtomatig) ar gyfer etholwyr llywodraeth leol yng Nghymru.

9.35. Nid oes modd cael opsiwn anneddfwriaethol yn yr achos hwn, gan fod yr holl drefniadau ar gyfer cofrestru etholwyr wedi'u nodi'n glir mewn deddfwriaeth sylfaenol ac is-ddeddfwriaeth.

Opsiwn 1: busnes fel arfer

9.36. Byddai'r opsiwn hwn yn parhau â'r arfer presennol o Gofrestru Etholiadol Unigol (IER) lle mae'n ofynnol i bob etholwr gymryd rhan yn y canfasio blynyddol er mwyn cael eu cofrestru i bleidleisio.

Opsiwn 2: cofrestru etholwyr heb gais (cofrestru awtomatig)

9.37. Byddai'r opsiwn hwn yn darparu ar gyfer cofrestru etholwyr llywodraeth leol heb gais os yw'r swyddog cofrestru etholiadol yn fodlon bod ganddo wybodaeth ddibynadwy bod unigolyn yn gymwys i gael ei gofrestru.

9.38. Er y byddai pleidleiswyr yn cael eu hychwanegu at y gofrestr etholwyr llywodraeth leol heb orfod gwneud cais, ar ôl iddynt gael eu canfod, byddai'r swyddog cofrestru etholiadol wedyn yn cysylltu â nhw i roi gwybod iddynt am eu cofrestrriad arfaethedig. Byddai hyn yn golygu bod yr etholwr, mewn rhai sefyllfaoedd prin, yn cael ei 'gofrestru'n ddiennw' (categori sydd ar gael i rywun lle gallai datgelu ei gyfeiriad ei beryglu ef neu rywun arall ar ei aelwyd).

9.39. I sicrhau y gwneir y defnydd mwyaf priodol o ddata etholwyr sydd wedi'u cofrestru'n awtomatig, bydd y Bil yn gwneud darpariaeth i sicrhau na fydd y gofrestr etholiadol agored ar gael mwyach ar gyfer y gofrestr llywodraeth leol cyn rhoi cofrestru awtomatig ar waith. Mae hyn yn golygu mai dim ond y gofrestr lawn, neu gaeedig, fydd ar gael i'r rhai sy'n cael mynediad drwy ddeddfwriaeth.

9.40. Gan ystyried y byddai symud i gofrestru awtomatig ar gyfer etholiadau yng Nghymru yn newid sylweddol o ran gweinyddu etholiadau yng Nghymru, mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu gweithgor gydag awdurdodau lleol a rhanddeiliaid etholiadol allweddol eraill i ddatblygu cynllun peilot cyn yr is-ddeddfwriaeth er mwyn rhoi cofrestru awtomatig ar waith yn llawn. Bydd y gweithgor yn datblygu nifer fach o gynlluniau peilot i'w cyflwyno ar draws awdurdodau lleol sy'n rhoi cymorth yng Nghymru ar ôl cael Cydsyniad Brenhinol i'r Bil hwn. Pwrpas y cynllun peilot hwn yw

datblygu cyfres o gynlluniau peilot y gellir eu cyflawni, gyda dealltwriaeth glir o'r goblygiadau o ran costau ac adnoddau. Er y bydd y cynlluniau peilot a ddatblygir fel rhan o'r cynllun hwn yn canolbwyntio ar sicrhau cywirdeb y gofrestr, bydd hefyd yn ystyried y ffordd orau bosibl o ymgysylltu â'r etholwr yn ogystal â deall goblygiadau ariannol llawn pob cynllun peilot.

- 9.41. Wrth i'r modelau peilot gael eu datblygu, bydd y Gweithgor yn sefydlu goblygiadau ariannol llawn pob model cyn ei gyflwyno. Bydd Llywodraeth Cymru yn talu costau'r cynlluniau peilot hyn a bydd yn cyhoeddi'r goblygiadau ariannol llawn cyn cyflwyno'r cynllun.
- 9.42. Os penderfynir bwrw ymlaen â chofrestru awtomatig, bydd dadansoddiad llawn o gostau yn cyd-fynd â'r is-ddeddfwriaeth angenrheidiol a fydd yn ofynnol cyn cyflwyno'r cynllun yn llawn. Bydd hyn yn darparu'r goblygiadau ariannol diweddaraf yn seiliedig ar y model a fydd yn cael ei weithredu ar draws pob awdurdod lleol yng Nghymru.

Costau a manteision

Opsiwn 1: Busnes fel arfer Costau

Costau i lywodraeth leol a Llywodraeth Cymru

- 9.43. Ni fyddai Opsiwn 1 yn arwain at unrhyw gostau ychwanegol.

Manteision

Manteision i lywodraeth leol a Llywodraeth Cymru

- 9.44. Byddai'r opsiwn hwn o fudd i bleidleiswyr oherwydd y byddai'r system yn llai cymhleth. Os caiff cofrestru awtomatig ei gyflwyno, bydd yn dal angen i rai pleidleiswyr gofrestru i bleidleisio'n flynyddol drwy'r system Cofrestru Etholiadol Unigol. Bydd hyn yn berthnasol i'r pleidleiswyr hynny sy'n gymwys i fod ar y cofrestrau etholiadol seneddol a llywodraeth leol.

Opsiwn 2: Cofrestru etholwyr heb gais (cofrestru awtomatig)

Costau

Costau i Lywodraeth Cymru

- 9.45. Bydd y costau i Lywodraeth Cymru yn dibynnu ar y newidiadau sy'n ofynnol i'r Systemau Rheoli Etholiadol (EMS). Bydd angen cynnal trafodaethau manwl rhwng darparwyr EMS, awdurdodau lleol a Llywodraeth Cymru i ganfod amcangyfrif rhesymol o'r costau hyn. Fodd bynnag, yn 2020-21 talwyd tua £1.6 miliwn i ddarparwyr EMS

i gefnogi'r newidiadau gofynnol i systemau ar ôl ymestyn yr etholfraint. Darparwyd y ffigur hwn ffigurau i ddibenion dangosol yn unig, nid yw'r gwir gostau'n hysbys ar hyn o bryd ac ni ellir eu hamcangyfrif oherwydd natur arbenigol y gwaith hwn a sensitifrwyd masnachol.

9.46. Bydd costau'n parhau i gael eu cyfrifo yn ystod y cyfnod treialu wrth i'r model terfynol o gofrestru awtomatig gael ei ddatblygu a chyn i benderfyniad gael ei wneud ynghylch unrhyw fodel cofrestru awtomatig terfynol cyn unrhyw gyflwyno ar y drefn ledled Cymru. Bydd rhain yn gostau untro gan y bydd Llywodraeth Cymru yn talu costau cychwynol newidiadau i systemau EMS sy'n deillio o'r polisi hwn.

9.47. Ni fydd unrhyw gostau i Lywodraeth Cymru o ddileu'r gofrestr agored mewn perthynas â Chymru.

Tabl 9.3 - Costau staff Llywodraeth Cymru (costau cyfle) o ran cynhyrchu rheoliadau yn ystod 2025-26

Costau staff	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Cost dyddiol (wedi'i dalgrynnu) (£)	Nifer y dyddiau sydd eu hangen	Cyfanswm (wedi'i dalgrynnu) (£)
Dirprwy Gyfarwyddwr	120,174	462	1	462
Gradd 7	86,731	334	5	1,670
SEO	66,364	255	10	2,550
HEO	52,774	203	5	1,015
Cyfreithiwr (Gradd 7)	86,731	334	10	3,340
Cyfieithu (SEO)	66,364	255	2	510
			Cyfanswm	9,500

Tabl 9.4 - Costau cyfle staff Llywodraeth Cymru ar gyfer rhedeg gweithgor i ddatblygu cynlluniau peilot (a wynebir yn 2024-25)

Costau staff	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Cyferwerth ag Amser Llawn		Cyfanswm (wedi'i dalgrynnu) (£)
Gradd 7	86,731	0.1		8,673
SEO	66,364	0.05		3,318
			Cyfanswm	12,000

Costau i lywodraeth leol

- 9.48. Ar hyn o bryd, rydym wedi nodi dau faes o gostau ychwanegol i lywodraeth leol, ond gallai hyn newid yn dilyn y cyfnod treialu. Mae'r pwynt lle bydd y costau hyn yn cael eu hysgwyddo yn ansicr gan y bydd yn dibynnu ar ganlyniad yr ymarferion peilot. Fodd bynnag, at ddibenion yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol, tybir y bydd y costau'n bodoli o 2026-27 ymlaen.
- 9.49. Gan fod angen cloddio data ychwanegol ym mhob awdurdod lleol, rydym ar hyn o bryd yn amcangyfrif y byddai hyn yn golygu bod angen swyddog ychwanegol i weithio'n llawn amser am 3 diwrnod yr wythnos yn y ddwy flynedd gyntaf o weithredu, a 2 ddiwrnod yr wythnos ar ôl hynny.
- 9.50. Fel y nodir yn y tabl isod, amcangyfrifir bod y costau yn 2026-27 a 2027-28 yn £495,900. Ar gyfer blynyddoedd dilynol, rydym wedi amcangyfrif bod y costau hyn oddeutu £330,600 y flwyddyn. Byddai hyn yn cyfateb i oddeutu £15,000 fesul awdurdod ar sail pwynt cyflog 21 y cytundeb cyflog Llywodraeth Leol cenedlaethol (2022-23) lle'r oedd swyddog amser llawn yn gweithio 2 ddiwrnod yr wythnos yn benodol ar y gwaith cloddio data. Byddai'r gost ychwanegol hon yn gost hirdymor i'r awdurdod lleol oherwydd mae'n debygol y byddai angen y swyddogaethau cloddio data ychwanegol cyn cynhyrchu'r gofrestr etholiadol bob blwyddyn.

Tabl 9.5 – Costau awdurdodau lleol ar gyfer cloddio data

Blwyddyn	Dyddiau yr wythnos	Cost flynyddol fesul awdurdod lleol	Cyfanswm y gost flynyddol (wedi'i dalgrynnu)
2026-27 a 2027-28	3	£22,542	£495,900
Blynyddoedd dilynol	2	£15,028	£330,600

- 9.51. Hefyd, bydd cost ychwanegol i awdurdodau lleol wrth gysylltu ag etholwyr i roi hysbysiad cofrestru iddynt. Rydym yn cynnig caniatáu hyblygrwydd i awdurdodau lleol ddefnyddio'r dulliau cyfathrebu mwyaf priodol (yn unol â rheoliadau canfasio presennol). Fodd bynnag, rydym wedi amcangyfrif cost anfon llythyr yn uniongyrchol at bob etholwr.
- 9.52. Mae'r ffigurau hyn wedi cael eu cyfrifo ar sail y gost gyfartalog o anfon Gwahoddiad i Gofrestru (ITR) at etholwyr ym mis Gorffennaf 2022 ynghyd â nifer y bobl sydd wedi cofrestru ym mhob awdurdod lleol.
- 9.53. Ar hyn o bryd, rydym yn amcangyfrif y bydd yn costio tua £1.5 miliwn bob blwyddyn i anfon llythyr papur at bob etholwr yng Nghymru. Bydd y gost fesul awdurdod yn amrywio rhwng £30,000 a £150,000 yn dibynnu ar faint yr awdurdod a nifer yr etholwyr.

- 9.54. Bydd modd gwneud arbedion os cysylltir ag etholwyr drwy e-bost neu ddulliau cyfathrebu electronig eraill.
- 9.55. Bydd y costau hyn yn ychwanegol at gost y canfasio blynyddol, oherwydd bydd angen i'r ddwy system hyn ar gyfer cofrestru, gydredeg, a bydd angen i'r awdurdod lleol gysylltu ddwywaith â darpar etholwyr. Er bod cyfleoedd i arbed costau, mae'n debygol y bydd y gost ychwanegol yn un hirdymor o ystyried y ddyletswydd ychwanegol a roddir ar bob awdurdod.
- 9.56. Bydd awdurdodau lleol yn colli rhywfaint o incwm o ddileu'r gofrestr agored mewn perthynas ag etholiadau Cymru. Er nad yw'r gost hon wedi'i chyfrifo ac felly'n anhysbys, mae tystiolaeth anecdotaidd yn awgrymu y bydd yn y cannoedd o bunnoedd yn flynyddol. Fodd bynnag, bydd y gofrestr agored yn dal yn ei lle ar gyfer y gofrestr seneddol a bydd incwm yn parhau i gael ei gynhyrchu o hyn.

Manteision

Manteision i lywodraeth leol

- 9.57. Byddai cofrestru etholwyr heb gais yn helpu i wella'r broses o gwblhau'r gofrestr etholwyr llywodraeth leol. Bydd treialu'r gweithgarwch hwn cyn ei gyflwyno'n llawn yn caniatáu i'r model mwyaf addas ac effeithiol gael ei gyflwyno ledled Cymru. Bydd y dull hwn yn sicrhau bod etholwyr yn cael y cyfle gorau posibl i gael eu rhoi ar gofrestr etholiadol llywodraeth leol (a ddefnyddir hefyd ar gyfer etholiadau'r Senedd) heb orfod gwneud cais.

Manteision i bobl eraill

- 9.58. Er y byddai hyn o fudd i bob etholwr, disgwylir y bydd o fudd arbennig i rai sy'n nesáu at oedran pleidleisio (pobl ifanc 14 a 15 oed a fyddai'n gymwys i bleidleisio yn y ddwy flynedd nesaf), lle gall ysgolion a gwasanaethau addysgol ddarparu data i'r swyddog cofrestru etholiadol. Mae'r Comisiwn Etholiadol wedi croesawu'r uchelgais i foderneiddio cofrestru etholiadol a chefnogi cynlluniau i archwilio sut gallai cofrestru awtomatig wella cyflawnder y gofrestr llywodraeth leol. Mae hyn yn arbennig o wir am bobl ifanc a grwpiau eraill sydd wedi'u tan-gofrestru. Ar gyfer dinasyddion tramor cymwys, byddai'n golygu na fyddai'n rhaid iddynt gofrestru i bleidleisio er mwyn cymryd rhan yn yr etholiadau y maent yn gymwys i bleidleisio ynddynt. Yn gyffredinol, bydd cofrestru awtomatig yn helpu i symleiddio'r berthynas rhwng yr etholwr a'r gwasanaethau democrataidd.
- 9.59. Bydd dileu'r gofrestr agored yng Nghymru o fudd mawr i bobl ifanc a'r rhai sy'n cael eu hystyried yn agored i niwed. Mae'r gofrestr agored gyffredol yn cael ei gwerthu i nifer o sefydliadau sy'n fodlon talu am fynediad at ddata etholwyr. Os bydd data person ifanc neu

unigolyn agored i niwed yn cael ei werthu drwy'r gofrestr agored, mae'n bosibl y bydd yn cael ei dargedu gan sefydliadau a allai ei niweidio. Bydd dileu'r gofrestr agored mewn perthynas ag etholiadau Cymru yn golygu na fydd manylion y bobl hynny a gofrestrir yn awtomatig, na'r bobl ifanc hynny a dinasyddion tramor cymwys nad ydynt yn gymwys i bleidleisio mewn etholiadau a gadwyd yn ôl yn cael eu gwerthu i drydydd partïon. Bydd data etholiadol yn parhau i gael ei ddarparu drwy'r gofrestr gaeedig i'r sefydliadau hynny y caniateir iddynt gael mynediad atynt yn ôl y gyfraith.

- 9.60. Byddai'r gofrestr agored yn dal ar waith yng Nghymru ar gyfer y gofrestr seneddol, ond byddai hyn ond yn berthnasol ar gyfer y bobl hynny sy'n 18 oed a hŷn, a'r rhai a oedd wedi gwneud cais i gofrestru i bleidleisio drwy'r system Cofrestru Etholiadol Unigol.

Yr Opsiwn a ffefrir

- 9.61. Byddai Opsiwn 1 yn cynnal y sefyllfa bresennol.
- 9.62. Byddai Opsiwn 2 yn caniatáu i'r unigolion gael eu cynnwys ar y gofrestr etholiadol heb gais drwy hyrwyddo rhannu data rhwng awdurdodau lleol a sefydliadau eraill sy'n dal data perthnasol. Byddai hyn hefyd yn dileu'r gofyniad i unigolion ddilysu eu data drwy Gofrestru Etholiadol Unigol lle mae cofrestru awtomatig a chyfateb data wedi digwydd mewn perthynas â'r gofrestr llywodraeth leol. Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffefrir.

Pennod 3 – Treialu a Diwygio Etholiadau Cymru

Cefndir

9.63. Ym mis Gorffennaf 2021, fe wnaethom wahodd pob awdurdod lleol yng Nghymru i gyflwyno cynigion i dreialu gwahanol ffyrdd o bleidleisio, a arweiniodd at bedwar awdurdod yn treialu system pleidleisio ymlaen llaw yn yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022. Mae hyn wedi rhoi tystiolaeth ddefnyddiol ynghylch sut mae datblygiadau arloesol ym maes etholiadau'n gweithio'n ymarferol, yn ogystal â nodi meysydd y byddai angen rhoi sylw iddynt cyn y gellid ystyried cyflwyno rhagor o bleidleisio ymlaen llaw. Rydym yn debygol o fod eisiau profi rhagor o ddatblygiadau ym maes gweinyddu etholiadol er mwyn ymateb i newidiadau mewn ffordd o fyw a thechnolegau sy'n datblygu. Byddwn yn defnyddio'r dystiolaeth a ddarperir gan y cynlluniau pleidleisio ymlaen llaw, adroddiad y Comisiwn Etholiadol ac ymatebion o'r ymgynghoriad i ystyried pa ddatblygiadau newydd y dylid eu treialu yn y dyfodol.

Opsiynau

9.64. Yn ystod yr ymgynghoriad ar ddiwygio etholiadol, cyflwynodd ymatebwyr nifer o awgrymiadau ar gyfer ardaloedd lle dylai cynlluniau etholiadol peilot gael eu cynnal yn y dyfodol. Er mwyn caniatáu i'r ystod o gynlluniau peilot a awgrymir gael eu cynnal yn y dyfodol, rydym yn cynnig ehangu'r pwerau treialu presennol i ddarparu ar gyfer y fframwaith a fyddai'n caniatáu gweithgarwch peilota mewn nifer o ardaloedd. Rydym hefyd yn cynnwys pŵer cyfarwyddo i Weinidogion Cymru a fyddai'n eu galluogi i orfodi awdurdod lleol i dreialu datblygiadau etholiadol arloesol.

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer - Gallai Gweinidogion Cymru barhau i gymeradwyo cynigion gan awdurdodau lleol i dreialu datblygiadau etholiadol arloesol mewn ardaloedd penodol, ond ni fyddent yn gallu eu cyfarwyddo.

Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i ehangu pwerau treialu etholiadol ar gyfer etholiadau Cymru a galluogi Gweinidogion Cymru i orfodi awdurdod lleol i dreialu datblygiadau etholiadol arloesol.

Costau a manteision

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

Costau

9.65. Mae pwerau'n bodoli o fewn deddfwriaeth sylfaenol gyfredol i ganiatáu treialu gweithgarwch etholiadol mewn ardaloedd penodol iawn. Byddai unrhyw gost o gyflwyno cynlluniau peilot ar gyfer etholiadau'r dyfodol yn dibynnu ar natur a graddfa'r cynlluniau

peilot, a nifer yr awdurdodau lleol a fydd wedi cyflwyno cynigion peilot a gymeradwywyd gan Weinidogion Cymru. Fel cymhariaeth, cost y pedwar cynllun peilot a ddarparwyd ym mis Mai 2022 oedd oddeutu £1.5m.

Manteision

- 9.66. Gallai treialu gwahanol fathau o arloesi ddarparu tystiolaeth werthfawr i lywio diwygiadau etholiadol yn y dyfodol, ond byddai'r budd hwn yn cael ei gyfyngu gan nifer yr awdurdodau lleol a fyddai'n cyflwyno cynigion.

Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i ehangu pwerau treialu etholiadol presennol a galluogi Gweinidogion Cymru i orfodi awdurdod lleol i dreialu datblygiadau etholiadol arloesol

Costau

- 9.67. Mae'n debyg y byddai'r costau'n uwch nag Opsiwn 1, ond byddai'n dibynnu ar faint, natur a graddfa'r cynlluniau peilot fyddai'n cael eu cynnal. Nid yw nifer a natur peilotiaid etholiadol yn hysbys ar hyn o bryd. Wrth gynllunio ar gyfer cynlluniau peilot etholiadol yn y dyfodol bydd angen i Weinidogion Cymru roi ystyriaeth i gynigion yn unol â'u prosesau cyllidebol arferol. Bydd angen i unrhyw gostau peilot etholiadol gael eu talu gan y gyllideb Etholiadau a bydd angen eu hystyried yn unol â blaenoriaethau eraill y llywodraeth.

Costau cynlluniau peilot a gyflwynwyd ym mis Mai 2022

- 9.68. Mae'r tabl isod yn nodi costau cyfanswm y pedwar cynllun peilot, wedi'u rhannu'n brif gategorïau gwariant, fel y'u darparwyd i Lywodraeth Cymru gan yr awdurdodau peilot. Mae'r data'n cynrychioli'r costau y maent wedi'u hwynebu'n uniongyrchol (megis mewn perthynas â rhywfaint o'r ddarpariaeth TG) neu wedi'u darparu i awdurdodau lleol i ariannu agweddau ar y cynlluniau peilot. Mae hyn yn rhoi syniad o gostau posibl darparu cynlluniau peilot tebyg o ran graddfa a lefel eu cymhlethdod yn y dyfodol.

Tabl 9.6 – Costau cynlluniau peilot etholiadol yn 2022

Math o wariant	Cost
Staffio	£54,046
Cyfarpar	£25,297
Llogi adeiladau, cludiant a storio	£13,600
Cyfathrebu	£56,970
EMS	£268,000
Cofrestrau Electronig*	£1,093,890
Cyfanswm	£1,511,803

* Mae hyn yn cynnwys y costau a ysgwyddir yn uniongyrchol gan awdurdodau lleol ar gyfer parhau i ddefnyddio trwyddedau meddalwedd yn ogystal â'r gost ychwanegol a ysgwyddir yn uniongyrchol gan Lywodraeth Cymru ar gyfer gweithgareddau peilot penodol.

- 9.69. Gallai fod costau ychwanegol bach i'r Comisiwn Etholiadol ar gyfer gwerthuso cynlluniau peilot yn y dyfodol. Fel y nodwyd uchod, nid yw'n bosibl cyfrifo'r costau hynny ar hyn o bryd.

Manteision

- 9.70. Prif fantais yr opsiwn hwn fyddai'r gallu i ganiatáu i gynigion ar gyfer ystod ehangach o gynlluniau peilot etholiadol gael eu cynnal. Gallai'r cynlluniau peilot hyn gael eu cynnig gan y Comisiwn Etholiadol, awdurdodau lleol, swyddogion cofrestru etholiadol neu Weinidogion Cymru. Byddai hefyd yn rhoi'r gallu i Lywodraeth Cymru gyfarwyddo awdurdodau lleol i gynnal cynlluniau peilot, gan helpu i sicrhau y gellid treialu mathau addas o arloesi mewn cymysgedd amrywiol o ardaloedd awdurdodau lleol. Gallai hyn ddarparu tystiolaeth werthfawr i oleuo diwygiadau etholiadol yn y dyfodol, gyda'r diben o leihau'r diffyg democrataidd a gwella'r ffordd y caiff etholiadau Cymru eu rhedeg.
- 9.71. Gallai fod budd i bleidleiswyr wrth dreialu dulliau arloesol a hyblyg newydd, a allai arwain at newidiadau i wneud etholiadau'n fwy hygyrch ac yn haws i bobl gymryd rhan ynddynt. Er enghraifft, mae rhai sefydliadau pobl anabl wedi awgrymu y gallai trefniadau hyblyg, fel gallu pleidleisio mewn gwahanol leoliadau, gefnogi pobl anabl i allu pleidleisio.

Yr Opsiwn a Ffefrir

- 9.72. Am y rhesymau a nodir uchod, yr opsiwn a ffefrir yw Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i ehangu pwerau peilot etholiadol presennol a galluogi Gweinidogion Cymru i orfodi awdurdod lleol i dreialu arloesiadau etholiadol.

Pennod 4 – Hygyrchedd ac amrywiaeth: Etholiadau Cymru

Adroddiadau ar gymorth i bleidleiswyr anabl

- 9.73. Rydym wedi ystyried pa fesurau y gellir eu rhoi ar waith i gael gwared ar rwystrau y gall pleidleiswyr anabl eu hwynebu wrth arfer eu hawl ddemocrataidd i frwr eu pleidlais yn annibynnol ac yn gyfrinachol.
- 9.74. Rydym am sicrhau bod yr amgylchedd ffisegol lle mae pleidleisio'n digwydd yn hygyrch i bawb sy'n pleidleisio, ac rydym yn gweithio gyda'r Comisiwn Etholiadol, gweinyddwyr etholiadol a rhanddeiliaid eraill i ystyried a oes modd gwneud newidiadau i arweiniad a hyfforddiant ar gyfer staff gorsafoedd pleidleisio er mwyn cefnogi pobl anabl yn well.
- 9.75. Mae angen ystyried newidiadau deddfwriaethol fel pecyn i adlewyrchu'r fframwaith cyfraith etholiadol yng Nghymru, lle mae'r rheolau ar gyfer cynnal etholiadau'r Senedd a Llywodraeth Leol wedi'u nodi yn yr is-ddeddfwriaeth ganlynol:
- Rheol 32(6) ac (8) Rheolau Etholiadau Lleol (Prif Ardaloedd) (Cymru) 2021 a Rheolau Etholiadau Lleol (Cymunedau) (Cymru) 2021 mewn perthynas ag etholiadau lleol.
  - Rheol 37(7) ac (8)-(10) Gorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007 mewn perthynas ag Etholiadau'r Senedd.
- 9.76. Rydym wedi ystyried yr offer sydd ar gael i bleidleiswyr anabl mewn gorsafoedd pleidleisio yn ystod etholiadau Cymru yn sgil Deddf Etholiadau 2022. Roedd y Ddeddf hon yn diwygio Atodlen 1 Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983, a oedd yn arfer ei gwneud yn ofynnol i Swyddogion Canlyniadau mewn etholiadau a gadwyd yn ôl ddarparu dyfais i bob gorsaf pleidleisio ar gyfer pleidleiswyr a oedd wedi colli eu golwg. Disodlwyd y gofyniad hwn â gofyniad ehangach newydd i ddarparu unrhyw offer sy'n rhesymol at ddibenion galluogi neu ei gwneud yn haws i bobl anabl pleidleisio'n annibynnol. Mae'r darpariaethau cysylltiedig ar gyfer Cymru wedi'u cynnwys yn y gorchmynion uchod.
- 9.77. Ymgynghorwyd yn ein Papur Gwyn i sefydlu barn ynghylch a ddylem gyflwyno deddfwriaeth sy'n adlewyrchu'r darpariaethau yn Neddf Etholiadau 2022 o ran yr offer i'w ddarparu i bleidleiswyr anabl mewn gorsafoedd pleidleisio yn ystod etholiadau Cymru neu a ddylem ddefnyddio dull gwahanol. Roedd yr ymgynghoriad yn cynnwys cwestiynau ar wella hygyrchedd etholiadau Cymru ar gyfer pleidleiswyr anabl. Rydym wedi ystyried yr ymatebion a gafwyd i'r ymgynghoriad hwn wrth ddatblygu'r cynigion deddfwriaethol.
- 9.78. Buom hefyd yn ystyried a oes angen newidiadau i ddeddfwriaeth etholiadol i sicrhau bod modd gweinyddu etholiadau Cymru mewn ffordd sy'n hygyrch i bawb, gan ddiogelu uniondeb yr etholiadau ar

yr un pryd. Mae ein sgysiau parhaus â rhanddeiliaid a llywodraethau eraill yn y DU wedi nodi datblygiadau arloesol y gellid eu defnyddio i helpu pobl anabl i bleidleisio, a hefyd diogelu eu hawl i fwrw eu pleidlais yn gyfrinachol.

9.79. Wrth ystyried y fframwaith deddfwriaethol a ddisgrifir uchod, rydym hefyd wedi ystyried sut y gellid gwneud darpariaeth yn neddfwriaeth Cymru, er mwyn:

- ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Etholiadol gyhoeddi canllawiau i Swyddogion Canlyniadau yng Nghymru, sy'n nodi sut y dylai swyddogion canlyniadau gyflawni eu dyletswydd i ddarparu offer o'r fath sy'n rhesymol at ddibenion galluogi neu ei gwneud yn haws i bobl anabl yn gyffredinol bleidleisio'n annibynnol ac yn amodol ar anghenion dynodedig pleidleiswyr anabl yn eu hardal.
- Gosod dyletswydd ar Swyddogion Canlyniadau i roi sylw i'r canllawiau hynny gan y Comisiwn Etholiadol.
- Ei gwneud yn haws i bobl anabl gael eu cefnogi gan gymdeithion ar gyfer etholiadau'r Senedd drwy newid y meini prawf ar gyfer person dros 16 oed, ar yr amod nad ydynt o'r blaen wedi helpu mwy nag un pleidleisiwr ag anabledau i bleidleisio yn yr etholiad. Mae hyn yn adlewyrchu'r dull a fabwysiadwyd ar gyfer etholiadau lleol.

9.80. Y bwriad yw cyflawni'r uchod drwy ddiwygiadau i'r fframwaith presennol o reolau etholiadol yng Nghymru a nodir mewn is-ddeddfwriaeth. Bydd y rhain yn cael eu cyflwyno ar wahân i'r Bil.

9.81. I gefnogi'r uchod, bydd y Bil hwn yn diwygio Deddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000 i ychwanegu dyletswydd arall ar y Comisiwn Etholiadol i gynnwys, yn yr adroddiadau y mae'n eu paratoi am etholiadau Cymreig yng Nghymru, ddisgrifiad o'r camau a gymerwyd gan swyddogion canlyniadau i helpu pleidleiswyr anabl.

9.82. At ddibenion yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn, rydym wedi ceisio asesu costau a manteision y pecyn cyfan hwn o fesurau.

Opsiwn 1: Busnes fel Arfer

9.83. Nid yw'r ddeddfwriaeth gysylltiedig ynghylch etholiadau Cymreig yng Nghymru wedi newid

Opsiwn 2 (yr opsiwn a ffefrir):

9.84. Gwneir newidiadau deddfwriaethol drwy'r Bil ac is-ddeddfwriaeth berthnasol (fel yr uchod). Bydd hyn yn cynnwys darpariaeth drwy'r Bil i wneud diwygiadau i Adran 5 o Ddeddf 2000 'adroddiadau ar refferenda etholiadau ac ati'. Byddai'r diwygiad yn ehangu'r gofynion presennol ar y Comisiwn Etholiadol i baratoi a chyhoeddi adroddiad o dan yr adran honno, i gynnwys y camau a gymerwyd gan swyddogion canlyniadau i gynorthwyo pobl anabl i bleidleisio yn yr

etholiad. Bydd hyn yn adlewyrchu darpariaethau tebyg a gyflwynwyd ar gyfer y rhan fwyaf o etholiadau a gadwyd yn ôl yn Neddf Etholiadau 2022.

Costau

Opsiwn 1 – Dim costau â gwerth ariannol yn gysylltiedig ag opsiwn 1.

Opsiwn 2

Costau i'r Comisiwn Etholiadol

- 9.85. Costau'r Bil: Byddai'r costau i'r Comisiwn Etholiadol am y gofyniad i asesu'r camau a gymerwyd gan swyddogion canlyniadau i gynorthwyo pleidleiswyr anabl, yn ei adroddiadau etholiadol, yn isel a byddent yn rhan o weithgarwch arferol ar ôl pleidleisio. Caiff y costau hyn eu cynnwys yng nghostau cyffredinol y Comisiwn Etholiadol, fel yr amlinellir yn nhudalen 162.
- 9.86. Costau is-ddeddfwriaeth: Byddai costau ychwanegol ar gyfer cynhyrchu canllawiau i swyddogion canlyniadau ar gynorthwyo pleidleiswyr anabl mewn etholiadau. Mae'n debygol y byddai hyn yn debyg i'r canllawiau a gynhyrchwyd eisoes ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl, felly mae'n debygol y byddai'r costau'n isel. Nid yw'r costau hyn wedi cael eu mesur, ond byddant yn cael eu hasesu'n llawn pan fydd is-ddeddfwriaeth yn cael ei datblygu.

Costau i lywodraeth leol

- 9.87. Fel y nodir yn Asesiad Effaith Deddf Etholiadau 2022, nid oes unrhyw gostau uniongyrchol â gwerth ariannol sy'n ymwneud â newidiadau i'r rheolau Etholiadol a nodir uchod. Er bod Swyddogion Canlyniadau (RO) yn debygol o brynu offer newydd i helpu pleidleiswyr mewn gorsafoedd pleidleisio, mae diffyg data i ddangos pa offer y gallant ei brynu, neu faint. Yn yr un modd â'r Ddeddf 2022, mae'r pecyn o newidiadau deddfwriaethol yn rhoi mwy o hyblygrwydd i Swyddogion Canlyniadau brynu cyfarpar i helpu pleidleiswyr yn ôl yr angen. Felly, mae'r offer a brynir i alluogi pobl anabl i fwrw eu pleidlais yn annibynnol ac yn gyfrinachol yn debygol o amrywio ar draws gorsafoedd pleidleisio er mwyn i Swyddogion Canlyniadau allu teilwra'r offer a brynwyd i anghenion eu hetholwyr penodol. Nid oes data chwaith i ddangos beth yw gwerth cynnydd mewn hygyrchedd, felly nid oes modd rhoi gwerth ariannol i'r costau hyn.
- 9.88. Fodd bynnag, mae Llywodraeth y DU wedi darparu cyllid ychwanegol¹² o ran y darpariaethau cysylltiedig a gyflwynwyd ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl drwy Ddeddf Etholiadau 2022.

---

¹² [Elections Act New Burdens funding methodology: voter identification and accessibility - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/news/elections-act-new-burdens-funding-methodology-voter-identification-and-accessibility)

Offer i'w ddarparu ym mhob gorsaf bleidleisio ar gyfer etholiadau'r DU (amcangyfrif o'r costau fesul uned)	Amcangyfrif o'r gost fesul uned
Pecyn o bensiliau mawr	£4.77
Pac o afaelion pensiliau	£4.75
Bathodynnau 'Yma i helpu' i staff	£0.14
Chwyddwydrau	£3.19
Cadeiriau	£20.46
Offer y dylid ei ystyried:	
Dyfais Sain Hygyrch*	£54.99
Clustffon*	£14.40
Cofion bach*	£3.58
Dyblygwr USB	£641.80
Tanysgrifiad meddalwedd testun i lais (amcangyfrif)	£3.04

Rydym yn rhagweld y bydd disgwyliad tebyg i Lywodraeth Cymru hefyd sicrhau bod cyllid ar gael, a chafodd hyn ei godi yn ystod yr ymgynghoriad.

- 9.89. Nid yw'n bosibl defnyddio fformiwla ariannu Llywodraeth y DU ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl yng Nghymru fel canllaw clir i ddangos y gost ragamcanol gymharol ar gyfer pob awdurdod lleol yng Nghymru. Mae tabl Llywodraeth y DU yn dangos costau a bennwyd gan Lywodraeth y DU mewn perthynas ag ID Pleidleiswyr a chostau hygyrchedd yn gyffredinol.¹³ Rydym hefyd yn nodi y byddai angen addasu unrhyw gymariaethau a wneir i adlewyrchu'r galw diweddaraf.
- 9.90. Nid yw'r canllawiau a gynhyrchwyd gan y Comisiwn Etholiadol mewn perthynas ag etholiadau a gadwyd yn ôl yn nodi prynu offer drud penodol (y tu hwnt i'r rhai sydd eisoes eu hangen). Fodd bynnag, wrth arfer y dyletswyddau arfaethedig ar gyfer Swyddogion Canlyniadau i gefnogi pobl anabl, efallai y bydd costau ychwanegol. Un o fanteision y dull gweithredu arfaethedig yw y gallai offer sydd eisoes wedi'i brynu ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl gael ei ddefnyddio o bosibl i gefnogi pleidleiswyr anabl mewn etholiadau yng Nghymru, neu fel arall.
- 9.91. Mae'r ffigurau isod o Fethodoleg Beichiau Newydd Deddf Etholiadau Llywodraeth y DU yn rhoi cost enghreifftiol ar gyfer gwahanol fathau o offer. Fel y nodwyd uchod, bydd y gost yn cael ei hasesu wrth gyflwyno'r is-ddeddfwriaeth berthnasol.

Tabl 9.9 – Costau offer cymorth ar gyfer pleidleisio

¹³ [New Burdens Funding Allocations 22/23 and 23/24: voter ID, accessibility, training & contact centre costs \(England and Wales\) - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/news/new-burdens-funding-allocations-22-23-and-23-24-voter-id-accessibility-training-contact-centre-costs)

* Ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl, amcangyfrifwyd y byddai angen yr offer hwn ar 20% o orsafoedd pleidleisio yn y DU¹⁴

Costau i Lywodraeth Cymru

- 9.92. Costau sy'n deillio o is-ddeddfwriaeth: Rhagwelir y bydd Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid i awdurdodau lleol ar gyfer unrhyw feichiau ychwanegol sy'n deillio o'r gofynion hyn. Fel y nodwyd uchod, bydd y costau hyn yn cael eu pennu pan fydd yr is-ddeddfwriaeth yn cael ei llunio. Ni fyddai hyn yn cynnwys holl wariant llywodraeth leol ar fesurau hygyrchedd ar gyfer etholiadau, a byddai rhai ohonynt yn fusnes fel arfer.
- 9.93. Ni fyddem yn disgwyl unrhyw gostau ychwanegol i Lywodraeth Cymru am wneud is-ddeddfwriaeth gan ei bod eisoes i fod i gael ei hadolygu fel rhan o weithgarwch busnes fel arfer.
- 9.94. Byddem yn disgwyl talu unrhyw gostau o'r mesurau a symudir ymlaen o fewn y cyllidebau presennol. Bydd angen ystyried argaeledd a natur y cyllid o 2025-26 ymlaen fel rhan o'n gwaith o gynllunio'r gyllideb i'r dyfodol.

Manteision

- 9.95. Y brif fantais yw sicrhau bod cymorth priodol ar gael i alluogi pobl anabl i bleidleisio'n annibynnol ac yn gyfrinachol, drwy gael gwared ar y rhwystrau a allai eu hatal rhag gwneud hynny ar hyn o bryd. Mae hyn yn cyd-fynd â defnydd Llywodraeth Cymru o'r model cymdeithasol o anabledd, sy'n dweud wrthym y gall unigolion fod â nam neu wahaniaeth, ond mai cymdeithas sy'n eu gwneud yn anabl drwy roi rhwystrau yn eu ffordd. I ddefnyddio'r Model Cymdeithasol, mae'n rhaid dileu'r rhwystrau er mwyn i bobl anabl allu cyfranogi'n llawn.
- 9.96. Byddai'r newidiadau i'r is-ddeddfwriaeth a grybwyllwyd yn sicrhau bod pobl ag ystod ehangach o namau yn cael cymorth mewn gorsafoedd pleidleisio, gan wella hygyrchedd pleidleisio. Mae'r camau deddfwriaethol hefyd yn caniatáu mwy o hyblygrwydd drwy beidio â nodi offer a mesurau, gan sicrhau y bydd y newidiadau'n cwmpasu technoleg well sy'n dod i'r amlwg. Bydd deddfu i'r Comisiwn Etholiadol ddarparu canllawiau yn sicrhau y gellir ymgynghori ar y canllawiau a'u diweddarau yn ôl yr angen.
- 9.97. Byddai'r ddyletswydd ar y Comisiwn Etholiadol yn y Bil i adrodd ar y camau a gymerwyd gan swyddogion canlyniadau i gynorthwyo pleidleiswyr anabl yn sicrhau bod swyddogion canlyniadau yn atebol.

---

¹⁴ [Elections Act New Burdens funding methodology: voter identification and accessibility - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/news/elections-act-new-burdens-funding-methodology-voter-identification-and-accessibility)

- 9.98. Mae mantais anuniongyrchol bosibl hefyd i fusnesau sy'n cyflenwi'r offer newydd i Swyddogion Canlyniadau.

Yr Opsiwn a Ffefrir

- 9.99. Am y rhesymau a amlinellir uchod, Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffefrir.

Arolwg Ymgeiswyr: Etholiadau Llywodraeth Leol Cefndir

- 9.100. Ar hyn o bryd, nid yw aelodau awdurdodau lleol Cymru yn adlewyrchu'r cymunedau y maent yn eu gwasanaethu. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno nifer o gynlluniau i annog pobl o grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol i ystyried sefyll mewn etholiad. Bwriad yr arolwg ymgeiswyr yw helpu i greu darlun o nodweddion y rheini sy'n sefyll etholiad mewn awdurdodau lleol, ac yn cael eu hethol iddynt, a helpu i ddatblygu polisi yn y maes hwn.
- 9.101. Rhoddodd Rhan 1 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 ddyletswydd ar awdurdodau lleol i fonitro cydraddoldeb ac amrywiaeth ymgeiswyr mewn etholiadau cyffredin i brif gynghorau a chynghorau tref a chymuned. Mae adran 1(1) a (2) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol gynnal arolwg o gynghorwyr ac ymgeiswyr aflwyddiannus mewn etholiadau cyffredin i sir neu fwrdeistref sirol ac i gyngor tref a chymuned.
- 9.102. Mae adran 1 (3)(a) a (b) yn darparu bod y rheoliadau'n rhagnodi'r cwestiynau a ofynnir, y modd maent yn cael eu gofyn, a sut y cesglir yr wybodaeth.
- 9.103. Mae Adran 1(4) yn nodi meysydd y cwestiynau y gellir eu gofyn yn yr arolwg. Y meysydd yw - rhyw, tueddfryd rhywiol, iaith, hil, oedran, anabledd, crefydd neu gred, iechyd, addysg neu gymhwyster, cyflogaeth a gwaith fel cynghorydd.
- 9.104. Rhagnodir y cwestiynau a ffurf yr arolwg yn Rheoliadau Arolwg Etholiadau Lleol (Cymru) 2012 ("Rheoliadau 2012"). Cafodd y rhain eu diwygio gan Reoliadau Arolygon Etholiadau Lleol (Cymru) (Diwygio) 2016 ac yn fwy diweddar, Rheoliadau Arolygon Etholiadau Lleol (Cymru) (Diwygio) 2022.
- 9.105. Mae hwn yn arolwg pwysig, ond yn aml mae'n cystadlu am sylw gydag arolygon eraill gan awdurdodau lleol a'r Comisiwn Etholiadol, a all, gyda'i gilydd, achosi i unigolion flino ar orfod llenwi arolygon. Un ffordd o leihau nifer yr arolygon yw rhannu'r arolwg yn ddwy ran, gan bennu set graidd o gwestiynau a galluogi awdurdodau lleol i ychwanegu nifer cyfyngedig o gwestiynau mewn perthynas â materion lleol.

9.106. Mae Gweinidogion Cymru eisiau cadw dull gweithredu Cymru gyfan ar gyfer yr arolwg ond maent yn bwriadu dileu'r gofyniad i ragnodi'r arolwg yn y rheoliadau. Byddai hyn yn caniatáu mwy o hyblygrwydd i ddatblygu'r arolwg ar lefel genedlaethol, gyda chwestiynau craidd i bob awdurdod lleol a'r hyblygrwydd i ofyn cwestiynau lleol.

Opsiynau

9.107. Mae dau opsiwn wedi cael eu hystyried:

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

Opsiwn 2 – Dileu'r angen i ragnodi ffurf a chwestiynau'r arolwg o fewn rheoliadau.

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

9.108. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw newidiadau. Byddai'r ffurf a'r cwestiynau ar gyfer yr adolygiad yn parhau i gael eu rhagnodi drwy reoliadau, a byddai angen rheoliadau newydd ar gyfer unrhyw newid i gwestiynau a ffurf ar gyfer pob etholiad cyffredin.

Costau

9.109. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw gostau ychwanegol.

Manteision

9.110. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw fanteision ychwanegol.

Opsiwn 2 - Dileu'r angen i ragnodi ffurf a chwestiynau'r arolwg o fewn rheoliadau a rhoi cyfarwyddyd yn eu lle.

9.111. Byddai Opsiwn 2 yn dileu'r gofyniad am ffurf yr arolwg a'r cwestiynau sydd i'w rhagnodi mewn rheoliadau ac o ganlyniad yr angen i wneud rheoliadau newydd cyn pob etholiad cyffredin, sef y profiad a gafwyd hyd yma. Yn hytrach, byddai ffurf yr arolwg yn cael ei nodi mewn cyfarwyddyd.

9.112. Byddai proses yn cynnwys cydweithredu rhwng prif gynghorau, cynghorau cymuned a thref, y Comisiwn Etholiadol, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Un Llais Cymru a grwpiau cydraddoldeb yn cael ei sefydlu cyn pob etholiad cyffredin i ystyried ffurf yr arolwg a'r cwestiynau i'w gofyn. Byddai proses debyg o gydweithredu hefyd yn digwydd gydag Opsiwn 1, felly ni fyddai hyn yn golygu unrhyw gostau ychwanegol. Byddai Gweinidogion yn gallu diwygio / ychwanegu / dileu cwestiynau cyn cymeradwyo'r arolwg yn derfynol.

Costau

Costau i Lywodraeth Cymru

9.113. Ni fyddai costau ychwanegol i Lywodraeth Cymru gan mai'r arfer eisoes mewn blynyddoedd diweddar oedd sefydlu grŵp o bartneriaid i drafod newidiadau i'r arolwg ac i'r Gweinidogion ystyried y cwestiynau arfaethedig cyn gwneud rheoliadau newydd. Bydd arbedion cost cyfle o ganlyniad i'r ffaith nad oes angen gwneud rheoliadau, yn 2026-27 a 2031-32.

Tabl 9.10 - Arbedion cost cyfle sy'n gysylltiedig â pheidio â gorfod gwneud rheoliadau

Costau staff	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Cost dyddiol (wedi'i dalgrynnu) (£)	Nifer y diwrnodau sydd eu hangen	Cyfanswm (wedi'i dalgrynnu) (£)
Dirprwy Gyfarwyddwr	120,174	462	1	462
Gradd 7	86,731	334	5	1,670
SEO	66,364	255	10	2,550
HEO	52,774	203	5	1,015
Cyfreithiwr (Gradd 7)	86,731	334	10	3,340
Cyfieithu (SEO)	66,364	255	2	510
			Cyfanswm	9,500

Costau i lywodraeth leol

9.114. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn cyflwyno costau ychwanegol gan y bydd y ddyletswydd sydd ar awdurdodau lleol i gynnal arolwg yn parhau. Er bod pob awdurdod lleol yn rhydd i gynnal ei arolwg ei hun, ar gyfer y ddau arolwg diwethaf, mae Gweinidogion Cymru wedi cytuno i ariannu Data Cymru yn uniongyrchol i gynnal yr arolwg ar ran pob awdurdod lleol. Disgwylir y bydd opsiwn tebyg ar gael yn y dyfodol. Nid yw rhoi'r opsiwn i lywodraeth leol ychwanegu cwestiynau i'r arolwg mewn cysylltiad â chynlluniau lleol sy'n cael eu datblygu yn eu hardaloedd yn golygu unrhyw gostau uniongyrchol gan ei fod yn galluogi'r sefydliadau unigol i ddefnyddio eu disgresiwn wrth ystyried a ydynt am ddefnyddio'r opsiwn hwn ai peidio. Mae unrhyw gostau i awdurdod unigol o ychwanegu nifer cyfyngedig o gwestiynau at yr arolwg yn cael eu hystyried yn fach iawn ac yn debygol o gael eu cynnwys yn yr ymarfer ehangach.

Manteision

9.115. Bydd Opsiwn 2 yn rhoi hyblygrwydd i ofyn cwestiynau cenedlaethol a lleol mewn un arolwg, ac mae'n bosibl y bydd yn lleihau nifer yr arolygon a roddir i ymgeiswyr i'w cwblhau. Gobeithir y bydd hyn yn cynyddu'r gyfradd ymateb ac, o ganlyniad, yn darparu mwy o wybodaeth am ymgeiswyr er mwyn asesu a yw mentrau cenedlaethol a lleol i annog pobl o grwpiau sy'n cael eu tangynrychioli i ystyried sefyll mewn etholiad yn cael effaith. Bydd yr wybodaeth a gesglir hefyd yn helpu i lywio polisi yn y maes hwn yn y dyfodol.

Yr Opsiwn a ffefrir

9.116. Mae Opsiwn 1 yn cadw'r sefyllfa bresennol, a bydd yn parhau i fynnu bod rheoliadau newydd yn cael eu gwneud cyn pob etholiad cyffredin heb ganiatáu hyblygrwydd i ofyn cwestiynau lleol.

9.117. Opsiwn 2 – byddai'n dileu'r gofyniad i wneud rheoliadau newydd cyn pob etholiad cyffredin, yn caniatáu hyblygrwydd i gael cwestiynau craidd cenedlaethol a chwestiynau lleol. Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffefrir.

Platfform gwybodaeth am etholiadau Cymreig

Cefndir

9.118. Rydym wedi ystyried pa fesurau y gellir eu rhoi ar waith i:

- sicrhau bod pleidleiswyr yn gallu cael gafael ar yr wybodaeth sydd ei hangen arnynt i gymryd rhan yn hyderus mewn etholiadau,
- beth yw'r ffordd orau o gyflwyno'r wybodaeth hon a chan bwy.

9.119. Gwyddom o ymchwil ac ymgysylltu â rhanddeiliaid fod diffyg gwybodaeth yn rhwystr rhag cymryd rhan mewn etholiadau a'r broses ddemocrataidd yn fwy cyffredinol. Roedd adborth o'r papur gwyn yn atgyfnerthu'r farn y bydd datganiadau ymgeiswyr yn cael eu defnyddio a'u gwerthfawrogi gan bleidleiswyr, ond nad oes platfform electronig dibynadwy wedi'i ariannu'n ddiogel ar hyn o bryd i gyflawni'r polisi hwn. Roedd yr ymatebion i'r ymgynghoriad yn awgrymu mai priodol fyddai i'r gwaith o ddarparu'r platfform fod yn nwylo sefydliad nad yw'n rhan o Lywodraeth Cymru, a'r EMB arfaethedig yw'r lleoliad a ffefrir.

Opsiynau

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

9.120. Ar gyfer rhai etholiadau, gwneir darpariaeth i gopïau caled o ddeunydd etholiadol gael eu hanfon at bleidleiswyr.

- Ar gyfer etholiadau'r Senedd, mae Llywodraeth Cymru yn talu i bob ymgeisydd anfon un darn o ddeunydd etholiadol at bob etholwr cofrestredig yn ei etholaeth. Ar gyfer etholiad y Senedd yn 2021, cost yr ymarfer hwn oedd oddeutu £6.6 miliwn, yn amodol ar archwiliad.
- Ar gyfer etholiadau'r prif gynghorau yng Nghymru, y pleidiau gwleidyddol sy'n uniongyrchol gyfrifol am gost dosbarthu deunydd etholiadol i etholwyr.
- Ar gyfer etholiadau maer yr Awdurdodau Cyfun yn Lloegr, mae darpariaeth i bostio llyfryn etholiad i bob etholwr (Atodlen 5 Gorchymyn Awdurdodau Cyfun (Etholiadau Maer) 2017). Dim ond ar ôl iddynt dalu 'swm rhesymol' tuag at gostau ei argraffu, fel y penderfynir gan y

swyddog canlyniadau, y bydd ymgeiswyr yn cael eu datganiad yn y llyfryn hwn.

- 9.121. Cyn etholiadau'r Senedd a Chomisiynwyr yr Heddlu a Throseddau ym mis Mai 2021, lluniodd a dosbarthodd y Comisiwn Etholiadol lyfryn gwybodaeth i bleidleiswyr a ddsbarthwyd i etholwyr ledled Cymru. Cost hyn oedd £250,000.

Opsiwn 2 – Deddfu i ddarparu platfform gwybodaeth am etholiadau Cymreig

- 9.122. Rhoi dyletswydd ar Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau sy'n darparu platfform gwybodaeth am etholiadau Cymreig yn cefnogi dinasyddion Cymru i gymryd rhan mewn democratiaeth. Bydd y platfform yn canoli a symleiddio'r broses o ddarparu gwybodaeth i bleidleiswyr ar gyfer etholiadau Cymru, yn darparu platfform ar-lein i ddarparu gwybodaeth am ymgeiswyr a phleidiau gwleidyddol cofrestredig gan gynnwys datganiadau ymgeiswyr, a chefnogi egwyddorion diwygio etholiadol sy'n hyrwyddo cyfranogiad, gwella profiad dinasyddion, hygyrchedd a symlrwydd. Bydd manylion y platfform yn cael eu nodi mewn is-ddeddfwriaeth a fydd yn cynnwys pwy fydd yn cyflawni'r swyddogaeth hon. Y bwriad yw y bydd yr EMB yn gyfrifol am gyflawni'r ddyletswydd hon, a bydd y rheoliadau'n nodi'n fanwl yr hyn y bydd gofyn iddynt ei gyflawni.

Costau a manteision

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

Costau

- 9.123. Mae cyfrifon etholiadau'r Senedd ar gyfer 2021 yn dangos mai cost darparu gwybodaeth i bob etholwr o fewn y darpariaethau presennol oedd oddeutu £6.6 miliwn, yn amodol ar archwiliad. Llywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am y gost hon.

Manteision

- 9.124. Mae'r system bresennol yn darparu ar gyfer anfon rhywfaint o ddeunydd sy'n ymwneud ag etholiadau at etholwyr cyn etholiadau'r Senedd.

Opsiwn 2 – Deddfu i ddarparu platfform gwybodaeth am etholiadau Cymreig

Costau

- 9.125. Gan y bydd copïau caled o ddeunydd etholiadol yn dal i gael eu hanfon at bleidleiswyr cyn etholiadau, bydd y costau a nodir dan Opsiwn 1 yn parhau i gael eu hysgwyddo yn yr opsiwn hwn. Mae amcangyfrif o gost ychwanegol yr opsiwn hwn yn seiliedig ar

wybodaeth a gasglwyd yn ystod ymarfer ymgysylltu ymlaen law â chyflenwyr posibl.

9.126. Mae'r costau'n debygol o ddod dan y categorïau canlynol:

a) Capasiti/adnodd o fewn yr EMB. Bydd angen cynnal ymarfer i nodi'r capasiti priodol yn yr EMB i reoli'r gwaith sy'n gysylltiedig â'r plattform gwybodaeth. Fodd bynnag, credwn y byddai angen i adnoddau yn y Comisiwn ddarparu ar gyfer rheolwr contract/cynnwys (SEO cyfwerth ag amser llawn ar £66,364 cost gros cyfartalog blynyddol), a dadansoddwr busnes (G7 cyfwerth ag amser llawn yn £86,731 cost gros cyfartalog blynyddol). Rhagwelir y byddai'r staff hyn hefyd yn darparu cymorth caffael. Mae'n debygol y bydd yr adnoddau a ddefnyddir gan yr EMB yn cael eu defnyddio ar gyfer gwaith yn ogystal â'r plattform gwybodaeth i bleidleiswyr. Byddai hyn yn cydbwysu yn erbyn capasiti staff eraill sydd ei angen i ddarparu'r plattform, fel gweinyddu a chyfathrebu.

b) Cost darparwr gwasanaeth trydydd parti i ddylunio ac adeiladu'r plattform gwybodaeth i bleidleiswyr. Bydd y gost yn amrywio yn dibynnu ar ddyluniad y plattform ond ar sail ymarfer ymgysylltu ymlaen llaw â'r farchnad, rydym yn amcangyfrif cost sefydlu gychwynnol o £750,000 i £1m yn digwydd yn 2025-26. Bydd cost flynyddol o £80,000 i £110,000 ar gyfer cynnal a chadw a datblygu yn dechrau yn 2026-27. At ddibenion yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol, rydym wedi mabwysiadu dull ceidwadol a thybir y bydd y costau ym mhen uchaf yr ystodau hyn.

9.127. Mae'r costau yn y tabl isod yn amcangyfrifon gorau sy'n ymwneud â datblygu a chynnal a chadw cynnyrch hyfyw sylfaenol – h.y. datblygu plattform i letya datganiadau ymgeiswyr. Bydd angen i swyddogaethau ychwanegol gael eu costio ar wahân ac mae'n debygol y byddant yn dod o dan wariant Blwyddyn 2/Blwyddyn 3. Mae'r holl gostau'n gostau refeniw.

Tabl 9.7 – Cost Plattform Gwybodaeth i Bleidleiswyr

Gweithgaredd	BI1 (2025-26)	BI2 (rhan o nawdd ar gyfer LDBCW* newydd) (2026-27)	BI3 (rhan o nawdd ar gyfer LDBCW* newydd) (2027-28 ymlaen)
Adnodd o fewn yr EMB	£153,095	£153,095	£153,095
Darparwr gwasanaeth trydydd parti	£750,000 i £1miliwn	£80,000 i £110,000	£80,000 i £110,000
CYFANSWM**	£1,153,095	£263,095	£263,095

**amcangyfrif uchaf

9.128. Mae costau ychwanegol y gellid eu hwynebu wrth i'r plattform ddatblygu a cheisio ymgorffori data sy'n cael ei gyhoeddi'n

rheolaidd ac sy'n cael ei gadw ar hyn o bryd ar Systemau Rheoli Etholiadol. Mae cael meddalwedd EMS i siarad â'r plattform fel ei fod yn gallu cyfuno data ledled Cymru i'w gyflwyno i bleidleiswyr yn debygol o olygu bod angen adeiladu API (Rhyngwyneb Rhaglennu Cymwysiadau) – bydd y rhain yn darparu pont rhwng yr EMS a'r plattform gwybodaeth i bleidleiswyr. Mae bron yn amhosibl gwybod beth yw cost datblygu API gan y bydd hyn yn dibynnu ar sawl ffactor (e.e. cymhlethdod). Nid yw'n bosibl cyfrifo'r costau hyn.

9.129. Fodd bynnag, yn 2020-21 talwyd tua £1.6 miliwn i ddarparwyr EMS i gefnogi'r newidiadau gofynnol i systemau ar ôl ymestyn yr etholfraint. Darparwyd y ffigur hwn ffigurau i ddibenion dangosol yn unig, nid yw'r gwir gostau'n hysbys ar hyn o bryd ac ni ellir eu hamcangyfrif oherwydd natur arbenigol y gwaith hwn a sensitifrwyd masnachol.

9.130. Bydd costau staff Llywodraeth Cymru (costau cyfle) yn ystod 2024-25 ar gyfer gwneud Rheoliadau i nodi manylion yr hyn sy'n ofynnol ar gyfer y plattform, a ddangosir yn y tabl isod.

Tabl 9.8 - Costau staff Llywodraeth Cymru o ran cynhyrchu rheoliadau yn 2024-25

Costau staff	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Cost dyddiol (wedi'i dalgrynnu) (£)	Nifer y dyddiau sydd eu hangen	Cyfanswm (wedi'i dalgrynnu) (£)
Dirprwy Gyfarwyddwr	120,174	462	1	462
Gradd 7	86,731	334	5	1,670
SEO	66,364	255	10	2,550
HEO	52,774	203	5	1,015
Cyfreithiwr (Gradd 7)	86,731	334	10	3,340
Cyfieithu (SEO)	66,364	255	2	510
			Cyfanswm	9,500

Manteision

9.131. Gellid gwireddu nifer o fanteision pe baem yn deddfu i ddarparu plattform gwybodaeth am etholiadau Cymreig.

9.132. Roedd y ddeddfwriaeth bresennol yn darparu bod pob ymgeisydd yn gallu anfon un darn o bost copi caled at bob aelwyd neu bob etholwr yng Nghymru yn etholiadau'r Senedd. Mae Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid ar gyfer hyn drwy'r Gronfa Gyfunol fel rhan o gostau cynnal etholiadau'r Senedd yng Nghymru. Nid yw hyn yn berthnasol i etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru.

- 9.133. Bydd Platfform Gwybodaeth am Etholiadau Cymreig yn darparu gwybodaeth ychwanegol i'r etholwyr hynny yn etholiadau'r Senedd, gan ganiatáu iddynt gael gafael ar wybodaeth yn ddigidol ac nid mewn print copi caled yn unig. Bydd hyn yn helpu i wella ymgysylltiad mewn etholiadau drwy gydnabod bod gwahanol grwpiau'n cael gafael ar wybodaeth drwy wahanol ddulliau. Ar gyfer etholiadau llywodraeth leol, bydd Platfform Gwybodaeth am Etholiadau Cymreig yn darparu platfform am ddim i ymgeiswyr gyfathrebu â'r etholwyr yn ddigidol. Bydd gohebiaeth copi caled yn parhau i ddilyn y drefn bresennol lle mae ymgeiswyr a phleidiau yn rhydd i gyfathrebu â'r etholwyr ond mae'n rhaid iddynt ddarparu'r cyllid ar gyfer hyn eu hunain.
- 9.134. Bydd darparu platfform tebyg i'r model a ddefnyddir yn etholiadau Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddau yn darparu un pwynt mynediad i etholwyr sy'n dymuno deall yn well pwy sy'n sefyll mewn etholiad yn eu hetholaeth. Mae hyn yn cynnig manteision dros y system bresennol sy'n caniatáu i ymgeiswyr anfon un darn o ddeunydd etholiadol at bob etholwr cofrestredig am nifer o resymau, er enghraifft:
- Mae deunydd etholiadol yn aml yn anhygyrch i bobl sydd â nam ar eu golwg. Bydd platfform electronig yn caniatáu hygyrchedd gan ddefnyddio darllenwyr sgrin ac ati.
  - Gall deunydd etholiadol gael ei daflu gan y person ar yr aelwyd sydd fel arfer yn didoli'r post ac felly mae'n bosibl na fydd ar gael i etholwyr eraill ar yr aelwyd.
- 9.135. Gallai platfform gwybodaeth roi cyfle i etholwyr ddod o hyd i wybodaeth sy'n ymwneud nid yn unig ag ymgeiswyr sy'n sefyll, ond hefyd â gwybodaeth am fwrw eu pleidlais, y system etholiadol sy'n cael ei defnyddio ac ati. Gallai hyn helpu i fynd i'r afael ag unrhyw fwch gwybodaeth. Mae gwahanol grwpiau mewn cymdeithas yn dewis ac yn ffafrio cael gafael ar wybodaeth drwy ddulliau gwahanol. Drwy ddarparu platfform gwybodaeth ar-lein i bleidleiswyr yn ogystal â'r deunydd etholiadol copi caled presennol, mae'n bosibl y gellid gwella ymgysylltiad mewn etholiadau.
- 9.136. Os caiff gwybodaeth ei chyfuno a'i chyflwyno'n syml i bleidleiswyr ar un platfform llawn gwybodaeth, gallai hyn helpu i leddfu'r pwysau ar dimau etholiadol awdurdodau lleol sy'n ateb cwestiynau cyffredin sawl gwaith yn ystod y cyfnod cyn etholiad.

Yr Opsiwn a Ffefrir

- 9.137. Am y rhesymau a nodir uchod, yr opsiwn a ffefrir yw Opsiwn 2 – Deddfu i ddarparu ar gyfer platfform gwybodaeth am etholiadau Cymreig.

Gwasanaethau i hyrwyddo amrywiaeth ymhlith pobl sy'n ceisio swydd etholedig

Cefndir

- 9.138. Drwy greu Cymru fwy cyfartal, lle mae gan bawb gyfle i gymryd rhan, i gyrraedd eu llawn botensial ac i allu cyfrannu'n llawn at yr economi, bydd yn galluogi Cymru i fod yn fwy ffyniannus ac arloesol. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i gynyddu amrywiaeth ar draws pob agwedd ar fywyd cyhoeddus. Mae hyn yn cynnwys mynd i'r afael â'r rhwystrau sy'n atal unigolion rhag cymryd rhan mewn democratiaeth leol drwy sefyll am swyddi etholedig.
- 9.139. Mae pobl anabl yn debygol o wynebu costau uwch wrth geisio swyddi etholiadol oherwydd eu namau. Sefydlwyd cronfa beilot Mynediad i Swyddi Etholedig i ddarparu cymorth ychwanegol i bobl anabl i geisio swyddi etholedig. Cefnogodd y gronfa beilot unigolion a oedd yn sefyll etholiad yn etholiadau'r Senedd ym mis Mai 2021 ac yn yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022. Oherwydd y newidiadau a wnaed i'r rheolau ynghylch terfynau gwario ar gyfer ymgeiswyr, nid oedd y cyllid a ddarparwyd drwy'r cynllun peilot yn cyfrif tuag at derfynau gwario'r ymgeiswyr. Fel rhan o'r dull gweithredu, cynhaliwyd nifer o ddigwyddiadau Mynediad i Wleidyddiaeth i godi ymwybyddiaeth o'r gefnogaeth sydd ar gael a'r amserlenni ar gyfer ceisiadau.
- 9.140. Talodd y gronfa beilot a ddarparwyd gan Anabledd Cymru ac a ariannwyd gan Lywodraeth Cymru am gymorth ymarferol i alluogi pobl anabl i gymryd rhan lawn yn y broses wleidyddol. Denodd y cynllun peilot 21 o ymgeiswyr, a chafodd chwech eu hethol i gynghorau cymuned.
- 9.141. Mae [Adolygiad annibynnol o beilot y Gronfa Mynediad i Swyddi Etholedig Cymru](#) wedi'i gwblhau a'i gyhoeddi. Daw'r adroddiad i'r casgliad bod yr ymgeiswyr yn croesawu ac yn gwerthfawrogi'r trefniadau a osodwyd yn eu lle a bod cefnogaeth glir i barhau â'r gronfa. Fel gydag unrhyw gynllun beilot, mae gwersi i'w dysgu. Yn yr achos hwn, roedd y pwyntiau allweddol yn cynnwys yr amser cyfyngedig yr oedd y gronfa ar gael i ymgeiswyr, yr angen am fwy o eglurder ynghylch pa gymorth sydd ar gael, a'r angen am fwy o ymwybyddiaeth a hyrwyddo'r gronfa.
- 9.142. Mae ein Rhaglen Lywodraethu yn cynnwys ymrwymiad i ymestyn y Gronfa i gefnogi ymgeiswyr o grwpiau eraill sy'n cael eu tangynrychioli ac amgylchiadau economaidd-gymdeithasol. Mae adborth o'n hymchwil a'n hymgysylltiad â rhanddeiliaid yn awgrymu efallai na fydd cronfa ar ei phen ei hun yn cyflawni'r canlyniad a ddymunir o gynyddu amrywiaeth yr ymgeiswyr sy'n sefyll mewn etholiadau datganoledig yng Nghymru gan fod rhwystrau eraill i gyfranogiad yn bodoli fel diffyg gwybodaeth a hyfforddiant.

9.143. Ar y sail hon, mae'r Bil yn cynnwys dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith i hyrwyddo amrywiaeth yn y nodweddion gwarchoddedig ac amgylchiadau economaidd-gymdeithasol pobl sy'n ceisio swydd etholedig. Byddai cynlluniau / mentrau a sefydlir o dan y ddarpariaeth hon yn gallu targedu cefnogaeth neu wasanaethau at grŵp penodol o bobl neu nifer o grwpiau.

9.144. Byddai'r cymorth ariannol ar gyfer ymgeiswyr anabl yn gynllun gorfodol o dan y ddyletswydd gyffredinol ehangach hon. Bwriedir i gymorth ariannol i ymgeiswyr anabl fod ar gael ar gyfer pob etholiad ac is-etholiad cyffredin yng Nghymru, gyda threfniadau manwl i'w nodi mewn rheoliadau. Bydd y trefniadau manwl yn cael eu datblygu ar y cyd â rhanddeiliaid a phartïon sydd â diddordeb. Gellid rhoi cynlluniau cymorth ariannol ar waith hefyd ar gyfer grwpiau sydd â'r nodweddion gwarchoddedig eraill a nodir yn y Bil.

Opsiynau

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer. Nid oes gofyniad cyfreithiol i sefydlu a chynnal cronfa i gefnogi grwpiau sy'n cael eu tangynrychioli. Mater i weinidogion unigol fyddai penderfynu a oes cronfa yn y dyfodol ai peidio, gan greu ansicrwydd o fewn cymunedau sy'n cael eu tangynrychioli ynghylch a fydd cymorth ar gael pan fo angen.

Opsiwn 2 – Deddfu i osod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith i hyrwyddo amrywiaeth yn y nodweddion gwarchoddedig ac amgylchiadau economaidd-gymdeithasol pobl sy'n ceisio swydd etholedig. Dan y ddyletswydd eang hon, byddai'n ofynnol i Weinidogion Cymru sefydlu a chynnal cynllun cymorth ariannol ar gyfer ymgeiswyr anabl sy'n ceisio swydd etholedig.

Costau

9.145. Opsiwn 1 – Y gyllideb a ddyrannwyd ar gyfer gweithredu a rheoli'r gronfa beilot, a oedd yn cynnwys y Senedd, y prif gynghorau a chynghorau cymuned a thref, oedd:

- 2020-2021 - Paratoi ar gyfer cronfa - £50,000
- Rheoli a dyrannu - £30,000
- 2021-2022 - Rheoli a dyrannu - £86,000
- 2022-2023 - Dirwyn y gronfa i ben a'i hadolygu - £20,000

9.146. Nid oedd yn bosibl pennu faint o gyllid fyddai ei angen ar gyfer dyfarniadau i dderbynwyr trydydd parti gan y byddai hyn yn dibynnu ar nifer yr ymgeiswyr a lefel y gefnogaeth sydd ei hangen ar bob unigolyn. Rhoddwyd £120,000 cychwynnol o'r neilltu at y diben hwn, a oedd, yn achos y cynllun peilot llywodraeth leol, yn fwy na'r hyn a oedd yn ofynnol.

9.147. O ran sefydlu cronfa anneddfwriaethol ar gyfer y dyfodol, a allai gefnogi'r unigolion sy'n cael eu gwarchod gan bob grŵp sy'n cael eu tangynrychioli, byddai disgwyl i'r costau fod o leiaf ar lefel y rhai a nodir uchod. Ond, byddai'n dibynnu ar y trefniadau manwl i gefnogi pob grŵp sy'n cael ei dangynrychioli. Nid yw'n bosibl diffinio costau ar hyn o bryd, gan y byddent yn cael eu datblygu ar y cyd â phartneriaid a phartïon sydd â diddordeb.

Manteision

9.148. Byddai Opsiwn 1 yn caniatáu parhau â'r gwaith o ran sefydlu dulliau gweithredu i gefnogi unigolion o grwpiau sy'n cael eu tangynrychioli i sefyll mewn etholiadau llywodraeth leol yn y dyfodol. Fodd bynnag, ni fyddai hyn yn cael ei roi ar sail ddeddfwriaethol. Ni fyddai gan unigolion sicrwydd y byddai cymorth ar gael ar gyfer etholiadau yn y dyfodol. Gallai'r ansicrwydd hwn effeithio ar nifer yr ymgeiswyr sy'n cynnig eu hunain o grwpiau sy'n cael eu tangynrychioli.

9.149. Opsiwn 2 – gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith i hyrwyddo amrywiaeth yn y nodweddion gwarchodedig ac amgylchiadau economaidd-gymdeithasol pobl sy'n ceisio swydd etholedig. Dan y ddyletswydd eang hon, byddai'n ofynnol i Weinidogion Cymru sefydlu a chynnal cynllun cymorth ariannol ar gyfer ymgeiswyr anabl sy'n ceisio swydd etholedig.

9.150. Byddai'r opsiwn hwn yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau ar waith i hyrwyddo amrywiaeth yn y nodweddion gwarchodedig ac amgylchiadau economaidd-gymdeithasol pobl sy'n ceisio swydd etholedig. O dan y ddyletswydd hon, byddai'n ofynnol i Weinidogion Cymru sefydlu a chynnal cynllun cymorth ariannol ar gyfer ymgeiswyr anabl sy'n ceisio swydd etholedig gyda manylion i'w nodi mewn rheoliadau. Byddai gan Weinidogion Cymru hefyd y pŵer i wneud rheoliadau pellach i gefnogi trefniadau ar gyfer ymgeiswyr â nodweddion gwarchodedig eraill ar sail anghenion penodol y grwpiau hynny. Byddai'r trefniadau'n cael eu datblygu ar y cyd â phartneriaid a phartïon sydd â diddordeb, a byddai'n rhoi sicrwydd i unigolion y byddai cymorth ar gael i'w helpu i sefyll mewn etholiad. Byddai hyn yn symud y ddadl i ganolbwyntio ar ymyriadau manwl.

Costau

9.151. Nid oes costau'n cael eu cyflwyno drwy bŵer i'w gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru sefydlu a chynnal cynllun cymorth ariannol ar gyfer ymgeiswyr sydd â nodweddion gwarchodedig eraill. Byddai unrhyw gostau'n deillio o'r trefniadau a roddwyd ar waith drwy reoliadau i gefnogi grwpiau penodol sy'n cael eu tangynrychioli. O'r herwydd, nid yw'r costau'n hysbys ar hyn o bryd. Bydd Aseiad Effaith Rheoleiddiol yn cael ei gyhoeddi ochr yn ochr ag unrhyw Reoliadau, a fydd yn nodi costau a manteision disgwylidig y

newidiadau deddfwriaethol arfaethedig. Fodd bynnag, er enghraifft, mae'r costau a'r sylwadau a nodir yn Opsiwn 1 yn debygol o fod yn debyg i sefydlu trefniadau i gynorthwyo pobl anabl i sefyll mewn etholiad, fel un elfen o unrhyw drefniadau newydd. Byddai costau sy'n gysylltiedig â chynlluniau / mentrau eraill a sefydlwyd o dan y ddyletswydd hon yn cael eu hystyried fel rhan o'r gwaith o ddatblygu trefniadau. Disgwylir y bydd Llywodraeth Cymru yn wynebu costau wrth baratoi rheoliadau yn 2025-26 i roi effaith lawn i weithrediad y cynllun cymorth ariannol ar gyfer ymgeiswyr anabl.

Tabl 9.11 - Costau staff Llywodraeth Cymru i gynhyrchu rheoliadau sy'n ymwneud â'r cynllun cymorth ariannol ar gyfer ymgeiswyr anabl

Costau staff	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Cost dyddiol (wedi'i dalgrynnu) (£)	Nifer y dyddiau sydd eu hangen	Cyfanswm (wedi'i dalgrynnu) (£)
Dirprwy Gyfarwyddwr	120,174	462	1	462
Gradd 7	86,731	334	5	1,670
SEO	66,364	255	10	2,550
HEO	52,774	203	5	1,015
Cyfreithiwr (Gradd 7)	86,731	334	10	3,340
Cyfieithu (SEO)	66,364	255	2	510
			Cyfanswm	9,500

Manteision

9.152. Bydd yr opsiwn hwn yn rhoi sylfaen gyfreithiol gadarn i adeiladu cyfres o drefniadau i gefnogi pobl sy'n cael eu tangynrychioli i sefyll mewn etholiad. Yn yr un modd â chostau, bydd manteision unrhyw drefniadau yn y dyfodol yn cael eu nodi pan fydd rheoliadau'n cael eu gwneud. Mae adborth o'r gwerthusiad o'r Gronfa Beilot ar gyfer Ymgeiswyr Anabl wedi nodi na fyddai nifer o unigolion wedi gallu sefyll mewn etholiad heb yr opsiwn o gael mynediad at y gronfa a manteisio ar yr adnoddau sydd ar gael drwyddi. Disgwylir i'r ddyletswydd ehangach ddarparu amrywiaeth o gefnogaeth i unigolion eraill drwy gael gwared ar rwystrau i grwpiau eraill sy'n cael eu tangynrychioli gan alluogi grŵp mwy amrywiol o unigolion i gymryd rhan lawn mewn democratiaeth drwy sefyll mewn etholiad.

Opsiwn a ffefrir

9.153. Er y bydd Opsiwn 1 yn galluogi gwaith i barhau i nodi trefniadau cymorth, ni fydd yn rhoi'r sicrwydd sydd ei angen ar unigolion y bydd cymorth ar gael pan fydd ei angen.

9.154. Mae Opsiwn 2 yn darparu'r cysur a'r sicrwydd y bydd trefniadau ar waith i gefnogi unigolion, y bydd yn cael ei gyfundrefnu, ac y bydd partneriaid a phartïon sydd â diddordeb yn rhan o'r gwaith o

datblygu trefniadau ar gyfer y dyfodol. Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffeirir.

Canllawiau ar gyfer pleidiau gwleidyddol i hybu amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swyddi etholedig

Y cefndir

9.155. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae nifer o argymhellion wedi'u gwneud ynghylch cynyddu amrywiaeth y Senedd yn rhan o waith ehangach ar Ddiwygio'r Senedd. Sefydlwyd [Pwyllgor Diben Arbennig](#) y Senedd ym mis Hydref 2021, gyda chylch gwaith i ystyried y casgliadau a wnaed yn flaenorol gan y Pwyllgor ar Ddiwygio Etholiadol y Senedd, ac i wneud argymhellion ynghylch cyfarwyddiadau polisi ar gyfer Bil gan Lywodraeth Cymru ar Ddiwygio'r Senedd.

9.156. Gwnaeth Pwyllgor Diben Arbennig y Senedd argymhellion y dylid cyhoeddi gwybodaeth ynghylch amrywiaeth ymgeiswyr y Senedd ac y dylid annog pleidiau gwleidyddol i gyhoeddi strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant.

9.157. Mae Gweinidogion Cymru wedi ymrwymo i weithredu ar yr argymhellion hyn yn rhan o'r rhaglen ehangach ar ddiwygio'r Senedd.

Yr opsiynau

9.158. Mae dau opsiwn wedi'u hystyried:

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer, a fyddai'n golygu na fyddai gofyniad deddfwriaethol ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau ac na fyddai ymrwymiad cyhoeddus i annog a chynorthwyo pleidiau gwleidyddol i gymryd camau tuag at gynyddu amrywiaeth a chynhwysiant mewn swyddi etholedig.

Opsiwn 2 – Deddfu i osod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i annog pleidiau gwleidyddol i gyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth a strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant, ac i adolygu'r canllawiau hyn yn rheolaidd.

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

9.159. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw newid. Ni fyddai gofyniad cyfreithiol i Weinidogion Cymru ddyroddi canllawiau i annog pleidiau gwleidyddol i gyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth a strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant. Ni fyddai pleidiau gwleidyddol yn gallu manteisio ar unrhyw ganllawiau neu dempledi safonol ar gyfer arolygu eu hymgeiswyr i'r Senedd a datblygu eu strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant. O ran rhanddeiliaid allweddol (yn

arbennig y rhai sy'n cynrychioli grwpiau sydd â nodweddion penodol sy'n wynebu rhwystrau o ran cynrychiolaeth), ni fyddai ymrwymiad clir gan y Llywodraeth i weithredu yn y maes hwn.

Costau

9.160. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw gostau ychwanegol.

Manteision

9.161. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw fanteision o gymharu â'r sefyllfa bresennol.

Opsiwn 2 - Deddfu i osod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau ar gyfer pleidiau gwleidyddol.

9.162. Byddai Opsiwn 2 yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i annog pleidiau gwleidyddol i gyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth a strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant.

9.163. Byddai hyn yn cynnwys llunio a chyhoeddi canllawiau, yn ogystal ag ymwneud â rhanddeiliaid, gan gynnwys o bosibl, cynnal ymgynghoriad cyhoeddus. Byddai hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru adolygu'r canllawiau yn rheolaidd.

Costau

Costau staff Llywodraeth Cymru

9.164. Byddai ychydig o gostau gweinyddol i Lywodraeth Cymru ar gyfer llunio'r canllawiau. Amcangyfrifir y byddai'r gost yn £100,500. Mae'r gost wedi'i chynnwys yn rhan o gostau staff Llywodraeth Cymru gwerth £900,000 i ddiwygio'r Senedd yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer Bil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) ac felly nid yw wedi'i chynnwys yng nghyfanswm costau y Bil hwn. Mae dyraniad o £900,000 wedi'i neilltuo ar gyfer 2024-2025 i gynnal gwaith gweithredu sy'n deillio o argymhellion y Pwyllgor Diben Arbennig ar Ddiwygio'r Senedd a adroddodd yn 2022. Gan y byddai'r gwaith sy'n gysylltiedig â gweithredu Opsiwn 2 yn dod o dan flwyddyn ariannol 2024-2025, byddai'r costau'n cael eu talu o fewn y cyllid gwerth £900,000. Bydd gwaith rheolaidd i adolygu'r canllawiau yn cael ei ystyried yn waith busnes fel arfer i Lywodraeth Cymru ac nid oes costau wedi'u cynnwys.

Costau i bleidiau gwleidyddol

9.165. Bydd y canllawiau yn rhai gwirfoddol ar gyfer pleidiau gwleidyddol a bydd man cychwyn pob plaid wleidyddol yn wahanol. Ni fyddai'n bosibl mesur y costau na'r arbedion gan y gallai'r graddau y byddai

pleidiau gwleidyddol yn ymateb i'r canllawiau amrywio'n helaeth rhwng pleidiau, yn ogystal ag i ba raddau y bydd y canllawiau yn gwneud newidiadau sefydliadol mewnol neu fesurau ac adnoddau ychwanegol o fewn pleidiau yn ofynnol. Nid yw'r costau na'r arbedion i bleidiau gwleidyddol (os o gwbl) yn hysbys felly ar hyn o bryd.

Manteision

- 9.166. Bydd yr opsiwn hwn yn helpu pleidiau gwleidyddol i hyrwyddo amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swyddi etholedig. Bydd yn rhoi eglurder i bleidiau gwleidyddol ynghylch pa gamau y gallant eu cymryd i gasglu, crynhoi a chyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth. Bydd hefyd yn rhoi gwybod i bleidiau gwleidyddol am sut y gallant ddefnyddio'r wybodaeth hon i lywio'u strategaethau amrywiaeth a chynhwysiant yn y dyfodol.
- 9.167. Os bydd pleidiau yn dewis dilyn y canllawiau, dylai hyn helpu i gael gwared ar rwystrau i gymryd rhan mewn etholiadau ar gyfer pobl sydd â nodweddion gwarchoddedig ac unigolion eraill mewn amgylchiadau penodol. Bydd yn gwella dealltwriaeth o'r sefyllfa sydd ohoni o ran amrywiaeth darpar gynrychiolwyr etholedig.

Yr opsiwn a ffefrir

- 9.168. Am y rhesymau a amlinellir uchod, yr opsiwn a ffefrir yw Opsiwn 2 sef deddfu i osod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i bleidiau gwleidyddol.

Pennod 5 – Cyllid Ymgyrchu

Cefndir

- 9.169. Mae'r fframwaith rheoleiddio presennol sy'n rheoli gwariant a chyllid (cyllid gwleidyddol) ymgeiswyr, pleidiau gwleidyddol ac ymgyrchwyr trydydd parti ac ymgyrchwyr eraill wedi'i gynnwys yn Neddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 a Deddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000 (Deddf 2000). Roedd Rhan 4 o Ddeddf Etholiadau'r DU 2022 yn ehangu ac yn cryfhau'r gyfraith ynghylch cyllid gwleidyddol drwy:
- egluro'r rheolau ar wariant tybiannol;
  - cryfhau'r rheolau fel bod gwariant trydydd parti yn cael ei gyfyngu i endidau yn y DU ac etholwyr tramor cymwys yn unig yn ystod ymgyrchoedd etholiadol; a
  - sicrhau mwy o dryloywder ynghylch ymgyrchu trydydd parti.
- 9.170. Roedd hefyd yn darparu ar gyfer newidiadau i gofrestru pleidiau gwleidyddol ac yn gwahardd cofrestru deuol i atal pleidiau ac ymgyrchwyr rhag ymestyn eu terfynau gwario yn annheg.

9.171. Mae cofrestru pleidiau gwleidyddol yn gyfrifoldeb a gedwir yn ôl ac felly mae'r newidiadau hynny'n berthnasol i bob etholiad. Mae'r darpariaethau sy'n ymwneud â gwariant tybiannol, a'r rheini sy'n cryfhau'r rheolau sy'n ymwneud â gwariant trydydd parti, yn berthnasol i etholiadau a gadwyd yn ôl yn unig. O ganlyniad, yn y dyfodol bydd gwahaniaeth yn y rheolau cyllid gwleidyddol fel y maent yn berthnasol i etholiadau a gadwyd yn ôl ac etholiadau Cymreig yng Nghymru. Mae gan hyn botensial i greu dryswch ymhlith pleidleiswyr a chymhlethdod gweinyddol i'r gymuned etholiadol.

Opsiynau

Opsiwn 1: Busnes fel Arfer - Byddai'r opsiwn hwn yn cynnal y trefniadau presennol ar gyfer cyllid gwleidyddol mewn perthynas ag etholiadau Cymru.

Opsiwn 2: Cyflwyno deddfwriaeth i efelychu'r darpariaethau yn Rhan 4 Deddf Etholiadau 2022 mewn perthynas ag etholiadau Cymru, gwariant tybiannol yn benodol, gan ganiatáu i bersonau awdurdodedig wneud taliadau ar ran ymgeisydd neu ymgyrch, ymgyrchu amhleidiol ac ehangu gallu'r Comisiwn Etholiadol i baratoi codau ymarfer yng nghyswllt y materion hyn.

Opsiwn 1: Busnes fel arfer

Costau

9.172. Dyma'r opsiwn sylfaenol, ac felly does dim costau ychwanegol yn gysylltiedig ag ef. Fodd bynnag, mae newidiadau a wnaed yn Neddf Etholiadau 2022 yn golygu y bydd cynnal y sefyllfa bresennol ar gyfer etholiadau Cymru yn debygol o gynyddu costau i ymgeiswyr, pleidiau gwleidyddol ac ymgyrchwyr nad ydynt yn aelodau o bleidiau gan y bydd angen iddynt gydymffurfio â dwy system cyllid gwleidyddol wahanol, gan ychwanegu cost a chymhlethdod pellach.

Manteision

9.173. Nid oes unrhyw fanteision i gynnal y sefyllfa bresennol. Bydd angen i ymgeiswyr, pleidiau gwleidyddol ac ymgyrchwyr nad ydynt yn aelodau o bleidiau eisoes addasu i'r newidiadau sydd wedi'u cynnwys yng nghyllid ymgyrchoedd sy'n deillio o Ddeddf Etholiadau 2022. Byddai'n rhaid i ymgyrchwyr gynllunio a rhoi cyfrif am eu gwariant yn wahanol ar gyfer etholiadau Cymru ac etholiadau a gadwyd yn ôl, hyd yn oed pe baent wedi ymgymryd â'r un math o weithgaredd ar draws y ddau.

Opsiwn 2: Cyflwyno deddfwriaeth i efelychu'r darpariaethau yn Rhan 4 Deddf Etholiadau 2022 mewn perthynas ag etholiadau Cymru.

Costau

9.174. Y ddau gyfrwng deddfwriaethol y bydd angen eu defnyddio i gyflwyno'r newidiadau hyn yn llawn yw Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) a deddfwriaeth i ddisodli Gorchymyn y Cynulliad Cenedlaethol (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007, sy'n cynnwys darpariaeth fanwl ar gyfer etholiadau'r Senedd. Mae'r costau ar gyfer y darpariaethau hynny yn yr EEBB yn unig wedi'u cynnwys yma. Bydd dadansoddiad ar wahân o gostau'r darpariaethau y bydd angen eu cynnwys mewn deddfwriaeth a fydd yn disodli Gorchymyn y Cynulliad Cenedlaethol (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007 yn cael ei gyflwyno pan fydd y deddfwriaeth honno'n cael ei gosod gerbron y Senedd. Dyma'r darpariaethau sydd wedi'u cynnwys yn yr EEBB:

- egluro'r gyfraith mewn perthynas ag etholiadau llywodraeth leol fel y bydd ymgeiswyr ac asiantau yn atebol am wariant tybiannol mewn etholiadau lleol dim ond pan fydd y gwariant hwnnw'n cael ei gyfarwyddo neu ei awdurdodi ganddynt. Nodi bod partiön cofrestredig a thrydydd partiön yn atebol am wariant tybiannol yn ystod cyfnodau a reoleiddir yn etholiadau'r Senedd dim ond pan fydd y gwariant hwnnw'n cael ei gyfarwyddo neu ei awdurdodi ganddynt;
- cyfyngu ar ba drydydd partiön all wynebu gwariant dros drothwy de minimis o £700 yn ystod cyfnodau sy'n cael eu rheoleiddio yn etholiadau annibynnol y Senedd
- caniatáu i Weinidogion Cymru ddiwygio'r rhestr o drydydd partiön sy'n gallu cael gwariant o'r fath yn ystod cyfnodau sy'n cael eu rheoleiddio yn etholiadau annibynnol y Senedd ar gyngor y Comisiwn Etholiadol
- dileu'r gofyniad mai dim ond drwy'r asiant etholiadol y gellir talu treuliau etholiad a wariwyd gan ymgeisydd mewn etholiadau lleol;
- galluogir y Comisiwn Etholiadol i gynhyrchu canllawiau i ymgyrchwyr ar yr holl dreuliau ar gyfer etholiadau lleol;
- ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Etholiadol gynhyrchu cod ymarfer ar wariant trydydd parti yn ystod cyfnodau sy'n cael eu rheoleiddio yn etholiadau annibynnol y Senedd

9.175. Mewn perthynas â chyllid ymgyrchu, mae'r Aseiad Effaith Rheoleiddiol hwn yn cyd-fynd ag unrhyw effeithiau a nodir yn Neddf Etholiadau 2022 am nifer o resymau. Mae'r newidiadau'n debyg i'r rheini a gyflwynwyd gyntaf yn Neddf Etholiadau 2022. Ar ben hynny, gan nad yw plismona a chyfiawnder yn faterion sydd wedi'u datganoli, mae'r aseiad effaith ar gyfer y Ddeddf Etholiadau yn cynnwys yr aseidiadau mwyaf cywir o unrhyw effaith y gallai'r newidiadau ei chael ar y meysydd hynny.

Gwariant Tybiannol, Canllawiau a Chod Ymarfer

Costau i'r Comisiwn Etholiadol

9.176. Roedd yr aseiad o effaith ar gyfer Deddf Etholiadau 2022 yn awgrymu mai'r brif gost sy'n gysylltiedig ag egluro'r mesur hwn fyddai'r gost i'r Comisiwn Etholiadol (CE) am ddiweddarau ei ganllawiau ar gyfer y rhanddeiliaid ehangach y mae'r polisi hwn yn

effeithio arnynt, er bod y data ar gost diwygio'r canllawiau hyn yn gyfyngedig ac yn anodd ei feintoli'n gywir. Fodd bynnag, mae'n debygol y bydd y gwaith sydd eisoes wedi'i wneud gan y CE i ddiweddarau'r canllawiau mewn perthynas â'r newid hwn yn cael ei ailadrodd ar gyfer etholiadau Cymru a dylai arwain at fân gostau ychwanegol. Bydd y costau hyn yn dod yn rhan o gostau cyffredinol y Comisiwn Etholiadol, fel yr amlinellir yn nhudalen 162.

Cyfyngu ar ba drydydd partiön all wynebu gwariant dros drothwy de minimis o £700 yn ystod cyfnodau sy'n cael eu rheoleiddio yn etholiadau annibynnol y Senedd

Costau i'r Comisiwn Etholiadol

9.177. Gallai cyfyngu ar ymgyrchu trydydd parti i endidau yn y DU o bosibl gynyddu costau swyddogaethau rheoleiddio'r CE, sy'n cynnwys cofrestru a chynghori ymgyrchwyr. Yn ôl y CE, roedd 11 o droseddau trydydd parti ers mis Ebrill 2018, sy'n cynrychioli oddeutu 5% o drydydd partiön sydd wedi cael eu cofrestru yn ystod y cyfnod hwnnw.

9.178. Prin yw'r dystiolaeth sydd ar gael ynghylch nifer yr ymgyrchwyr trydydd parti posibl nad ydynt wedi'u cofrestru ar hyn o bryd ond y bydd y cynnig hwn yn effeithio arnynt. Fodd bynnag, mae'n debygol y bydd cyflwyno'r polisi hwn yn cynyddu angen y CE i ddarparu cyngor. Roedd yr asesiad o effaith Deddf Etholiadau 2022 yn awgrymu, yng ngoleuni'r data cyfyngedig ynghylch faint o staff ychwanegol y gallai fod eu hangen o ganlyniad i'r polisi hwn, nad yw'n bosibl mesur y gost hon yn gywir oherwydd y dystiolaeth gyfyngedig sydd ar gael. Fodd bynnag, disgwylir i'r gost hon ddod yn rhan o gostau cyffredinol y Comisiwn Etholiadol, fel yr amlinellir yn nhudalen 162.

Costau i blismona a'r system cyfiawnder troseddol ehangach

9.179. Gellir datrys troseddau presennol sy'n ymwneud â wynebu gwariant trydydd parti pan fydd wedi'i wahardd (e.e. gwario mwy na'r trothwyon cofrestru heb gael eu cofrestru) naill ai drwy ddulliau sifil neu droseddol. Yn ymarferol, mae'r CE yn gyffredinol yn datrys troseddau o'r fath eu hunain ac mae eisoes angen goruchwyllo gorfodi rheolau yn erbyn gwariant tramor mewn perthynas â'r trothwyon cofrestru ymgyrchwyr trydydd parti presennol. Mae'r asesiadau effaith ar gyfer Deddf Etholiadau 2022 yn awgrymu mewn perthynas ag etholiadau a gadwyd yn ôl y gallai unrhyw gynnydd yn y troseddau hyn gynyddu'r costau i'r heddlu, y system gyfiawnder ehangach, lle cânt eu pasio ymlaen gan y CE. Hefyd, byddai'n anodd mesur hyn oherwydd y dystiolaeth gyfyngedig sydd ar gael am wariant gan endidau tramor. Mae hyn hefyd yn wir yma lle rydym yn ailadrodd darpariaethau'r Bil Etholiadau a Cyrff Etholedig (Cymru).

- 9.180. Fel procsi ar gyfer rhoi ystyriaeth bellach i'r effaith bosibl ar blismona a'r system gyfiawnder ehangach, rhoddwyd ystyriaeth i'r troseddau gwariant trydydd parti sbectrwm eang a gyflawnwyd yn ystod y blynyddoedd diwethaf yng Nghymru.
- 9.181. Nid oes unrhyw droseddau gwariant trydydd parti wedi cael eu herlyn yng Nghymru na honiadau wedi'u codi ers 2017 (y dyddiad cynharaf ar gyfer data a gyhoeddwyd). Am y rheswm hwn ac yn absenoldeb unrhyw dystiolaeth i'r gwrthwyneb yn asesiadau effaith Deddf Etholiadau 2022, byddem yn rhagweld na fydd unrhyw effaith neu effaith fach iawn ar yr heddlu a chyfiawnder yng Nghymru. Ein hamcangyfrif gorau felly yw nad oes cost ychwanegol.

Cynyddu posibl mewn costau dirwyon i ymgyrchwyr

- 9.182. Gallai cyflwyno'r lefel is hon o wariant de minimis gynyddu costau dirwyon i ymgyrchwyr os bydd nifer y troseddau'n cynyddu, ond mae'r data ar hyn yn gyfyngedig. Gall lefelau dirwyon amrywio, ond mae'r cap cosb ar gyfer sancsiynau sifil yn amrywio rhwng £5,000 ac £20,000 ar gyfer rhai troseddau sy'n ymwneud â chofrestru ymgyrchwyr trydydd parti. Mae'r holl ddirwyon yn seiliedig ar achosion unigol fesul achos, ac felly mae'n anodd eu meintoli'n gywir. Beth bynnag, byddai'r costau hyn yn cael eu diystyru at ddibenion yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol gan mai dim ond o ganlyniad i weithgarwch anghyfreithlon y byddent yn codi.

Manteision

- 9.183. Bob tro y bydd polisiâu'n cael eu cysoni, rydym am gael fframwaith rheoleiddio clir a chyson ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl ac etholiadau Cymreig yng Nghymru cyn belled ag y bo modd. Credwn y byddai hyn o fudd i bleidleiswyr, ymgeiswyr ac ymgyrchwyr. Ni fyddai gweithredu dwy system wahanol yn yr achos hwn yn ddymunol. Felly, pan fo'n briodol, rydym yn cynnig cyflwyno darpariaethau cyfatebol mewn perthynas ag etholiadau yng Nghymru.
- 9.184. Bydd darparu eglurder ynghylch gwariant tybiannol yn arwain at well dealltwriaeth i bob ymgeisydd, eu hasiantau, pleidiau gwleidyddol ac ymgyrchwyr eraill. Bydd hyn yn sicrhau y bydd gan yr ymgeiswyr a'u hasiantau fwy o hyder nad ydynt yn agored i risg gyfreithiol na allant ei rheoli.
- 9.185. Bydd y ddeddfwriaeth yn cynyddu tryloywder ymgyrchu trydydd parti ac yn sicrhau bod yr holl ymgyrchu trydydd parti yn cael ei wneud gan yr unigolion a'r grwpiau hynny sydd â diddordeb dilys yn etholiadau'r DU. Nid oes llawer o reoleiddio i osgoi gormod o faich ar ymgyrchwyr trydydd parti sy'n gwario ond ychydig.

Yr Opsiwn a Ffefrir

- 9.186. Am y rhesymau a nodir uchod, yr opsiwn a ffefrir yw Opsiwn 2:
Cyflwyno deddfwriaeth i efelychu'r darpariaethau yn Rhan 4 o
Ddeddf Etholiadau 2022 mewn perthynas ag etholiadau Cymru.

Rhan 2 – Cyrff Etholedig a’u Haelodau

Pennod 1 – Trefniadau ar gyfer Llywodraeth Leol

Cefndir

9.187. Mae Rhan 3 o Ddeddf 2013 yn disgrifio’r mathau o adolygiadau o ardaloedd llywodraeth leol a threfniadau y gellir eu cynnal ac yn rhoi manylion y weithdrefn sydd i’w dilyn wrth gynnal adolygiad. Mae hefyd yn ymdrin â’r modd y dylid gweithredu unrhyw argymhellion a wneir o ganlyniad i’r adolygiad.

9.188. Mae adran 29(1) a (2) o Ddeddf 2013 yn ei gwneud yn ofynnol i’r Comisiwn gynnal adolygiad etholiadol o drefniadau etholiadol pob prif ardal o leiaf unwaith bob deng mlynedd, a pharatoi a chyhoeddi rhaglen ar gyfer cynnal yr holl adolygiadau hynny.

9.189. Mae adran 22 o Ddeddf 2013 yn ei gwneud yn ofynnol i brif gynghorau fonitro'r ardaloedd cymunedol a'u trefniadau etholiadol yn eu hardal. Wrth wneud hynny, rhaid i’r cyngor roi sylw i’r rhaglen 10 mlynedd o adolygiadau etholiadol a gyhoeddwyd gan y Comisiwn, ac unrhyw gyfarwyddiadau a roddwyd i’r cyngor gan Weinidogion Cymru.

9.190. Daeth rhaglen adolygiadau 2017 i ben yn 2021, a gwnaeth nifer o newidiadau i’r trefniadau etholiadol ledled Cymru. Ymrwymodd Gweinidogion Cymru i bwysu a mesur y trefniadau presennol ar gyfer adolygiadau, gwrando ar adborth gan eraill a nodi cyfleoedd ar gyfer gwella.

9.191. O ganlyniad i gyfres o drafodaethau gyda’r rhai sy’n ymwneud â’r broses adolygu a’r adborth a gafwyd yn ystod y broses adolygu, mae Gweinidogion Cymru wedi cynnig pecyn o fesurau i adeiladu ar y trefniadau ar gyfer adolygiadau etholiadol a chymunedol, a’u cryfhau.

9.192. Bydd y newidiadau arfaethedig yn gwneud y canlynol:

- mynd i’r afael â phryderon a fynegwyd am yr amser a gymerwyd i gwblhau adolygiadau a gwneud penderfyniadau am argymhellion a gynhwysir mewn adroddiadau adolygu drwy bennu amserlenni ar gyfer pob un o’r elfennau hyn.
- ehangu natur y materion sydd i’w hystyried gan y Comisiwn a’r prif gynghorau wrth ddatblygu argymhellion i newid y trefniadau etholiadol ar gyfer prif ardaloedd a chymunedau. Yn ogystal, ynghyd â’r meini prawf presennol, bydd yn ofynnol i’r Comisiwn gynnal asesiad cyflawn o’r holl feini prawf wrth benderfynu a ddylai nifer y cynghorwyr fod yr un fath ar gyfer pob ward etholiadol mewn ardal prif gyngor.
- Darparu pwerau i Weinidogion Cymru wneud cyfarwyddyd i atal adolygiad. Byddai hyn yn rhoi hyblygrwydd mewn amgylchiadau fel y

rheini a gafodd eu profi yn ystod y pandemig, cyfnodau o lifogydd neu newidiadau i ddyddiad etholiad cyffredin.

- Cynyddu tryloywder y broses ar gyfer pennu enwau wardiau etholiadol yn Gymraeg ac yn Saesneg, a galluogi ymgysylltu mwy ag aelodau o'r cyhoedd yn y maes a effeithir gan yr adolygiad hwn.
- Ychwanegu nifer o gyrff, gan gynnwys Comisiynydd y Gymraeg i'r rhestr o ymgynghorion gorfodol y bydd yn ofynnol i'r Comisiwn a'r prif gynghorau ymgynghori â nhw yn rhan o'r amryw brosesau adolygu a amlinellir yn Rhan 3 o Ddeddf 2013. Bydd ychwanegu Comisiynydd y Gymraeg fel ymgynghorai gorfodol yn rhoi'r cyfle i'r Comisiynydd ddylanwadu ar bob elfen o'r broses adolygu, gan gynnwys y dull arfaethedig ar gyfer enwi wardiau etholiadol.

9.193. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod y darpariaethau hyn, fel pecyn o fesurau, yn cryfhau'n sylweddol y trefniadau a roddir ar y Comisiwn a phrif gynghorau sy'n ei gwneud yn ofynnol iddynt ddarparu llywodraeth leol effeithiol a chyfleus.

Opsiynau

9.194. At ddibenion yr Aseiad Effaith Rheoleiddiol hwn, mae dau opsiwn wedi cael eu hystyried ar gyfer y cynnig hwn

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

Opsiwn 2 - Newidiadau i'r trefniadau ar gyfer adolygiadau etholiadol a chymunedol

Opsiwn 1 - Busnes fel arfer

9.195. Byddai'r opsiwn hwn yn cynnal y sefyllfa bresennol. Byddai'n golygu y byddai'r trefniadau ar gyfer adolygiadau etholiadol a chymunedol yn parhau fel y maent ar hyn o bryd, ac na roddir sylw i'r pryderon a godwyd yn ystod ac ar ddiwedd rhaglen adolygiadau 2017.

Costau

Costau i Lywodraeth Cymru, y Comisiwn a llywodraeth leol

9.196. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn cyflwyno costau ychwanegol. Fodd bynnag, ni fyddai'r manteision o adeiladu ar y trefniadau presennol, a'u gwella, yn cael eu gwireddu. Byddai'r cyfleoedd i gryfhau llywodraeth effeithiol a hwylus yn cael eu colli, a byddai'n arwain at y pryderon a godwyd o ganlyniad i raglen ddiweddar 2017 o adolygiadau yn cael eu haildrodd mewn rhaglenni adolygu yn y dyfodol.

Manteision

9.197. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn dod ag unrhyw fanteision.

Opsiwn 2 - Newidiadau i'r trefniadau ar gyfer adolygiadau etholiadol a chymunedol

9.198. Byddai'r opsiwn hwn yn cyflwyno pecyn o fesurau i fynd i'r afael â phryderon a godwyd gan y rhai sy'n rhan o'r broses adolygu a chan aelodau o'r cyhoedd drwy ohebiaeth a deisebau.

9.199. Byddai'n gwella prydlondeb adolygiadau, yn cryfhau'r trefniadau ymgynghori, yn rhoi mwy o eglurder pwrpas ynghylch agweddau ar y broses, ac yn cynyddu hyblygrwydd i reoli'r trefniadau yng ngoleuni amgylchiadau presennol, fel y pandemig diweddar. Gyda'i gilydd, mae'r mesurau canlynol wedi'u cynllunio i gryfhau'r trefniadau presennol.

9.200. Felly, cynigir y newidiadau canlynol i Ddeddf 2013:

- Newid hyd cylch o adolygiadau o 10 i 12 mlynedd
- diwygio'r cyfnod pan na fydd y Comisiwn yn gallu gwneud na chyhoeddi argymhellion i Weinidogion Cymru, o naw i ddeuddeng mis.
- Cyflwyno darpariaeth newydd i atal Gweinidogion Cymru rhag gwneud gorchymyn trefniadau etholiadol o fewn y cyfnod o chwe mis cyn etholiad llywodraeth leol arferol.
- Diwygio adran 37 Deddf 2013 i roi cyfle i gyflwyno sylwadau i Weinidogion Cymru yn hytrach na'r Comisiwn mewn perthynas â'r argymhellion terfynol sydd wedi'u cynnwys mewn adroddiad terfynol.
- Cyflwyno terfynau amser ar gyfer adolygiadau o'r dechrau hyd at gyflwyno argymhellion terfynol fel na ddylai adolygiadau o ffiniau prif ardaloedd, siroedd wedi'u cadw a threfniadau etholiadol ar gyfer prif ardal fod yn fwy na 12 mis o hyd, ni ddylai'r amserlen ar gyfer adolygu ffiniau atfor fod yn fwy na 18 mis o hyd ac ni ddylai adolygiadau ffiniau cymunedol a threfniadau etholiadol ar gyfer cymunedau fod yn fwy na 24 mis.
- Cyflwyno darpariaeth newydd i'w gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru wneud yr ymdrech orau bosibl i ddod i benderfyniad o fewn tri mis ar ôl cael yr adroddiad terfynol gan y Comisiwn. Yn achos adolygiadau cymunedol, mae'n ofynnol cael penderfyniad gan y corff sy'n gwneud y Gorchymyn o fewn tri mis i dderbyn yr argymhellion terfynol.
- Ehangu nifer y pethau i'w hystyried wrth ddatblygu argymhellion, i gynnwys eitemau fel maint daearyddol, siâp a hygyrchedd ward etholiadol a chynnal cysylltiadau lleol. Mae'r meini prawf ehangach hyn yn berthnasol i adolygiadau cymunedol yn ogystal ag adolygiadau etholiadol.
- Ychwanegu pwerau i Weinidogion Cymru gyfarwyddo'r Comisiwn neu brif gyngor i ohirio adolygiad.
- Cryfhau'r trefniadau ar gyfer ymgynghori drwy ehangu'r rhestr o ymgynghoreion gorfodol i gynnwys cyrff pellach gan gynnwys Comisiynydd y Gymraeg, awdurdodau'r Parciau Cenedlaethol ac awdurdodau lechyd Porthladdoedd

- Egluro'r gofyniad i brif gynghorau gynnal adolygiad llawn o drefniadau etholiadol cymunedol yn eu hardal o leiaf unwaith ym mhob cyfnod adolygu.
- Ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn a phrif gynghorau bennu enwau wardiau Cymraeg a Saesneg yn y fersiynau Cymraeg a Saesneg o'u hadroddiadau.

Costau

Costau i Lywodraeth Cymru

9.201. Mae'r prif ofynion ar gyfer adolygiadau etholiadol a chymunedol yn aros fel y maen nhw ar hyn o bryd. Nid oes disgwyl i'r gwelliannau yn y cynnig ychwanegu costau sylweddol drwy gydol y prosesau. Fodd bynnag, bydd costau cyfle yn gysylltiedig â chynhyrchu canllawiau i gefnogi'r Comisiwn a'r prif gynghorau. Mae'r costau sy'n gysylltiedig â chynhyrchu'r canllawiau wedi'u nodi yn y tabl isod. Disgwylir y bydd hyn yn digwydd yn 2024-25.

Tabl 9.12 – Costau cynhyrchu canllawiau ar adolygiadau etholiadol a chymunedol

Costau staff	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Cost dyddiol (wedi'i dalgrynnu) (£)	Nifer y dyddiau sydd eu hangen	Cyfanswm (wedi'i dalgrynnu) (£)
Gradd 7	86,731	334	10	3,340
EO	40,504	156	10	1,560
Cyfreithiwr (Gradd 7)	86,731	334	5	1,670
Cyfieithu (SEO)	66,364	255	5	1,275
			Cyfanswm	7,800

Costau i'r Comisiwn

9.202. Mae'r prif ofynion ar gyfer adolygiadau etholiadol a chymunedol yn aros fel maen nhw ar hyn o bryd. Nid oes disgwyl i'r gwelliannau yn y cynnig hwn ychwanegu costau sylweddol drwy gydol y broses. Fel nawr, gellir adennill costau sy'n gysylltiedig ag adolygiadau cymunedol oddi wrth y prif gyngor priodol. Fodd bynnag, rydym yn rhagweld costau ychwanegol am hysbysebu er mwyn hwyluso cryfhau'r broses ymgynghori i gefnogi'r darpariaethau hyn. Rydym yn disgwyl i hyn fod rhwng £3,500 a £5,500 yn y blynyddoedd pan fydd adolygiadau'n cael eu cynnal (2024-25, 2025-26, 2027-28 a 2030-31).

Costau i lywodraeth leol

9.203. Nodwyd y disgwyliad ar gyfer pob prif gyngor mewn perthynas ag adolygiadau etholiadol a chymunedol yn Neddf 2013. Nid ydym yn

rhagweld unrhyw gostau ychwanegol sylweddol i lywodraeth leol o ganlyniad i'r cynigion hyn. Fodd bynnag, rydym yn rhagweld y bydd y gofyniad i gynhyrchu adroddiad blynyddol i'r Cyngor bob blwyddyn a'r gofynion ymgynghori ehangach sy'n gysylltiedig â'r darpariaethau, yn arwain at gostau bach rheolaidd ychwanegol. Rydym yn rhagweld y byddai hyn yn golygu un diwrnod y flwyddyn i Reolwr Gwasanaethau Etholiadol a dau ddiwrnod y flwyddyn i weinyddwr etholiadol ar gyfer pob cyngor. Mae hyn yn cyfateb i gost cyfle blynyddol o £14,200 ledled Cymru, gan ddechrau yn 2024-25 (amcangyfrifir ar y dybiaeth bod y costau cyflog yn cyfateb i G7 Llywodraeth Cymru ac EO yn y drefn honno). Rydym hefyd yn rhagweld costau pontio bach ar gyfer gweithgareddau fel hyfforddiant staff o tua £2,000 fesul awdurdod lleol yn 2024-25, sy'n gyfanswm o £44,000.

Tabl 9.13 – Costau staff llywodraeth leol ar gyfer adolygiadau etholiadol a chymunedol

Costau staff	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Costau dyddiol (£)	Nifer y dyddiau sydd eu hangen	Cyfanswm (£) (wedi'i dalgrynnu)
Rheolwr Gwasanaethau Etholiadol	86,731	334	22	7,348
Gweinyddwr Etholiadol	40,504	156	44	6,864
			Cyfanswm	14,200

Manteision

Manteision i lywodraeth leol

- 9.204. Bydd y mesurau a gyflwynir drwy'r cynnig hwn yn caniatáu mwy o gynllunio rhwng y Comisiwn a llywodraeth leol. Bydd hyn yn sicrhau bod yr holl bartïon yn gwybod yn sicr pa bryd y bydd pob adolygiad yn dechrau ac yn gorffen, ac felly byddant yn helpu i ddyrannu a rheoli adnoddau i gefnogi'r adolygiadau.
- 9.205. Bydd cynnwys y ddarpariaeth sy'n gwahardd Gweinidogion Cymru rhag gwneud Gorchmynion yn ystod y chwe mis cyn etholiad cyffredin yn rhoi sicrwydd i brif gynghorau y gallant fwrw ymlaen â'r paratodau ar gyfer eu hetholiadau gan wybod na fydd unrhyw newid.
- 9.206. Bydd cyflwyno meini prawf ychwanegol i'w hystyried wrth gynnal adolygiadau yn galluogi argymhellion i adlewyrchu amgylchiadau lleol yn well, ac yn gwella'r trefniadau ar gyfer llywodraeth leol effeithiol a hwylus.

Manteision i eraill

- 9.207. Bydd y mesurau yn y cynnig hwn yn sicrhau yr ymgynghorir ar bob argymhelliad, gyda mwy o bwyslais ar sicrhau bod pleidleiswyr yn ymwybodol o argymhellion ynghylch yr ardaloedd lle maent yn byw, ac yn cael cyfle i wneud hynny.
- 9.208. Bydd y cynnig hwn yn cryfhau democratiaeth ac atebolrwydd lleol, a'i fwriad yw ennyn mwy o ymddiriedaeth rhwng llywodraeth leol a dinasyddion lleol.

Yr Opsiwn a ffefrir

- 9.209. Byddai Opsiwn 1 yn cynnal y sefyllfa bresennol. Byddai'r cyfleoedd i gryfhau'r trefniadau'n cael eu colli a byddai'r rheini a oedd yn mynegi pryderon am y trefniadau presennol yn teimlo nad oedd eu lleisiau'n cael eu clywed nac yn cael eu gweithredu arnynt.
- 9.210. Bydd Opsiwn 2 yn cryfhau'r trefniadau presennol, yn darparu mwy o gyfleoedd ar gyfer cynllunio rhaglenni adolygu ac, o ganlyniad, dyraniad adnoddau. Bydd hefyd yn canolbwyntio mwy ar sicrhau bod pleidleiswyr yn cael cyfle i gymryd rhan lawn yn y broses, ac yn hyderus yr ymgynghorir â hwy ar bob argymhelliad. Bydd yn galluogi trefniadau sy'n adlewyrchu llywodraeth leol effeithiol a hwylus yn well.
- 9.211. Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffefrir.

Adolygu ffiniau atfor

Cefndir

- 9.212. Mae adran 28 o Ddeddf 2013 yn gwneud darpariaeth i'r Comisiwn adolygu ffiniau atfor ardaloedd llywodraeth leol (a siroedd a gedwir), tra bo adran 46 yn nodi i ba raddau y mae rhannau o lannau'r môr ac ymestyniadau o'r lannau'r môr (boed yn naturiol neu'n artiffisial) yn ffurfio rhan o'r gymuned a'r sir sy'n ffinio glan y môr.
- 9.213. Cafodd y darpariaethau eu dwyn ymlaen o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 a chawsant eu llunio cyn y posibilrwydd o ddatblygiadau fel môr-lynnoedd llanw. Mae'n debygol y gallai Cymru weld mwy o gynigion ar gyfer datblygiadau o'r fath, ac mae'n bwysig bod y ddeddfwriaeth sy'n ymwneud â ffiniau atfor yn cael ei hystyried o ran ei haddasrwydd i'r diben i ddarparu ar gyfer datblygiadau o'r fath, a allai gwmpasu ffiniau atfor sawl ardal llywodraeth leol neu fynnu bod ffin atfor ardal neu ardaloedd yn cael ei hymestyn a'i chwtogi wedyn i ddarparu ar gyfer adeiladu.

9.214. Roedd y Papur Gwyn yn cynnig newid darpariaeth Deddf 2013 i alluogi'r Comisiwn i adolygu ffiniau tanfor mwy nag un ardal awdurdod lleol pan fydd yn cynnal adolygiad o dan adran 28.

Opsiynau

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

Opsiwn 2 – Diwygio'r ddeddfwriaeth i'w gwneud yn glir y gall Adolygiad o'r Ffin Atfor gynnwys ystyried ffiniau tanfor ardaloedd awdurdodau lleol niferus.

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

9.215. Nid yw Opsiwn 1 yn cynnig unrhyw newid i'r sefyllfa bresennol. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn golygu unrhyw newid i'r trefniadau presennol a byddai dryswch ac amwysedd o hyd ynghylch nifer yr ardaloedd awdurdod lleol y gellid eu hystyried fel rhan o un adolygiad.

Costau

Costau i Lywodraeth Cymru, Llywodraeth Leol a'r Comisiwn

9.216. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw gostau ychwanegol i Lywodraeth Cymru, Llywodraeth Leol na'r Comisiwn.

Manteision

Manteision i Lywodraeth Cymru, Llywodraeth Leol a'r Comisiwn

9.217. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw fanteision ychwanegol. Byddai'r ystyriaeth o adolygiadau ffiniau atfor yn parhau fel y mae ar hyn o bryd.

Opsiwn 2 – Diwygio'r ddeddfwriaeth i'w gwneud yn glir y gall Adolygiad o Ffin Atfor gynnwys ystyried ffiniau tanfor ardaloedd awdurdodau lleol niferus.

9.218. Bydd yr opsiwn hwn yn mewnosod is-adran (3) newydd yn adran 28 Deddf 2013 sy'n egluro y gall y Comisiwn adolygu ffiniau atfor mwy nag un ardal awdurdod lleol pan fydd yn cynnal adolygiad o dan adran 28.

Costau

Costau i Lywodraeth Cymru, Llywodraeth Leol a'r Comisiwn

9.219. Ni fyddai Opsiwn 2 yn cyflwyno unrhyw gostau ychwanegol i Lywodraeth Cymru, Llywodraeth Leol na'r Comisiwn. Mae'r Comisiwn wedi cadarnhau bod hyn yn adlewyrchu'r hyn sydd eisoes

yn digwydd ac na fyddai unrhyw gostau ychwanegol yn cael eu hysgwyddo. Mewn gwirionedd, mae'r newid hwn er mwyn sicrhau bod cyd-ddealltwriaeth ynghylch cwmpas y ddarpariaeth.

Manteision

Manteision i Lywodraeth Cymru, Llywodraeth Leol a'r Comisiwn

9.220. Mae'r opsiwn hwn yn rhoi eglurder ynghylch cwmpas adolygiadau ffiniau atfor ac yn galluogi'r rhai sy'n adolygu i ystyried nifer o ffiniau atfor lle bo hynny'n briodol

Yr Opsiwn a ffefrir

9.221. Nid yw Opsiwn 1 yn cynnig unrhyw newid i'r sefyllfa bresennol

9.222. Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffefrir oherwydd ei fod yn egluro cwmpas Adolygiadau Ffiniau Atfor ac yn rhoi hyblygrwydd i gynnwys ffiniau atfor mwy nag un awdurdod lleol lle bo hynny'n briodol.

Pennod 2 – Taliadau Aelodau Etholedig

Cefndir

9.223. Y Panel yw'r corff annibynnol sydd â'r prif swyddogaeth o wneud penderfyniadau ynghylch cyflogau a thaliadau prif gynghorau, cynghorau cymuned, awdurdodau tân ac achub ac awdurdodau Parciau Cenedlaethol i'w haelodau etholedig. Mae ei bwerau presennol hefyd yn cynnwys gwneud argymhellion ynghylch unrhyw newidiadau arfaethedig i gyflogau prif weithredwyr y prif gynghorau.

9.224. Yn 2021, cynhaliwyd adolygiad annibynnol Deng Mlynedd o'r Panel i weld a oedd y sefydliad yn dal yn addas i'r diben, ac yn cynnig gwerth da i'r pwrs cyhoeddus. Un o'r argymhellion oedd ailystyried y trefniadau presennol am gymorth ysgrifenyddol i'r Panel ac ystyried a allai corff Cymreig annibynnol sydd ag agenda debyg ddarparu cymorth ysgrifenyddol yn hytrach na Llywodraeth Cymru.

9.225. Ar ôl ystyried Cyrff Cymreig annibynnol, tynnwyd sylw at y materion cyffredin a'r dibyniaethau rhwng gwaith y Panel a'r Comisiwn, a rhoddwyd ystyriaeth hefyd i'r potensial o ddod â swyddogaethau'r ddau gorff at ei gilydd mewn un corff.

9.226. Cytunodd Gweinidogion Cymru â'r argymhelliad y dylai'r gefnogaeth ysgrifenyddol i'r Panel gael ei darparu gan gorff heblaw Llywodraeth Cymru, a fyddai'n atgyfnerthu annibyniaeth gweithrediad y Panel.

- 9.227. Ystyrir mai'r Comisiwn yw'r cyfatebiad gorau, gan ei fod yn annibynnol, yn gorff corfforedig, ac mae ganddo swyddogaeth ysgrifenyddiaeth fewnol effeithiol dan arweiniad prif weithredwr. Mae'r Comisiwn yn defnyddio'r un sylfaen dystiolaeth a rhanddeiliaid i wneud ei waith ac mae ei bwrpas hefyd wedi'i wreiddio yn y gwaith o hyrwyddo democratiaeth leol effeithiol.
- 9.228. Mewn gwirionedd, mae eisoes berthynas symbiotig rhwng gwaith y ddau sefydliad. Mae'r naill agenda a'r llall yn dibynnu ar gael gwir ddealltwriaeth a gwerthfawrogiad o anghenion y boblogaeth, y ffordd y mae aelodau etholedig a chynghorau'n gweithredu ac effaith y materion hyn ar lwyth gwaith aelodau etholedig.
- 9.229. Ar y sail hon, fel rhan o'r ymgynghoriad ar y Papur Gwyn, cynigiodd Gweinidogion Cymru y dylid trosglwyddo swyddogaethau'r Panel i'r Comisiwn ac, o ganlyniad, diddymu'r Panel. Roedd cefnogaeth eang i'r cynnig hwn.
- 9.230. Cynigir mai'r Bil hwn yw'r cyfrwng i alluogi creu'r newid hwn. Byddai'r Bil yn golygu mai'r un set o Gomisiynwyr fyddai'n pennu niferoedd cynghorwyr ledled Cymru, eu trefniadau etholiadol, a'r taliadau cydnabyddiaeth iddynt.
- 9.231. Wrth wneud y newidiadau hyn, mae Gweinidogion Cymru yn cynnig peidio â rhoi swyddogaethau'r Panel yn adran 143A o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 (y Mesur) sy'n ymwneud â chyflogau prif weithredwyr y prif gynghorau. Bydd y swyddogaeth hon yn dod i ben. Mae tâl yr holl swyddogion yn rhan annatod o'r berthynas rhwng cyflogwyr / cyflogeion a dylai cynghorau ei hun fod yn atebol i'w hetholwyr am y penderfyniadau y maent yn eu gwneud yn hyn o beth.
- 9.232. Byddai'r Bil yn cyflwyno swyddogaeth newydd a fyddai'n galluogi'r Comisiwn i bennu cynllun o daliadau ailsefydlu ar gyfer cynghorwyr sy'n sefyll i gael eu hailethol ac nad ydynt yn cael eu hail-ethol i'w sedd. Byddai Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, yn penderfynu ar y cynghorwyr perthnasol sy'n gymwys ar gyfer y cynllun.

Opsiynau

- 9.233. Mae dau opsiwn wedi cael eu hystyried:

Opsiwn 1: Busnes fel arfer.

Opsiwn 2: Rhoi swyddogaethau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol (y Panel) i'r Comisiwn a diddymu'r Panel.

- 9.234. Ni fyddai Opsiwn 1 yn golygu unrhyw newid. Er y gallai'r Panel fwrw ymlaen â nifer o'r gwelliannau anneddfwriaethol a gynigiwyd gan yr adolygiad deng mlynedd, ni fyddai argymhelliad allweddol, sef y

byddai'r ysgrifenyddiaeth yn cael ei darparu gan gorff y tu allan i Lywodraeth Cymru, yn cael sylw.

Costau

Costau i Lywodraeth Cymru, y Panel a llywodraeth leol

9.235. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw gostau ychwanegol.

Manteision

Manteision i Lywodraeth Cymru, y Panel a llywodraeth leol

9.236. Ni fyddai Opsiwn 1 yn cyflwyno unrhyw fanteision ychwanegol.

Opsiwn 2: Rhoi swyddogaethau'r Panel i'r Comisiwn a diddymu'r Panel.

9.237. Byddai Opsiwn 2 yn golygu diddymu Rhan 8 o Fesur 2011. Byddai swyddogaethau'r Panel (a'i swyddogaethau mewn perthynas ag uno gwirfoddol ac ailstrwythuro arall a nodir yn Neddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021) yn cael eu hymgorffori yn swyddogaethau a threfniadau gweithredu'r Comisiwn fel y nodir ar hyn o bryd yn Neddf 2013.

9.238. O ran aelodaeth, mae Atodlen 2 y Mesur 2011 ar hyn o bryd yn darparu nad yw'r Panel yn cynnwys llai na 3, a dim mwy na 7, o aelodau a benodir gan Weinidogion Cymru. Ar hyn o bryd, mae 5 aelod ar y Panel, gan gynnwys y Cadeirydd. Mae gan y Comisiwn 5 aelod ar hyn o bryd. Yn unol â'r canllawiau presennol, mae aelodau'r Comisiwn a'r Panel yn cael eu talu ar wahanol lefelau. Ni yw'n fwriad i'r Comisiwn weithredu ar sail nifer cyfun yr aelodau h.y. 12. O ystyried y gorgyffwrdd rhwng y swyddogaethau a'r gallu i gyflawni beichiau gwaith rhaglenni'n effeithiol, cynigir bod y Comisiwn yn gweithredu ar sail wyth aelod (disgwylir i hyn godi i naw ar sail y swyddogaethau a fydd yn cael eu trosglwyddo i'r Comisiwn o ganlyniad i Ddiwygio'r Senedd. Bydd y costau sy'n gysylltiedig â hyn yn cael eu cynnwys yn y dogfennau ategol ym Mil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau).

Costau i Lywodraeth Cymru

9.239. Nid oes disgwyl i Opsiwn 2 gyflwyno costau sylweddol i Lywodraeth Cymru. Fodd bynnag, disgwylir y bydd rhai costau'n gysylltiedig â chynhyrchu canllawiau i gefnogi'r Comisiwn a llywodraeth leol. Mae'r costau sy'n gysylltiedig â chynhyrchu canllawiau wedi'u nodi yn y tabl isod. Disgwylir y bydd y costau'n digwydd yn ystod 2024-25.

Tabl 9.14 – Costau cynhyrchu canllawiau i'r Comisiwn

Costau staff (costau cyfle)	Cyflog blynyddol gydag argostau (£)	Cost dyddiol (wedi'i dalgrynnu) (£)	Nifer y dyddiau sydd eu hangen	Cyfanswm (wedi'i dalgrynnu) (£)
Gradd 7	86,731	334	5	1,670
EO	40,504	156	10	1,560
Cyfreithiwr (Gradd 7)	86,731	334	5	1,670
Cyfieithu (SEO)	66,364	255	5	1,275
			Cyfanswm	6,200

9.240. Byddai rhywfaint o gyllid hefyd yn cael ei drosglwyddo gan Lywodraeth Cymru, na fyddai'n arwain at unrhyw gostau ychwanegol. Nodir y rhain isod dan Costau i'r Comisiwn.

Costau i'r Comisiwn

9.241. Bydd Opsiwn 2 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn ailedrych ar ei strwythur staffio i sefydlu'r strwythur gorau posibl i gyflawni'r swyddogaethau hyn. , a fyddai'n cael ei ddiwallu gan Lywodraeth Cymru. Mae hyn yn cynnwys y canlynol:

9.242. Disgwylir y bydd cyllideb rhedeg flynyddol gyfredol y Panel, sef £60,000, yn cael ei throsglwyddo i'r Comisiwn. Cafodd y gyllideb hon ei chynyddu o £50,000 i £60,000 yn 2023/2024 er mwyn galluogi gwaith ymchwil ac ymgysylltu a pharatoi ar gyfer trosglwyddo swyddogaethau. Yn amodol ar broses y gyllideb, rhagwelir y byddai'r £10,000 ychwanegol hwn yn parhau i gael ei ddarparu yn 2024/2025, gyda'r £60,000 llawn yn cael ei gydgrynhoi i ddyraniad y Comisiwn o 2025/2026 ymlaen. Byddai hyn hefyd yn cynnwys costau eraill sy'n cael eu hysgwyo gan Lywodraeth Cymru ar hyn o bryd, fel cynnal gwefan y Panel, cyfieithu a chostau cysylltiedig eraill.

9.243. Bydd Llywodraeth Cymru yn trosglwyddo £80,000 arall i'r Comisiwn, sef cost y cymorth ysgrifenyddol presennol a ddarperir gan staff Llywodraeth Cymru. Byddai'r gost ychwanegol hon yn cael ei thalu gan Lywodraeth Cymru, ond byddai'n cael ei gwrthbwysu gan arbedion cost cyfle cyfatebol ar gyfer yr amser staff sy'n cael ei dreulio ar y swyddogaeth ysgrifenyddol ar hyn o bryd. Felly, byddai'r elfen hon yn niwtral o ran cost.

9.244. Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio gyda'r Comisiwn i sicrhau adnoddau a chapasiti digonol i gyflawni'r swyddogaethau hyn. Mae'r amcangyfrifon hyn yn seiliedig ar yr wybodaeth orau sydd ar gael.

Costau i lywodraeth leol

9.245. Nid oes disgwyl i Opsiwn 2 gyflwyno unrhyw gost ychwanegol sylweddol a rheolaidd i lywodraeth leol.

Manteision

Manteision i'r Comisiwn a llywodraeth leol

9.246. Opsiwn 2 – Er mwyn penderfynu ar y trefniadau a'r lefelau tâl priodol ar gyfer aelodau etholedig, rhaid i'r Panel gasglu tystiolaeth i ddeall llwyth gwaith aelodau etholedig a sut mae natur y llwyth gwaith yn newid yn dibynnu ar amryw o ffactorau. Mae hyn yn cynnwys demograffeg yr etholwyr yn ardal y cyngor, amgylchiadau economaidd-gymdeithasol y wardiau, ac i ba raddau y mae'r boblogaeth yn un dros dro. Bydd y Bil yn sicrhau bod trefniadau mwy effeithiol ar waith ar draws amrywiaeth o faterion gan gynnwys amseru a hyd adolygiadau, gan alluogi mwy o gynllunio ar y cyd ar gyfer rhaglenni adolygu. Bydd yn galluogi ymchwil a gomisiynir i ystyried agweddau ehangach ffiniau a nifer yr aelodau etholedig ac ystyried sut mae materion gwahanol fel gwledigrwydd ac amddifadedd, er enghraifft, yn effeithio ar y trefniadau ar gyfer ardal.

9.247. Y Comisiwn sy'n pennu'r gymhareb o aelodau etholedig i etholwyr. Mae'n gwneud hyn drwy geisio sicrhau bod y gymhareb o aelodau etholedig i etholwyr yr un fath ar gyfer pob ardal o fewn ardal sir/bwrdeistref sirol. Gellir dadlau ei bod yn debygol nad yw'r ymarferiad rhifiadol hwn, yn ei hanfod, yn ddigon i adlewyrchu'r gwahaniaethau mewn cymunedau ac, yn hytrach nag ystyried y gwahaniaethau yn llwyth gwaith aelodau etholedig, mae'n cyffredinoli'r materion i gydbwysedd rhifol, ni waeth beth yw'r amgylchiadau mewn unrhyw gymuned neu ym mhob cymuned. Fodd bynnag, mae profiad diweddar o'r 22 adolygiad etholiadol yn dweud wrthym fod hyn ymhell o fod yn wir, a'r adborth a gafwyd o'r prosesau hynny oedd y dylai'r Comisiwn gynnwys yn ei fethodoleg yr un ffactorau â'r rhai a grybwyllwyd uchod mewn perthynas â gwaith y Panel.

9.248. Mae'r Bil yn rhoi mwy o gydnabyddiaeth i'r ffactorau sy'n effeithio ar ardaloedd unigol ac mae'n galluogi'r Comisiwn a llywodraeth leol i gydweithio i nodi materion y mae angen eu hystyried.

Yr Opsiwn a ffefrir

9.249. Byddai Opsiwn 1 yn parhau â'r drefn bresennol. Byddai'r ddau sefydliad yn parhau i weithredu ar wahân ac yn colli'r cyfleoedd i gael dull cyfannol a fyddai'n sail i bolisiau mwy crwn.

9.250. Opsiwn 2 – byddai'n adeiladu ar y synergeddau sy'n sail i'r set lawn o swyddogaethau, yn manteisio ar archwilio dibyniaethau rhwng

cynghorwyr, capasiti llwyth gwaith a threfniadau etholiadol. Bydd hyn yn arwain at bolisi mwy crwn. Dyma'r opsiwn a ffeirir.

Pennod 3 – Anghymhwysu a Dylanwad Amhriodol

Anghymhwysu

9.251. Yn y Papur Gwyn, nodwyd cynigion gennym i anghymhwysu cynghorwyr tref a chymuned yng Nghymru rhag gwasanaethu fel Aelodau o'r Senedd, gan sicrhau bod y trefniadau'n cyd-fynd â chyfundrefn anghymhwysu aelodau prif gynghorau Cymru. Gofynnwyd hefyd a ddylid cadw'r cyfnodau gras presennol ar gyfer Aelodau'r Senedd sydd hefyd yn gwasanaethu fel cynghorwyr prif gyngor. Y diben yw cefnogi tegwch, cydraddoldeb ac atebolrwydd y Senedd a llywodraeth leol.

9.252. Roedd yr ymatebion i'r Papur Gwyn yn gefnogol iawn i'r cynnig cyntaf. O ran yr ail gwestiwn, roedd y mwyafrif yn cefnogi cadw'r cyfnod gras, ond i rai ymatebwyr, roedd hynny ar yr amod bod cylchoedd etholiadau lleol ac etholiadau'r Senedd yn aros yr un fath. Hefyd, soniodd nifer o ymatebwyr am bwysigrwydd cysondeb rheolau ar draws gwahanol haenau o lywodraeth.

9.253. Gan ystyried yr ymatebion, mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu bwrw ymlaen â'r mesurau canlynol yn y Bil:

- a) atal aelodaeth ddeuol y Senedd a chynghorau cymuned (sy'n cynnwys cynghorau tref a chymuned) yng Nghymru drwy anghymhwysu cynghorwyr cymuned yng Nghymru rhag gwasanaethu fel Aelodau o'r Senedd, gan sicrhau bod y trefniadau ar gyfer cynghorwyr cymuned yn cyd-fynd â'r drefn anghymhwysu ar gyfer cynghorwyr prif gyngor (aelodau cyngor sir neu fwrdeistref sirol) yng Nghymru;
- b) dileu'r "cyfnod gras" presennol ar gyfer prif gynghorwyr a etholwyd i'r Senedd pan fo'r diwrnod disgwylidig ar gyfer etholiad cyffredin nesaf aelodau'r cyngor o fewn y cyfnod o 372 o ddiwrnodau gan ddechrau ar y diwrnod dychwelyd;
- c) dileu'r "cyfnod gras" presennol ar gyfer Aelodau'r Senedd sy'n cael eu hethol yn gynghorwyr prif gyngor pan fo diwrnod disgwylidig etholiad cyffredin nesaf Aelodau'r Senedd o fewn y cyfnod o 372 o ddiwrnodau sy'n dechrau ar y diwrnod dychwelyd; a
- d) dileu'r "cyfnod gras" presennol ar gyfer Aelod o'r Senedd a etholwyd yn Aelod o Dŷ'r Cyffredin pan fo diwrnod disgwylidig etholiad cyffredinol nesaf Aelodau'r Senedd o fewn y cyfnod o 372 o ddiwrnodau sy'n dechrau ar y diwrnod dychwelyd.

9.254. Mae dau opsiwn yn cael eu hystyried ar gyfer yr Asesiad Effaith

Rheoleiddiol hwn:

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer: Byddai'r trefniadau presennol yn parhau.

Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i roi'r newidiadau a amlinellir uchod ar waith. Byddai darpariaethau yn y Mesur yn gwneud diwygiadau i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 er mwyn gweithredu'r newidiadau a amlinellir uchod.

Costau a manteision

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

9.255. Ni nodwyd unrhyw gostau na manteision ychwanegol.

Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i roi'r newidiadau ar waith

Costau

Costau i'r Comisiwn Etholiadol

9.256. Byddai angen i'r Comisiwn Etholiadol ddiweddarau canllawiau yng ngoleuni'r trefniadau newydd, ond rydym yn rhagweld y byddai hyn o fewn gweithgarwch busnes fel arfer ac felly byddai'n niwtral o ran cost.

Costau i lywodraeth leol

9.257. Gallai'r newidiadau mewn trefniadau arwain at fwy o is-etholiadau llywodraeth leol y byddai cost ychwanegol ar eu cyfer. Nid yw'n bosibl amcangyfrif y costau hyn, oherwydd ansicrwydd ynghylch y tebygolrwydd o wahanol sefyllfaoedd, ond maent yn debygol o fod yn fach iawn. Mae'n bosibl y bydd swyddi gwag mewn cynghorau cymuned, rhag ofn y bydd yn rhaid i'r aelod ymddiswyddo os bydd hefyd yn cael ei ethol i'r Senedd. Fodd bynnag, yn ymarferol, nid yw'n ddigwyddiad cyffredin i Aelodau'r Senedd wasanaethu hefyd fel cynghorwyr cymuned. Hefyd, mae'n debygol y byddai cynghorau cymuned yn cyfethol cynghorwyr cymuned newydd mewn sefyllfaoedd o'r fath yn hytrach na chynnal is-etholiad. Yn y senario lle mae prif gynghorydd yn ildio ei sedd cyngor, lle byddai, dan y trefniadau presennol, wedi cadw dwy rôl yn ystod y cyfnod gras, gallai hyn arwain at gostau uwch ar gyfer cynnal is-etholiad os bydd angen un. Byddai'r costau hyn yn gostau cyffredinol o weinyddu isetholiad, er enghraifft costau cardiau pleidleisio, gorsafoedd pleidleisio, y cyfrif, ac ati. Nid yw'n bosibl rhagweld pa mor aml y byddai'r senario hwn yn digwydd, felly nid ydym wedi amcangyfrif y costau ar gyfer hyn ac nid yw'r costau'n hysbys. Ond ni fyddem yn rhagweld y byddai hyn yn arwain at gostau ychwanegol sylweddol i lywodraeth leol. Byddai'r newidiadau hyn yn dod i rym at ddibenion etholiad ar gyfer y Senedd a gynhelir ar neu ar ôl 5 Ebrill 2026.

Manteision

9.258. Byddai'r newidiadau arfaethedig i'r drefn anghymhwysu bresennol ar gyfer cynghorwyr lleol yng Nghymru o fudd i ddemocratiaeth leol yng Nghymru drwy wneud y broses ethol yn fwy cyfartal. Byddai hyn yn sicrhau cydraddoldeb yn y trefniadau ar gyfer cynghorwyr cymuned a phrif gynghorwyr. Byddai hyn yn mynd i'r afael â phryderon a godwyd ynghylch yr ymrwymadau yng nghyswllt amser i ddal swyddi deul a gwrthdaro posibl rhwng buddiannau. Y rheswm am hyn yw bod gan y Senedd rôl allweddol mewn materion sy'n effeithio ar gynghorau cymuned. Mae'n amlwg hefyd y byddai gan gynghorydd cymuned sydd hefyd yn aelod o'r Senedd lawer mwy o fynediad at benderfyniadau sy'n effeithio ar gynghorau cymuned na chynghorwyr cymuned nad ydynt yn aelodau o'r Senedd.

9.259. Byddai manteision tebyg yn deillio o ddileu'r cyfnodau gras pan fydd cynghorwyr prif gyngor hefyd yn gallu gwasanaethu fel Aelodau o'r Senedd ac Aelodau'r Senedd hefyd yn gallu gwasanaethu fel prif gynghorwyr neu aelodau o Dŷ'r Cyffredin, gan sicrhau bod y manteision posibl yn cael eu gwireddu ar unwaith, yn hytrach nag ar ôl y cyfnod gras.

Llywodraeth leol

9.260. Byddai mwy o degwch rhwng prif gynghorau a chynghorau cymuned, drwy ddileu'r fantais a gallai rhai ei chael drwy bod eu haelodau yn Aelodau o'r Senedd. Hefyd, gallai fod arbedion cost gan na fyddai bellach yn rhaid i gynghorau dalu i gynghorwyr am y "cyfnod gras", pe byddent yn dewis ildio'u sedd ar y cyngor. Fodd bynnag, nid yw'n bosibl mesur yn gywir beth allai'r arbedion hyn fod ac felly nid ydynt yn hysbys.

Yr Opsiwn a ffefrir

9.261. O ystyried y manteision a nodir uchod, Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffefrir.

Dylanwad amhriodol

Cefndir

9.262. Dylanwad amhriodol yw'r drosedd etholiadol pan fydd unigolyn yn ceisio rhoi pwysau i orfodi etholwr i beidio â phleidleisio, neu i bleidleisio mewn ffordd na fyddent wedi gwneud pe na bai pwysau wedi'i roi.

9.263. Diffinnir y drosedd etholiadol o ddylanwad amhriodol mewn perthynas ag etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru yn adran 115 Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 (Deddf 1983) ac, mewn perthynas ag etholiadau'r Senedd, yn Erthygl 81 o Orchymyn

Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007. Mae'n un o'r troseddau etholiadol hanesyddol, ochr yn ochr â llwgrwobrwyo a tretio.

- 9.264. Argymhellodd nifer o adroddiadau (e.e. y Comisiwn Etholiadol, Pwyllgorau Seneddol) y dylid aildrafftio a moderneiddio'r drosedd.
- 9.265. Yn dilyn hynny, cafodd gwaith ei wneud gan Lywodraeth y DU i gryfhau a moderneiddio iaith y drosedd, gyda darpariaethau diwygiedig yn cael eu hychwanegu at Ddeddf Etholiadau 2022. Dim ond i etholiadau a gadwyd yn ôl y mae'r diffiniad hwn yn berthnasol ar hyn o bryd.
- 9.266. Mae diffiniad newydd Deddf Etholiadau 2022 o'r drosedd mewn perthynas ag etholiadau a gadwyd yn ôl yn cael ei gryfhau'n arbennig o ran niwed i enw da a bwriad unigolyn. Nid oedd y diffiniad blaenorol, lle'r oedd mwy o ffocws ar niwed corfforol, yn eithrio niwed i enw da yn benodol ond, yn y diffiniad newydd, mae darpariaeth gyfartal yn cael ei rhoi iddo.
- 9.267. Mae'r diffiniad newydd ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl yn cael ei wella ymhellach drwy egluro pwysigrwydd 'bwriad' wrth gyflawni'r drosedd. Mae'r ymadrodd "at ddibenion" yn yr adran newydd sy'n amlinellu elfennau'r drosedd yn dangos bod bwriad y person sy'n cyflawni'r gweithgaredd yn allweddol. I fod yn euog o ddylanwad amhriodol, mae'n ddigon sefydlu bwriad i ddylanwadu'n ormodol ar berson, hyd yn oed os nad oedd y gweithgaredd yn llwyddiannus yn y cyswllt hwn.
- 9.268. Mae swyddogion wedi ystyried yr iaith gryfach sy'n disgrifio'r drosedd o ddylanwad amhriodol (sydd bellach wedi'i chynnwys yn adran 114A Deddf 1983 ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl) ac maent yn cynnig ehangu'r newidiadau a wnaed gan Ddeddf Etholiadau 2022 fel eu bod yn berthnasol i etholiadau Cymru.

Costau a manteision

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer

- 9.269. Byddai'r diffiniad presennol o ddylanwad amhriodol yn cael ei gynnal ar gyfer etholiadau Cymru.
- 9.270. Ni ddisgwylir unrhyw gostau na manteision â gwerth ariannol. Yn unol â'r dull gweithredu a fabwysiadwyd gan Asesiadau Effaith Deddf Etholiadau 2022, nid oes amcangyfrif o gostau monitro a gorfodi presennol y drosedd dylanwad amhriodol wedi cael ei gynnwys gan nad oes data ar faint sy'n cael ei wario ar y drosedd benodol hon. Gan mai'r opsiwn hwn fyddai cynnal y sefyllfa bresennol, ni fyddai angen i'r Comisiwn Etholiadol ddiweddarau'r canllawiau presennol ar gyfer gweinyddwyr etholiadol a staff

gorsafodd pleidleisio na diweddarau'r Cod Ymddygiad ar gyfer ymgyrchwyr.

Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i gryfhau a moderneiddio'r diffiniad o drosedd etholiadol Dylanwad Amhriodol gan ymestyn yr iaith a ddarperir gan adran 114A Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 fel ei bod yn berthnasol i etholiadau Cymru.

Costau

Cynnydd mewn costau monitro a gorfodi

- 9.271. Bydd egluro'r gyfraith ar ddylanwad amhriodol yn ei gwneud yn gliriach pan fydd yr arfer llwgr wedi digwydd. Prif fuddiolwyr y ddeddfwriaeth ddiweddaraf fydd etholwyr a'r heddlu ac erlynwyr y mae'n ofynnol iddynt ystyried a yw dylanwad amhriodol wedi'i gyflawni pan wneir cyhuddiad. Bydd iaith eglur y drosedd wedi'i hailddrafftio yn ddatgymhelliad i'r rhai a fyddai'n ceisio rhoi pwysau gormodol ar etholwr, ond bydd hefyd yn sicrhau y bod y drosedd yn symlach i'w herlyn os bydd achosion yn cael eu dwyn ymlaen.
- 9.272. Roedd Asesiadau Effaith Deddf Etholiadau 2022 yn awgrymu y gallai unrhyw gynnydd mewn achosion o ddylanwad amhriodol droi'n gynnydd mewn costau i'r heddlu, system y llysoedd ac erlynwyr. Fodd bynnag, roedd yr Asesiadau Effaith hefyd yn cydnabod y byddai nifer yr etholiadau a gadwyd yn ôl lle byddai angen gorfodaeth o'r fath yn isel.
- 9.273. O ran etholiadau Cymru, ni ddisgwylir y bydd cynnydd yn nifer yr achosion neu nifer isel o achosion. Mae achosion ledled y DU eisoes yn isel a hyd yn oed yn llai felly yn etholiadau Cymru. Mae'r tabl isod yn nodi nifer yr achosion mewn etholiadau diweddar). Ers 2013, mae data twyll etholiadol y Comisiwn Etholiadol yn dangos, o blith pedwar achos posibl a allai fod wedi cael eu herlyn, ni chymerwyd unrhyw gamau yng nghyswllt tri ohonynt ac nid oes data ar gael ar y pedwerydd.

Tabl 9.15 – Achosion o droseddi Dylanwad Amhriodol mewn etholiadau diweddar

Blwyddyn	Nifer y cyhuddiadau o Ddylanwad Amhriodol	Math o Etholiad	Canlyniadau
2013	3	Etholiadau lleol yng Nghymru	Dim gweithredu pellach:2 Data ddim ar gael:1
2021	1	Etholiadau'r Senedd	Dim camau pellach

9.274. Pe bai'r ddeddfwriaeth gliriach yn arwain at erlyn mwy o achosion o ddylanwad amhriodol, gallai hynny hefyd arwain at fwy o ddeisebau etholiadol yn herio canlyniadau etholiadau yn ogystal ag erlyniadau llwyddiannus o achosion o ddylanwad amhriodol.

9.275. Yn unol â'r dull gweithredu a ddefnyddiwyd gan Aseidiadau Effaith Deddf Etholiadau 2022, nid oes gwerth ariannol wedi cael ei roi i'r costau hyn gan nad oes data ar faint mae cyrff perthnasol yn ei wario ar fonitro a gorfodi, yng nghyswllt dylanwad amhriodol. Yn yr un modd, nid oes data i ddangos faint o erlyniadau ychwanegol fydd yna gan nad ydym yn gwybod faint o honiadau / deisebau etholiad fyddai wedi arwain at weithredu pellach, pe bai'r gyfraith wedi bod yn gliriach ar y pryd. Felly, nid yw'r gost yn hysbys ar hyn o bryd.

Costau i'r Comisiwn Etholiadol

9.276. Bydd angen i'r Comisiwn Etholiadol ddiweddarau ei ganllawiau ar gyfer gweinyddwyr etholiadol a staff gorsafoedd pleidleisio, gan nodi beth sy'n cael ei ganiatáu a beth nad yw'n cael ei ganiatáu mewn gorsafoedd pleidleisio. Bydd angen diweddarau'r Cod Ymddygiad i ymgrychwr ar yr hyn y dylid ei ystyried wrth ymgrychu y tu allan i orsafoedd pleidleisio hefyd. Bydd angen diweddarau ymgrychoedd ymwybyddiaeth gyhoeddus y Comisiwn Etholiadol hefyd gyda gwybodaeth i etholwyr am ddylanwad amhriodol. Fodd bynnag, gan y bydd y Comisiwn Etholiadol eisoes yn gwneud y newidiadau hyn mewn perthynas â'r disgrifiad newydd o ddylanwad amhriodol sydd wedi'i gynnwys yn Neddf Etholiadau 2022, ni ddylai fod unrhyw gostau ychwanegol yn codi gan y bydd iaith y drosedd unwaith eto yn union yr un fath ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl ac etholiadau Cymru.

Manteision

9.277. Gallai cryfhau deddfwriaeth sy'n ymwneud â dylanwad amhriodol leihau nifer yr achosion o fygwth etholwyr. Bydd iaith well y drosedd yn galluogi'r heddlu ac erlynwyr i fod yn fwy hyderus wrth gymhwyso'r ddeddfwriaeth eglur mewn sefyllfaoedd gweithredol.

9.278. Bob tro y bydd polisïau'n cael eu cysoni, rydym am gael fframwaith rheoleiddio clir a chyson ar gyfer etholiadau a gadwyd yn ôl ac etholiadau Cymreig yng Nghymru cyn belled ag y bo modd. Credwn y byddai hyn o fudd i bleidleiswyr, ymgeiswyr ac ymgrychwyr. Ni fyddai gweithredu dwy system wahanol yn yr achos hwn yn ddymunol. Felly, pan fo'n briodol, rydym yn cynnig cyflwyno darpariaethau cyfatebol mewn perthynas ag etholiadau Cymreig yng Nghymru.

9.279. Gallai llai o achosion o ddylanwad amhriodol a bygwth etholwyr gynyddu'r nifer sy'n pleidleisio, gan fod pobl yn debygol o deimlo'n fwy cyfforddus i bleidleisio'n rhydd a chymryd rhan mewn etholiadau. Bydd sicrhau bod y drosedd dylanwad amhriodol yn adlewyrchu'n briodol yr amrywiaeth o weithgareddau y gellir eu defnyddio i atal etholwyr rhag pleidleisio neu achosi iddynt newid eu pleidlais yn rhoi eglurder a hygredded i bleidleiswyr mewn perthynas ag etholiadau Cymru.

Yr Opsiwn a ffefrir

9.280. Nid oes unrhyw fanteision wedi'u nodi i opsiwn 1. Yr opsiwn a ffefrir yw opsiwn 2 i gyflwyno deddfwriaeth i gryfhau a moderneiddio'r diffiniad o'r drosedd etholiadol Dylanwad Amhriodol

Pennod 4 – Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Cymru

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Cefndir

- 9.281. Mae pwyllgor archwilio yn darparu dull pwysig o gadw cydbwysedd yng nghyswllt trefniadau llywodraethu sefydliad. Mae'n adolygu ei faterion ariannol, trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol a llywodraethu corfforaethol.
- 9.282. O ganlyniad i'r swyddogaethau ychwanegol sy'n cael eu rhoi i'r Comisiwn, mae Gweinidogion Cymru o'r farn ei bod yn briodol cryfhau rôl y pwyllgor o ran ei gwmpas a lefel yr aelodaeth annibynnol ar y pwyllgor.
- 9.283. Mae'r Bil yn diwygio adran 17 o Ddeddf 2013 i'w gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn sefydlu pwyllgor llywodraethu ac archwilio a rhoi swyddogaethau adolygu ac asesu ychwanegol i'r pwyllgor mewn perthynas â threfniadau archwilio mewnol ac allanol y Comisiwn, ymdrin â chwynion ac adolygu adroddiadau a datganiadau ariannol.
- 9.284. Bydd hefyd yn galluogi'r Comisiwn i roi swyddogaethau addas pellach i'r pwyllgor ac yn pennu uchafswm nifer aelodau'r pwyllgor, isafswm nifer aelodau lleyg y pwyllgor ac yn ei gwneud yn ofynnol i gadeirydd y pwyllgor a'r dirprwy gadeirydd fod yn aelodau lleyg o'r pwyllgor.
- 9.285. Wrth fwrw ymlaen â'r uchod, mae'r Bil yn diwygio'r ddyletswydd bresennol i sefydlu pwyllgor archwilio i sefydlu pwyllgor llywodraethu ac archwilio sy'n adlewyrchu'r newidiadau uchod.

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer - Cynnal y sefyllfa bresennol, heb unrhyw newidiadau i drefniadau llywodraethu ac archwilio presennol y Comisiwn.

Costau a manteision

- 9.286. Nid ydym wedi nodi unrhyw gostau na manteision ychwanegol i'r opsiwn hwn.

Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i gryfhau trefniadau llywodraethu ac archwilio'r Comisiwn - Cyflwyno deddfwriaeth i wneud y newidiadau a nodir uchod.

Costau

Costau i'r Comisiwn

- 9.287. Rydym yn rhagweld costau blynyddol, gan ddechrau yn 2024-25, ar gyfer tâl Cadeirydd a Dirprwy Gadeirydd y pwyllgor archwilio (yn

seiliedig ar 3 diwrnod darllen a 3 diwrnod cyfarfod yr un) o £3,000, fel a ganlyn:

- Cadeirydd £1,600
- Dirprwy Gadeirydd £1,400

9.288. Rhagwelir y bydd y pwyllgor llywodraethu ac archwilio yn parhau gyda'r trefniant ar gyfer cyfarfod 3 gwaith y flwyddyn.

Manteision

9.289. Byddai'r opsiwn hwn yn sicrhau bod trefniadau archwilio a llywodraethu'r Comisiwn yn cael eu cryfhau i ystyried ei swyddogaethau newydd, a roddir gan y Bil hwn a Bil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau). Mae hyn yn cynnwys cwmpas estynedig a mwy o annibyniaeth, gyda gofyniad i'r cadeirydd a'r dirprwy gadeirydd fod yn aelodau lleyg.

Yr Opsiwn a ffefrir

9.290. O ystyried y manteision a nodir uchod, Opsiwn 2 yw'r opsiwn a ffefrir.

Pŵer i godi tâl

Cefndir

9.291. Er mwyn cefnogi cyflawni swyddogaethau newydd a diwygiedig y Comisiwn ymhellach, mae'r Bil yn mewnosod adran newydd yn Neddf 2013 sy'n rhoi pŵer i'r Comisiwn godi tâl ar dderbynwyr am nwyddau neu wasanaethau, os ydynt yn cytuno i dderbyn y nwyddau neu'r gwasanaethau hynny. Byddai hyn mewn perthynas â'i swyddogaethau gweinyddu etholiadol newydd (y gellir eu harfer gan yr EMB) neu ei swyddogaethau mewn perthynas â Rhan 3 o Ddeddf 2013 (trefniadau ar gyfer llywodraeth leol). Er enghraifft, gall y Comisiwn Ffiniau gaffael sesiynau hyfforddi dewisol i'r gymuned etholiadol, y gallai godi tâl ar fynychwyr am hynny i adennill cost darparu'r hyfforddiant.

Opsiwn 1 – Busnes fel arfer. Byddai'r opsiwn hwn yn cynnal y status quo.

Costau

9.292. Nid ydym wedi nodi unrhyw gostau ariannol ar gyfer yr opsiwn hwn, fodd bynnag, gallai fod effeithiau negyddol ar allu'r Comisiwn i ymgymryd â'i swyddogaethau newydd.

Manteision

9.293. Nid ydym wedi nodi unrhyw fanteision o'r opsiwn hwn.

Opsiwn 2 – Cyflwyno deddfwriaeth i roi pŵer i'r Comisiwn godi tâl am nwyddau neu wasanaethau

Costau

9.294. Nid ydym wedi nodi unrhyw gostau sy'n gysylltiedig â'r opsiwn hwn.

Manteision

9.295. Byddai'r opsiwn hwn yn galluogi mwy o hyblygrwydd a chwmpas yn y ffordd y gallai'r Comisiwn gario ei swyddogaethau newydd ar gyfer gweinyddu etholiadol a ychwanegir gan y Bil hwn (y gellir ei arfer gan yr EMB). Byddai hyn hefyd yn berthnasol i'r ffordd y mae'n cyflawni ei swyddogaethau mewn perthynas â threfniadau ar gyfer llywodraeth leol. Enghraifft fyddai'r Comisiwn yn caffael sesiynau hyfforddi dewisol ar gyfer y gymuned etholiadol, y gallai godi tâl ar fynychwyr am hynny i adennill cost darparu'r hyfforddiant.

Yr Opsiwn a Ffeirir

9.296. Am y rhesymau a nodir uchod, Opsiwn 2 - Cyflwyno deddfwriaeth i roi pŵer i'r Comisiwn godi tâl am nwyddau neu wasanaethau - yw'r opsiwn a ffeirir.

Costau cyffredinol gweithredu

Staff Llywodraeth Cymru – amcangyfrif o'r costau ar gyfer gweithredu

9.297. Bydd tîm y Bil, sy'n cynnwys 4.2 aelod o staff cyfwerth ag amser llawn Llywodraeth Cymru ar wahanol raddfeydd (yn unol â'r tabl isod), yn parhau â'r gwaith gweithredu cyn etholiad y Senedd 2026 ac etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru, yn 2027. Oddeutu £239,400 y flwyddyn fydd cost 4.2 staff cyfwerth ag amser llawn. Felly, mae costau wedi cael eu cynnwys am ddwy flynedd ar ôl y Cydsyniad Brenhinol a ragwelir. Mae unrhyw gostau sy'n gysylltiedig â gweithredu'r Bil a ddarperir gan wasanaethau cyfreithiol Llywodraeth Cymru yn cael eu hystyried yn gostau gweithredol, ac felly nid ydynt wedi cael eu cynnwys. Bydd y costau a gyflwynir isod yn cael eu talu o'r adnoddau presennol ac felly'n cynrychioli costau cyfle yn hytrach na gwariant ariannol ychwanegol i Lywodraeth Cymru.

Tabl 9.16 – Costau staff LIC ar gyfer gweithredu'r Bil

Gradd	Cyferwerth ag Amser Llawn	Cost Band Cyfartalog (gan gynnwys argostau)	Cyfanswm costau blynyddol (wedi'u talgrynnu i'r £100 agosaf)
Dirprwy Gyfarwyddwr	0.2	£120,174	£24,000
Gradd 7	0.8	£86,731	£69,400
SEO	0.6	£66,364	£39,800
HEO	0.6	£52,774	£31,700
EO	1	£40,504	£40,500
Cymorth Tîm	1	£33,927	£34,000
Cyfanswm			£239,400

Costau i'r Comisiwn Etholiadol

- 9.298. Yn dilyn yr amcangyfrif ariannol diwygiedig ar gyfer 2024-25, y cytunwyd arno gan Bwyllgor y Llywydd, mae costau wedi'u diweddarau ar gyfer y Comisiwn Etholiadol yn sgil Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru).
- 9.299. Mae'r costau wedi newid ers yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol cyntaf yn sgil sefydlu tîm deddfwriaethol yn hydref 2023, a ddigwyddodd ar ôl yr Asesiadau Effaith Rheoleiddiol cyntaf ar gyfer Bil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) a'r Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig.
- 9.300. Sefydlwyd y tîm newydd o fewn y Comisiwn i ganolbwyntio ar ymateb i ddiwygio deddfwriaethol ac etholiadol ledled y DU. Mae hyn yn cynnwys y rhaglenni diwygio yng Nghymru ac yn yr Alban, diwygiadau posibl yn y dyfodol ar lefel y DU, a gweithrediad parhaus Deddf Etholiadau 2022.
- 9.301. Bydd y tîm yn ymdrin â chydlynu deddfwriaeth newydd i sicrhau ei bod yn ymarferol ar gyfer gweinyddwyr etholiadol, pleidleiswyr, pleidiau gwleidyddol ac ymgyrchwyr.
- 9.302. Bydd hefyd yn llunio ac yn rheoli cynlluniau cyflawni i sicrhau y gall diwygiadau gael eu rhoi ar waith yn llwyddiannus a bydd yn helpu timau eraill y Comisiwn i weithio gyda llywodraethau a rhanddeiliaid eraill i nodi a monitro risgiau a materion o ran cyflawni.
- 9.303. Y costau isod yw'r rhai ar gyfer y tîm y gellir eu priodoli i Fil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru). Bydd y costau ar gyfer Bil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) a Bil Senedd Cymru

(Rhestrau Ymgeiswyr Etholiadol) yn cael eu cynnwys yn yr Aseidiadau Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y darnau hynny o ddeddfwriaeth.

9.304. Yn ogystal â'r costau yn y tabl, ceir costau gwerth £2,000 sydd wedi'u hysgwyddo yn gynnar yn 2024-25, a ystyrir yn 'gostau suddedig' gan y byddant wedi'u hysgwyddo cyn y Cydsyniad Brenhinol.

Amcangyfrif o'r costau dros gyfnod o 10 mlynedd

	Amcangyfrif o'r costau (£000au)							
	2024/25	2025/26	2026/27	2027/28	2028/29	2029/30	2030/31	2031/32 ymlaen
Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru)	8	10	10	10	10	10	10	0

Atodiad A – Tablau Crynodeb o Gost

Tabl A – Costau i Lywodraeth Cymru

		2024- 25 (£)	2025- 26 (£)	2026- 27 (£)	2027- 28 (£)	2028- 29 (£)	2029- 30 (£)	2030- 31 (£)	2031- 32 (£)	2032- 33 (£)	2033- 34 (£)
Bwrdd Rheoli Etholiadau	Trosiannol	20,600	20,600								
	Rheolaidd										
Cofrestru heb Gais	Trosiannol		9,500								
	Rheolaidd										
Platfform Gwybodaeth i Bleidleiswyr	Trosiannol	21,500									
	Rheolaidd										
Cynlluniau Cymorth Cyllidebol	Trosiannol		9,500								
	Rheolaidd										
Adolygiadau Trefniadau Etholiadol	Trosiannol	7,800									
	Rheolaidd										
Cydnabyddiaeth Ariannol Aelodau Etholedig	Trosiannol	6,200									
	Rheolaidd										
Gweithredu	Trosiannol	239,400	239,400								
	Rheolaidd										
Cyfanswm		295,500	279,000								

574,500

Tabl B – Costau i'r Comisiwn Democratiaeth Lleol a Ffiniau Cymru

		2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)	
EMB	Trosiannol	30,000										
	Rheolaidd	132,500	140,000	140,000	132,500	132,500	140,000	132,500	140,000	132,500	140,000	
Plattform Gwybodaeth i Bleidleiswyr	Trosiannol		1,000,000									
	Rheolaidd		153,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095
Adolygiadau Trefniadau Etholiadau	Trosiannol											
	Rheolaidd	5,500	5,500		5,500			5,500				
Cydnabyddiaeth Ariannol Aelodau Etholedig	Trosiannol											
	Rheolaidd	60,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	
Pwyllgor Archwilio	Trosiannol											
	Rheolaidd	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	
Cyfanswm		231,000	1,441,595	546,095	544,095	538,595	546,095	544,095	546,095	538,595	546,095	6,022,355

Tabl C – Costau ar gyfer awdurdodau lleol

		2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34	
		(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	
Cofrestru heb Gais	Trosiannol											
	Rheolaidd	-	-	1,995,900	1,995,900	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	
Adolygiadau Trefniadau Etholiadol	Trosiannol	44,000										
	Rheolaidd	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	
Cyfanswm		58,200	14,200	2,010,100	2,010,100	1,844,800	1,844,800	1,844,800	1,844,800	1,844,800	1,844,800	15,161,400

Tabl D – Costau i’r Comisiwn Etholiadol

		2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)	
Gweithredu'r Bil EEB	Trosiannol	8,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	0	0	0	
	Rheolaidd											
Cyfanswm		8,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	0	0	0	68,000

Tabl E – Arbedion cost i Lywodraeth Cymru

		2024- 25 (£)	2025- 26 (£)	2026- 27 (£)	2027- 28 (£)	2028- 29 (£)	2029- 30 (£)	2030- 31 (£)	2031- 32 (£)	2032- 33 (£)	2033- 34 (£)	
EMB	Trosiannol											
	Rheolaidd		70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	
Arolwg Ymgeiswyr	Trosiannol											
	Rheolaidd			9,500					9,500			
Cydnabyddiaeth Ariannol Aelodau Etholedig	Trosiannol											
	Rheolaidd	60,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	
Cyfanswm		60,000	210,000	219,500	210,000	210,000	210,000	210,000	219,500	210,000	210,000	1,969,000

10. Asesiad Fforddiadwyedd

Dull

- 10.1 Er bod Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn asesu gwerth cymdeithasol ac felly'n cynnwys effeithiau diwylliannol, cymdeithasol ac amgylcheddol ochr yn ochr â chostau a manteision economaidd, mae asesiad fforddiadwyedd yn asesiad cwbl ariannol. O'r herwydd, dim ond costau arian parod a manteision sy'n rhyddhau arian sy'n cael eu cynnwys. Byddai unrhyw gostau a manteision amgylcheddol, cymdeithasol, diwylliannol ac economaidd ehangach a nodwyd mewn Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn cael eu dileu o asesiad fforddiadwyedd.
- 10.2 Mae'r asesiad fforddiadwyedd yn ystyried yr un cyfnod â'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol, 2024-25 i 2033-34.
- 10.3 Canfu'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol nifer o gostau cyfle sy'n gysylltiedig â'r amser a dreulir gan aelodau presennol o staff ar weithgareddau sy'n ymwneud â gweithredu'r Bil ac mewn perthynas â datblygu rheoliadau. Gan nad yw'r costau cyfle hyn yn cynrychioli gwariant ariannol ychwanegol i'r sefydliadau dan sylw, maent wedi cael eu tynnu o'r asesiad fforddiadwyedd hwn.
- 10.4 Mae'r costau arian parod a'r manteision sy'n rhyddhau arian parod yn yr asesiad hwn wedi cael eu haddasu i adlewyrchu chwyddiant disgwylidig yn ystod y cyfnod gwerthuso. Mae'r addasiad hwn wedi cael ei wneud ar sail yr amcanestyniadau datchwyddydd cynnyrch domestig gros sydd wedi'u cynnwys yn Rhagolygon Economaidd a Chyllidol y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol (OBR)¹⁵ a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2024. Nid oedd amcanestyniadau'r OBR ond yn ymestyn i 2028-29 ac felly mae cyfartaledd amcanestyniadau'r OBR wedi cael ei ddefnyddio ar gyfer gweddill y cyfnod gwerthuso. Er bod chwyddiant yn gostwng erbyn hyn, mae rhywfaint o ansicrwydd o hyd ynghylch ei lwybr yn y dyfodol. Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i fonitro effaith chwyddiant ar gostau ariannol y Bil.
- 10.5 Oni nodir yn wahanol, mae'r holl gostau wedi cael eu talgrynnu i'r £100 agosaf. Efallai na fydd rhai o'r cyfansymiau mewn tablau yn cyfateb oherwydd y talgrynnu hwn.

---

¹⁵ [CP 1027 - Y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol - Rhagolwg economaidd a chyllidol - Mawrth 2024 \(obr.uk\)](https://obr.uk/cp-1027-y-swyddfa-cyfrifoldeb-cyllidebol-rhagolwg-economaidd-a-chyllidol-mawrth-2024/)

Cyrff

Awdurdodau Lleol

10.6 Ar hyn o bryd mae rhywfaint o ansicrwydd ynghylch y costau i'r Awdurdodau Lleol mewn perthynas â darpariaethau ynghylch cofrestru etholiadol heb gais.

10.7 Fodd bynnag, bydd yr amcangyfrifon presennol ar oblygiadau'r Bil i Awdurdodau Lleol yn cynnwys dau faes o gostau ychwanegol i lywodraeth leol, ond nodir y gallai hyn newid yn dilyn y cyfnod peilota. Mae'n ansicr pryd y bydd y costau hyn yn cael eu hysgwyddo gan y bydd yn dibynnu ar ganlyniad yr ymarferion peilot, fodd bynnag, at ddibenion yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol, rhagdybir y bydd y costau'n cael eu hysgwyddo o 2026-27 ymlaen. Bydd costau rheolaidd cychwynnol o £1,995,900 yn 2026-27 a 2027-28, ac ar ôl hynny amcangyfrifir y bydd cost reolaidd o £1,830,600 y flwyddyn tan 2033-34. Rhagwelir y bydd Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid ychwanegol i awdurdodau lleol ar gyfer costau'r beichiau newydd hyn.

Tabl 10.1 – Costau i awdurdodau leol 2024-2023

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29
Costau cyfalaf	-	-	-	-	-
Costau refeniw	44,000	-	1,995,900	1,995,900	1,830,600
Cyfanswm costau	44,000	-	1,995,900	1,995,900	1,830,600
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	47,200	-	2,207,400	2,249,300	2,102,200

	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
Costau cyfalaf	-	-	-	-	-
Costau refeniw	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600
Cyfanswm costau	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	2,142,200	2,182,900	2,224,400	2,266,600	2,309,700

Llywodraeth Cymru

10.8 Costau cyfle yw holl gostau uniongyrchol Llywodraeth Cymru ac felly nid ydynt wedi cael eu cynnwys yn yr asesiad fforddiadwyedd. Mae

rhywfaint o arbedion cost i Lywodraeth Cymru, a nodir yn y tabl isod, ar gyfer costau rhedeg y WECB a Phanel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol (y Panel). Fodd bynnag, bydd yr arbedion hyn yn cael eu trosglwyddo i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru, a fydd yn ysgwyddo cyfrifoldeb am y swyddogaethau hyn.

10.9 Er bod costau wedi'u priodoli yn ôl ble maent yn cael eu hysgwyddo gyntaf yn yr Aseiad Effaith Rheoleiddiol, disgwylir y bydd y costau'n cael eu hariannu gan Lywodraeth Cymru yn y pen draw. Enghraifft o hyn yw cost sefydlu EMB sydd wedi'i phriodoli i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru yn yr Aseiad Effaith Rheoleiddiol a'r asesiad hwn.

Tabl 10.2 – Costau i Lywodraeth Cymru 2024-2034

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29
Costau cyfalaf	-	-	-	-	-
Costau refeniw	-60,000	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000
Cyfanswm costau	-60,000	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	-64,600	-141,400	-143,800	-146,500	-149,300

	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
Costau cyfalaf	-	-	-	-	-
Costau refeniw	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000
Cyfanswm costau	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	-152,100	-155,000	-158,000	-161,000	-164,000

10.10 O ystyried manteision disgwylidig ymgysylltu democrataidd gwell, ein hasesiad ni yw bod y costau hyn yn fforddiadwy.

Y Comisiwn Etholiadol

10.11 Amcangyfrifir bod y costau i'r Comisiwn Etholiadol sy'n ymwneud â gweithredu'r ddeddfwriaeth yn £10,000 y flwyddyn. Cyllideb gyffredinol y Comisiwn Etholiadol ar gyfer gweithgarwch datganoledig yng Nghymru yn 2023-24 yw £1,414,000.

Tabl 10.3 – Costau i'r Comisiwn Etholiadol 2024 – 2034

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29
Costau cyfalaf	-	-	-	-	-
Costau referiw	8,000	10,000	10,000	10,000	10,000
Cyfanswm costau	8,000	10,000	10,000	10,000	10,000
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	8,600	10,900	11,100	11,300	11,500

	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
Costau cyfalaf	-	-	-	-	-
Costau referiw	10,000	10,000	-	-	-
Cyfanswm costau	10,000	10,000	-	-	-
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	11,700	11,900	-	-	-

Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru

10.12 Mae cost y Bil i'r Comisiwn wedi'i nodi isod. Fel y nodwyd uchod, er bod y costau hyn wedi'u priodoli i'r Comisiwn, disgwylir iddynt gael eu hariannu yn y pen draw gan Lywodraeth Cymru. Bydd y costau rhedeg blynyddol sy'n gysylltiedig â'r EMB a throsglwyddo swyddogaethau'r Panel yn cael eu hariannu'n rhannol o drosglwyddo arbedion cost Llywodraeth Cymru a nodwyd uchod. Disgwylir i'r rhan fwyaf o'r costau sy'n weddill gael eu hariannu o adnoddau presennol gydag ailflaenoriaethu o ganlyniad i hynny mewn manau eraill.

10.13 Fel y nodir yn y tabl isod, mae costau blynyddol y Comisiwn yn amrywio o £248,000 i £1,567,700 (yn 2025-26). Mae'r costau hyn yn cynrychioli cyfran fach o gyllideb flynyddol Llywodraeth Cymru (£24,138,851,000¹⁶) sy'n dod o Gronfa Gyfunol Cymru ac felly ystyrir eu bod yn fforddiadwy.

Tabl 10.4 – Costau i'r Comisiwn 2024-2034

¹⁶ [Cyllideb derfynol 2023 i 2024: cynnig \(llyw.cymru\)](#)

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29
Costau cyfalaf		1,000,000			
Costau refeniw	231,000	441,600	546,100	544,100	538,600
Cyfanswm costau	231,000	1,441,600	546,100	544,100	538,600
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	248,000	1,567,700	604,000	613,200	618,500
	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
Costau cyfalaf					
Costau refeniw	546,100	544,100	546,100	538,600	546,100
Cyfanswm costau	546,100	544,100	546,100	538,600	546,100
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant	639,000	648,800	663,600	666,900	689,000

Crynodeb Cyffredinol

10.14 Mae cyfanswm costau'r Bil wedi'u cynnwys yn y tabl isod. Ar sail yr wybodaeth a amlinellir uchod, ein hasesiad ni yw y bydd y Bil yn fforddiadwy dros y cyfnod gwerthuso.

Tabl 10.5 – Cyfanswm terfynol y Bil 2024-2034

		2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29
Awdurdoda u Lleol	Cyfalaf					
	Refeniw	44,000	-	1,995,900	1,995,900	1,830,600
Llywodraeth Cymru	Cyfalaf					
	Refeniw	-60,000	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000
Y Comisiwn	Cyfalaf		1,000,000			
	Refeniw	231,000	441,600	546,100	544,100	538,600
Y Comisiwn Etholiadol	Cyfalaf					
	Refeniw	8,000	10,000	10,000	10,000	10,000
Cyfanswm		223,000	1,321,600	2,422,000	2,420,000	2,249,200
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant		239,400	1,437,200	2,678,600	2,727,300	2,583,000

		2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
Awdurdod au Lleol	Cyfalaf					
	Refeniw	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600
Llywodraeth Cymru	Cyfalaf					
	Refeniw	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000	-130,000
Y Comisiwn	Cyfalaf					
	Refeniw	546,100	544,100	546,100	538,600	546,100
Y Comisiwn Etholiadol	Cyfalaf					
	Refeniw	10,000	10,000			
Cyfanswm		2,256,700	2,254,700	2,246,700	2,239,200	2,246,700
Cyfanswm wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant		2,640,800	2,688,600	2,730,000	2,772,500	2,834,700

11. Asegiadau o Effaith

- 11.1. Mae Asegiad Effaith Integredig llawn wedi cael ei gynnal sy'n ystyried effaith darpariaethau'r Bil ar grwpiau penodol o bobl. Cyhoeddwyd penodau 1 ac 8 o'r Asegiad Effaith Integredig ar ffurf drafft ochr yn ochr â'r Papur Gwyn ar Weinyddu a Diwygio Etholiadol ym mis Hydref 2022, pryd y buom yn ymgynghori ar gyfres o gynigion mawr i ddiwygio a moderneiddio etholiadau a gweinyddu etholiadol yng Nghymru. Cynhaliwyd yr ymgynghoriad am 12 wythnos ac fe'i cyhoeddwyd hefyd mewn fersiynau hawdd eu darllen, sy'n addas i bobl ifanc ac laith Arwyddion Prydain. Cyhoeddwyd adroddiad cryno ar yr ymgynghoriad hwnnw, a chadarnhaodd y Cwnsler Cyffredinol a Gweinidog y Cyfansoddiad ei fwriad i ddeddfu ar ddiwygio etholiadol mewn Datganiad Llafar i'r Senedd ym mis Mai 2023.
- 11.2. Roedd yr ymatebwyr i'r ymgynghoriad yn mynegi cefnogaeth gyffredinol i'n huchelgeisiau a nodir yn y Papur Gwyn. Rydym hefyd wedi ystyried y sylwadau a godwyd wrth baratoi'r Bil a byddwn yn parhau i ymgysylltu â rhanddeiliaid wrth i ni baratoi ar gyfer rhoi ein cynigion ar waith.
- 11.3. Mae'r Asegiad Effaith Integredig drafft wedi cael ei ddiweddarau yn dilyn yr ymgynghoriad. Cyhoeddir penodau 1 ac 8 o'r Asegiad Effaith Integredig wedi'u diweddarau ar wefan Llywodraeth Cymru ac mae'r asegiadau effaith penodol a'r Asegiad Effaith Integredig llawn ar gael ar gais o Etholiadau.elections@llyw.cymru.
- 11.4. Bydd y Bil yn cyflawni ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu i ddiwygio etholiadau llywodraeth leol i leihau'r diffyg democrataidd. Mae'n cefnogi nod Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru fwy cyfartal, bydd yn helpu i wneud democratiaeth a phleidleisio yn fwy hygyrch i bob aelod o gymdeithas ac yn annog cyfranogiad gweithredol mewn bywyd democrataidd yng Nghymru. Bydd ein diwygiadau yn helpu pobl i ddod yn ddinasyddion mwy actif, ymgysylltiol ac wrth wneud hynny gallant gyfrannu at ganlyniadau economaidd-gymdeithasol gwell.
- 11.5. Mae'r asegiadau effaith penodol canlynol wedi'u cwblhau:
- Hawliau Plant
  - Cydraddoldeb
  - Y Gymraeg
  - Asegiad Effaith Economaidd/Rheoleiddiol
  - Cyfiawnder
- 11.6. Rydym hefyd wedi nodi effeithiau tebygol ar breifatrwydd a chefn gwlad a fydd yn cael eu hystyried wrth i ni ddatblygu polisiau ymhellach. Os bydd angen, bydd yr asegiadau effaith perthnasol yn cael eu datblygu ochr yn ochr â'r is-ddeddfwriaeth sy'n deillio o'r Bil.

12. Asesu'r Gystadleuaeth

Prawf hidlo'r gystadleuaeth	
Cwestiwn	Ateb
C1: Yn y farchnad(au) yr effeithir arnynt gan y rheoliad newydd, a oes gan unrhyw gwmni fwy na 10% o gyfran y farchnad?	Nac oes
C2: Yn y farchnad(au) yr effeithir arnynt gan y rheoliad newydd, a oes gan unrhyw gwmni fwy na 20% o gyfran y farchnad?	Nac oes
C3: Yn y farchnad(au) yr effeithir arnynt gan y rheoliad newydd, a oes gan y tri chwmni mwyaf gyda'i gilydd gyfran o'r farchnad o leiaf 50%?	Nac oes
C4: A fyddai costau'r rheoliadau yn effeithio ar rai cwmnïau yn sylweddol fwy nag eraill?	Na fyddai
C5: A yw'r rheoliad yn debygol o effeithio ar strwythur y farchnad, gan newid nifer neu faint cwmnïau?	Nac ydy
C6: A fyddai'r rheoliad yn arwain at gostau sefydlu uwch ar gyfer cyflenwyr newydd neu ddarpar nad oes rhaid i gyflenwyr presennol eu bodloni?	Byddai
C7: A fyddai'r rheoliad yn arwain at gostau parhaus uwch i gyflenwyr newydd neu ddarpar gyflenwyr nad oes rhaid iddynt eu talu?	Na fyddai
C8: A yw'r sector yn cael ei nodweddu gan newid technolegol cyflym?	Nac ydy
C9: A fyddai'r rheoliad yn cyfyngu ar allu cyflenwyr i ddewis pris, ansawdd, ystod neu leoliad eu cynhyrchion?	Na fyddai

- 12.1 Cynhaliwyd asesiad cystadleuaeth a daeth i'r casgliad na fydd y Bil hwn yn cael unrhyw effaith sylweddol ar gystadleuaeth y farchnad.
- 12.2 Gwybodaeth ychwanegol i C6: Mae rhai darpar gyflenwyr sydd â phrofiad yn y maes hwn eisoes ac yn cynnig atebion tebyg ond gwahanol mewn manau eraill yn eu cynnig busnes. Mae'n debygol y byddai'r cwmnïau hyn yn gallu datblygu cynnyrch yn gyflymach, ac felly mae'n debyg am gost is, na chyflenwr nad oedd ganddo arbenigedd tebyg.

13. Adolygu ar ôl gweithredu

- 13.1. Mae Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn darparu'r fframwaith deddfwriaethol i foderneiddio arferion a gweinyddiaeth etholiadol ar gyfer etholiadau Cymreig a chyflawni ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu i ddiwygio etholiadau llywodraeth leol i leihau'r diffyg democrataidd.
- 13.2. Mae ein pecyn diwygio etholiadol yn gyrru ein huchelgais hirdymor i gynyddu cyfranogiad pleidleiswyr a sicrhau bod dinasyddion yn gallu chwarae eu rhan lawn yn ein democratiaeth. Mae ein polisïau yn adeiladu ar yr hyn a gyflawnwyd yn y bumed Senedd pan gafodd yr hawl i bleidleisio ei hestyn i bobl ifanc 16 a 17 mlwydd oed a dinasyddion tramor cymwys yng Nghymru, a'r gwaith i gyflwyno set o ddatblygiadau etholiadol arloesol yn yr etholiadau lleol ym mis Mai 2022 gan brofi ffyrdd o wella cyfranogiad yn y broses etholiadol.
- 13.3. Bydd y Bil yn gweithredu diwygiadau mewn pryd ar gyfer y set nesaf o etholiadau Cymreig arfaethedig yn 2026 a 2027. Roedd diwygiadau eraill a gynigiwyd yn y Papur Gwyn y mae'r Llywodraeth yn bwriadu eu gweithredu yn yr etholiadau hynny drwy is-ddeddfwriaeth (gan gynnwys Gorchymyn Ymddygiad newydd y Senedd) neu gyfryngau gweinyddol.
- 13.4. Bydd y Comisiwn Etholiadol yn parhau i gynnal adolygiadau statudol chwe mis ar ôl etholiadau a byddwn yn ystyried y dystiolaeth o'r adolygiadau hynny wrth ddatblygu ein dull ar ôl gweithredu.
- 13.5. Ar gyfer cofrestru heb gais, bydd cyfnod o ddatblygu a gwerthuso cynlluniau peilot i benderfynu ar y mecanwaith mwyaf priodol ar gyfer gweithredu'r darpariaethau.
- 13.6. Mae ein cynigion peilota yn cynnwys gofyniad i'w gwerthuso fel rhan o'r ddeddfwriaeth a bydd y gwerthusiadau hynny yn ein cynorthwyo wrth weithredu darpariaethau yn y Bil hwn ac asesu eu llwyddiant cyn etholiadau dilynol.
- 13.7. Ar gyfer y Comisiwn, mae gofyniad presennol i lunio adroddiad blynyddol y mae'n rhaid ei osod gerbron y Senedd. Byddai hyn yn cynnwys swyddogaethau newydd y Comisiwn a roddir gan y Bil hwn, hynny yw, yr EMB a'r Panel.
- 13.8. Ar gyfer y plattform gwybodaeth am etholiadau, mae gofyniad bod yn rhaid i'r corff sy'n darparu'r plattform hwnnw (y rhagwelir mai hwn yw'r EMB) gyhoeddi adroddiad o fewn 12 mis i'r bleidlais, a osodir gerbron y Senedd.
- 13.9. Byddwn hefyd yn ceisio cyd-fynd â gwerthuso Bil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) lle bo hynny'n bosibl. Mae'r Bil hwnnw'n

darparu bod yn rhaid i'r Llywydd gyflwyno cynnig cyn gynted ag y bo'n ymarferol, a beth bynnag o fewn chwe mis i gyfarfod cyntaf y Senedd yn dilyn etholiad Mai 2026, a fyddai (os caiff ei gymeradwyo gan y Senedd) yn sefydlu Pwyllgor i gynnal adolygiad o weithrediad ac effaith rhannau o'r Bil hwn.

- 13.10. Rhaid i'r adolygiad hwnnw gynnwys Rhannau 1 a 2 o'r Bil, sef y darpariaethau mewn perthynas â'r Senedd a'i Haelodau, nifer Gweinidogion Cymru, a'r system bleidleisio yn etholiadau cyffredinol y Senedd. Yn ogystal, rhaid i'r cynnig gynnig bod yr adolygiad hefyd yn ymdrin ag i ba raddau y mae elfennau democratiaeth iach yn bresennol yng Nghymru, gan ganiatáu disgresiwn sylweddol i'r Pwyllgor benderfynu ar gwmpas yr adolygiad. Mae'r Bil yn datgan bod yn rhaid i'r Pwyllgor adrodd o fewn 12 mis i gyfarfod cyntaf y Senedd yn dilyn etholiad 2026.
- 13.11. Mae cyfle i elfennau'r adolygiadau hynny o'r Pwyllgor sy'n edrych ar "ddemocratiaeth iach" hefyd ystyried canlyniadau'r Bil.
- 13.12. Bydd Llywodraeth Cymru hefyd yn ystyried canfyddiadau gwaith sy'n cael ei wneud ar hyn o bryd gan Ganolfan Polisi Cyhoeddus Cymru - Diffinio, mesur a monitro iechyd democrataidd yng Nghymru. Bydd hyn yn helpu i lywio'r ffordd yr ydym yn gwerthuso llwyddiant y Bil hwn dros y tymor hwy.
- 13.13. Byddwn yn gweithio gyda rhanddeiliaid i baratoi i weithredu diwygiadau 2026/2027 gan sicrhau bod unrhyw ofynion deddfwriaethol, gweinyddol a digidol ar waith o leiaf chwe mis cyn yr etholiadau hynny yn unol â Chonfensiwn Gould, sy'n golygu y dylid setlo cyfraith etholiadol o leiaf chwe mis cyn yr etholiad y byddai'n effeithio arni. Byddwn yn ceisio barn a chyfranogiad rhanddeiliaid wrth gynllunio pryd a sut i adolygu llwyddiant.
- 13.14. Ar gyfer holl ddarpariaethau'r Bil, bydd Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod asesiadau rheolaidd yn cael eu cynnal o ran sut y mae'r ddeddfwriaeth wedi cael effaith ac yn gweithredu'r bwriad polisi. Bydd pwerau ychwanegol, eu costau a'u manteision yn erbyn y sylfaen a nodir yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn cael eu monitro a bydd swyddogion Llywodraeth Cymru yn rhoi gwybod i Weinidogion am gynnydd ar ôl gweithredu.

Atodiad 1

BIL ETHOLIADAU A CHYRFF ETHOLEDIG (CYMRU)

NODIADAU ESBONIADOL

CYFLWYNIAD

- Mae'r Nodiadau Esboniadol hyn ar gyfer Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) ("y Bil") fel y'i cyflwynwyd i Senedd Cymru ar 2 Hydref 2023. Fe'u lluniwyd gan Is-adran Etholiadau Llywodraeth Cymru er mwyn cynorthwyo'r sawl sy'n darllen y Bil. Dylid darllen y Nodiadau Esboniadol ar y cyd â'r Bil ond nid ydynt yn rhan ohono. Ni fwriedir iddynt fod yn ddisgrifiad cynhwysfawr o'r Bil, a phan na fo angen esboniad na sylw ar adran unigol o'r Bil, nis rhoddir.

TROSOLWG CYFFREDINOL O'R BIL

- Mae'r Bil wedi ei rannu yn 3 Rhan sy'n cynnwys 73 o adrannau, ac Atodlen o fân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol i ddeddfwriaeth arall.

Rhan 1 - Gweinyddu a Chofrestru Etholiadol

- Mae Rhan 1 yn cynnwys darpariaethau ynghylch gweinyddu etholiadol a chofrestru etholiadol mewn cysylltiad ag etholiadau Senedd Cymru ac etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru, ac mae wedi ei rhannu'n 5 pennod.
- Mae Pennod 1 yn ymwneud â chydlynu gwaith gweinyddu etholiadol ar gyfer etholiadau Senedd Cymru, etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru a refferenda datganoledig. Mae'r Bennod yn rhoi swyddogaethau newydd i Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru (y cyfeirir ato fel "y **Comisiwn Ffiniau**" o hyn ymlaen) ac mae'n ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau sefydlu Bwrdd Rheoli Etholiadol i gyflawni'r swyddogaethau.
- Mae Pennod 2 yn gosod dyletswydd ar swyddogion cofrestru etholiadol yng Nghymru i gofrestru personau fel etholwyr llywodraeth leol heb i geisiadau i gofrestru gael eu gwneud, os ydynt yn fodlon bod gan y personau hawlogaeth i fod yn gofrestredig. Mae cofrestru fel etholwr llywodraeth leol yn rhoi hawlogaeth i berson i bleidleisio yn etholiadau Senedd Cymru yn ogystal ag mewn etholiadau llywodraeth leol. Mae'r Bennod hefyd yn darparu ar gyfer gweithdrefn i swyddogion cofrestru etholiadol roi hysbysiad i bobl o'u bwriad

i'w cofrestru fel etholwyr llywodraeth leol ac mae'n gwneud darpariaeth ar gyfer yr amgylchiadau pan nad yw'r ddyletswydd i gofrestru yn gymwys.

6. Mae Pennod 3 yn darparu pŵer i Weinidogion Cymru drwy reoliadau i awdurdodi peilota diwygiadau i'r gyfraith sy'n ymwneud ag etholiadau Senedd Cymru ac etholiadau lleol yng Nghymru. Mae'r Bennod yn gwneud darpariaeth i awdurdodau cyhoeddus sydd â swyddogaethau sy'n ymwneud â gweinyddu etholiadol wneud cynigion i Weinidogion Cymru ar gyfer peilotau etholiadol, yn gwneud darpariaeth ar gyfer gwerthuso cynigion ar gyfer peilotau ac ar gyfer gwerthuso'r peilotau, ac mae'n rhoi pŵer i Weinidogion Cymru drwy reoliadau i wneud newidiadau parhaol i'r gyfraith yn dilyn peilotau.
7. Mae Pennod 4 yn cynnwys darpariaeth ynghylch materion hygrychedd ac amrywiaeth sy'n ymwneud ag etholiadau Senedd Cymru ac etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru. Mae'n cynnwys darpariaeth –
  - sy'n rhoi dyletswyddau ar y Comisiwn Etholiadol i adrodd ar weinyddu etholiadau cyffredin llywodraeth leol yng Nghymru (mae eisoes yn ofynnol gan adran 5 o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000 (y cyfeirir ati fel "DPGER" o hyn ymlaen) i'r Comisiwn adrodd ar etholiadau Senedd Cymru) ac i gynnwys yn ei adroddiadau ar etholiadau Senedd Cymru ac etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru ddisgrifiad o'r camau a gymerwyd gan swyddogion canlyniadau i ddarparu cymorth i bleidleiswyr anabl;
  - sy'n rhoi pŵer i Weinidogion Cymru i roi cyfarwyddydau i awdurdodau lleol (yn lle pŵer i wneud rheoliadau) sy'n pennu gofynion ynghylch yr arolwg o ymgeiswyr mewn etholiadau llywodraeth leol y mae'n ofynnol i awdurdodau lleol ei gynnal gan adran 1 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011;
  - sy'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru drwy reoliadau ddarparu ar gyfer sefydlu a gweithredu plattfform gwybodaeth am etholiadau Cymreig, sy'n gyfleuster electronig (megis gwefan neu gymhwysiad meddalwedd) er mwyn darparu gwybodaeth gyfredol sy'n ymwneud â'r etholiadau i bleidleiswyr yn etholiadau Senedd Cymru ac mewn etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru;
  - sy'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru wneud trefniadau ar gyfer darparu gwasanaethau i hybu amrywiaeth ymhlith y rhai sy'n ceisio cael eu hethol yn Aelodau o'r Senedd neu'n gynghorwyr mewn llywodraeth leol yng Nghymru;
  - ar gyfer cynlluniau cymorth ariannol i hybu amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swydd etholedig yn Senedd Cymru neu mewn llywodraeth leol yng Nghymru;
  - sy'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ddyroddi canllawiau sydd wedi eu hanelu at annog pleidiau gwleidyddol cofrestredig i gasglu a chyhoeddi gwybodaeth am amrywiaeth ynghylch eu

hymgeiswyr ar gyfer etholiadau'r Senedd ac i bleidiau o'r fath ddatblygu a chyhoeddi strategaethau sydd wedi eu hanelu at hybu amrywiaeth ymhlith ymgeiswyr ar gyfer pob etholiad Cymreig.

8. Mae Pennod 5 yn gwneud darpariaeth ynghylch rheoleiddio treuliau yr eir iddynt mewn ymgyrchoedd etholiad yn etholiadau Senedd Cymru ac mewn etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys darpariaeth –
- ynghylch trin gwariant ymgyrchu tybiannol (defnydd o eiddo etc. a ddarperir yn ddi-dâl neu am bris sy'n is na'r gwerth ar y farchnad);
  - sy'n darparu ar gyfer cod ymarfer ar dreuliau etholiad;
  - sy'n awdurdodi talu treuliau drwy bersonau heblaw asiantiaid etholiad;
  - ar gyfer cyfyngiadau ar ba drydydd partion a gaiff fynd i wariant a reolir;
  - ar gyfer cod ymarfer ar wariant a reolir mewn ymgyrch etholiad.

Rhan 2 – Cyrff Etholedig a'u Haelodau

9. Mae Rhan 2 o'r Bil yn gwneud darpariaeth ynghylch adolygiadau o ffiniau a threfniadau etholiadol awdurdodau lleol, cydnabyddiaeth ariannol aelodau awdurdodau lleol, anghymhwyso rhag aelodaeth o Senedd Cymru ac awdurdodau lleol a'r drosedd o ddylanwad amhriodol. Mae'r Rhan wedi ei rhannu'n 4 pennod.
10. Mae Pennod 1 yn diwygio Rhan 3 o Ddeddf Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru etc. 2013 (y cyfeirir ati fel "**Deddf 2013**" o hyn ymlaen), sy'n gwneud darpariaeth ynghylch adolygiadau o ffiniau a threfniadau etholiadol cynghorau siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau yng Nghymru. Mae'r bennod –
- yn newid yr ystyriaethau sy'n gymwys i adolygiadau sy'n ymwneud â siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau a'r cyfnodau adolygu cymwys;
  - yn ei gwneud yn glir y caiff adolygiad o ffiniau atfor gynnwys mwy nag un ardal llywodraeth leol;
  - yn gwneud newidiadau i'r gofynion sy'n ymwneud ag ymgynghori ac ystyried sylwadau ar adolygiadau;
  - yn gwneud darpariaeth fel bod Gweinidogion Cymru yn gallu cyfarwyddo oedi adolygiadau etholiadol ac mae'n nodi gofynion ynghylch cyhoeddi gorchmynion adolygu a gwybodaeth gysylltiedig arall.
11. Mae Pennod 2 yn diddymu Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol ac yn rhoi ei swyddogaethau i'r Comisiwn Ffiniau.

12. Mae Pennod 3 yn cynnwys darpariaethau ar gyfer anghymhwyso rhag bod yn Aelod o'r Senedd ac yn gynghorydd cymuned, ac am y drosedd o ddylanwad amhriodol.
13. Mae Pennod 4 yn cynnwys darpariaethau ar gyfer pwyllgor llywodraethu ac archwilio i'r Comisiwn Ffiniau ac yn rhoi pŵer i'r Comisiwn i godi tâl am nwyddau a gwasanaethau y mae'n eu darparu.

Rhan 3 – Darpariaeth Gyffredinol

14. Mae Rhan 3 yn cynnwys darpariaethau sy'n gymwys i'r Bil yn gyffredinol, gan gynnwys darpariaeth ddehongli gyffredinol, pŵer i Weinidogion Cymru wneud darpariaeth ganlyniadol a throsiannol drwy reoliadau a darpariaeth ynghylch dod â'r Bil i rym.

SYLWEBAETH AR YR ADRANNAU

RHAN 1 GWEINYDDU A CHOFRESTRU ETHOLIADOL

PENNOD 1: CYDLYNU GWAITH GWEINYDDU ETHOLIADOL

Adran 1 - Bwrdd Rheoli Etholiadol Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru

15. Mae'r adran hon o'r Bil yn mewnosod Rhan 2A yn Neddf Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru etc. 2013 ("Deddf 2013") (fel y'i hailenwir gan Fil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau)), sy'n cynnwys adrannau newydd 20A i 20I. Mae'r Rhan hon yn disgrifio swyddogaeth gyffredinol y Comisiwn Ffiniau o gydlynu'r gwaith o weinyddu etholiadau'r Senedd ac etholiadau lleol yng Nghymru, ynghyd ag unrhyw refferenda datganoledig yng Nghymru. Mae'r Rhan hefyd yn nodi'r trefniadau i sefydlu'r Bwrdd.

Adran 20A - Swyddogaethau gweinyddu etholiadol

16. Mae adran 20A yn disgrifio'n fwy manwl swyddogaeth gyffredinol y Comisiwn Ffiniau o gydlynu'r gwaith o weinyddu etholiadau a refferenda Cymreig. Mae is-adrannau (2) a (3) yn cadarnhau bod y swyddogaeth yn cynnwys—
  - (i) cynorthwyo swyddogion canlyniadau, awdurdodau lleol a phersonau eraill i gyflawni eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau a refferenda Cymreig;
  - (ii) hybu arferion gorau mewn etholiadau a refferenda Cymreig, er enghraifft drwy ddarparu gwybodaeth, cyngor neu hyfforddiant i'r rhai sy'n ymwneud â gweinyddu'r etholiadau; a
  - (iii) darparu gwybodaeth, cyngor neu gymorth arall i Weinidogion Cymru ynghylch gweinyddu etholiadau a refferenda Cymreig.

Adran 20B - Cyfarwyddiadau i swyddogion canlyniadau

17. Mae adran 20B yn darparu pŵer i'r Comisiwn Ffiniau i ddyroddi cyfarwyddydau ysgrifenedig i swyddogion canlyniadau ynghylch cyflawni eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau a refferenda Cymreig. Enghraifft o gyfarwyddydau y gellid eu dyroddi allai fod cyfarwyddydau i sefydlu dyddiad cyson ledled Cymru ar gyfer dosbarthu papurau pleidleisio drwy'r post.
18. Nid oes rhaid dilyn cyfarwyddydau a ddyroddir gan y Comisiwn Ffiniau o dan yr adran hon os ydynt yn anghyson ag unrhyw ddyletswydd gyfreithiol a osodir ar y swyddog, neu'n ymwneud â swyddogaeth y swyddog sy'n ymwneud â phôl cyfun.

Adran 20C - Cyfarwyddiadau i swyddogion cofrestru etholiadol

19. Mae'r adran hon yn darparu pŵer i'r Comisiwn Ffiniau i ddyroddi cyfarwyddydau ysgrifenedig i swyddogion cofrestru etholiadol ynghylch cyflawni eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau a refferenda Cymreig. Fel yn achos cyfarwyddydau a ddyroddir i swyddogion canlyniadau, nid oes rhaid dilyn cyfarwyddyd a ddyroddir gan y Comisiwn Ffiniau o dan yr adran hon os yw'n anghyson ag unrhyw ddyletswydd gyfreithiol a osodir ar y swyddog cofrestru etholiadol.

Adran 20D - Ymgynghori â'r Comisiwn Etholiadol

20. Rhaid ymgynghori â'r Comisiwn Etholiadol cyn rhoi unrhyw gyfarwyddyd o dan adrannau 20B neu 20C.

Adran 20E - Y Bwrdd Rheoli Etholiadol

21. Mae adran 20E yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau sefydlu'r Bwrdd Rheoli Etholiadol ("y BRhE"), a fydd yn gwbl gyfrifol am gyflawni swyddogaeth gweinyddu etholiadol y Comisiwn Ffiniau.
22. Wrth ymgymryd â'i waith, caiff y BRhE hefyd ddefnyddio pŵer y Comisiwn Ffiniau yn adran 12 o Ddeddf 2013 sy'n caniatáu iddo wneud pethau sy'n ategol i'r gwaith o arfer ei swyddogaethau eraill (ac eithrio benthyca arian, caffael eiddo heb gydsyniad Gweinidogion Cymru neu ffurfio cwmnïau).

Adran 20F - Aelodaeth o'r Bwrdd

23. Mae adran 20F yn nodi pwy fydd yn aelod o'r BRhE. Yn gryno, rhaid i'r BRhE gynnwys -
  - (i) Cadeirydd, y mae rhaid iddo fod yn Gomisiynydd a benodwyd o dan adran 4 o Ddeddf 2013 ac sydd â phrofiad blaenorol o fod yn swyddog canlyniadau neu'n swyddog cofrestru etholiadol. Bydd Gweinidogion Cymru yn penderfynu ar ei delerau a'i amodau;

- (ii) un Comisiynydd arall a benodwyd o dan adran 4 o Ddeddf 2013, y bydd Gweinidogion Cymru hefyd yn penderfynu ar ei delerau a'i amodau;
- (iii) o leiaf bedwar aelod arall, y mae rhaid iddynt fod yn swyddogion etholiadau presennol neu'n gyn-swyddogion etholiadau (fel y'u diffinnir gan adran 20F(9)).

24. Mae is-adran (4) yn ei gwneud yn ofynnol i'r BRhE ddewis un o'r aelodau hyn sy'n swyddogion etholiadau presennol neu'n gyn-swyddogion etholiadau i fod yn ddirprwy gadeirydd y BRhE. Mae is-adran (8) yn nodi'r personau na chaniateir iddynt fod yn aelod o'r BRhE, a benodir o dan is-adran (1)(c).

Adran 20G - Deiliadaeth

25. Mae adran 20G yn darparu bod aelodau'r Bwrdd Rheoli Etholiadol yn dal swydd ac yn ymadael â swydd yn unol â thelerau ac amodau eu penodiad, fel y'u penderfynir o dan adran 20F.

Adran 20H - Trafodion y Bwrdd

26. Mae adran 20H yn galluogi'r BRhE i benderfynu ar ei weithdrefn ei hun, gan gynnwys isafswm nifer yr aelodau y mae rhaid iddynt fod yn bresennol er mwyn gwneud penderfyniadau. Mae is-adran (1) yn cadarnhau bod pleidleisiau pob aelod yn gyfwerth â phleidleisiau'r aelodau eraill, ond y bydd gan y Cadeirydd (neu ei ddirprwy yn absenoldeb y Cadeirydd) bleidlais fwrw os bydd y bleidlais yn gyfartal. Hefyd, mae is-adran (3) yn cadarnhau dilysrwydd trafodion neu weithredoedd y BRhE os oes diffyg yn aelodaeth y BRhE.

27. Mae is-adran (4) yn galluogi'r Cadeirydd neu'r dirprwy Gadeirydd i wahodd pobl eraill i gyfarfodydd y BRhE i ddarparu cyngor neu i gynorthwyo gyda gwaith y Bwrdd, ar yr amod bod yr holl aelodau'n cytuno. Gall hyn gynnwys, er enghraifft, gynrychiolwyr y Comisiwn Etholiadol, Cymdeithas y Gweinyddwyr Etholiadol, Rheolwyr Gwasanaethau Etholiadol, a chynrychiolwyr Llywodraeth y DU a/neu Lywodraeth Cymru. Mae hyn er mwyn sicrhau bod gan y BRhE ddigon o hyblygrwydd i geisio'r arbenigedd a'r cymorth sy'n angenrheidiol wrth gyflawni ei swyddogaethau. Ni fyddai unrhyw fynychwyr o'r fath yn rhan o'r aelodaeth ffurfiol ac ni fyddent yn gyfrifol am ddyroddi'r cyfarwyddydau ffurfiol.

Adran 20I - Dehongli

28. Mae adran 20I yn diffinio geiriau a thermau penodol a ddefnyddir yn Rhan 2A o Ddeddf 2013 (fel y'i mewnosodir gan adran 1(2)).

Adran 2 - Mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol

29. Mae'r adran hon yn cyflwyno'r mân ddiwygiadau a'r diwygiadau canlyniadol a nodir yn Rhan 1 o Atodlen 1 i'r Bil, sy'n gwneud newidiadau i Ddeddf 2013 sy'n ymwneud â Phennod 1 o'r Bil.
30. Mae paragraff 1(4) yn rhoi is-adrannau newydd (1A), (1B) ac (1C) yn lle adran 14(1) o Ddeddf 2013, sy'n ymdrin â chyfarwyddydau a roddir i'r Comisiwn Ffiniau gan Weinidogion Cymru.
31. Mae is-adran (1A) yn caniatáu i Weinidogion Cymru ddyroddi cyfarwyddydau i'r Comisiwn Ffiniau mewn perthynas â swyddogaethau'r Comisiwn Ffiniau, ac eithrio mewn perthynas â'i swyddogaethau o dan Ran 2A o Ddeddf 2013 sy'n ymwneud â chydlynu gwaith gweinyddu etholiadol, neu ei swyddogaethau o dan Ran 3A o Ddeddf 2013 sy'n ymwneud â ffiniau etholaethau'r Senedd.
32. Mae is-adran (1B) yn nodi bod rhaid i'r Comisiwn Ffiniau gydymffurfio â chyfarwyddyd a roddir iddo gan Weinidogion Cymru o dan Ddeddf 2013, ac mae is-adran (1C) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gyhoeddi pob cyfarwyddyd y maent yn ei roi i'r Comisiwn Ffiniau neu i brif gyngor o dan Ddeddf 2013 ("prif gyngor" yw cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru).

PENNOD 2: COFRESTRU ETHOLIADOL HEB GEISIADAU

Adran 3 - Dyletswydd i gofrestru etholwyr llywodraeth leol

33. Mae is-adran (1) yn hepgor adran 18 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, sy'n cynnwys darpariaeth ynghylch cofrestru etholwyr llywodraeth leol heb gais, nad yw wedi ei dwyn i rym.
34. Mae is-adran (2) yn mewnosod adran newydd (9ZA) yn Neddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 (y cyfeirir ati fel "**Deddf 1983**" o hyn ymlaen). Bydd adran 9ZA yn ei gwneud yn ofynnol i bob swyddog cofrestru etholiadol yng Nghymru ychwanegu etholwyr cymwys at y gofrestr llywodraeth leol yng Nghymru pan fo'r swyddog cofrestru etholiadol wedi ei fodloni bod gan y person hawlogaeth i fod yn gofrestredig. Defnyddir cofrestr llywodraeth leol yng Nghymru ar gyfer etholiadau sy'n ethol cynghorwyr i siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau yng Nghymru ynghyd ag etholiadau i fod yn Aelod o Senedd Cymru. Bydd angen i swyddogion cofrestru etholiadol wirhau hunaniaeth y person a'r amgylchiadau sy'n ymwneud â'i gymhwystra er mwyn bod yn fodlon; a bydd angen i swyddogion cofrestru etholiadol hysbysu personau y maent yn bwriadu eu cofrestru cyn iddynt wneud hynny. Ni fydd angen i'r etholwr wneud cais drwy'r system bresennol os oes dyletswydd ar y swyddog cofrestru etholiadol i'w gofrestru.

35. Mae adran 9ZA(3) yn ei gwneud yn ofynnol i swyddogion cofrestru etholiadol hysbysu personau y maent wedi eu bodloni eu bod yn gymwys i'w cofrestru cyn iddynt gael eu cofrestru. Rhaid i'r hysbysiad fod yn ysgrifenedig gan roi gwybod i'r person am y canlynol –
- i. dyletswydd y swyddog cofrestru etholiadol i gofrestru'r person ar ôl diwedd y cyfnod hysbysu,
  - ii. yr eithriadau i ddyletswydd y swyddog cofrestru etholiadol i gofrestru'r person;
  - iii. hawl yr etholwr i ofyn am gael ei eithrio o'r gofrestr olygedig o etholwyr llywodraeth leol (os gwneir darpariaeth ar gyfer cofrestr olygedig mewn rheoliadau o dan adran 53 o Ddeddf 1983);
  - iv. hawl yr etholwr i wneud cais i gofrestru'n ddiennw; a
  - v. y mathau o etholiadau y bydd gan y person hawlogaeth i bleidleisio ynddynt ac na fydd ganddo hawlogaeth i bleidleisio ynddynt o ganlyniad i gael ei gofrestru heb gais (byddai gan y person hawlogaeth i bleidleisio yn etholiadau Senedd Cymru ac mewn etholiadau ar gyfer cynghorwyr mewn siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau yng Nghymru, ond ni fyddai'n rhoi hawlogaeth iddo i bleidleisio mewn etholiad i fod yn aelod o Dŷ'r Cyffredin yn Senedd y DU – byddai angen gwneud cais i gofrestru yn yr achos hwnnw).
36. Y cyfnod hysbysu yw 45 o ddiwrnodau (is-adran (4) o adran 9ZA) ac mae hyn yn rhoi amser i berson sy'n cael hysbysiad i ymateb iddo ag unrhyw bryderon neu wrthwynebiadau cyn i ddyletswydd y swyddog cofrestru etholiadol i gofrestru gymryd effaith ar ddiwedd y cyfnod.
37. Mae is-adran (5) o adran 9ZA yn ei gwneud yn ofynnol i swyddog cofrestru etholiadol gofrestru'r person ar ddiwedd y cyfnod hysbysu o 45 o ddiwrnodau oni bai –
- i. bod y person wedi hysbysu'r swyddog cofrestru etholiadol nad yw'n dymuno cael ei gofrestru (paragraff (a));
  - ii. nad yw'r swyddog cofrestru etholiadol wedi ei fodloni mwyach fod gan y person hawlogaeth i fod yn gofrestredig (paragraff (b)); neu
  - iii. bod y person yn dymuno gwneud cais i gofrestru'n ddiennw neu ei fod wedi gwneud cais o'r fath (paragraff (c)).
38. Pan fo'r person yn gwrthwynebu cael ei gofrestru heb gais, bydd yn ofynnol i'r swyddog cofrestru etholiadol roi terfyn ar y broses gofrestru awtomatig ac, yn lle hynny, ddilyn y broses yn adran 9E o Ddeddf 1983, sy'n ei gwneud yn ofynnol i swyddog cofrestru etholiadol wahodd person i wneud cais i gofrestru os oes gan y swyddog cofrestru etholiadol, mewn perthynas â pherson anghofrestredig y mae'r swyddog cofrestru etholiadol yn gwybod ei enw a'i gyfeiriad, reswm dros gredu bod gan y person hawlogaeth i fod yn gofrestredig. Mae adran 9ZA(6) yn darparu pŵer i Weinidogion Cymru i

wneud darpariaeth mewn rheoliadau ynghylch gofynion hysbysiadau i berson y mae'r swyddog cofrestru etholiadol yn ystyried ei gofrestru o dan yr adran, gan gynnwys darpariaeth ynghylch ffurf yr hysbysiad a sut ac i bwy y caniateir iddo gael ei ddarparu.

39. Mae is-adrannau (8) a (9) yn ei gwneud yn ofynnol i'r rheoliadau o dan is-adran (6) gael eu gwneud drwy offeryn statudol ac yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad negyddol yn y Senedd.

Adran 4 - Darpariaeth sy'n gysylltiedig â'r ddyletswydd i gofrestru etholwyr llywodraeth leol cymwys

40. Mae is-adran (3) yn diwygio adran 9E o Ddeddf 1983 i wneud darpariaeth ynghylch y berthynas rhwng dyletswyddau presennol swyddogion cofrestru etholiadol o dan adran 9E mewn cysylltiad â gwahoddiadau i wneud cais i gofrestru a'r ddyletswydd newydd i gofrestru heb gais o dan adran 9ZA a fewnosodir gan adran 3. Effaith y diwygiad i adran 9E yw na fydd dyletswydd y swyddog cofrestru etholiadol yn adran 9E(1) yn gymwys tra bo'r broses gofrestru o dan adran 9ZA yn mynd rhagddi.
41. Mae is-adran (4) yn diwygio adran 13A o Ddeddf 1983, sy'n ei gwneud yn ofynnol i swyddogion cofrestru etholiadol ddyroddi hysbysiadau ynghylch newidiadau i'r gofrestr a restrir yn is-adran (1) o'r adran honno. Mae ychwanegu person at y gofrestr o dan adran newydd 9ZA yn cael ei ychwanegu at y rhestr o newidiadau sy'n sbarduno'r ddyletswydd i ddyroddi hysbysiadau. Mae is-adrannau (5) a (6) yn gwneud diwygiadau canlyniadol cysylltiedig i adrannau 13AB a 13B o Ddeddf 1983.
42. Mae is-adrannau (7) a (9) yn diwygio adran 53 o Ddeddf 1983 ac Atodlen 2 iddi. Mae adran 53 o Ddeddf 1983 yn rhoi pŵer i'r Ysgrifennydd Gwladol i wneud rheoliadau ynghylch cofrestru etholiadol o dan y Ddeddf honno, ac mae Atodlen 2 i Ddeddf 1983 yn pennu pethau y gellir eu gwneud mewn rheoliadau o dan adran 53. Trosglwyddwyd pwerau'r Ysgrifennydd Gwladol o dan adran 53 (ac Atodlen 2) i Weinidogion Cymru gan Orchymyn Gweinidogion Cymru (Trosglwyddo Swyddogaethau) 2018 (O.S. 2018/644), i'r graddau y mae'r pwerau'n arferadwy o fewn cymhwysedd deddfwriaethol Senedd Cymru.
43. Mae is-adran (9) yn diwygio Atodlen 2 i Ddeddf 1983 i bennu pethau pellach y gellir eu cynnwys mewn rheoliadau o dan adran 53 o'r Ddeddf honno mewn cysylltiad â'r ddyletswydd newydd i gofrestru o dan adran 9ZA.
44. Mae paragraff 1A o Atodlen 2 yn darparu ar gyfer gwneud rheoliadau sy'n awdurdodi person i ddatgelu gwybodaeth i berson arall, neu sy'n ei gwneud yn ofynnol iddo wneud hynny, at ddiben cynorthwyo swyddog cofrestru mewn perthynas â materion a bennir yn y paragraff. Mae paragraff (a) o is-

- adran (9) yn diwygio paragraff 1A o Atodlen 2, ac yn cael yr effaith o ychwanegu cynorthwyo swyddog cofrestru i benderfynu a yw person yn gymwys i gael ei gynnwys yn y gofrestr at ddiben adran 9ZA, at y rhestr o faterion y gellir gwneud rheoliadau mewn cysylltiad â hwy sy'n awdurdodi neu sy'n ei gwneud yn ofynnol datgelu gwybodaeth.
45. Mae paragraff (b) o is-adran (9) yn ei gwneud yn glir fod rheoliadau o dan adran 53 yn gallu gwneud darpariaeth ynghylch y camau y mae swyddog cofrestru wedi ei awdurdodi i'w cymryd, neu y mae'n ofynnol iddo eu cymryd, at ddiben penderfynu a yw person yn gymwys i gael ei gynnwys yn y gofrestr at ddiben adran 9ZA.
46. Mae is-adran (7) yn diwygio adran 53 i ddarparu na all rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru o dan baragraff 1A(1)(aa) o Atodlen 2 (a fewnosodir gan is-adran (9)(a)) sy'n awdurdodi person i ddatgelu gwybodaeth, neu sy'n ei gwneud yn ofynnol iddo wneud hynny, roi swyddogaethau i awdurdodau a gedwir yn ôl, nac addasu eu swyddogaethau, pe bai cydsyniad un o Weinidogion y Goron, neu ymgynghori ag un o Weinidogion y Goron, yn ofynnol ar gyfer darpariaeth sy'n gwneud peth o'r fath pe bai'r ddarpariaeth wedi ei chynnwys mewn Deddf gan Senedd Cymru.
47. Mae is-adran (8) yn diwygio adran 56 o Ddeddf 1983 i roi hawl i apelio i'r llys sirol yn sgil penderfyniadau o dan adran 9ZA.
48. Mae paragraffau (c) a (d) o is-adran (9) yn ymwneud â'r gofrestr etholiadol olygedig, neu agored. Mae'r darpariaethau hyn yn datgymhwyso'r pwerau i wneud rheoliadau ym mharagraffau 10 a 10B o Atodlen 2 i Ddeddf 1983, gan olygu nad yw Gweinidogion Cymru yn gallu gwneud rheoliadau sy'n caniatáu ar gyfer creu a chyflenwi cofrestr etholiadol llywodraeth leol olygedig, neu agored, o ran Cymru.

PENNOD 3: PEILOTA A DIWYGIO ETHOLIADAU CYMREIG

Adran 5 - Rheoliadau peilot: pwerau

49. Mae adran 5 yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau ("rheoliadau peilot") er mwyn i beilotau etholiadol ddigwydd mewn cysylltiad â'r materion a ganlyn, a nodir yn is-adran (3):
- i. cofrestru etholwyr ar gyfer etholiadau Cymreig, sydd, yn ymarferol, yn golygu cofrestru etholwyr ar y gofrestr llywodraeth leol. Fodd bynnag, ni fydd y peilotau hyn yn gallu effeithio ar hawl sylfaenol person i bleidleisio ac ni allant newid yr etholfraint;
  - ii. pryd, ble a sut y mae pleidleisio'n digwydd, a allai gynnwys trefniadau pleidleisio ymlaen llaw, gorsafoedd pleidleisio gwahanol, pleidleisio'n electronig etc., ymhlith pethau eraill;
  - iii. sut y caiff pleidleisiau eu cyfrif, a allai gynnwys cyfrif electronig;

- iv. cyfathrebu â phleidleiswyr ynghylch etholiadau Cymreig; a
  - v. y prosesau a'r gweithdrefnau cyn pleidleisio, wrth bleidleisio neu ar ôl pleidleisio mewn etholiad Cymreig.
50. Diffinnir "etholiad Cymreig" gan is-adran (8) fel etholiadau'r Senedd, etholiadau prif gynghorau neu etholiadau cyngor tref a chymuned ("etholiadau llywodraeth leol"). Yn ogystal, bydd peilotau hefyd yn gallu cael eu cynnal mewn is-etholiadau llywodraeth leol. Nid yw'r darpariaethau hyn yn gymwys i etholiadau seneddol y DU nac etholiadau Comisiynwyr Heddlu a Throseddu sy'n digwydd yng Nghymru.
51. Mae adran 5(4) hefyd yn caniatáu i beilotau gael eu cynnal mewn cysylltiad â'r newidiadau y mae adrannau 3 a 4 yn eu gwneud i Ddeddf 1983 mewn cysylltiad â chofrestru fel etholwr heb gais. Nid oes angen cydsyniad prif gyngor ar Weinidogion Cymru i gynnal y peilotau hyn, ac nid oes rhaid iddynt gyflwyno cynnig i'r Comisiwn Ffiniau ychwaith.
52. Caiff rheoliadau peilot greu, dileu neu addasu troseddau, ond ni chaniateir iddynt greu nac addasu trosedd sydd, neu a ddaw, yn drosedd y caniateir ei chosbi â chyfnod o garchar sy'n hwy nag un flwyddyn (pan fo'r euogfarn ar ddiad), neu'r "terfyn cymwys", ar euogfarn ddiannod. Ystyr y "terfyn cymwys" ar euogfarn ddiannod yw'r cyfnod hiraf yn y carchar y gall llys ynadon ei roi mewn cysylltiad â throsedd ddiannod (h.y. trosedd na ellir ond ei rhoi ar brawf mewn llys ynadon) neu drosedd neillfordd (h.y. trosedd y gellir ei rhoi ar brawf yn llys yr ynadon neu yn Llys y Goron). Diffinnir y terfyn cymwys gan adran 224(1A) o'r Cod Dedfrydu (y darperir ar ei gyfer gan Ddeddf Dedfrydu 2020) ac ar hyn o bryd mae'n 6 mis o garchar am drosedd ddiannod a 6 mis am drosedd neillfordd. Mae'r cyfeiriad at y Cod "fel y mae'n cael effaith o bryd i'w gilydd" yn caniatáu ar gyfer y posibilrwydd y gall y naill neu'r llall o'r terfynau hyn newid yn y dyfodol. Caiff yr Ysgrifennydd Gwladol ddiwygio'r terfynau drwy reoliadau a wneir o dan baragraff 14A o Atodlen 23 i'r Cod Dedfrydu.

Adran 6 – Rheoliadau peilot: gofynion

53. Mae adran 6 yn nodi'r gofynion a osodir ar Weinidogion Cymru wrth wneud rheoliadau peilot. Mae is-adran (1) yn ei gwneud yn ofynnol i reoliadau peilot ddisgrifio amcan y peilot a phennu'r dyddiad erbyn pryd y mae rhaid i'r Comisiwn Etholiadol lunio ei adroddiad ar weithrediad y rheoliad peilot (gweler adran 18(1)).
54. Mae is-adran (2) yn gwahardd Gweinidogion Cymru rhag gwneud rheoliadau peilot sy'n gymwys i brif gyngor oni bai bod y prif gyngor hwnnw wedi cydsynio i'r peilot, neu fod Gweinidogion Cymru wedi rhoi sylw i unrhyw argymhellion a wnaed gan y Comisiwn Ffiniau. Fodd bynnag, nid yw'r gwaharddiad hwn yn gymwys i unrhyw reoliadau peilot a wneir yn

y 12 mis ar ôl i'r Bil gael y Cydsyniad Brenhinol pan fo'r rheoliadau at ddiben profi'r trefniadau sy'n ymwneud â chofrestru etholiadol heb gais.

Adran 7 – Rheoliadau peilot: y weithdrefn

55. Yn gyffredinol, pan fydd rheoliadau peilot yn cael eu gwneud, byddant yn ddarostyngedig i'r weithdrefn penderfyniad negyddol yn y Senedd. Fodd bynnag, bydd rheoliadau peilot sy'n treialu'r system y mae adran 3 yn darparu ar ei chyfer; sy'n cael eu gwneud heb gydsyniad y prif gyngor a fydd yn gweithredu'r peilot; neu sy'n cynnwys darpariaeth sy'n creu trosedd neu'n ehangu cwmpas trosedd, yn ddarostyngedig i weithdrefn penderfyniad cadarnhaol y Senedd. Bydd hefyd yn ofynnol i Weinidogion Cymru osod datganiad gerbron y Senedd sy'n egluro pam y maent yn cynnig peilota gweithgaredd o'r fath heb gydsyniad y prif gyngor angenrheidiol.

Adran 8 – Cynigion ar gyfer peilotau a wneir gan Weinidogion Cymru

56. Mae adran 8 yn nodi'r weithdrefn y mae rhaid i Weinidogion Cymru ei dilyn wrth gynnig cynllun peilot. Mae is-adran (1) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r swyddogion canlyniadau ar gyfer yr ardaloedd y byddai'r cynnig yn gymwys ynddynt ynghylch eu cynnig ar gyfer cynllun peilot. Rhaid iddynt wedyn gyflwyno'r cynnig i'r Comisiwn Ffiniau i'w ystyried. Bydd swyddogaeth y Comisiwn Ffiniau o ystyried cynigion ar gyfer peilotau etholiadol, a'r holl swyddogaethau eraill mewn perthynas â pheilotau etholiadol, yn cael eu cyflawni gan ei Fwrdd Rheoli Etholiadol yn unol ag adran 20E o Ddeddf 2013 (fel y'i mewnosodir gan adran 1 o'r Bil hwn). Cyn gwneud unrhyw reoliadau peilot, rhaid i Weinidogion Cymru roi sylw i'r adroddiad a lunnir gan y BRhE ar y cynnig.

Adran 9 – Cynigion ar gyfer peilotau a wneir gan brif gynghorau

57. Mae adran 9 yn galluogi prif gynghorau i gynnig cynllun peilot. Mae prif gynghorau wedi eu cyfyngu i wneud cynigion ar gyfer peilotau mewn cysylltiad â gweithgareddau sydd i'w treialu mewn etholiadau cyffredin llywodraeth leol ac is-etholiadau llywodraeth leol. Mae is-adran 2 yn ei gwneud yn ofynnol i'r cyngor ymgynghori â Gweinidogion Cymru am ei gynnig cyn ei gyflwyno i'r BRhE i'w ystyried. Cyn gofyn i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau peilot ar sail ei gynnig, rhaid i'r cyngor roi sylw i'r adroddiad a lunnir gan y BRhE, a rhaid i'r adroddiad gael ei gyflwyno i Weinidogion Cymru ynghyd â'r cais i wneud rheoliadau peilot.

Adran 10 – Cynigion ar gyfer peilotau a wneir ar y cyd gan y Comisiwn Etholiadol a phrif gynghorau

58. Mae adran 10 yn galluogi'r Comisiwn Etholiadol i wneud cynigion ar y cyd â phrif gynghorau mewn cysylltiad â gweithgareddau sydd i'w treialu mewn etholiadau cyffredin llywodraeth leol ac is-etholiadau llywodraeth leol. Bydd y cynigion hyn yn ddarostyngedig i'r un gofynion gweithdrefnol â chynigion a wneir gan brif gynghorau.

Adran 11 – Cynigion ar gyfer peilotau a wneir gan swyddogion cofrestru etholiadol

59. Yn unol ag adran 11, caiff swyddogion cofrestru etholiadol wneud cynigion ar gyfer peilotau. Mae'r pŵer hwn, fodd bynnag, wedi ei gyfyngu i beilota gweithgareddau sy'n ymwneud â chofrestru etholwyr. Mae'r broses y mae'n ofynnol i'r swyddogion cofrestru ei dilyn yr un fath â'r broses sydd i'w dilyn gan brif gynghorau.

Adran 12 – Cynigion ar y cyd ar gyfer peilotau

60. Mae adran 12 yn galluogi prif gyngor, y Comisiwn Etholiadol a swyddog cofrestru etholiadol i wneud cynnig ar y cyd i Weinidogion Cymru ar gyfer peilot. Os yw'r Comisiwn Etholiadol yn gwneud y cynnig, rhaid iddo wneud hynny ar y cyd ag un neu ragor o brif gynghorau ond caiff hefyd wneud y cynnig ar y cyd â swyddog cofrestru etholiadol.

Adran 13 – Argymhellion y Comisiwn Etholiadol

61. Mae adran 13 yn galluogi'r Comisiwn Etholiadol i argymhell cynigion ar gyfer peilot i brif gyngor neu i swyddog cofrestru etholiadol.

Adran 14 – Gwerthuso cynigion ar gyfer peilot

62. Mae adran 14 yn nodi'r hyn y mae'n ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau ei wneud wrth werthuso cynigion ar gyfer peilot ac wrth lunio ei adroddiad. Rhaid i'r Comisiwn Ffiniau edrych ar amcanion y peilot a'i ddymunoldeb, hynny yw, pa un a allai'r peilot fod o fudd i'r pleidleisiwr neu'r gweinyddwyr etholiadol. Mae hefyd yn ofynnol iddo ystyried costau tebygol y peilot arfaethedig a'i ddichonoldeb. Gall Gweinidogion Cymru wneud rheoliadau o dan is-adran (3) sy'n nodi unrhyw feini prawf penodol y maent yn credu eu bod yn berthnasol wrth werthuso'r cynigion ar gyfer peilot, a rhaid i'r Comisiwn Ffiniau roi sylw i ffactorau o'r fath wrth asesu'r cynnig a llunio ei adroddiad. Rhaid i unrhyw un sy'n cyflwyno cynnig ar gyfer peilot i'r Comisiwn Ffiniau ddarparu unrhyw wybodaeth ychwanegol y mae'r Comisiwn Ffiniau yn gofyn amdani a fydd yn caniatáu i'r cynnig gael ei ystyried yn llawn ac i'r adroddiad gael ei lunio'n gywir. Mae'n ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau anfon copi o'r adroddiad y mae'n ei lunio at bwy bynnag a gyflwynodd y cynnig heb fod yn hwyrach na 6 wythnos ar ôl i'r cynnig gael ei gyflwyno.

Adran 15 – Fforymau peilotau etholiadau Cymreig

63. Mae adran 15 yn nodi'r cymorth y bydd y Comisiwn Ffiniau yn ei ddarparu i'r cyrff sy'n cymryd rhan mewn peilot. Yn y lle cyntaf, mae'n ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau sefydlu fforwm lle y gellir trafod materion sy'n ymwneud â chyflwyno'r peilot yn ymarferol. Rhaid i'r fforwm hwn gynnwys swyddogion canlyniadau'r prif gynghorau sy'n cymryd rhan yn ogystal â

gweinyddwyr etholiadol o'r awdurdodau hynny ac aelodau o'r Comisiwn Ffiniau, ond nid yw ei aelodaeth yn gyfyngedig iddynt hwy.

Adran 16 – Canllawiau ar beilotau

64. Mae adran 16 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau gyhoeddi canllawiau ar gynnal peilot y mae rhaid iddynt gynnwys cyngor ynghylch y trefniadau y mae eu hangen ar gyfer y peilot, yr hyfforddiant staff sy'n ofynnol, yn ogystal â sut i redeg y peilot yn unol â'r rheoliadau peilot.

Adran 17 – Gwerthuso'r rheoliadau peilot

65. Mae adran 17 yn nodi'r trefniadau ar gyfer gwerthuso peilotau wedi iddynt ddiwydd. Bydd y gwerthusiad hwn yn cael ei gynnal gan y Comisiwn Etholiadol, y mae rhaid iddo werthuso pa mor llwyddiannus yw'r peilot wrth gyflawni ei amcanion, a pha un a ddylid mabwysiadu'r newidiadau a wneir gan reoliadau peilot yn barhaol ai peidio. Rhaid i'r prif gyngor lle y digwyddodd y peilot ddarparu unrhyw gymorth i'r Comisiwn Etholiadol wrth i'r Comisiwn lunio ei adroddiad, a rhaid i'r swyddog canlyniadau perthnasol gyhoeddi'r adroddiad o fewn mis i'w gael, oni bai bod y peilot yn un sy'n dod o fewn cylch gwaith adran 11 yn unig, ac os felly, ar y swyddog cofrestru etholiadol y mae'r ddyletswydd i gyhoeddi adroddiad y Comisiwn Ffiniau.

Adran 18 - Rheoliadau diwygio etholiadol

66. Mae adran 18 yn galluogi Gweinidogion Cymru i gyflwyno newidiadau parhaol sy'n debyg i'r rhai a dreialwyd mewn cynllun peilot, drwy gyfrwng rheoliadau diwygio etholiadol. Mae is-adran (1)(b) yn darparu mai dim ond os yw'r Comisiwn Etholiadol yn argymhell hynny y gellir gwneud rheoliadau o'r fath. Gall rheoliadau diwygio etholiadol gymhwyso'r newid a beilotwyd i unrhyw etholiadau Cymreig, neu i'r cyfan ohonynt.
67. Caiff rheoliadau diwygio etholiadol greu, dileu neu addasu troseddau, ond ni chaniateir iddynt greu nac addasu trosedd sydd, neu a ddaw, yn drosedd y caniateir ei chosbi â chyfnod o garchar sy'n hwy nag un flwyddyn (pan fo'r euogfarn ar dditiad), neu'r "terfyn cymwys", ar euogfarn ddiannod. Ystyr y "terfyn cymwys" ar euogfarn ddiannod yw'r cyfnod hiraf yn y carchar y gall llys ynadon ei roi mewn cysylltiad â throsedd ddiannod (h.y. trosedd na ellir ond ei rhoi ar brawf mewn llys ynadon) neu drosedd neillffordd (h.y. trosedd y gellir ei rhoi ar brawf yn llys yr ynadon neu yn Llys y Goron). Diffinnir y terfyn cymwys gan adran 224(1A) o'r Cod Dedfrydu (y darperir ar ei gyfer gan Ddeddf Dedfrydu 2020) ac ar hyn o bryd mae'n 6 mis o garchar am drosedd ddiannod a 6 mis am drosedd neillffordd. Mae'r cyfeiriad at y Cod "fel y mae'n cael effaith o bryd i'w gilydd" yn caniatáu ar gyfer y posibilrwydd y gall y naill neu'r llall o'r terfynau hyn newid yn y dyfodol. Caiff yr Ysgrifennydd Gwladol ddiwygio'r terfynau drwy reoliadau a wneir o dan baragraff 14A o Atodlen 23 i'r Cod Dedfrydu.

Adran 19 - Rheoliadau diwygio etholiadol: y weithdrefn

68. Mae adran 19 yn nodi pa un o weithdrefnau'r Senedd y mae rhaid ei dilyn wrth wneud rheoliadau diwygio etholiadol. Mae'n darparu ar gyfer cymryd camau craffu ychwanegol a champau craffu manylach sy'n cynnwys ei gwneud yn ofynnol i Bwyllgor o'r Senedd ystyried y rheoliadau a'u goblygiadau. Bydd y Senedd hefyd yn cael mwy o amser i ystyried y rheoliadau a'u goblygiadau, a phan osodir y rheoliadau, mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru hefyd osod copi o werthusiad y Comisiwn Etholiadol o'r rheoliadau peilot cysylltiedig.
69. Pan fo Gweinidogion Cymru wedi penderfynu peidio â derbyn argymhelliad pwyllgor i wneud newidiadau o sylwedd i reoliadau drafft, naill ai'n gyfan gwbl neu'n rhannol, neu'n gwneud newidiadau o sylwedd i'r rheoliadau drafft sy'n sylweddol wahanol i'r rhai sydd wedi eu hargymell gan bwyllgor, rhaid iddynt osod datganiad gerbron y Senedd sy'n nodi'r rhesymau dros y penderfyniad hwn.

Adran 20 - Cyhoeddi

70. Mae Pennod 3 o Ran 1 yn cynnwys nifer o ddarpariaethau sy'n ei gwneud yn ofynnol cyhoeddi dogfennau (gweler, er enghraifft, adran 15(7)). Mae adran 20 yn ei gwneud yn ofynnol i'r dogfennau hynny gael eu cyhoeddi'n electronig, yn ychwanegol at unrhyw fodd arall y mae'r person sydd o dan y ddyletswydd i gyhoeddi yn ystyried ei fod yn briodol.

Adran 21 - Rheoliadau: darpariaeth ategol

71. Mae adran 21 yn darparu y caiff rheoliadau peilot a rheoliadau diwygio etholiadol a wneir o dan Bennod 3 o Ran 1 o'r Bil gynnwys darpariaeth ategol, gan gynnwys darpariaeth ganlyniadol, darpariaeth atodol, darpariaeth ddeilliadol, darpariaeth drosiannol, neu ddarpariaeth arbed. Caiff y rheoliadau addasu deddfiadau (pa bryd bynnag y'u gwneir) a chânt wneud darpariaeth wahanol at ddibenion gwahanol neu ar gyfer ardaloedd gwahanol.

Adran 22 - Dehongli'r Bennod hon

72. Mae adran 22 yn diffinio geiriau a thermau penodol a ddefnyddir ym Mhennod 3 o Ran 1 o'r Bil.

Adran 23 - Diwygiadau canlyniadol

73. Mae'r adran hon yn cyflwyno Rhan 2 o Atodlen 1, sy'n gwneud mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol sy'n ganlyniadol ar adrannau 5 i 23 o'r Bil.

PENNOD 4: HYGRCHEDD AC AMRYWIAETH: ETHOLIADAU CYMREIG

Adran 24 - Adroddiadau gan y Comisiwn Etholiadol

74. Mae adran 24 yn mewnosod adran 5A yn DPGER. Mae dyletswydd ar y Comisiwn Etholiadol o dan adran 5 o Ddeddf 2000 i lunio adroddiad ar weinyddiaeth pob un o etholiadau'r Senedd. Mae adran 5A(1) o DPGER fel y'i mewnosodir gan adran 24 yn creu dyletswydd i'r Comisiwn Etholiadol lunio a chyhoeddi adroddiad ar etholiadau cyffredin ar gyfer siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau yng Nghymru.
75. Mae is-adrannau (2) a (3) o adran 5A yn gosod dyletswydd ar y Comisiwn Etholiadol i gynnwys yn ei adroddiadau yn dilyn etholiadau'r Senedd ac etholiadau llywodraeth leol ddisgrifiad o'r camau y mae swyddogion canlyniadau wedi eu cymryd i gynorthwyo pobl anabl i bleidleisio yn yr etholiadau hynny.
76. Mae is-adran (4) o adran 5A yn diffinio "disability" at ddibenion is-adran (3), mewn perthynas â gwneud rhywbeth, fel ei fod yn cynnwys anallu tymor byr i'w wneud. Mae hyn yr un fath â'r diffiniad o "disability" yn adran 202 o Ddeddf 1983 (sef y Ddeddf y gwneir y rheolau odani ar gyfer cynnal etholiadau llywodraeth leol) a'r diffiniad o "disability" yn erthygl 2(1) o Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007 (O.S. 2007/236) (sy'n cynnwys y rheolau ar gyfer cynnal etholiadau Senedd Cymru).
77. Mae is-adran (4) o adran 5A hefyd yn diffinio "returning officer" (*swyddog canlyniadau*) at ddiben y dyletswydd yn is-adran (3) i adrodd ar gamau a gymerwyd gan swyddogion canlyniadau. Yn achos adroddiadau ar etholiadau'r Senedd, fe'i diffinnir drwy gyfeirio at orchmynion a wneir o dan adran 13 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 (y cyfeirir ati fel "**DLIC 2006**" o hyn ymlaen), sy'n llywodraethu'r modd y cynhelir etholiadau'r Senedd. Yn achos adroddiadau ar etholiadau llywodraeth leol, diffinnir swyddogion canlyniadau fel person a benodir o dan adran 35(1A) o Ddeddf 1983.
78. O dan y trefniadau newydd ar gyfer ethol aelodau i Senedd Cymru a sefydlir gan Ddeddf Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) 2024, ni fydd dim is-etholiadau pan fydd seddi gwag ymhlith aelodaeth Senedd Cymru. Mae adran 25(3) yn gwneud darpariaeth drosiannol fel y bydd adroddiad o dan adran 5A(3) yn ofynnol hefyd ar gyfer is-etholiad yn un o etholaethau'r Senedd cyn i Ddeddf Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) 2024 ddod i rym.

Adran 25 - Arolwg o gynghorwyr ac ymgeiswyr aflwyddiannus mewn etholiadau lleol

79. Mae adran 25 yn diwygio adran 1 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 drwy ddileu'r gofyniad i ffurf yr arolwg a'r cwestiynau gael eu nodi mewn rheoliadau. Yn lle hynny, mae'n galluogi Gweinidogion Cymru i nodi'r rhain

mewn cyfarwyddyd i awdurdodau lleol. Mae is-adran (4) yn mewnosod is-adran 3A ym Mesur 2011 sy'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gyhoeddi unrhyw gyfarwyddyd a roddir o dan adran 1 o Fesur 2011.

80. Yn ychwanegol at y cwestiynau craidd yn yr arolwg, sy'n gymwys i bob awdurdod lleol yng Nghymru, mae'n caniatáu i awdurdodau lleol gynnwys cwestiynau sydd wedi eu hanelu at ganfod effaith unrhyw fentrau lleol a sefydlwyd i wella amrywiaeth ymhlith yr ymgeiswyr sy'n sefyll yn yr etholiad yr ymgymerir â'r arolwg ar ei gyfer.

Adran 26 – Platfform gwybodaeth am etholiadau Cymreig

81. Mae'r darpariaethau yn adran 26 yn ymwneud â sicrhau bod gwybodaeth am etholiadau Cymreig ar gael i helpu pleidleiswyr i gymryd rhan mewn etholiadau Cymreig. Mae is-adran (1) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru drwy reoliadau sefydlu a chynnal platfform gwybodaeth am etholiadau Cymreig sy'n darparu gwybodaeth gyfredol am etholiadau Senedd Cymru ac etholiadau cynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol yng Nghymru. Mae hefyd yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau (ond nid yw'n ofynnol iddynt eu gwneud) ynghylch gwybodaeth a ddylai fod ar gael ar y platfform mewn perthynas ag etholiadau cynghorau cymuned ac etholiadau maerol yng Nghymru.
82. Rhaid i'r rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru o dan yr adran hon hefyd ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gyhoeddi a gosod gerbron y Senedd adroddiad ynghylch sut y maent wedi sefydlu'r platfform a'i gynnal. Rhaid i adroddiad gael ei gyhoeddi heb fod yn hwy na 12 mis ar ôl etholiad cyffredin i'r Senedd ac etholiad cyffredin i brif gyngor.

Adran 27 - Gwasanaethau i hybu amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swydd etholedig

83. Mae is-adran (1) yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi trefniadau yn eu lle ar gyfer darparu gwasanaethau i hybu amrywiaeth yn nodweddion gwarchoddedig ac amgylchiadau economaidd-gymdeithasol personau sy'n ceisio sefyll i gael eu hethol yn aelodau o Senedd Cymru ac o gynghorau siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau yng Nghymru.
84. Diffinnir "nodweddion gwarchoddedig" at y diben hwn yn is-adran (11) fel y nodweddion gwarchoddedig yn adran 4 o Ddeddf Cydraddoldeb 2010, sef –
- i. oed;
  - ii. anabled;
  - iii. ailbennu rhywedd;
  - iv. priodas a phartneriaeth sifil;
  - v. beichiogrwydd a mamolaeth;
  - vi. hil;
  - vii. crefydd neu gred;
  - viii. rhyw; a

- ix. cyfeiriadedd rhywiol.
85. Mae is-adran (2) yn nodi'r materion y mae rhaid i Weinidogion Cymru roi sylw iddynt wrth gyflawni'r ddyletswydd hon. Rhaid i Weinidogion Cymru ystyried a oes grwpiau o bersonau â'r un nodweddion gwarchoddedig sy'n cael eu tangynrychioli ymhlith aelodaeth Senedd Cymru neu gynghorau siroedd, bwrdeistrefi sirol a chymunedau. Mae tangynrychioli i'w ystyried drwy gyfeirio at y boblogaeth a wasanaethir gan y corff sy'n cael ei ystyried (is-adran (3)).
86. Rhaid i Weinidogion Cymru roi sylw hefyd i'r canlynol –
- i. dymunoldeb lleihau'r anghydraddoldeb mewn canlyniadau sy'n deillio o anfantais economaidd-gymdeithasol, a
  - ii. dymunoldeb sicrhau bod gwasanaethau ar gael i bersonau ni waeth a ydynt (neu nad ydynt) yn aelodau o blaid wleidyddol gofrestrdedig.
87. Mae is-adran (4) yn darparu nad yw'n ofynnol i Weinidogion Cymru ddarparu gwasanaethau mewn cysylltiad â phob grŵp o bersonau a dangynrychiolir sydd â'r un nodweddion gwarchoddedig.
88. Mae is-adran (5) yn nodi rhestr hollgynhwysol o'r gwasanaethau y caniateir eu darparu o dan y trefniadau sy'n ofynnol gan yr adran hon. Y gwasanaethau yw gwybodaeth, cyngor, hyfforddiant, coetsio a mentora, profiad gwaith, cyfarpar, a chymorth â thasgau. Mae is-adran (8) yn darparu pŵer i Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau i ychwanegu at y rhestr o wasanaethau a diwygio neu ddileu unrhyw wasanaethau a ychwanegir gan y rheoliadau.
89. Mae is-adran (6) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru sicrhau, mewn unrhyw drefniant a roddir yn ei le o dan y ddyletswydd hon, fod Gweinidogion Cymru wedi eu gwahardd rhag gwneud penderfyniadau mewn achosion penodol ynghylch a yw unigolyn i gael gwasanaeth o dan y trefniadau.

Adran 28 - Cynlluniau cymorth ariannol i hybu amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swydd etholedig

90. Mae is-adran (1) yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddarparu drwy reoliadau ar gyfer cynlluniau cymorth ariannol i gynorthwyo ymgeiswyr sy'n sefyll i gael eu hethol yn aelodau o Senedd Cymru neu o gyngor sir, bwrdeistref sirol neu gymuned yng Nghymru sydd ag amgylchiadau penodedig neu nodweddion penodedig i oresgyn unrhyw rwystrau rhag cymryd rhan yn yr etholiad sy'n gysylltiedig â'r nodweddion neu'r amgylchiadau hynny. Ystyr "penodedig" ac "a bennir" yw wedi ei bennu yn y rheoliadau (gweler is-adran (13)).

91. Mae is-adran (2) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i roi cynllun o gymorth ariannol yn ei le i gynorthwyo ymgeiswyr anabl mewn etholiadau o'r fath i oresgyn unrhyw rwystr rhag cymryd rhan yn yr etholiad sy'n gysylltiedig â'u hanabledd.
92. Mae is-adran (7) yn ei gwneud yn ofynnol nad yw'r cynlluniau cymorth ariannol y darperir ar eu cyfer gan reoliadau o dan yr adran hon yn cael eu gweithredu'n uniongyrchol gan bersonau a eithrir. Mae'r personau a eithrir wedi eu nodi yn adran 30, ac mae'r rhestr o bersonau a eithrir yn cynnwys Gweinidogion Cymru (fel aelodau o Lywodraeth Cymru), Gweinidogion y Goron, awdurdodau lleol ac eraill.

Adran 29 - Personau a eithrir

93. Mae'r adran hon yn rhestru'r personau na chaniateir iddynt weithredu cynllun o gymorth ariannol y darperir ar ei gyfer gan reoliadau o dan adran 28.

Adran 30 - Canllawiau ar gyfer pleidiau gwleidyddol i hybu amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swydd etholedig

94. Mae is-adran (1)(a) yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i annog pleidiau gwleidyddol cofrestredig i gasglu, crynhoi a chyhoeddi gwybodaeth benodedig am amrywiaeth ynghylch eu hymgeiswyr ar gyfer etholiadau'r Senedd. Mae'r termau 'gwybodaeth am amrywiaeth' a 'penodedig' wedi eu diffinio yn is-adran (3) o'r adran hon.
95. Mae is-adran (1)(b) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ddyroddi canllawiau i annog pleidiau gwleidyddol cofrestredig i ddatblygu, cyhoeddi, gweithredu ac adolygu strategaethau i hybu amrywiaeth eu hymgeiswyr ac i gynorthwyo ymgeiswyr i oresgyn rhwystrau sy'n gysylltiedig â nodweddion neu amgylchiadau penodedig. Tra bo'r canllawiau yn is-adran (1)(a) yn ymwneud ag ymgeiswyr ar gyfer etholiadau'r Senedd, mae'r canllawiau a gyhoeddir o dan is-adran (1)(b) yn ymwneud ag ymgeiswyr ar gyfer pob etholiad Cymreig (a ddiffinnir yn is-adran (3)).
96. Mae is-adran (2) yn darparu bod rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi canllawiau o dan yr adran hon; a hynny cyn 1 Mai 2025. Wedi hynny, rhaid i Weinidogion Cymru adolygu'r canllawiau a gyhoeddir o bryd i'w gilydd, gan roi sylw i'r cylch etholiadau sy'n berthnasol i is-adrannau (1)(a) a (b).
97. Mae is-adran (3) yn diffinio termau penodol a ddefnyddir yn yr adran hon.

PENNOD 5: CYLLID YMGYRCHU

Adran 32 - Gwariant tybiannol: ymgeiswyr mewn etholiadau llywodraeth leol

98. Mae adran 32 yn diwygio adran 90C(1A) o Ddeddf 1983 i egluro na ddylid ond ystyried bod gwariant ar ran ymgeisydd mewn etholiad lleol Cymreig yn wariant yr aed iddo gan yr ymgeisydd pan fo'r gwariant wedi ei gyfarwyddo, ei annog neu ei awdurdodi ganddo.

Adran 33 - Gwariant tybiannol a gwariant gan drydydd parti: etholiadau Senedd Cymru

99. Mae adran 33 yn diwygio adrannau 73(1A), 86(1A), a 94(8A) o DPGER, a pharagraff 3(11) o Atodlen 8A iddi, fel bod y darpariaethau diwygiedig mewn perthynas â gwariant tybiannol gan bleidiau gwleidyddol a thrydydd partïon hefyd yn gymwys bellach i gyfnodau ymgyrchu ar gyfer etholiadau Senedd Cymru.

Adran 34 - Codau ymarfer ar dreuliau

100. Mae adran 34(1) yn diwygio paragraff 14A o Atodlen 4A i Ddeddf 1983 sy'n galluogi'r Comisiwn Etholiadol i lunio cod ymarfer sy'n rhoi canllawiau ar dreuliau etholiad ar gyfer ymgeiswyr mewn etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru. Mae'r diwygiad yn egluro y gall y canllawiau ymdrin â chymhwyso'r rheolau mewn perthynas â threuliau yr eir iddynt, gan sicrhau bod y codau ymarfer yn ddigon eang er mwyn cynnwys esboniad o'r rheolau ar bob math o wariant.
101. Mae'r adran hon hefyd yn diwygio adran 156(3)(aa) o DPGER fel nad yw unrhyw weithdrefn gan y Senedd yn gymwys i orchymyn a wneir gan Weinidogion Cymru sy'n dwyn i rym god ymarfer a luniwyd gan y Comisiwn Etholiadol mewn perthynas â threuliau etholiad mewn etholiadau i Senedd Cymru o dan Atodlen 8 i DPGER. Mae'r adran hefyd yn gwneud diwygiadau pellach, mwy cyffredinol i adran 156 i egluro'r gweithdrefnau sy'n gymwys i offerynnau statudol a wneir gan Weinidogion Cymru o dan ddarpariaethau DPGER.

Adran 35 - Personau awdurdodedig nad yw'n ofynnol iddynt dalu drwy asiant etholiad

102. Mae adran 35 yn diwygio adran 73(5)(ca) o Ddeddf 1983, a fewnosodwyd gan Ddeddf Etholiadau 2022, er mwyn galluogi gwneud taliadau ar ran ymgeisydd neu ymgyrch yn ystod ymgyrch etholiad llywodraeth leol yng Nghymru gan berson awdurdodedig heblaw asiant etholiad. Bwriedir i hyn roi eglurder i drydydd partïon sydd wedi eu hawdurdodi gan ymgeisydd neu asiant i'w hyrwyddo, o dan adran 75 o Ddeddf 1983. Mae'r diwygiad yn sicrhau bod trydydd partïon yn gallu mynd i dreuliau awdurdodedig, a thalu amdanynt, o dan adran 75, yn hytrach na bod rhaid talu'r treuliau drwy asiant yr ymgeisydd y maent yn ei hyrwyddo.

Adran 36 - Cyfyngu ar ba drydydd partïon a gaiff fynd i wariant a reolir

103. Mae adran 36 yn cyflwyno cyfyngiad pellach ar drydydd partion a gaiff fynd i wariant a reolir (gan gynnwys gwariant tybiannol a reolir) mewn cysylltiad ag ymgyrch etholiad i'r Senedd. Mae'n gwneud hyn drwy fewnosod adran newydd 89B yn DPGER, sy'n darparu mai dim ond y trydydd partion hynny a fyddai'n dod o fewn y categorïau o drydydd partion a restrir yn adran 88(2) o Ddeddf 2000 sy'n gallu mynd i dreuliau o ran gwariant a reolir uwchlaw trothwy *de minimis* o £700 yn ystod cyfnod rheoleiddiedig datganoledig Cymreig. Mae adran 89B a fewnosodir hefyd yn cynnwys trosedd neillfordd o awdurdodi treuliau yn groes i'r adran, sy'n drosedd y gellir ei chosbi drwy ddirwy.

Adran 37 - Trydydd partion sy'n gallu rhoi hysbysiad

104. Mae adran 37 yn mewnosod adran 88(11) a (12) yn DPGER, er mwyn caniatáu i Weinidogion Cymru ddiwygio'r rhestr o drydydd partion sy'n gallu mynd i wariant a reolir yn ystod cyfnod rheoleiddiedig datganoledig Cymreig. Gellir ychwanegu trydydd partion at y rhestr neu eu dileu ohoni, neu gellir amrywio'r rhestr, ond dim ond pan fo'r Comisiwn Etholiadol yn argymhell hynny y gellir dileu neu amrywio. Effaith adran 37(3) yw y bydd unrhyw orchmynion a wneir gan Weinidogion Cymru o dan adran 88(11) o DPGER yn destun gweithdrefn penderfyniad cadarnhaol y Senedd.

Adran 38 - Cod ymarfer ar reolaethau sy'n ymwneud â thrydydd partion

105. Er mwyn cynorthwyo trydydd partion i ddeall y cyfyngiadau newydd hyn, mae adran 38 yn mewnosod is-adran (1A) yn adran 100A o DPGER, a fewnosodwyd yn DPGER gan Ddeddf 2022. Mae'r is-adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Etholiadol lunio cod ymarfer ar wariant a reolir gan drydydd partion yn ystod cyfnod rheoleiddiedig datganoledig Cymreig. Mae adran 38(4) yn mewnosod adran 100C yn DPGER sy'n nodi'r broses y mae rhaid i'r Comisiwn Etholiadol ei dilyn wrth lunio'r cod ymarfer, sy'n cynnwys ymgynghori â Phwyllgor y Llywydd a'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad (neu'r pwyllgor olynol) yn Senedd Cymru, ac unrhyw bersonau eraill y mae'r Comisiwn Etholiadol yn ystyried eu bod yn briodol. Mae adran 100C hefyd yn nodi'r broses sydd i'w dilyn cyn mabwysiadu unrhyw god a gynigir gan y Comisiwn. Effaith adran 38(5) yw nad yw unrhyw weithdrefn gan y Senedd yn gymwys i orchymyn a wneir o dan adran 100C(8).

Adran 39 - Diwygiadau canlyniadol

106. Mae adran 39 yn cyflwyno Rhan 3 o Atodlen 1, sy'n cynnwys nifer o fân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol i DPGER. Mae'r diwygiadau o sylwedd a wneir i DPGER gan y Ddeddf yn cyfeirio at etholiadau Senedd Cymru, ac effaith y diwygiadau pellach hyn yw sicrhau bod cysondeb yn DPGER drwyddi draw pan fydd yn cyfeirio at yr etholiadau hynny.

RHAN 2 CYRFF ETHOLEDIG A'U HAELODAU

PENNOD 1: TREFNIADAU AR GYFER LLYWODRAETH LEOL

Adran 40 – Ystyriaethau ar gyfer adolygiad o drefniadau etholiadol prif ardal

107. Mae adran 40 yn amnewid adran 30(1) o Ddeddf 2013 ac yn nodi ystyriaethau diwygiedig ar gyfer adolygiad o drefniadau etholiadol prif ardal. Mae'r materion y mae rhaid eu hystyried yn cynnwys dymunoldeb cael cymhareb o etholwyr llywodraeth leol i nifer yr aelodau sydd yr un fath neu mor debyg â phosibl ym mhob ward etholiadol o'r brif ardal; maint, siâp a hygyrchedd daearyddol ward etholiadol; a chynnal cwlwm lleol.

Adran 41 – Y cyfnod adolygu ar gyfer adolygiadau prif ardal

108. Mae adran 41 yn diwygio adran 29 o Ddeddf 2013 drwy newid hyd cylch o adolygiadau o 10 i 12 mlynedd ac ailosod dyddiad dechrau'r cylch nesaf yn 30 Medi 2023. Mae'r diwygiad hefyd yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddiwygio hyd y cylch a'r dyddiad ailosod drwy reoliadau.

Adran 42 – Adolygu ffiniau atfor

109. Mae adran 42 yn diwygio adran 28 o Ddeddf 2013 i egluro bod y Comisiwn Ffiniau yn gallu adolygu ffiniau tanfor mwy nag un ardal awdurdod lleol pan fydd yn cynnal adolygiad o dan adran 28.

Adran 43 - Argymhellion a phenderfyniadau sy'n deillio o adolygiad etholiadol: dyletswydd i roi sylw i sylwadau

110. Mae adran 43 yn diwygio adran 37 o Ddeddf 2013 i egluro na all Gweinidogion Cymru weithredu unrhyw argymhelliad na phenderfynu peidio â chymryd unrhyw gamau nes bod o leiaf chwe wythnos wedi mynd heibio gan ddechrau â'r diwrnod y daw'r argymhellion i law Gweinidogion Cymru. Hefyd, pan fydd Gweinidogion Cymru yn ystyried adroddiad terfynol ar adolygiad o drefniadau etholiadol, rhaid iddynt hefyd roi sylw i unrhyw sylwadau a gyflwynir iddynt yn ystod y cyfnod 'sylwadau' chwe wythnos.
111. Mae'r adran hon hefyd yn gwneud diwygiadau tebyg i adrannau 38 a 39 o Ddeddf 2013 mewn perthynas â'r swyddogaethau a arferir gan y Comisiwn Ffiniau mewn cysylltiad ag adroddiadau ar newidiadau i ffiniau cymuned a swyddogaethau a arferir gan gynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol mewn cysylltiad â threfniadau etholiadol cymuned.

Adran 44 - Enwau wardiau etholiadol

112. Mae adran 44 yn diwygio adran 34(2) o Ddeddf 2013 i'w gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau ystyried y broses o enwi wardiau etholiadol fel rhan o'i weithdrefn ymgynghori ragadolygu.
113. Mae hefyd yn mewnosod adran 36A yn Neddf 2013 sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau a chynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol (yn ôl y digwydd), yn achos wardiau etholiadol sydd ag enwau gwahanol at ddibenion nodi'r wardiau wrth gyfathrebu drwy'r Gymraeg a'r Saesneg, bennu enwau neu enwau arfaethedig Cymraeg a Saesneg wardiau etholiadol yn y fersiwn Gymraeg a'r fersiwn Saesneg o'u hadroddiadau adolygu drafft a phellach.

Adran 45 - Ymgynghori ar adolygiadau

114. Mae adran 45 yn diwygio adran 34 o Ddeddf 2013 er mwyn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau neu, yn ôl y digwydd, gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol, cyn cynnal adolygiad, ddod â'r adolygiad hwnnw i sylw aelodau'r cyhoedd yr effeithir arnynt gan yr adolygiad hwnnw.
115. Mae'n gwneud diwygiadau tebyg i adran 35 i'w gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau neu, yn ôl y digwydd, gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol gymryd unrhyw gamau yr ystyrir eu bod yn briodol i ymgynghori ag aelodau perthnasol o'r cyhoedd wrth gynnal adolygiad. Rhaid i'r Comisiwn Ffiniau neu gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol roi cyhoeddusrwydd i'r ffaith y caniateir cyflwyno sylwadau yn ystod y cyfnod ymgynghori cyhoeddus a nodi pryd y mae'r cyfnod ymgynghori yn dechrau ac yn dod i ben. Rhaid ystyried unrhyw sylwadau a gyflwynir.
116. Mae'r adran hon hefyd yn diwygio adran 36 o Ddeddf 2013 i egluro bod y cyfnod y caniateir cyflwyno sylwadau ar adroddiad ynddo yn '[g]lyfnod ymgynghori cyhoeddus'.

Adran 46 - Ystyr "ymgyngoreion gorfodol" yn Rhan 3 o Ddeddf 2013

117. Mae adran 46 yn diwygio adran 34(3) o Ddeddf 2013 drwy ychwanegu awdurdodau Parciau Cenedlaethol, awdurdodau Iechyd Porthladd a Chomisiynydd y Gymraeg at y rhestr o gyrff y mae rhaid ymgynghori â hwy mewn perthynas â'r weithdrefn adolygu.

Adran 47 - Argymhellion a phenderfyniadau sy'n deillio o adolygiad etholiadol: y cyfnod cyn etholiad lleol

118. Mae adran 47 yn diwygio adran 29(8) o Ddeddf 2013 i ymestyn y cyfnod pan na chaniateir i'r Comisiwn Ffiniau wneud na chyhoeddi unrhyw argymhellion sy'n ymwneud â threfniadau etholiadol cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol o 9 i 12 mis.
119. Mae hefyd yn diwygio adran 37 o Ddeddf 2013 i wahardd Gweinidogion Cymru rhag arfer eu swyddogaethau o dan adran 37(1) yn y chwe mis cyn

etholiad cyffredin llywodraeth leol (sef yr etholiad i bob sedd ym mhob cyngor a gynhelir unwaith bob pum mlynedd).

Adran 48 - Y dyddiad cau ar gyfer cwblhau adolygiadau

120. Mae adran 48 yn diwygio Deddf 2013 drwy fewnosod adran newydd 36B. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau neu gynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol (yn ôl y digwydd) gyhoeddi datganiad sy'n pennu'r diwrnod y mae'r adolygiad yn dechrau ac mae'n ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau neu'r cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol wneud pob ymdrech i gyhoeddi ei adroddiadau pellach o fewn y dyddiadau cau fel y'u pennir. Nid yw methu â chadw at yr amserlen yn annilysu'r adolygiad. Ni ddylai'r amserlen ar gyfer adolygiadau o ffiniau prif ardaloedd, siroedd wedi eu cadw a threfniadau etholiadol ar gyfer prif ardal fod yn fwy na 12 mis o ran hyd, ni ddylai'r amserlen ar gyfer adolygiadau o ffiniau atfor fod yn fwy na 18 mis o ran hyd ac ni ddylai adolygiadau o ffiniau cymunedau a threfniadau etholiadol ar gyfer cymunedau fod yn fwy na 24 mis.

Adran 49 - Y dyddiad cau ar gyfer cwblhau gweithredu

121. Mae adran 49 yn diwygio adran 37 o Ddeddf 2013 drwy ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru wneud pob ymdrech i wneud penderfyniad ar bob argymhelliad a gânt o fewn tri mis i gael yr argymhellion. Rhaid i Weinidogion Cymru hefyd gyhoeddi datganiad sy'n nodi eu penderfyniad mewn cysylltiad â phob argymhelliad. Mae'r dyddiad y cyhoeddir y datganiad i'w drin fel dyddiad y penderfyniad. Nid yw methu â chydymffurfio â'r ddyletswydd hon yn annilysu unrhyw orchymyn neu unrhyw benderfyniad.
122. Diwygir adrannau 38 a 39 i osod dyletswydd debyg ar y Comisiwn Ffiniau mewn perthynas â'i benderfyniadau ar yr argymhellion y mae'n eu cael oddi wrth gynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol mewn cysylltiad â newidiadau i ffiniau cymunedau, ac ar gynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol mewn cysylltiad â threfniadau etholiadol cymunedau.

Adran 50 - Cyfarwyddydau i oedi adolygiadau

123. Mae adran 50 yn diwygio adran 48 o Ddeddf 2013 i alluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi cyfarwyddyd i oedi adolygiad sy'n cael ei gynnal o dan Ran 3 o Ddeddf 2013. Ni chaiff Gweinidogion Cymru ddefnyddio'r pŵer hwn i oedi adolygiad am gyfnod sy'n fwy na chyfanswm o 9 mis. Pan fydd adolygiad yn cael ei oedi, nid yw'r oedi i'w ystyried at ddiben cyfrifo hyd y cyfnodau o dan adran 36B(2) i (5).

Adran 51 - Adolygiadau cymuned a gweithredu

124. Mae adran 51 yn diwygio adran 22 o Ddeddf 2013 i'w gwneud yn ofynnol i gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol gyhoeddi adroddiad blynyddol heb

fod yn hwyrach na 1 Gorffennaf bob blwyddyn ar y modd y cyflawnodd ei swyddogaethau o dan Ran 3 o Ddeddf 2013 ac adran 76 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 mewn cysylltiad â chadw ei drefniadau cymunedol o dan adolygiad. Dylai'r adroddiad hwn egluro'r modd y cyflawnodd ei swyddogaethau i'r graddau y mae'r swyddogaethau'n ymwneud ag enwau cymunedau, newidiadau i ffiniau cymunedau, newidiadau i gynghorau cymuned a threfniadau etholiadol cymunedau yn ystod y flwyddyn. Rhaid anfon copi o'r adroddiad i'r Comisiwn Ffiniau ac at Weinidogion Cymru.

125. Mae'r adran hon hefyd yn diwygio adran 31 o Ddeddf 2013 i egluro dyletswydd cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol i gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer pob cymuned unwaith ym mhob cyfnod adolygu (12 mlynedd). Caiff Gweinidogion Cymru wneud rheoliadau i ddiwygio hyd y cyfnod adolygu, a'i ddyddiad dechrau.
126. Mae'r adran hon hefyd yn diwygio adran 33(3) o Ddeddf 2013 i'w gwneud yn ofynnol i gynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol roi sylw i ystyriaethau daearyddol arbennig, yn benodol maint, siâp a hygyrchedd ward gymunedol, wrth gynnal adolygiad o drefniadau etholiadol cymuned.

Adran 52 - Hysbysiad o benderfyniadau ynghylch statws cymunedau fel trefi

127. Mae adran 52 yn diwygio adran 245B o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 i'w gwneud yn ofynnol i gyngor cymuned roi hysbysiad electronig o unrhyw benderfyniad y mae'n ei basio i ddod yn gyngor tref i Weinidogion Cymru, i'r cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol perthnasol ac i'r Comisiwn Ffiniau.

Adran 53 - Cyhoeddi gorchmynion o dan Ran 3 o Ddeddf 2013

128. Mae adran 53 yn diwygio Ddeddf 2013 drwy fewnosod adran 49ZA. Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i gynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol a'r Comisiwn Ffiniau gyhoeddi ar eu gwefannau gopiau o'r holl orchmynion y maent yn eu gwneud o dan Ran 3 o Ddeddf 2013 a hefyd y rhai a wneir gan gyrff eraill sy'n gallu gwneud gorchmynion o dan yr un Rhan. Yn achos yr olaf, mae'n ofynnol i gynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol gyhoeddi'r gorchmynion hynny sy'n berthnasol i'w hardal hwy yn unig.
129. Mae'r adran hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i ba gorff datganoledig bynnag sydd wedi gwneud gorchmyn o dan Ran 3 o Ddeddf 2013 anfon copi i'r gyrff datganoledig eraill sy'n gallu gwneud gorchmynion o dan Ran 3, neu i'w hysbysu.
130. Nid yw'r gofyniad hwn yn gymwys ond i orchmynion a wneir ar ôl i adran 49ZA ddod i rym.

Adran 54 - Cyhoeddi rhestrau cyfredol o gymunedau a chynghorau cymuned

131. Mae adran 54 yn diwygio Deddf 2013 drwy fewnosod adran 49ZB. Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i bob cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol gyhoeddi a chynnal ar ei wefan restr gyfredol o'r holl gymunedau a chynghorau cymuned yn ei ardal, gyda'u henwau presennol. Mae hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau wneud yr un peth ar gyfer yr holl gymunedau a chynghorau cymuned yng Nghymru. O ran cymunedau a chynghorau cymuned at ddiben cyfathrebu drwy'r Gymraeg a'r Saesneg, dylai'r rhestr ddangos yr enwau Cymraeg a Saesneg gyda'i gilydd ni waeth a yw'r rhestr yn cael ei chyrcu drwy'r Gymraeg ynteu drwy'r Saesneg.

Adran 55 - Darpariaeth drosiannol

132. Mae adran 55 yn galluogi unrhyw adolygiad a gynhelir o dan Ran 3 o Ddeddf 2013 sy'n cael ei gynnal pan ddaw Pennod 1 i rym i gael ei gwblhau o dan y trefniadau a oedd yn gymwys pan gychwynnwyd yr adolygiad. Mae hefyd yn sicrhau bod Rhan 3 o Ddeddf 2013 a'r holl orchmynion a rheoliadau a wneir o dan y Rhan honno cyn i Bennod 1 ddod i rym yn parhau i gael effaith at ddibenion adolygiadau o'r fath.

PENNOD 2: CYDNABYDDIAETH ARIANNOL AELODAU ETHOLEDIG

Adran 56 - Diddymu Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol

133. Mae adran 56 yn diddymu Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol ac yn dileu o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 ddarpariaethau sy'n ymwneud â swyddogaethau ac aelodaeth y Panel.

Adran 57 - Swyddogaethau Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru sy'n ymwneud â chydabyddiaeth ariannol

134. Mae adran 57 yn mewnosod Rhan 5A yn Deddf 2013 sy'n nodi swyddogaethau'r Comisiwn Ffiniau mewn cysylltiad â thaliadau a phensiynau i aelodau o awdurdodau perthnasol yng Nghymru (fel y'u diffinnir yn adran newydd 69C(2) o Ddeddf 2013) a thaliadau i gyn-aelodau o awdurdodau lleol yng Nghymru. Mae Rhan 5A yn cynnwys y darpariaethau a ganlyn:

Adran 69A - Swyddogaeth sy'n ymwneud â thaliadau i aelodau

135. Mae adran 69A yn nodi swyddogaethau'r Comisiwn Ffiniau mewn cysylltiad â thalu aelodau o awdurdod perthnasol. Ar gyfer y flwyddyn ariannol sy'n dechrau ar 1 Ebrill 2025 ac ar gyfer pob blwyddyn ariannol ddilynol, rhaid i'r

Comisiwn Ffiniau benderfynu ar y materion perthnasol y mae'n ofynnol i awdurdod perthnasol wneud taliadau i aelodau o'r awdurdod amdanynt, neu yr awdurdodir awdurdod perthnasol i wneud taliadau i aelodau o'r awdurdod amdanynt.

136. Diffinnir "materion perthnasol" yn is-adran (2) fel materion sy'n ymwneud â busnes swyddogol aelodau (fel y'i diffinnir yn adran 69A(11)) neu gyfnodau o absenoldeb teuluol y mae gan aelodau hawlogaeth i'w cael o dan Ran 2 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.
137. Mae is-adran (3) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau osod y swm y mae rhaid ei dalu i aelod neu'r uchafswm y gellir ei dalu i aelod. Gall y Comisiwn Ffiniau benderfynu na ellir talu taliadau i fwy na chyfran benodedig neu nifer penodedig o aelodau awdurdod perthnasol. Ni all y gyfran neu'r nifer (yn ôl y digwydd) fod yn fwy na 50% oni bai bod Gweinidogion Cymru yn rhoi eu cydsyniad.
138. Gall y Comisiwn Ffiniau osod canran uchaf neu gyfradd uchaf arall yr addasiad y gall awdurdod perthnasol ei gwneud, ar gyfer blwyddyn ariannol, i'r symiau a oedd ag effaith mewn cysylltiad â materion perthnasol ar gyfer y flwyddyn ariannol flaenorol. Gellir gosod mynegrif hefyd.
139. Wrth osod swm, gwneud penderfyniad neu osod cyfradd neu fynegrif, rhaid i'r Comisiwn Ffiniau ystyried effaith ariannol debygol ei benderfyniadau ar awdurdodau perthnasol.

Adran 69B - Swyddogaethau sy'n ymwneud â phensiynau aelodau

140. Mae adran 69B yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau benderfynu ar y disgrifiadau o aelodau awdurdod perthnasol y mae'n ofynnol i awdurdod perthnasol dalu pensiwn mewn cysylltiad â hwy. Nid yw hyn yn cynnwys aelodau cyfetholedig o awdurdodau perthnasol sy'n gymwys i fod yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Rhaid i'r Comisiwn Ffiniau hefyd benderfynu ar y materion perthnasol y mae'n ofynnol i awdurdod perthnasol dalu pensiwn mewn cysylltiad â hwy.

Adran 69C - Awdurdodau perthnasol, aelodau etc.

141. Mae adran 69C yn diffinio termau penodol a ddefnyddir yn Rhan 5A o Ddeddf 2013, gan gynnwys "aelodau awdurdod perthnasol" ac mae hefyd yn cynnwys pŵer i bennu awdurdod perthnasol mewn rheoliadau o dan is-adran (2)(e).

Adran 69D - Swyddogaethau sy'n ymwneud â thaliadau ailsefydlu

142. Mae adran 69D yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau wneud penderfyniadau penodol am daliadau ailsefydlu. Mae taliad ailsefydlu yn daliad i berson sy'n peidio â bod yn aelod ar ddiwedd tymor ei swydd; a oedd, pan oedd yn ei swydd, yn aelod o awdurdod lleol (fel y'i diffinnir yn adran 72 o Ddeddf 2013) o ddisgrifiad a bennir mewn rheoliadau a wneir gan

Weinidogion Cymru; sydd wedi sefyll i gael ei ailethol i fod yn aelod o'r un awdurdod; ac nad yw wedi ei ddychwelyd i'w swydd yn yr etholiad hwnnw.

143. Rhaid i'r Comisiwn Ffiniau benderfynu ar faterion megis swm y taliad ailsefydlu sydd i'w dalu, yr amodau cymhwyso i gael taliad a'r uchafswm sydd i'w dalu. Rhaid i'r Comisiwn Ffiniau ystyried yr effaith ariannol debygol ar awdurdodau lleol a rhaid iddo adolygu penderfyniadau cyn pob etholiad cyffredin llywodraeth leol gan ddechrau â'r etholiad sydd i'w gynnal ym mis Mai 2027.

Adran 69E - Adroddiadau blynyddol ar dâl mewn perthynas ag aelodau o awdurdodau perthnasol

144. Mae Adran 69E yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau lunio a chyhoeddi adroddiad blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol ("tâl" yn Neddf 2013) ynghylch arfer ei swyddogaethau o dan Ran 5A heb fod yn hwyrach na 28 Chwefror yn y flwyddyn ariannol cyn y flwyddyn ariannol y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi neu unrhyw ddyddiad diweddarach y mae'r Comisiwn Ffiniau a Gweinidogion Cymru yn cytuno arno. Rhaid i'r adroddiad nodi gwybodaeth benodol fel y'i pennir.

Adran 69F - Adroddiadau atodol ar dâl

145. Mae adran 69F yn galluogi'r Comisiwn Ffiniau i lunio a chyhoeddi un neu ragor o adroddiadau atodol ar gydnabyddiaeth ariannol i'w adroddiad diweddaraf ar gydnabyddiaeth ariannol. Caiff yr adroddiad atodol amrywio darpariaethau a wnaed yn yr adroddiad blynyddol hwnnw ar gydnabyddiaeth ariannol neu wneud unrhyw ddarpariaeth y gallai'r adroddiad blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol fod wedi ei gwneud.

Adran 69G - Darpariaeth bellach ynghylch adroddiadau blynyddol ar dâl ac adroddiadau atodol ar dâl

146. Mae adran 69G yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau, cyn cyhoeddi adroddiad blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol neu adroddiad atodol ar gydnabyddiaeth ariannol, anfon drafft o'r adroddiad i gyrff penodol ac at bersonau penodol a chyhoeddi'r adroddiad drafft cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl ei anfon. Wrth lunio adroddiad blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol neu adroddiad atodol ar gydnabyddiaeth ariannol, rhaid i'r Comisiwn Ffiniau ystyried yr adroddiad blynyddol diwethaf ar gydnabyddiaeth ariannol ac unrhyw adroddiad atodol ar gydnabyddiaeth ariannol a sylwadau sydd wedi dod i law ynghylch yr adroddiadau hyn a'r adroddiadau drafft.

Adran 69H - Cyfarwyddiadau i ailystyried adroddiadau drafft

147. Mae adran 69H yn galluogi Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo'r Comisiwn Ffiniau i ailystyried darpariaeth mewn adroddiad drafft blynyddol neu adroddiad drafft atodol ar gydnabyddiaeth ariannol. Mae'n nodi'r wybodaeth y mae rhaid ei phennu mewn cyfarwyddyd, gan gynnwys y

rheswm dros roi'r cyfarwyddyd a dyddiad penodedig ar gyfer ymateb. Nid oes rhwymedigaeth ar y Comisiwn Ffiniau i amrywio'r adroddiad drafft ond rhaid iddo ymateb a chynnwys ei resymeg os yw'n penderfynu peidio ag amrywio'r adroddiad drafft.

Adran 69I - Dyletswyddau'r Comisiwn o ran cyhoeddi a hysbysu mewn perthynas ag adroddiadau

148. Mae adran 69I yn nodi dyletswyddau mewn cysylltiad â chyhoeddi'r adroddiadau blynyddol ac atodol ar gydnabyddiaeth ariannol, gan gynnwys y gofyniad bod y Comisiwn Ffiniau yn caniatáu cyfnod o wyth wythnos o leiaf ar gyfer ymgynghori ar adroddiad drafft cyn cyhoeddi adroddiad atodol ar gydnabyddiaeth ariannol a'r gofyniad bod y Comisiwn Ffiniau yn cyhoeddi adroddiadau ar ei wefan ac mewn unrhyw ffordd arall y mae'r Comisiwn Ffiniau yn ystyried ei bod yn briodol.

Adran 69J - Gofynion gweinyddol ar gyfer awdurdodau perthnasol mewn adroddiadau

149. Mae adran 69J yn galluogi adroddiadau blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol i'w gwneud yn ofynnol i awdurdodau perthnasol roi systemau gweinyddol yn eu lle er mwyn osgoi dyblygu taliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol a cheisiadau am daliad mewn cysylltiad â'r un materion perthnasol. Gall yr adroddiadau hyn hefyd gynnwys gofynion y Comisiwn Ffiniau ar gyfer cadw cofnodion o daliadau a wneir o dan Ran 5A.

Adran 69K - Gofynion cyhoeddi ar gyfer awdurdodau perthnasol mewn adroddiadau

150. Mae adran 69K yn galluogi'r Comisiwn Ffiniau i nodi yn ei adroddiad blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol wybodaeth y mae'n ofynnol i awdurdodau perthnasol ei chyhoeddi.

Adran 69L - Monitro cydymffurfedd â gofynion y Comisiwn

151. Mae adran 69L yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau perthnasol gydymffurfio ag unrhyw ofyniad a nodir mewn adroddiad blynyddol ar gydnabyddiaeth ariannol neu adroddiad atodol ar gydnabyddiaeth ariannol ac mae'n galluogi'r Comisiwn Ffiniau i fonitro gweithrediad a'r modd y rheolir y taliadau a wneir gan awdurdodau perthnasol. Gall y Comisiwn Ffiniau ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau perthnasol ddarparu gwybodaeth iddo am faterion gan gynnwys materion mewn cysylltiad â thaliadau a wneir mewn cysylltiad â materion perthnasol, pensiynau perthnasol, a thaliadau ailsefydlu. Rhaid i awdurdodau perthnasol gydymffurfio â chais o'r fath.

Adran 69M - Cyfarwyddiadau i orfodi cydymffurfedd â gofynion y Comisiwn

152. Mae adran 69M yn galluogi Gweinidogion Cymru, os ydynt wedi eu bodloni bod awdurdod wedi methu â chydymffurfio â gofyniad mewn adroddiad

blynyddol neu adroddiad atodol ar gydnabyddiaeth ariannol, i roi cyfarwyddyd sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod gydymffurfio â'r gofyniad hwnnw. Mae'r adran yn nodi'r materion y mae rhaid eu pennu yn y cyfarwyddyd.

Adran 69N - Aelodau sy'n dymuno ymwrthod â thaliadau

153. Mae adran 69N yn galluogi person i ildio ei hawlogaeth i gael taliadau, naill ai'n gyfan gwbl neu'n rhannol fel y penderfynir gan y person hwnnw. Gan ei bod yn ofynnol i awdurdodau wneud taliadau penodol i aelodau, mae adran 69N(2) yn galluogi awdurdodau i beidio â thalu lwfansau mewn amgylchiadau pan fo aelod wedi dewis ymwrthod â thaliad drwy hysbysiad ysgrifenedig.

Adran 69O - Cadw taliadau yn ôl

154. Mae adran 69O yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod perthnasol gadw yn ôl daliadau i berson:
- a) sydd wedi ei atal dros dro (neu wedi ei atal dros dro yn rhannol) rhag bod yn aelod yn rhinwedd Rhan 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 neu
  - b) sydd wedi ei rwystro rhag gweithredu fel aelod o awdurdod lleol yng Nghymru o dan adran 80A(6) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.
155. Mae'r adran hefyd yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi cyfarwyddydau i awdurdodau perthnasol (ar ôl ymgynghori â'r Comisiwn Ffiniau) i gadw taliadau yn ôl mewn cysylltiad â'r materion perthnasol a bennir yn y cyfarwyddyd neu i beidio â gwneud taliad ailsefydlu.
156. Mae'r adran hon hefyd yn galluogi awdurdodau perthnasol i'w gwneud yn ofynnol i berson wneud ad-daliadau mewn amgylchiadau penodol ac mae'n galluogi awdurdodau lleol i adennill taliadau mewn amgylchiadau penodol.

Adran 69P - Canllawiau

157. Mae adran 69P yn galluogi'r Comisiwn Ffiniau i ddyroddi canllawiau i awdurdodau perthnasol ynghylch sut i gydymffurfio â gofynion o dan Ran 5A. Mae hefyd yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau i'r Comisiwn Ffiniau ynghylch ei swyddogaethau o dan y Rhan honno. Mae'n ofynnol i awdurdodau perthnasol neu'r Comisiwn Ffiniau, yn ôl y digwydd, roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir o dan yr adran hon.

Adran 69Q - Cyfarwyddiadau o dan y Rhan hon

158. Mae adran 69Q yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud cais am orchymyn llys i orfodi cyfarwyddydau a wneir o dan adrannau 69M a 69O ac yn nodi nad yw'r pŵer i ddyroddi cyfarwyddydau o dan y Rhan hon yn cyfyngu ar

bŵer cyffredinol Gweinidogion Cymru i gyfarwyddo'r Comisiwn Ffiniau o dan adran 14 o Ddeddf 2013.

Adran 69R - Pŵer i addasu darpariaeth

159. Mae adran 69R yn galluogi Gweinidogion Cymru i addasu Rhan 5A o Ddeddf 2013 drwy reoliadau.

Adran 58 - Trosglwyddo eiddo, hawliau ac atebolrwyddau

160. Mae'r adran hon yn darparu bod yr holl eiddo a ddelir gan Banel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol yn union cyn ei ddiddymu, a holl hawliau ac atebolrwyddau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol sy'n bodoli yn union cyn ei ddiddymu, yn trosglwyddo i'r Comisiwn Ffiniau.

Adran 59 - Mân ddarpariaethau a darpariaethau canlyniadol

161. Mae'r adran hon yn cyflwyno Rhan 4 o Atodlen 1, sy'n gwneud mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol sy'n ganlyniadol ar adrannau 56 i 58 o'r Ddeddf.

Adran 60 - Arbedion

162. Mae adran 60 yn arbed effaith y darpariaethau a ddiddymir gan adran 56 at ddibenion y flwyddyn ariannol sy'n dechrau ar 1 Ebrill 2025 ac eithrio'r cyfeiriadau at Banel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol, y dylid eu dehongli fel pe baent yn gyfeiriadau at y Comisiwn Ffiniau.

PENNOD 1: ANGHYMHWYSO A DYLANWAD AMHRIODOL

Adran 61 - Anghymhwysu rhag bod yn Aelod o'r Senedd ac yn gynghorydd cymuned

163. Mae adran 61 yn diwygio adran 16(1) o DLIC 2006, sy'n pennu'r personau sydd wedi eu hanghymhwysu rhag dod yn Aelod o'r Senedd neu barhau i fod yn Aelod o'r Senedd (ond nid rhag bod yn ymgeisydd i fod yn Aelod o'r Senedd). Mae hefyd yn diddymu adrannau 17B, 17E a 17F o DLIC 2006 sy'n darparu ar gyfer eithriadau cyfyngedig penodol rhag anghymhwysu rhag bod yn Aelod o'r Senedd yn rhinwedd bod yn aelod o gyrff etholedig eraill, ac yn diwygio adran 17D o DLIC 2006.
164. Mae adran 16(1)(za) o DLIC 2006 yn darparu bod person wedi ei anghymhwysu rhag bod yn Aelod o'r Senedd os yw'r person yn aelod o Dŷ'r Cyffredin. Mae adran 17B o DLIC 2006 yn darparu eithriad rhag anghymhwysu ar gyfer Aelod o'r Senedd a ddychwelir fel aelod o Dŷ'r Cyffredin o fewn 372 o ddiwrnodau i ddiwrnod disgwylidig yr etholiad cyffredinol nesaf ar gyfer Aelodau'r Senedd. Mae adran 61(3) yn dileu adran 17B fel nad yw'r eithriad yn gymwys mwyach.

165. Mae adran 16(1)(zc) o DLIC 2006 yn darparu bod person wedi ei anghymhwysu rhag bod yn Aelod o'r Senedd os yw'r person yn aelod o gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru. Mae adran 61(2)(b) yn ymestyn y ddarpariaeth anghymhwysu hon i berson sy'n aelod o gyngor cymuned yng Nghymru, er mwyn cysoni'r trefniadau ar gyfer cynghorwyr cymuned (gan gynnwys cynghorwyr tref) yng Nghymru â'r gyfundrefn anghymhwysu ar gyfer cynghorwyr prif gynghorau yng Nghymru.
166. Mae adran 17D o DLIC 2006 yn darparu ar gyfer eithriad rhag anghymhwysu ar gyfer aelodau sydd newydd eu hethol, am gyfnod penodol. Nid yw person a ddychwelir fel Aelod mewn etholiad i'r Senedd wedi ei anghymhwysu rhag bod yn Aelod o'r Senedd yn rhinwedd bod yn aelod o gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru nes i'r person hwnnw honni ei fod yn tyngu'r llw teyrngarwch (neu'r cadarnhad cyfatebol) o dan DLIC 2006. Hefyd, nid yw Aelod o'r Senedd a ddychwelir fel aelod o gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru wedi ei anghymhwysu rhag bod yn Aelod o'r Senedd nes i'r person hwnnw wneud datganiad derbyn o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 1972. Mae adran 61(4) yn diwygio adran 17D fel bod y darpariaethau hyn hefyd yn gymwys pan fo'r person yn aelod o gyngor cymuned yng Nghymru, neu'n cael ei ddychwelyd fel aelod o gyngor o'r fath.
167. Mae adran 17E o DLIC 2006 yn darparu ar gyfer eithriad â therfyn amser rhag anghymhwysu os dychwelir aelod o gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru fel Aelod o'r Senedd; ac mae diwrnod disgwylidig etholiad cyffredin nesaf aelodau'r cyngor o fewn 372 o ddiwrnodau i'r diwrnod dychwelyd. Mae adran 61(5) yn dileu adran 17E o DLIC 2006 fel nad yw'r eithriad yn gymwys mwyach. Mae adran 17F o DLIC 2006 yn darparu ar gyfer eithriad â therfyn amser rhag anghymhwysu os dychwelwyd Aelod o'r Senedd fel aelod o gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru ac mae diwrnod disgwylidig yr etholiad cyffredinol nesaf i'r Senedd o fewn 372 o ddiwrnodau i'r diwrnod dychwelyd. Mae adran 61(6) yn dileu adran 17F o DLIC 2006 fel nad yw'r eithriad yn gymwys mwyach. Mae adran 61(7) yn darparu y bydd y newidiadau hyn yn cymryd effaith at ddibenion etholiad i'r Senedd pan gynhelir y pŵl ar neu ar ôl 6 Ebrill 2026.

Adran 62 - Anghymhwysiad am arferion llwgr neu anghyfreithlon: etholiadau llywodraeth leol

168. Mae adran 62 yn diwygio'r gyfraith bresennol ar anghymhwysu rhag bod yn ymgeisydd ar gyfer llywodraeth leol yng Nghymru ac yn aelod ohoni. Mae'r adran yn mewnosod is-adran (ba) yn adran 80A(1) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 er mwyn cau bwlch yn y gyfundrefn anghymhwysu bresennol drwy ychwanegu categori newydd o bersonau sydd wedi eu hanghymhwysu: personau na chaniateir iddynt sefyll fel ymgeisydd ar gyfer cyngor dosbarth yng Ngogledd Iwerddon na bod yn aelod o gyngor o'r fath.

Adran 63 - Anghymhwysiad am arferion llwgr neu anghyfreithlon: etholiadau Senedd Cymru

169. Mae adran 63 yn diwygio'r gyfraith bresennol ar anghymhwysio rhag bod yn ymgeisydd ar gyfer y Senedd ac yn aelod ohoni. Mae'r adran yn mewnosod paragraff (5A) yn Atodlen 1A i DLIC 2006 er mwyn cau bwloch yn y gyfundrefn anghymhwysio bresennol drwy ychwanegu categori newydd o bersonau sydd wedi eu hanghymhwysio: personau na chaniateir iddynt sefyll fel ymgeisydd ar gyfer cyngor dosbarth yng Ngogledd Iwerddon na bod yn aelod o gyngor o'r fath.

Adran 64 - Anghymhwysiad rhag bod yn aelod o'r Senedd neu'n ymgeisydd: y drosedd o ddichell

170. Mae adran 64 yn diwygio Atodlen 1A i DLIC 2006 (anghymhwysiad rhag bod yn Aelod o'r Senedd neu'n ymgeisydd mewn etholiad i fod yn Aelod o'r Senedd) drwy fewnosod paragraff 8 yn yr Atodlen honno. Mae'r paragraff hwn yn creu categori newydd o bersonau sydd wedi eu hanghymhwysio: personau sydd wedi eu heuogfarnu o'r drosedd o ddichell. Mae'r anghymhwysiad wedi ei gyfyngu i gyfnod o 4 blynedd o ddyddiad yr euogfarn. Mae'r paragraff hwn hefyd yn creu'r drosedd o ddichell, y mae euogfarn am y drosedd honno yn sbarduno'r anghymhwysiad.
171. Mae is-baragraff 8(2) yn darparu bod trosedd wedi ei chyflawni os yw person (a ddiffinnir yn is-baragraff 8(3) fel person sy'n gweithredu yn rhinwedd y ffaith ei fod yn Aelod o'r Senedd, neu'n ymgeisydd i ddod yn Aelod o'r Senedd), yn fwriadol a chyda'r bwriad i gamarwain, yn gwneud datganiad, yn ei gyhoeddi, neu'n achosi neu'n caniatáu iddo gael ei gyhoeddi ar ei ran, sy'n honni bod yn ddatganiad o ffaith, y mae'r person yn gwybod ei fod yn anwir neu'n ddichellgar o ran manylyn perthnasol.
172. Mae is-baragraff 8(4) yn darparu ar gyfer tri amddiffyniad penodol i'r drosedd.
173. Rhaid cychwyn achos am y drosedd o fewn chwe mis i'r dyddiad y gwnaed y datganiad neu y'i cyhoeddwyd, ac ni chaiff unrhyw unigolyn preifat nac unrhyw endid preifat (fel y'i diffinnir yn is-baragraff (11)) weithredu fel erlynydd.
174. Mae is-baragraff (7) yn bŵer i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i ychwanegu, dileu neu addasu darpariaethau, ac fel arall i ddiwygio unrhyw ddeddfiad at ddibenion y darpariaethau ynghylch y drosedd o ddichell, neu mewn cysylltiad â'r darpariaethau hynny. Mae rheoliadau a wneir o dan yr is-baragraff hwn yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol.

Adran 65 - Dylanwad amhriodol

175. Mae adran 114A o Ddeddf 1983 yn nodi'r rhestr o weithgareddau a all fod yn gyfystyr â'r arfer llwgr o ddylanwad amhriodol.
176. Mae adran 65(2) yn diwygio adran 114A o Ddeddf 1983 fel bod y disgrifiad o'r arfer llwgr o ddylanwad amhriodol sy'n gymwys ar hyn o bryd mewn

etholiadau llywodraeth leol yn Lloegr ac yn etholiadau Senedd y DU hefyd yn gymwys i etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru. Mae adran 64(3) yn hepgor cyfeiriadau at Gymru o adran 115 fel nad yw'r disgrifiad o'r arfer llwgr o ddylanwad amhriodol a nodir yn adran 115 o Ddeddf 1983 yn gymwys mwyach i etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru.

PENNOD 4: COMISIWN DEMOCRATIAETH A FFINIAU CYMRU

Adran 66 - Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru: personau na chaniateir iddynt fod yn aelodau etc.

177. Mae adran 66 yn diwygio Deddf 2013 drwy ychwanegu at y rhestr o'r rhai sydd wedi eu heithrio rhag bod yn gomisiynwyr neu'n gomisiynwyr cynorthwyol i'r Comisiwn Ffiniau, neu'n Brif Weithredwr y Comisiwn Ffiniau, er mwyn sicrhau didueddrwydd oherwydd y swyddogaethau newydd sydd wedi eu darparu i'r Comisiwn Ffiniau. Y rhai sydd wedi eu hychwanegu at y rhestr yw aelodau o staff awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru, aelodau neu aelodau o staff cyd-bwyllgor corfforedig, ac aelodau neu aelodau o staff awdurdod tân ac achub. Mae'r diwygiad hefyd yn ei gwneud yn glir bod staff awdurdod lleol wedi eu heithrio.

Adran 67 - Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru: pwyllgor llywodraethu ac archwilio

178. Mae adran 67 yn diwygio adran 17 o Ddeddf 2013 i'w gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau sefydlu pwyllgor llywodraethu ac archwilio. Mae hefyd yn rhoi swyddogaethau adolygu ac asesu ychwanegol i'r pwyllgor mewn perthynas â threfniadau archwilio mewnol ac allanol y Comisiwn Ffiniau, sut y mae'n ymdrin â chwynion, ac adolygu datganiadau ariannol ac adroddiadau. Gwneir darpariaeth hefyd sy'n galluogi'r Comisiwn Ffiniau i roi swyddogaethau addas pellach i'r pwyllgor. At hynny, mae'r adran yn diwygio adran 18 o Ddeddf 2013 i bennu uchafswm nifer yr aelodau o'r pwyllgor ac isafswm nifer yr aelodau lleyg o'r pwyllgor, ac i ddarparu bod rhaid i gadeirydd y pwyllgor a'r dirprwy i'r cadeirydd ill dau fod yn aelodau lleyg o'r pwyllgor.

Adran 68 - Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru: pŵer i godi tâl

179. Mae adran 68 yn diwygio Deddf 2013 i fewnosod adran 11A, sy'n darparu pŵer i'r Comisiwn Ffiniau i godi tâl ar y sawl sy'n cael nwyddau neu hyfforddiant a ddarperir gan y Comisiwn Ffiniau mewn perthynas â'i swyddogaethau gweinyddu etholiadol, neu'r rhai sy'n ymwneud â swyddogaethau prif gyngor o dan Ran 3 o Ddeddf 2013, pan fo'r derbynnydd wedi cytuno i gael y nwyddau neu'r hyfforddiant. Er enghraifft, gall y Comisiwn Ffiniau ddarparu sesiynau hyfforddi dewisol i'r gymuned etholiadol, y gallai osod tâl amdanynt ar fynychwyr er mwyn adennill y gost o ddarparu'r hyfforddiant.

Rhan 3 – DARPARIAETH GYFFREDINOL

Adran 69 - Rheoliadau: cyfyngiadau

180. Mae rhai o bwerau Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau o dan y Bil yn awdurdodi darpariaeth sy'n rhoi swyddogaethau i bersonau a darpariaeth i ddileu neu addasu swyddogaethau presennol, yn ddarostyngedig i hyd a lled y pwerau penodol (er enghraifft, y pŵer i wneud rheoliadau peilot o dan adran 5 a'r pŵer i ddarparu ar gyfer cynlluniau cymorth ariannol o dan adran 28). Mae cymhwysedd deddfwriaethol Senedd Cymru yn ddarostyngedig i gyfyngiadau yn Atodlen 7B i DLIC 2006, gan olygu y gall cydsyniad gweinidogion llywodraeth y DU, neu ymgynghori â hwy, fod yn ofynnol ar gyfer darpariaethau yn un o Ddeddfau'r Senedd sy'n rhoi swyddogaethau i awdurdodau cyhoeddus nad ydynt yn awdurdodau datganoledig Cymreig, neu ddarpariaethau sy'n dileu neu'n addasu swyddogaethau awdurdodau o'r fath.
181. Mae adran 69 yn darparu na chaiff y rheoliadau o dan y Bil gynnwys darpariaeth a fyddai'n ei gwneud yn ofynnol cael cydsyniad y Gweinidog priodol o dan baragraff 8(1)(a) neu (c), 10 neu 11 o Atodlen 7B i DLIC 2006 pe bai'r ddarpariaeth yn cael ei chynnwys mewn Deddf gan Senedd Cymru; ac na chaiff y rheoliadau gynnwys darpariaeth a fyddai'n ei gwneud yn ofynnol ymgynghori â'r Gweinidog priodol o dan baragraff 11(2) o Atodlen 7B i'r Ddeddf honno pe bai'r ddarpariaeth yn cael ei chynnwys mewn Deddf gan Senedd Cymru.

Adran 70 - Dehongli cyffredinol

182. Mae adran 70 yn diffinio geiriau a thermau penodol a ddefnyddir yn y Bil drwyddo draw.

Adran 71 - Pŵer i wneud darpariaeth ganlyniadol a darpariaeth drosiannol etc.

183. Mae adran 71 yn darparu pŵer i Weinidogion Cymru i wneud rheoliadau sy'n cynnwys darpariaethau atodol, darpariaethau deilliadol, darpariaethau canlyniadol, darpariaethau trosiannol neu ddarpariaethau arbed er mwyn rhoi effaith lawn i unrhyw ddarpariaeth o'r Bil. Rhaid i'r rheoliadau hynny gael eu gwneud drwy offeryn statudol a chaniateir iddynt ddiwygio, addasu, diddymu neu ddirymu unrhyw ddeddfiad (sy'n cynnwys darpariaeth yn Neddfau Senedd y DU, Deddfau neu Fesurau'r Senedd ac mewn is-ddeddfwriaeth).
184. Byddai angen i reoliadau o dan yr adran hon sy'n diwygio Deddfau Senedd y DU neu Ddeddfau neu Fesurau Senedd Cymru gael eu cymeradwyo gan Senedd Cymru. Mae rheoliadau eraill a wneir o dan yr adran hon yn ddarostyngedig i weithdrefn penderfyniad negyddol yn y Senedd.

Adran 72 - Dod i rym

185. Mae adran 72 yn nodi pryd neu sut y bydd darpariaethau'r Bil yn dod i rym.
186. Byddai'r darpariaethau a ganlyn yn dod i rym drannoeth y diwrnod y caiff y Bil y Cydsyniad Brenhinol (gweler is-adran (1)):
- y darpariaethau ynghylch peilota a diwygio etholiadau Cymreig (ym Mhennod 3 o Ran 1),
  - anghymhwysu cynghorwyr cymuned rhag bod yn Aelod o'r Senedd (adran 61),
  - Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru: personau na chaniateir iddynt fod yn aelodau etc. (adran 66), a
  - Rhan 3 o'r Bil.
187. Bydd darpariaethau ynghylch adolygiadau o ffiniau a threfniadau etholiadol llywodraeth leol (Pennod 1 o Ran 2), cynnal arolwg o gynghorwyr ac ymgeiswyr aflwyddiannus mewn etholiadau llywodraeth leol (adran 25), y canllawiau ar gyfer pleidiau gwleidyddol i hybu amrywiaeth ymhlith personau sy'n ceisio swydd etholedig (adran 30), a'r darpariaethau ynghylch anghymhwysiad am arferion llwgr neu anghyfreithlon (adrannau 62 a 63) yn dod i rym ddau fis ar ôl i'r Bil gael y Cydsyniad Brenhinol (gweler is-adran (2)).
188. Caniateir i ddarpariaethau eraill y Bil gael eu dwyn i rym ar ddiwrnodau a bennir drwy orchymyn gan Weinidogion Cymru (gweler is-adran (3)). Caiff y gorchymynion sy'n dwyn darpariaethau i rym bennu diwrnodau gwahanol at ddibenion gwahanol a gwneud darpariaeth ddarfodol, darpariaeth drosiannol neu ddarpariaeth arbed (gweler is-adran (4)). Rhaid i orchymynion o'r fath gael eu gwneud drwy offeryn statudol, ond nid yw unrhyw weithdrefn gan y Senedd yn gymwys i'w gwneud.

Adran 73 – Enw byr

189. Mae adran 73 yn darparu mai enw byr y Bil yw Deddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) 2024.

Atodiad 2

Mynegai o ofynion y Rheolau Sefydlog

Rheol sefydlog		Adran	tudalennau/ paragraffau
26.6(i)	Datgan y byddai darpariaethau'r Bil o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Senedd	Datganiad yr Aelod	Tudalen 1
26.6(ii)	Nodi amcanion polisi y Bil	Pennod 3 – Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael	Tud 7 - 36
26.6(iii)	Nodi a gafodd ffyrdd eraill o wireddu'r amcanion polisi eu hystyried ac, os felly, pam y cafodd yr ymagwedd a gymerir yn y Bil ei mabwysiadu	Rhan 2 – Aseiad Effaith Rheoleiddiol	Tud 84 - 173
26.6(iv)	Nodi'r ymgynghori a gafwyd, os cafwyd unrhyw ymgynghori o gwbl, ar y canlynol: (a) amcanion polisi y Bil a'r ffyrdd o'u gwireddu; (b) manylion y Bil, a (c) Bil drafft, naill ai yn llawn neu'n rhannol (ac os yn rhannol, pa rannau)	Pennod 4 – Ymgynghori	Tud 37-39

Rheol sefydlog		Adran	tudalennau/ paragraffau
26.6(v)	Nodi crynodeb o ddeiliant yr ymgynghori hwnnw, gan gynnwys sut a pham y mae unrhyw Fil drafft wedi cael ei ddiwygio	Pennod 4 – Ymgynghori	Hyperddolen o fewn paragraff 4.4, tudalen 37
26.6(vi)	Os na chyhoeddwyd y Bil, neu ran o'r Bil, yn flaenorol fel drafft, datgan y rhesymau dros y penderfyniad hwnnw	Pennod 4 – Ymgynghori	Paragraff 4.8, tudalen 38
26.6(vii)	Crynhoi yn wrthrychol yr hyn y bwriedir i bob un o ddarpariaethau'r Bil ei wneud (i'r graddau y mae angen esbonio hynny neu y mae angen cyflwyno sylwadau ar hynny) a rhoi'r wybodaeth arall sy'n angenrheidiol i esbonio effaith y Bil	Atodiad 1 – Nodiadau Esboniadol	Tud 174-209
26.6(viii)	Nodi'r amcangyfrifon gorau o'r canlynol: <ul style="list-style-type: none"> (a) y costau gweinyddol gros, y costau cydymffurfio gros a'r costau gros eraill y byddai darpariaethau'r Bil yn arwain atynt; (b) yr arbedion gweinyddol y byddai'r Bil yn arwain atynt; (c) costau gweinyddol net darpariaethau'r Bil; (d) dros ba gyfnodau amser y disgwylid i'r holl gostau ac arbedion hynny godi; ac (e) ar bwy y byddai'r costau'n syrthio 	Rhan 2 – Aseiad Effaith Rheoleiddiol	Tud 84-173
26.6(ix)	Unrhyw fanteision ac anfanteision amgylcheddol a chymdeithasol sy'n deillio o'r Bil na ellir eu mesur yn ariannol	Rhan 2 – Aseiad Effaith Rheoleiddiol	Tud 84-173

Rheol sefydlog		Adran	tudalennau/ paragraffau
26.6(x)	<p>Os yw'r Bil yn cynnwys unrhyw ddarpariaeth sy'n rhoi pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth, nodi mewn perthynas â phob darpariaeth o'r fath:</p> <p>(a) y person neu'r corff y rhoddir y pŵer iddo ac ym mha fodd y mae'r pŵer i gael ei arfer;</p> <p>(b) pam y bernir ei bod yn briodol dirprwyo'r pŵer; ac</p> <p>(c) Gweithdrefn y Senedd (os oes un) y mae'r is-ddeddfwriaeth a wnaed neu sydd i'w gwneud wrth arfer y pŵer i ddod oddi tani, a pham y barnwyd ei bod yn briodol ei gosod o dan y weithdrefn honno (ac nid ei gosod o dan unrhyw weithdrefn arall);</p>	Pennod 5 – Y pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth	Tud 40-83
26.6(xi)	Os yw'r Bil yn cynnwys unrhyw ddarpariaeth sy'n codi gwariant ar Gronfa Gyfunol Cymru, ymgorffori adroddiad gan yr Archwilydd Cyffredinol sy'n nodi ei farn ef ar a yw'r tâl yn briodol neu beidio	Nid yw'r gofyniad yn Rheol Sefydlog 26.6(xi) yn gymwys i'r Bil hwn	
26.6(xii)	Nodi'r effaith bosibl (os o gwbl) ar y system gyfiawnder yng Nghymru a Lloegr yn sgil darpariaethau'r Bil ("asesiad effaith ar gyfiawnder"), yn unol ag adran 110A o'r Ddeddf.	Dogfennau ar wahân – Asesiad Effaith Integredig ac Asesiad o'r Effaith ar Gyfiawnder	

Rheol sefydlog		Adran	tudalennau/ paragraffau
26.6B	Pan fo darpariaethau'r Bil yn deillio o ddeddfwriaeth sylfaenol bresennol, boed at ddibenion diwygio neu gydgrynhoi, rhaid darparu tabl tarddiadau i gyd-fynd â'r Memorandwm Esboniadol er mwyn esbonio'n glir beth yw'r berthynas rhwng y Bil a'r fframwaith cyfreithiol presennol.	Atodiad 3 – Tabl Tarddiadau	Tud 215-217
26.6C	Pan fo'r Bil yn cynnig diwygio deddfwriaeth sylfaenol bresennol yn sylweddol, rhaid darparu atodlen i gyd-fynd â'r Memorandwm Esboniadol, yn nodi geiriad deddfwriaeth bresennol sy'n cael ei diwygio gan y Bil, ac yn nodi'n eglur sut y caiff y geiriad hwnnw ei ddiwygio gan y Bil.	Atodiad 4 – Atodlen o Ddiwygiadau	Tud 218-431

Atodiad 3

Tabl Tarddiadau

Bwriedir i'r tabl isod ddarparu gwybodaeth ynghylch tarddiad y darpariaethau ym Mil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru). Nid yw'r tabl yn darparu canllawiau diffiniol na chyflawn, a dylid ei ddarllen ar y cyd â'r Bil a'r nodiadau esboniadol ar y Bil. Er bod gofal wedi ei gymryd i sicrhau bod y ddogfen mor gywir ag y bo'n rhesymol ymarferol, nid yw'n honni bod yn awdurdodol, ac ni ddylid dibynnu arni fel pe bai'n awdurdodol.

ALLWEDD I'R BYRFODDAU

Mesur LIL 2011	Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011
A.	Adran
Aau.	Adrannau

ADRAN/ PARAGRAFF	CYFEIRIAD CYFATEBOL MEWN DEDDFWRIAETH SY'N BODOLI EISOES	NEWID SYLWEDDOL
1 - 53	Newydd	
54	Newydd	
55(1)	Newydd	
55(2)	Mae A. 69A yn deillio yn bennaf o A. 142 Mesur LIL 2011, mae hefyd yn diffinio ystyr "blwyddyn ariannol" at ddibenion yr adran hon ac A. 69D. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A.69B yn deillio'n bennaf o A.143 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69C yn deillio'n bennaf o A.144 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Newydd	
55(2)	Mae A. 69E yn deillio'n bennaf o Aau.145, 146 a 147 Mesur LIL 2011. Mae'r ddyletswydd ynghylch cynhyrchu adroddiad blynyddol a'i gynnwys wedi ei egluro. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes

55(2)	Mae A. 69F yn deillio'n bennaf o A. 147(5) a (6) Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69G yn deillio'n bennaf o A147(7) - (9) a (10) – (12). Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69H yn deillio'n bennaf o A. 149 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69I yn deillio'n bennaf o A. 148(1), (1A), (2) ac A. 152(1) Mesur LIL 2011. Mae'r adran yn egluro'r dyletswyddau cyhoeddi a hysbysu, ac mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69J yn deillio'n bennaf o A. 150 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69K yn deillio'n bennaf o A. 151 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69L yn deillio'n bennaf o A. 153 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69M yn deillio'n bennaf o A. 156 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69N yn deillio'n bennaf o A. 154 Mesur LIL 2011.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69O yn deillio'n bennaf o A. 155 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69P yn deillio'n bennaf o A. 157 Mesur LIL 2011. Eglurir rhychwant y canllawiau, ac mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(2)	Mae A. 69Q yn deillio'n bennaf o Aau. 155(4) a	Nac Oes

	156(3) Mesur LIL 2011 ac eglurir rychwant y pŵer i Weinidogion Cymru wneud cyfarwyddyd. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	
55(2)	Mae A. 69R yn deillio'n bennaf o A. 158 Mesur LIL 2011. Mae'r geiriad wedi cael ei foderneiddio.	Nac Oes
55(3)	Newydd	
55(4)	Newydd	
56	Newydd	
57	Newydd	
58	Newydd	
59 - 69	Newydd	
Atodlen 1	Newydd	

Atodiad 4

Atodlen o ddiwygiadau

Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru)

Y DIWYGIADAU SYDD I'W GWNEUD GAN BIL ETHOLIADAU A CHYRFF ETHOLEDIG (CYMRU)

Bwriedir i'r ddogfen hon ddangos sut y byddai'r darpariaethau yn [nodwch enw'r Ddeddf] fel yr oeddent yn gymwys o ran Cymru ar [nodwch y dyddiad drafftio] yn edrych fel y'u diwygid gan [nodwch enw'r Bil] (pe bai'n cael ei ddeddfu fel y'i cyflwynwyd ar [nodwch y dyddiad cyflwyno]).

Ceir llinell drwy'r testun sydd i gael ei ddileu gan [nodwch enw'r Bil], e.e. ~~mae testun sydd wedi ei hepgor yn edrych fel hyn~~. Mae testun sydd i gael ei ychwanegu gan Fil [nodwch enw'r Bil] (Cymru) wedi ei danlinellu, e.e. mae testun sydd wedi ei ychwanegu yn edrych fel hyn. Rhoddir y cyfeiriadau at y darpariaethau diwygio perthnasol yn y Bil yn y golofn dde ar bob tudalen.

Cynhwysir nifer o ddarpariaethau cysylltiedig yn y Ddeddf, er nad ydynt yn cael eu diwygio, er mwyn helpu i ddeall y diwygiadau arfaethedig.

Rhybudd

Mae'r testun hwn wedi ei lunio gan swyddogion [enw'r grŵp neu adran] Llywodraeth Cymru. Er bod ymdrech wedi ei gwneud i sicrhau ei fod yn gywir, ni ddylid dibynnu arno fel testun diffiniol o'r Ddeddf na'r Bil.

At ddiben helpu pobl i ddeall effaith Bil [nodwch enw'r Bil] (Cymru) yn unig y mae'r testun wedi ei lunio. Ni fwriedir iddo gael ei ddefnyddio mewn unrhyw gyd-destun arall.

Deddfwriaeth Sylfaenol

[Deddf Llywodraeth Leol 1972](#)

[Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983](#)

[Deddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000](#)

[Deddf Llywodraeth Cymru 2006](#)

[Mesur Llywodraeth Leol \(Cymru\) 2011](#)

[Deddf Llywodraeth Leol \(Democratiaeth\) \(Cymru\) 2013](#)

[Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau \(Cymru\) 2021](#)

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Deddf Llywodraeth Leol 1972

Adran	Diwygiwyd gan
<p>245B Community having the status of a town.</p> <p>(1)The council of a community which is not grouped with any other community may, subject to subsection (3) below, resolve that the community shall have the status of a town.</p> <p>(2)Where a community has the status of a town—</p> <p>(a)the town council shall have the name of the community with the addition—</p> <p>(i)in English, of the words “Town Council”; and</p> <p>(ii)in Welsh, of the words “Cyngor Tref”;</p> <p>(b)the chairman of the town council shall be entitled to the style of “town mayor” or “maer y dref”; and</p> <p>(c)the vice-chairman of the town council shall be entitled to the style of “deputy town mayor” or “dirprwy faer y dref”.</p> <p>(3)Where the provisions of section 27(4) above apply in relation to a community, the council of that community shall not pass a resolution under subsection (1) above unless it is satisfied that those provisions have been complied with in relation to the community.</p> <p>(4)Any such resolution shall cease to have effect if the community to which it relates ceases to exist.</p> <p>(5)If a community council which has passed such a resolution is dissolved without the community ceasing to exist, the dissolution shall not affect the status of the community.</p> <p>(6)A community council by whom a resolution has been passed under subsection (1) above or, if the council has been dissolved, a community meeting of the community may resolve that the resolution shall cease to have effect.</p> <p>(7)On the passing of a resolution under subsection (6) above, the community shall cease to have the status of a town.</p> <p><u>(7A)The community council must give notice electronically in writing of any resolution passed under subsection (1) or (6) to the following bodies—</u></p> <p><u>(a)the Welsh Ministers,</u></p> <p><u>(b)the principal council for the area in which the community is situated, and</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 52</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(c)the Democracy and Boundary Commission Cymru.</u></p> <p>(8)This section shall have effect subject to any provision made by a grant under Her Majesty's prerogative and, in particular, to any provision conferring any style on any person.</p>	
<p>80A Disqualification for election or being a member of a local authority in Wales</p> <p>(1) A person is disqualified for being elected or being a member of a local authority in Wales if—</p> <p>(a) the person is the subject of—</p> <p>(i) a bankruptcy restrictions order or an interim bankruptcy restrictions order under Schedule 4A to the Insolvency Act 1986, Schedule 2A to the Insolvency (Northern Ireland) Order 1989, or Part 13 of the Bankruptcy (Scotland) Act 2016;</p> <p>(ii) a debt relief restrictions order or interim debt relief restrictions order under Schedule 4ZB to the Insolvency Act 1986 or Schedule 2ZB to the Insolvency (Northern Ireland) Order 1989;</p> <p>(b) the person is disqualified for being elected or for being a member of the authority under Part 3 of the Representation of the People Act 1983 (corrupt or illegal practices);</p> <p><u>(ba) the person is incapable of being elected to or holding elective office in a district council in Northern Ireland under Part 10 of the Electoral Law Act (Northern Ireland) 1962 (c.14) (corrupt or illegal practices);</u></p> <p>(c) the person is subject to the notification requirements of, or an order under, Part 2 of the Sexual Offences Act 2003;</p> <p>(d) the person has a relevant criminal conviction.</p> <p>(2) A person has a relevant criminal conviction if, during the period of five years ending with the day of the local authority election, or since the person's election, the person has been convicted in the United Kingdom, the Channel Islands, or the Isle of Man of an offence for which the person has been sentenced to a term of imprisonment (whether suspended or not) of 3 months or more without the option of a fine.</p> <p>(3) A person is not disqualified under subsection (1)(c) at any time before the end of the ordinary period allowed for making—</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 62</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(a) an appeal or application in respect of the conviction or finding to which the notification requirements relate;</p> <p>(b) an appeal in respect of the order.</p> <p>(4) A person is not disqualified under subsection (1)(d) at any time before the end of the ordinary period allowed for making an appeal or application in respect of the conviction.</p> <p>(5) A person who makes an appeal or application of the kind mentioned in subsection (3) or (4) is not disqualified under subsection (1)(c) or (d) at any time before the end of the day on which the appeal or application is finally disposed of, or is abandoned, or fails by reason of non-prosecution.</p> <p>(6) A person who would be disqualified but for subsection (3), (4) or (5) must not act in the office of member of a local authority in Wales.</p>	
---	--

Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983

Adran	Diwygiwyd gan
<p>9 Registers of electors.</p> <p>(1) Each registration officer shall maintain—</p> <p>(a) a register of parliamentary electors for each constituency or part of a constituency in the area for which he acts; and</p> <p>(b) a register of local government electors for the local government areas or parts of local government areas included in the area for which he acts.</p> <p>(2) Subject to any other provision of this Act, each register shall contain—</p> <p>(a) the names of persons who appear to the registration officer to be entitled to be registered in it and in respect of whom a successful application for registration has been made;</p> <p>(b) (subject to any prescribed exceptions) the qualifying addresses of the persons registered in it; and</p> <p>(c) in relation to each such person, that person's electoral number.</p> <p><u>(2A) Subject to any other provision of this Act, each register of local government electors for an area in Wales must also contain the names of persons who are registered in accordance with section 9ZA(5) along with</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

the information mentioned in paragraphs (b) and (c) of subsection (2) relating to those persons.

(3) A person's electoral number is such number (with or without any letters) as is for the time being allocated by the registration officer to that person as his electoral number for the purposes of the register in question.

(4) Electoral numbers shall be allocated by a registration officer in such a way as to ensure, so far as is reasonably practicable, that in each separate part of a register the numbers run consecutively.

(5) The registers of parliamentary electors and of local government electors shall so far as practicable be combined, the [F4 entries] of persons registered only as parliamentary electors or local government electors being marked to indicate that fact.

(5A) In relation to the registration of local government electors in Wales—

(a) the entry in the combined registers of any person aged 16 or 17 who is registered only as a local government elector must give the date on which the person will attain the age of 18;

(b) the entry in the combined registers of any person who is registered only as a local government elector by virtue of section 4(3A) of this Act must give an indication of that fact.

(6) . . . . .

(7) Where under this section two or more registration officers maintain registers of parliamentary electors in respect of different parts of the same constituency, then in relation to that constituency any reference in this Act (whether express or implied) to the register of parliamentary electors for a constituency shall be read—

(a) as a reference to one of those registers, or

(b) in relation to one of those registration officers, as the register maintained by him,

as the context may require.

(8) In this Act—

(a) any reference, in relation to a registration officer, to "his" registers is a reference to the registers maintained by him under this section; and

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(b)“qualifying address”, in relation to a person registered in a register of electors, is the address in respect of which he is entitled to be so registered.]</p>	
<p><u>9ZA Duty to register eligible local government electors in Wales</u></p> <p><u>(1)This section applies to the registration of local government electors for an area in Wales.</u></p> <p><u>(2)The duty in subsection (3) applies if—</u></p> <p><u>(a)a registration officer is aware of a person’s name and address,</u></p> <p><u>(b)the person is not registered in the register of local government electors maintained by the officer, and</u></p> <p><u>(c)the officer is satisfied that the person is entitled to be registered in that register.</u></p> <p><u>(3)The registration officer must notify the person in writing of—</u></p> <p><u>(a)the officer’s duty under subsection (5) to register the person after the end of the notice period,</u></p> <p><u>(b)the exceptions to the duty under subsection (5) in paragraphs (a) to (c) of that subsection;</u></p> <p><u>(c)the person’s right to request exclusion from the edited register of local government electors, if provision is made for an edited register in regulations under section 53,</u></p> <p><u>(d)the person’s right to apply for anonymous registration,</u></p> <p><u>(e)the type of elections in which the person will be entitled to vote following registration under this section, and</u></p> <p><u>(f)the type of elections in which the person will not be entitled to vote following registration under this section unless an application for registration is made.</u></p> <p><u>(4)In this section, “the notice period” is the period of 45 days beginning with the day on which the notice under subsection (3) is given.</u></p> <p><u>(5)After the end of the notice period the registration officer must register the person in the register of local government electors, unless—</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 3</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(a)the person has notified the officer in writing that the person does not wish to be registered,</u></p> <p><u>(b)the officer is no longer satisfied that the person is entitled to be registered in the register of local government electors (whether because of information provided by the person or otherwise), or</u></p> <p><u>(c)the person has notified the officer that the person wishes to make an application for an anonymous entry in the local government register under section 9B in conjunction with an application for registration in that register under section 10ZC or the person has made such an application.</u></p> <p><u>(6)The Welsh Ministers may by regulations make provision about giving notice for the purpose of this section, including (but not limited to) provision—</u></p> <p><u>(a)about the form of the notice;</u></p> <p><u>(b)about how the notice is given;</u></p> <p><u>(c)requiring or authorising the registration officer to give a copy of the notice to a person other than the person to be registered.</u></p> <p><u>(7)The registration officer must keep a separate list of the persons registered under this section.</u></p> <p><u>(8)The power to make regulations under this section is exercisable by statutory instrument.</u></p> <p><u>(9)A statutory instrument containing regulations under this section is subject to annulment in pursuance of a resolution of Senedd Cymru.</u></p>	
<p>9E Maintenance of registers: invitations to register in Great Britain</p> <p>(1)A registration officer in Great Britain must give a person an invitation to apply for registration in a register maintained by the officer if—</p> <p>(a)the officer is aware of the person's name and address,</p> <p>(b)the person is not registered in the register, and</p> <p>(c)the officer has reason to believe that the person may be entitled to be registered in the register.</p> <p><u>(1A) The duty of a registration officer under subsection (1) does not apply in relation to the registration of a</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

person in a register of local government electors for an area in Wales if—

(a) the registration officer has yet to complete any steps prescribed under section 53 in connection with the duty in section 9ZA(3) as it relates to the person or is otherwise yet to decide whether the duty in section 9ZA applies to the person,

(b) the duty in section 9ZA(3) applies in relation to the person and the notice period under that section has not ended, or

(c) the duty in section 9ZA(5) applies in relation to the person.

(2) Regulations may make provision about invitations under subsection (1), including—

(a) provision about the form and contents of invitations;

(b) provision about the giving of invitations (for example, provision about the manner in which they must be given or how often they must be given);

(c) provision requiring invitations to be accompanied by, or combined with, application forms or other documents (including partially completed application forms).

(3) Regulations under subsection (2) may confer functions on the Electoral Commission (for example, the Commission may be required to design an invitation).

(4) A registration officer who gives a person an invitation under subsection (1) may subsequently require the person to make an application for registration by a specified date.

(5) A requirement under subsection (4) is of no effect if the person is not entitled to be registered.

(6) Regulations—

(a) may make provision about requirements under subsection (4) (including provision for them to be cancelled in specified circumstances);

(b) may specify steps that a registration officer must take before imposing a requirement.

(7) A registration officer may impose a civil penalty on a person who fails to comply with a requirement imposed by the officer under subsection (4).

(7A) In relation to the registration of local government electors in Wales, subsection (7) does not apply to a

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>person who was under the age of 16 at the time the requirement was imposed.</p> <p>(8) For more about civil penalties under this section, see Schedule ZA1.</p>	
<p>13A Alteration of registers.</p> <p>(1) This section applies where, at any time (“the relevant time”) after the publication of a revised version of a register by a registration officer under section 13 above, the registration officer—</p> <p>(za) is required by section 10ZC(1) to enter a person in the register;</p> <p>(zb) is required by section 10ZD(1) to alter a person's entry in the register;</p> <p><u>(zc) in the case of a registration officer for a local government area in Wales, is required by section 9ZA(5) to enter a person in the register;</u></p> <p>(a) on an application for registration in Northern Ireland being made by any person in accordance with the prescribed requirements, determines that that person is entitled to be so registered;</p> <p>(b) is required, by virtue of any provision of this Part of this Act, to remove a person's entry from the register;</p> <p>(c) is notified of any decision on an appeal by virtue of section 56 or 58 below which requires any such alteration in the register as is mentioned in subsection (4) of that section; or</p> <p>(d) determines that the register contains any clerical error or, in the case of a registration officer in Great Britain, determines that the register contains any information that is incorrect.</p> <p>(2) In such a case the registration officer shall (subject to subsection (3) below) issue, in the prescribed manner, a notice specifying the appropriate alteration in the register; and—</p> <p>(a) the notice shall be so issued by him—</p> <p>(i) on the first day of the month which follows that in which the relevant time falls, or</p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

(ii) if that day is less than 14 days after that time, on the first day of the month immediately following that month; and

(b) (subject to sections 13B(1) and 13BA(1) below) the alteration in question shall have effect as from the beginning of the day on which the notice is issued.

(2ZA) A person who makes an application under subsection (1)(a) in respect of an address in Northern Ireland may submit it through the UK digital service, unless it is an application in pursuance of—

(a) residence determined in accordance with section 6 (residence: merchant seamen),

(b) a declaration of local connection, or

(c) an overseas elector's declaration.

(2A) Subject to subsections (2B) and (2C) below, an application for registration under subsection (1)(a) above in respect of an address in Northern Ireland shall include—

(a) the signature of each of the persons to whom the application relates;

(b) the date of birth of each such person; and

(c) in relation to each such person—

(i) his national insurance number or a statement that he does not have one,

(ii) . . . . . and

(iii) any other address in the United Kingdom in respect of which he is or has applied to be registered,

and the power in subsection (1)(a) above to prescribe requirements includes power to give effect to the requirements of this subsection.

(2B) The Chief Electoral Officer for Northern Ireland may dispense with the requirement mentioned in subsection (2A)(a) above in relation to any person if he is satisfied that it is not reasonably practicable for that person to sign in a consistent and distinctive way because of any incapacity of his or because he is unable to read.

(2C) The requirement mentioned in subsection (2A)(a) does not apply to an application submitted through the UK digital service.

(3) Subsection (2) above does not require a registration officer to issue a notice under that subsection in a case

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>where (apart from this subsection) that subsection would require the notice to be issued—</p> <p>(a)at the beginning of the month containing the date on which a revised version of the register is next due to be published in accordance with section 13(1) or (3) above, or</p> <p>(b)at the beginning of either of the two months preceding that containing the date on which a revised version of the register is next due to be published in accordance with section 13(1)(a) above,</p> <p>and in such a case the alteration in question shall be made in that revised version of the register.</p> <p>(3A)Subsection (2)(a)(ii) also does not require a registration officer in Great Britain to issue a notice under subsection (2) in a case where the month which follows that in which the relevant time falls is the month containing the date on which a revised version of the register is next due to be published in accordance with section 13(1)(a); and in such a case the alteration in question shall be made in that revised version of the register.</p> <p>(4)Subsection (2) above also does not require a registration officer to issue a notice under that subsection in a case where section 13AB(2), 13B(3), (3B) or (3D), 13BA(3), (6) or (9) or 13BC(3) or (6) below requires him to issue a notice under that provision.</p> <p>(5)No alteration affecting a published version of a register of electors shall be made otherwise than in accordance with this section, section 13AB, section 13B, section 13BA or section 13BC below.</p> <p>(6)For the purposes of subsection (1) above “determines” means determines in accordance with regulations; and section 119 below shall apply for the purposes of subsection (2)(a) above as if it were contained in Part II of this Act.</p> <p>(7)In this section, “the UK digital service” has the same meaning as in section 10ZF, and references to an application submitted through the UK digital service shall be construed in accordance with subsection (4) of that section.</p>	
<p>13AB Alteration of registers: interim publication dates</p> <p>(1)Subsections (2) and (3) apply in relation to an interim publication date where—</p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(a) at any time before the interim publication date, section 13A applies to a registration officer (by virtue of section 13A(1)) in connection with a determination, requirement or decision within section 13A(1)(za), (zb), (zc), (b), (c) or (d),

(b) in consequence of the determination, requirement or decision an entry relating to a person falls to be made in (or removed from) the register in respect of an address in the relevant election area, and

(c) no alteration made in consequence of the determination, requirement or decision has already taken effect, or is due to take effect, under a relevant provision on or before the interim publication date.

(2) On the interim publication date the registration officer must issue, in the prescribed manner, a notice specifying the appropriate alteration in the register.

(3) The alteration takes effect from the beginning of the interim publication date.

(4) There are two interim publication dates (in relation to a registration officer and an election to which this section applies).

(5) The first interim publication date is the last day on which nomination papers may be delivered to the returning officer for the purposes of the election.

(6) The second interim publication date is to be determined by the registration officer, but must be a day after the first interim publication date and before the appropriate publication date.

(7) In subsection (1)(c) "relevant provision" means—

(a) in relation to the first interim publication date, section 13A(2) or 13BC(3) or (6);

(b) in relation to the second interim publication date—

(i) section 13A(2);

(ii) section 13BC(3) or (6);

(iii) subsection (3) of this section as it applies in relation to the first interim publication date.

(7A) In determining for the purposes of subsection (1)(c) whether an alteration made in consequence of the determination, requirement or decision is due to take effect under section 13BC(3) on or before the interim

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>publication date, the reference to section 13AB in section 13BC(2) is to be disregarded.</p> <p>(8) This section applies to—</p> <p>(a) parliamentary elections in England, Wales or Scotland;</p> <p>(b) . . . . .</p> <p>(c) elections to the Scottish Parliament;</p> <p>(d) elections to the National Assembly for Wales;</p> <p>(e) local government elections in England, Wales or Scotland;</p> <p>(f) elections of police and crime commissioners in England and Wales.</p> <p>(9) Subsections (5) and (6) of section 13B apply for the purposes of this section as they apply for the purposes of that section.</p> <p>(10) Subsection (2) does not require a registration officer to issue a notice under that subsection in a case where section 13BC(3) or (6) requires the officer to issue a notice under that provision at an earlier time.</p>	
<p>13B Alteration of registers: pending elections</p> <p>(1) If, by virtue of section 13A(2) above or section 13BC(3) or (6) below, an alteration in a published version of a register is to take effect after the fifth day before the date of the poll for an election to which this section applies, the alteration does not have effect for the purposes of the election.</p> <p>(2) Subsection (3) below applies where—</p> <p>(a) at any time before the appropriate publication date in the case of an election to which this section applies, section 13A above applies to a registration officer, by virtue of subsection (1) of that section, in connection with a determination, requirement or decision falling within any of paragraphs (za), (zb), <u>(zc)</u>, (b), (c) and (d) of that subsection;</p> <p>(b) in consequence of the determination, requirement or decision an entry relating to a person falls to be made in (or removed from) the register in respect of an address in the relevant election area; and</p> <p>(c) no alteration made in consequence of the determination, requirement or decision—</p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(i)has already taken effect, or</p> <p>(ii)is due to take effect,</p> <p>under subsection (2) of that section, or under section 13AB(3) or section 13BC(3) or (6), on or before the fifth day before the date of the poll.</p> <p>(3)In such a case the registration officer shall issue, in the prescribed manner, a notice specifying the appropriate alteration in the register; and—</p> <p>(a)the notice shall be so issued by him on the appropriate publication date; and</p> <p>(b)the alteration shall take effect as from the beginning of that day.</p> <p>(3ZA)In determining for the purposes of subsection (2)(c) whether an alteration made in consequence of the determination, requirement or decision is due to take effect under section 13BC(3) on or before the fifth day before the date of the poll, the reference to section 13B in section 13BC(2) is to be disregarded.</p> <p>(3ZB)Subsection (3) does not require a registration officer to issue a notice under that subsection in a case where section 13BC(3) or (6) requires the officer to issue a notice under that provision at an earlier time.</p> <p>(3A)Subsection (3B) below applies where—</p> <p>(a)at any time on or after the appropriate publication date in the case of an election to which this section applies but before the prescribed time on the day of the poll, section 13A above applies to a registration officer, by virtue of subsection (1) of that section, in connection with a notification mentioned in paragraph (c) of that subsection; and</p> <p>(b)in consequence of the notification—</p> <p>(i)an entry relating to that person falls to be made in the register in respect of an address in the relevant election area, or</p> <p>(ii)his entry in the register requires to be altered.</p> <p>(3B)In such a case the registration officer shall issue, in the prescribed manner, a notice specifying the appropriate alteration in the register; and—</p> <p>(a)the notice shall be so issued by him when he receives the notification; and</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(b)the alteration shall take effect as from the beginning of the day on which the notice is issued.</p> <p>(3C)Subsection (3D) below applies where—</p> <p>(a)at any time on or after the appropriate publication date in the case of an election to which this section applies but before the prescribed time on the day of the poll, section 13A above applies to a registration officer, by virtue of subsection (1) of that section, in connection with a determination falling within paragraph (d) of that subsection;</p> <p>(b)the determination was made following a representation made by or on behalf of a person to the registration officer; and</p> <p>(c)in consequence of the determination—</p> <p>(i)an entry relating to that person falls to be made in the register in respect of an address in the relevant election area, or</p> <p>(ii)his entry in the register requires to be altered.</p> <p>(3D)In such a case the registration officer shall issue, in the prescribed manner, a notice specifying the appropriate alteration in the register; and—</p> <p>(a)the notice shall be so issued by him when he makes the determination; and</p> <p>(b)the alteration shall take effect as from the beginning of the day on which the notice is issued.</p> <p>(3E)In subsection (3C)(b) above, “representation” means a representation made in accordance with prescribed requirements to the effect that the register contains a clerical error.</p> <p>(4)This section applies to the following elections—</p> <p>(a)parliamentary elections in England, Wales or Scotland,</p> <p>(b). . . . .</p> <p>(c)elections to the Scottish Parliament,</p> <p>(d)elections to the National Assembly for Wales, ...</p> <p>(e). . . . .</p> <p>(f)local government elections in England, Wales or Scotland and</p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(g)elections of police and crime commissioners in England and Wales.</p> <p>(5)In this section—</p> <p>“the appropriate publication date”, in relation to a registration officer and an election to which this section applies, means either the sixth or the fifth day before the date of the poll, as the registration officer may determine;</p> <p>“the final nomination day”, in relation to such an election, means the last day on which nomination papers may be delivered to the returning officer for the purposes of the election;</p> <p>“the relevant election area”, in relation to a registration officer and such an election, means—</p> <p>(a)</p> <p>the area for which the registration officer acts, or</p> <p>(b)</p> <p>if the election is held in only part of that area, the part of that area in question.</p> <p>(6)Section 119 below shall apply for the purposes of this section as if—</p> <p>(a)it were contained in Part II of this Act; and</p> <p>(b)each of the days referred to in this section were the day on which anything is required or permitted to be done by or in pursuance of that Part of this Act.</p>	
<p>53 Power to make regulations as to registration etc.</p> <p>(1) Provision may be made by regulations—</p> <p>(a)with respect to the form of the register of electors and of . . . any special lists or records required by this Act in connection with the register or with any election;</p> <p>(b)with respect to—</p> <p>(i)the procedure to be followed in the preparation of the register and the place and manner of its publication, and</p> <p>(ii)the procedure to be followed in the preparation of any such special lists or records, and the time, place and manner of their publication; ...</p> <p>(ba)with respect to applications under sections 13BD, 13BE and 13C and documents or cards issued under any of those sections; and</p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(c)generally with respect to any matters incidental to the provisions of this Act so far as those provisions relate to the registration of electors or to voting by post or proxy.

(2). . . . .

(3)Without prejudice to the generality of subsection (1) above, regulations made with respect to the matters mentioned in that subsection may contain any such provisions as are mentioned in Schedule 2 to this Act.

(4)Provision may also be made by regulations—

(a)for the supply of any such record or special list as is mentioned in subsection (1) above to such persons as are prescribed;

(b)with respect to any conditions subject to which the supply is made;

(c)making it an offence (punishable on summary conviction by a fine not exceeding level 5 on the standard scale) for a person to fail to comply with any such condition.

(5)Before making regulations containing provision under paragraph 1A of Schedule 2, or paragraph 13(1ZB) of that Schedule so far as relating to that paragraph, the Secretary of State must consult—

(a)the Electoral Commission,

(b)the Information Commissioner, and

(c)any other person the Secretary of State thinks appropriate.

(6)The Secretary of State may require the Electoral Commission to—

(a)prepare a report on specified matters relating to the operation of any provision made under paragraph 1A of Schedule 2, and

(b)give the Secretary of State a copy of the report by no later than a specified date.

(7)The Secretary of State must publish a copy of the report.

(8) A registration officer ... must comply with any request made by the Electoral Commission for information that it reasonably requires in connection with the preparation of a report under subsection (6).

(8A) Provision made by regulations relating to the matters specified in paragraph 1A(1)(aa) of Schedule 2—

(a) may only be made by the Welsh Ministers;

(b) may not include provision that would require the consent of the appropriate Minister under paragraph 8(1)(a) or (c), 10 or 11 of Schedule 7B to the Government of Wales Act 2006 (c. 32) if the provision were included in an Act of Senedd Cymru;

(c) may not include provision that would require consultation of the appropriate Minister under paragraph 11(2) of Schedule 7B to that Act if the provision were included in an Act of Senedd Cymru.

(9) The power to make regulations under this section—

(a) so far as it is exercisable by a Minister of the Crown to make provision about a UK digital service in relation to elections in Scotland, is exercisable by the Scottish Ministers concurrently with that Minister, and

(b) so far as it is exercisable by a Minister of the Crown to make provision about a UK digital service in relation to elections in Wales, is exercisable by the Welsh Ministers concurrently with that Minister.

(10) The power of the Scottish Ministers to make regulations by virtue of subsection (9) is exercisable in the same ways and subject to the same provisions as their power to make other regulations under this section, except that—

(a) the power is not exercisable without the agreement of a Minister of the Crown, and

(b) regulations made in exercise of the power are subject to the negative procedure.

(10A) The power of the Welsh Ministers to make regulations by virtue of subsection (9) is not exercisable without the agreement of a Minister of the Crown.

(10B) A statutory instrument containing regulations made by the Welsh Ministers by virtue of subsection (9) is subject to annulment in pursuance of a resolution of the National Assembly for Wales.

(11) In subsection (9)—

“election in Scotland” means—

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(a)an election for membership of the Scottish Parliament, or</p> <p>(b)a local government election in Scotland;</p> <p>“election in Wales” means—</p> <p>(a)an election of Assembly members, or</p> <p>(b)a local government election in Wales;</p> <p>“UK digital service” means a digital service provided by a Minister of the Crown for the registration of electors.</p>	
<p>56 Registration appeals: England and Wales.</p> <p>(1)An appeal lies to the county court—</p> <p>(a)from any decision of a registration officer not to register a person following an application under section 10ZC,</p> <p>(aza)from any decision of a registration officer to register a person following an application under section 10ZC in a case where an objection has been made under that section,</p> <p>(azb)from any decision of a registration officer not to alter a register following an application under section 10ZD,</p> <p>(azc)from any decision of a registration officer to alter a register following an application under section 10ZD in a case where an objection has been made under that section,</p> <p>(azd)from any decision of a registration officer under section 10ZE, or any other provision of this Act, as a result of which a person's entitlement to remain registered terminates,</p> <p>(aa)from any decision of a registration officer not to make a determination under section 10ZE(1) following an objection under section 10ZE(5)(a),</p> <p><u>(azaa) from any decision of a registration officer for a local government area in Wales to register a person under section 9ZA(5);</u></p> <p>(ab)from a determination of the registration officer under section 9B(2) above,</p> <p>(ac)from a determination of a registration officer not to issue—</p> <p>(i)an electoral identity document following an application under section 13BD, or</p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

(ii)an anonymous elector's document following an application under section 13BE,
(b)from any decision under this Act of the registration officer disallowing a person's application to vote by proxy or by post as elector or to vote by post as proxy, in any case where the application is not made for a particular election only,
(c). . . . .
(d). . . . .
but an appeal does not lie where the person desiring to appeal has not availed himself of a prescribed right to be heard by or make representations to the registration officer on the matter which is the subject of the appeal, or has not given the prescribed notice of appeal within the prescribed time.
(2)No appeal lies from the decision of the Court of Appeal on appeal from a decision of the county court under this section.
(3)An appeal to the county court or Court of Appeal by virtue of this section which is pending when notice of an election is given shall not prejudice the operation as respects the election of the decision appealed against, and anything done in pursuance of the decision shall be as good as if no such appeal had been brought and shall not be affected by the decision of the appeal.
(4)Notice shall be sent to the registration officer in manner provided by rules of court of the decision of the county court or of the Court of Appeal on any appeal by virtue of this section, and the registration officer shall, in accordance with sections 13A, 13AB, 13B and 13BC above, make such alterations in the . . . register as may be required to give effect to the decision.
(4A)Where, as a result of the decision on an appeal, an alteration in the register made in pursuance of subsection (4) above takes effect under section 13(5), 13A(2), 13AB(3) or 13B(3) or (3B) or 13BC(3) or (6) above on or before the date of the poll, subsection (3) above does not apply to that appeal as respects that election.
(5)The registration officer shall undertake such duties in connection with appeals brought by virtue of this section as may be prescribed and shall on any such appeal be deemed to be a party to the proceedings, and the registration expenses payable to a registration officer shall include any expenses properly incurred by him by virtue of this subsection.
(6). . . . .

<p>73 Payment of expenses through election agent.</p> <p>(1) Subject to subsection (5) below, no payment (of whatever nature) shall be made by—</p> <p>(a) a candidate at an election, or</p> <p>(b) any other person,</p> <p>in respect of election expenses incurred by or on behalf of the candidate unless it is made by or through the candidate's election agent.</p> <p>(2) Every payment made by an election agent in respect of any election expenses shall, except where less than £20, be vouched for by a bill stating the particulars or by a receipt.</p> <p>(3) The references in the foregoing provisions of this section to an election agent shall, in relation to a parliamentary or Authority election where subagents are allowed, be taken as references to the election agent acting by himself or a sub-agent.</p> <p>(4) . . . . .</p> <p>(5) This section does not apply to—</p> <p>(a) any expenses which are, in accordance with section 74(1) or (1B), 78(5) or 79(2) below, paid by the candidate;</p> <p>(b) any expenses which are paid in accordance with section 74(3) below by a person authorised as mentioned in that provision;</p> <p>(c) any expenses included in a declaration made by the election agent under section 74A below; ...</p> <p>(ca) any expenses incurred, ~~otherwise than in relation to an election in Wales under the local government Act,~~ on account of any matter falling within section 75(1) by a person authorised as mentioned in that provision; or</p> <p>(d) any expenses which are to be regarded as incurred by or on behalf of the candidate by virtue of section 90ZA(5) below.</p> <p>(6) A person who makes any payment (of whatever nature) in contravention of subsection (1) above ... shall be guilty of an illegal practice.</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 35</p>
---	---------------------------------------

<p>90C Property, goods, services etc. provided free of charge or at a discount.</p> <p>(1) This section applies where, in the case of a candidate at an election—</p> <p>(a) either—</p> <p>(i) property or goods is or are transferred to the candidate or his election agent free of charge or at a discount of more than 10 per cent. of the market value of the property or goods, or</p> <p>(ii) property, goods, services or facilities is or are provided for the use or benefit of the candidate free of charge or at a discount of more than 10 per cent. of the commercial rate for the use of the property or for the provision of the goods, services or facilities, and</p> <p>(b) the property, goods, services or facilities is or are made use of by or on behalf of the candidate in circumstances such that, if any expenses were to be (or are) actually incurred by or on behalf of the candidate in respect of that use, they would be (or are) election expenses incurred by or on behalf of the candidate.</p> <p>(1A) For the purposes of subsection (1)(b), except as it applies in relation to an election in Scotland or ~~Wales~~ under the local government Act, property, goods, services or facilities are made use of on behalf of a candidate only if their use on behalf of the candidate is directed, authorised or encouraged by the candidate or the candidate's election agent.</p> <p>(2) Where this section applies—</p> <p>(a) an amount of election expenses determined in accordance with this section ("the appropriate amount") shall be treated, for the purposes of this Part of this Act, as incurred by the candidate, and</p> <p>(b) the candidate's election agent shall make a declaration of that amount,</p> <p>unless that amount is not more than £50.</p> <p>This subsection has effect subject to Part 2 of Schedule 4A to this Act .</p> <p>(3) Where subsection (1)(a)(i) above applies, the appropriate amount is such proportion of either—</p> <p>(a) the market value of the property or goods (where the property or goods is or are transferred free of charge), or</p>	<p>Pennod 5, adran 32</p>
---	---------------------------

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(b) the difference between the market value of the property or goods and the amount of expenses actually incurred by or on behalf of the candidate in respect of the property or goods (where the property or goods is or are transferred at a discount),</p> <p>as is reasonably attributable to the use made of the property or goods as mentioned in subsection (1)(b) above.</p> <p>(4) Where subsection (1)(a)(ii) above applies, the appropriate amount is such proportion of either—</p> <p>(a) the commercial rate for the use of the property or the provision of the goods, services or facilities (where the property, goods, services or facilities is or are provided free of charge), or</p> <p>(b) the difference between that commercial rate and the amount of expenses actually incurred by or on behalf of the candidate in respect of the use of the property or the provision of the services or facilities (where the property, goods, services or facilities is or are provided at a discount),</p> <p>as is reasonably attributable to the use made of the property, goods, services or facilities as mentioned in subsection (1)(b) above.</p> <p>(5) Where the services of an employee are made available by his employer for the use or benefit of a candidate, then for the purposes of this section the commercial rate for the provision of those services shall be the amount of the remuneration and allowances payable to the employee by his employer in respect of the period for which his services are so made available (but shall not include any amount in respect of any contributions or other payments for which the employer is liable in respect of the employee).</p> <p>(6) In this section “market value”, in relation to any property or goods, means the price which might reasonably be expected to be paid for the property or goods on a sale in the open market; and paragraph 2(6)(a) of Schedule 2A to this Act shall apply with any necessary modifications for the purpose of determining, for the purposes of subsection (1) above, whether property or goods is or are transferred to a candidate or his election agent.</p>	
<p>“114A Undue influence</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 64</p>

(1) A person is guilty of a corrupt practice if the person is guilty of undue influence.

(2) A person ("P") is guilty of undue influence if P carries out an activity falling within subsection (4) for the purpose of—

(a) inducing or compelling a person to vote in a particular way or to refrain from voting, or

(b) otherwise impeding or preventing the free exercise of the franchise of an elector or of a proxy for an elector.

(3) A person ("P") is also guilty of undue influence if P carries out an activity falling within any of paragraphs (a) to (f) of subsection (4) on account of—

(a) a person having voted in a particular way or refrained from voting, or

(b) P assuming a person to have voted in a particular way or to have refrained from voting.

(4) The following activities fall within this subsection—

(a) using or threatening to use violence against a person;

(b) damaging or destroying, or threatening to damage or destroy, a person's property;

(c) damaging or threatening to damage a person's reputation;

(d) causing or threatening to cause financial loss to a person;

(e) causing spiritual injury to, or placing undue spiritual pressure on, a person;

(f) doing any other act designed to intimidate a person;

(g) doing any act designed to deceive a person in relation to the administration of an election.

(5) For the purposes of subsections (2) and (3) an activity is carried out by a person ("P") if it is carried out—

(a) by P,

(b) by P jointly with one or more other persons, or

(c) by one or more other persons on behalf of P and with P's authority or consent.

(6) In subsection (4)(f) and (g) "act" includes an omission (and references to the doing of an act are to be read accordingly).

(7) This section does not have effect in relation to an election in Scotland or Wales under the local government Act."

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>Section 115 (undue influence offence: local government elections in Scotland and Wales)</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 64</p>
<p>SCHEDULE 2 PROVISIONS WHICH MAY BE CONTAINED IN REGULATIONS AS TO REGISTRATION ETC.</p> <p>1A(1) Provision authorising or requiring a person to disclose information to another person for the purpose of assisting a registration officer ...—</p> <p>(a) to verify information relating to a person within sub-paragraph (1A),</p> <p><u>(aa) to decide whether a person is eligible to be included in the register for the purpose of section 9ZA,</u></p> <p>(b) to ascertain the names and addresses of people who are not registered but who are entitled to be registered, or</p> <p>(c) to identify those people who are registered but who are not entitled to be registered.</p> <p>(1A) The following persons are within this sub-paragraph—</p> <p>(a) a person who is registered in a register maintained by the registration officer;</p> <p>(b) a person who is named in—</p> <p>(i) an application for registration in, or alteration of, a register,</p> <p>(ii) an application (including a partially completed application) under section 13BD, 13BE or 13C, or</p> <p>(iii) a relevant absent voting application.</p> <p>(1B) In sub-paragraph (1A)(b)(i), the reference to an application for registration in, or alteration of, a register includes a reference to a partially completed application submitted through the UK digital service.</p> <p>(2) Provision made under sub-paragraph (1) may authorise or require the person to whom the information is disclosed—</p> <p>(a) to compare it with other information;</p> <p>(b) to disclose the results of the comparison to a registration officer for the purpose mentioned in that sub-paragraph.</p> <p>(3) The provision that may be made under sub-paragraph (1) or (2) includes provision—</p> <p>(a) conferring other functions on a person;</p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

(b)authorising the Secretary of State to make grants to a person on whom functions are conferred;

(c)authorising a person to disclose or otherwise process information only in accordance with an agreement;

(d)authorising or requiring a person to disclose or otherwise process information only in accordance with requirements imposed by the Secretary of State;

(e)regulating the manner in which information is disclosed;

(f)requiring the retention or disposal, or otherwise regulating the processing, of information disclosed.

(4)Provision made under this paragraph has effect despite any statutory or other restriction on the disclosure of information.

(5)In this paragraph "processing" has the same meaning as in Parts 5 to 7 of the Data Protection Act 2018 (see section 3(4) and (14) of that Act).

(6)In sub-paragraph (1), the reference to disclosing information includes, in relation to verifying information relating to a person who is named in a relevant registration application or a relevant absent voting application, references to disclosing evidence provided by a person in connection with the application.

(7)In this paragraph—

(a)"relevant absent voting application" means—

(i)an application (including a partially completed application) under paragraph 3, 4 or 6 of Schedule 4 to the Representation of the People Act 2000, other than an application in relation to a local government election, or local government elections, in Scotland or Wales, or

(ii)an application (including a partially completed application) under section 6, 7 or 8 of the Representation of the People Act 1985;

(b)"relevant registration application" means an application (including a partially completed application) for registration in, or alteration of—

(i)a register of parliamentary electors, or

(ii)a register of local government electors in England, and includes a form (or partially completed form) in connection with a canvass under section 10;

(c)"the UK digital service" means a digital service provided by a Minister of the Crown for the registration of electors, and the reference in sub-paragraph (1B) to

<p>an application submitted through the UK digital service is a reference to an application submitted using that service as an intermediary.</p> <p>(8)A notice, including a partially completed notice, under section 8(9) of the Representation of the People Act 1985 (cancellation of proxy appointment) is to be treated as a relevant absent voting application for the purposes of this paragraph.</p> <p>1B(1)Provision as to the information that a registration officer may or must require persons to give by virtue of regulations under paragraph 1(2), or must provide to persons, when conducting a canvass in Great Britain (whether as part of a canvass form or communication or otherwise).</p> <p>(2)Provision authorising or requiring a registration officer in Great Britain to complete canvass forms in part for people.</p> <p>(3)Provision as to the form and contents of declarations to be made by those responding to a canvass in Great Britain.</p> <p><u>1C Provision authorising or requiring a registration officer maintaining a register of local government electors for an area in Wales to take specified steps for the purpose of deciding whether a person is eligible to be included in the register for the purpose of section 9ZA.</u></p>	
<p>10(1)Provisions requiring a registration officer to prepare, in addition to the version of the register which he is required to prepare by virtue of the other provisions of this Act (“the full register”), a version of the register which omits the names and addresses of registered electors by or on behalf of whom requests have been made to have their names and addresses excluded from that version of it (“the edited register”).</p> <p>(1A)The edited version shall also omit anonymous entries.</p> <p>(2)Provisions specifying a form of words to be used by a registration officer for the purpose of—</p> <p>(a)explaining to persons registered or applying to be registered, or persons acting on behalf of such persons, the purposes for which the full register and the edited register may each be used, and</p> <p>(b)ascertaining whether the exclusion of their names and addresses from the edited register is requested by or on behalf of such persons.</p>	<p>Rhan 1, Pennod 2, adran 4</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(3) This paragraph does not apply to a register of local government electors for an area in Wales.</u></p> <p>10A Provisions requiring copies of the full register and other documents, or prescribed parts of them, to be available for inspection by the public at such places as may be prescribed.</p> <p>10B(1) Provisions authorising or requiring a registration officer—</p> <p>(a) to supply to such persons as may be prescribed copies of the full register and other documents, or prescribed parts of them, whether free of charge or on payment of a prescribed fee;</p> <p>(b) to supply to any persons copies of the edited register, or any prescribed part of it, on payment of a prescribed fee.</p> <p>(2) Provisions specifying, in relation to any description of persons prescribed by regulations made in pursuance of sub-paragraph (1)(a) above, the purposes for which copies supplied to such persons under such regulations, or information contained in them, may be used whether by such persons or by employees or other persons authorised by them in accordance with regulations to have access to such copies or information contained in them.</p> <p>(3) Without prejudice to the generality of sub-paragraph (1) above or paragraph 11A below, regulations made in pursuance of sub-paragraph (1) may contain any such provisions as are authorised by paragraph 11A.</p> <p><u>(4) Paragraph (b) of sub-paragraph (1) does not apply to a register of local 15 government electors for an area in Wales.</u></p>	
<p>SCHEDULE 4A ELECTION EXPENSES</p> <p>14A(1) The Electoral Commission (“the Commission”) may prepare, and from time to time revise, a code of practice for local government elections in Wales giving—</p> <p>(a) guidance as to the matters which do, or do not, fall within Part 1 or Part 2 of this Schedule;</p> <p>(b) guidance (supplementing the definition in section 90ZA(3)) as to the cases or circumstances in which expenses are, or are not, to be regarded as incurred for the purposes of a candidate's election.</p> <p><u>(c) guidance relating to the application of Part 2 of this Act in relation to expenses incurred for the purposes of a candidate's election (whether or not election expenses).</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 34</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(2) Once the Commission have prepared a draft code under this paragraph, they must submit it to the Welsh Ministers for approval.</p> <p>(3) The Welsh Ministers may approve a draft code with or without modifications.</p> <p>(4) Once the Welsh Ministers have approved a draft code they must lay a copy of the draft, in the form in which they have approved it, before Senedd Cymru.</p> <p>(5) If the draft incorporates modifications, the Welsh Ministers must at the same time lay before Senedd Cymru a statement of their reasons for making them.</p> <p>(6) If, within the 40-day period, Senedd Cymru resolves not to approve the draft, the Welsh Ministers must take no further steps in relation to it.</p> <p>(7) If no such resolution is made within the 40-day period—</p> <p>(a) the Welsh Ministers must issue the code in the form of the draft laid before Senedd Cymru,</p> <p>(b) the code comes into force on the date appointed by the Welsh Ministers by order <u>made by statutory instrument</u>, and</p> <p>(c) the Commission must arrange for the code to be published in such manner as the Commission think appropriate.</p> <p>(8) Sub-paragraph (6) does not prevent a new draft code from being laid before Senedd Cymru.</p> <p>(9) In this paragraph, “the 40-day period”, in relation to a draft code, means the period of 40 days beginning with the day on which the draft is laid before Senedd Cymru, no account being taken of any period during which Senedd Cymru is dissolved or is in recess for more than four days.</p> <p>(10) In this paragraph references to a draft code include a revised draft code.</p>	
---	--

Deddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000

Adran	Diwygiwyd gan
<p>5 Reports on elections, referendums etc .</p> <p>(1) The Commission shall, after—</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (2)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(a) each election to which this section applies, and</p> <p>(b) each referendum to which Part VII applies,</p> <p>prepare and publish (in such manner as the Commission may determine) a report on the administration of the election or referendum.</p> <p>(2) The elections to which this section applies are the following, namely—</p> <p>(a) a parliamentary general election;</p> <p>(b) . . . . .</p> <p>(c) a Scottish Parliamentary general election;</p> <p>(d) a ~~National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u> general election;</p> <p>(e) a Northern Ireland Assembly general election.</p> <p>(f) an ordinary election of police and crime commissioners.</p> <p>(2A) After—</p> <p>(a) a parliamentary by-election,</p> <p>(b) an election held under section 9 of the Scotland Act 1998 (election for the Scottish Parliament in the case of a constituency vacancy), ...</p> <p>(c) an election held under section 10 of the Government of Wales Act 2006 (election for the ~~National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u> in the case of a constituency vacancy), or</p> <p>(d) an election held under section 51 of the Police Reform and Social Responsibility Act 2011 (election to fill vacancy in office of police and crime commissioner),</p> <p>the Commission may prepare and publish (in such manner as the Commission may determine) a report on the administration of the election.</p> <p>(2AA) Subsection (2AB) applies where a report under this section relates to—</p> <p>(a) a parliamentary general election,</p> <p>(b) a parliamentary by-election,</p> <p>(c) an ordinary election of police and crime commissioners,</p> <p>(d) an election held under section 51 of the Police Reform and Social Responsibility Act 2011 (election to fill vacancy in office of police and crime commissioner), or</p> <p>(e) a Northern Ireland Assembly general election.</p> <p>(2AB) The report must include a description of the steps taken by returning officers to assist relevant persons (within</p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>the meaning of rule 29 of Schedule 1 to the Representation of the People Act 1983) to vote at the election.</p> <p>(2B) After an ordinary election of councillors for local government areas in Scotland, the Commission must prepare and publish (in such manner as the Commission may determine) a report on the administration of the election.</p> <p>(2C) Subsection (2D) applies where a report under this section relates to one of the following elections—</p> <p>(a) a Scottish Parliamentary general election,</p> <p>(b) an election held under section 9 of the Scotland Act 1998 (constituency vacancies), or</p> <p>(c) an ordinary election of councillors for local government areas in Scotland.</p> <p>(2D) The report must include a description of the steps taken by returning officers to assist disabled persons (within the meaning of section 6(2) of the Equality Act 2010) to vote at the election.</p> <p>(2E) In subsection (2D), “returning officer”—</p> <p>(a) in the case of a Scottish Parliamentary general election, means an officer who is—</p> <p>(i) appointed by order in accordance with section 12(1) of the Scotland Act 1998, or</p> <p>(ii) appointed by order under section 12(6) of that Act,</p> <p>(b) in the case of an election held under section 9 of that Act, means an officer who is appointed by order in accordance with section 12(1) of that Act,</p> <p>(c) in the case of an ordinary election of councillors for local government areas in Scotland, means an officer who is appointed under section 41(1) of the Representation of the People Act 1983.”</p> <p>(3) After a poll held under section 64 of the Government of Wales Act 2006 the Commission shall, if requested to do so by the Welsh Ministers, at their expense prepare and publish (in such manner as the Commission may determine) a report on the administration of the poll.</p>	
<p><u>5A Further provision about reports on Welsh elections</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 4, adran 25</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(1) After an ordinary election of councillors for counties and county boroughs in Wales or communities in Wales, the Electoral Commission must prepare and publish (in such manner as the Commission may determine) a report on the administration of the election.</u></p> <p><u>(2) Subsection (3) applies to—</u></p> <p><u>(a) a report under section 5 relating to a Senedd Cymru general election;</u></p> <p><u>(b) a report under subsection (1).</u></p> <p><u>(3)The report must include a description of the steps taken by returning officers to assist persons with disabilities that would otherwise adversely affect their right to vote at the election.</u></p> <p><u>(4) In subsection (3)—</u></p> <p><u>“disability”, in relation to doing a thing, includes a short term inability to do it;</u></p> <p><u>“returning officer”—</u></p> <p><u>(a) in the case of a Senedd Cymru general election, means a returning officer (however described) designated in accordance with an order made under section 13 of the Government of Wales Act 2006 (c. 32);</u></p> <p><u>(b) in the case of an ordinary election of councillors for local government areas, means an officer who is appointed under section 35(1A) of the Representation of the People Act 1983 (c. 2).</u></p>	
<p>7 Commission to be consulted on changes to electoral law.</p> <p>(1) Before making an instrument to which this section applies, the authority making the instrument shall consult the Commission.</p> <p>(2) This section applies to an instrument containing—</p> <p>(a) . . . . .</p> <p>(b) . . . . .</p> <p>(c) an order under section 24(1)(c), (cc) or (e), 25(1)(b), 28(1)(b) or 35(2B) of the Representation of the People Act 1983 (designations of returning officers and acting returning officers);</p> <p>(d) rules under section 36 of that Act (local government elections in England ...);</p> <p>(e) regulations under that Act (“the 1983 Act”), or under the Representation of the People Act 1985, in relation to which section 201(2) of the 1983 Act (regulations which may not</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (3)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

be made unless a draft of them has been laid before and approved by a resolution of each House of Parliament) has effect;

(eza) regulations to be made by the Scottish Ministers under section 81(3A)(c) of the Representation of the People Act 1983 (other matters to be included in election expenses return in relation to local government elections in Scotland);

(ezb) regulations to be made by the Scottish Ministers under paragraph 10(2) of schedule 2A of the Representation of the People Act 1983 (evidence of donor's anonymous registration to accompany statement of relevant donations in relation to local government elections in Scotland);

(ea) regulations made by virtue of paragraph 7F of Schedule 4 to the Representation of the People Act 2000 (regulations made by the Scottish Ministers about notification of rejected postal votes in relation to local government elections in Scotland);

(f) an order under section 13 or 64(3) or regulations under section 13A of the Government of Wales Act 2006 (conduct of elections to the ~~National Assembly for Wales~~ Senedd Cymru and of polls held by Welsh Ministers);

(g) an order under section 12(1) or (6) or regulations under section 12A(1) of the Scotland Act 1998 (conduct of elections to the Scottish Parliament);

(h) an order under section 34(4) of the Northern Ireland Act 1998 (conduct of elections to the Northern Ireland Assembly);

(ha) an order under subsection (1)(b) of section 54 of the Police Reform and Social Responsibility Act 2011 (designations of returning officers for elections of persons as police and crime commissioners in England and Wales);

(hb) regulations under subsection (2) of that section (functions of returning officers and local returning officers for such elections);

(hc) an order under section 58 of that Act (conduct of elections of persons as police and crime commissioners in England and Wales);

(i) an order under section 17A(3) of the Greater London Authority Act 1999 (free delivery of election addresses at elections to the Greater London Authority).

(j) an order under section 3(1) of the Local Governance (Scotland) Act 2004.

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(k) regulations under section 9(5) or 18 of the Recall of MPs Act 2015 (wording of the recall petition signing sheet and the conduct of a recall petition etc).</p> <p>(3) No draft Order shall be laid before Parliament under section 84(4) of the Northern Ireland Act 1998 (power to make provision with respect to elections in Northern Ireland) except after consultation with the Commission.</p>	
<p>8 Powers with respect to elections exercisable only on Commission recommendation.</p> <p>(1) The function of giving directions under section 52(1) of the Representation of the People Act 1983 (directions as to discharge of registration duties) shall be exercisable only on, and in accordance with, a recommendation of the Commission.</p> <p>(2) A function to which this subsection applies shall, unless the person on whom the function is conferred considers that the exercise of the function is expedient in consequence of changes in the value of money, be exercisable only on, and in accordance with, a recommendation of the Commission.</p> <p>(3) Subsection (2) applies to the following functions, namely—</p> <p>(a) the making of orders under section 76(2A) of that Act (limitation of expenses in connection with elections to the Greater London Authority);</p> <p>(b) the making of orders under section 13 of the Government of Wales Act 2006 or section 12 of the Scotland Act 1998 so far as relating to the matters mentioned in subsection (2)(c) of the section (limitation of expenses in connection with elections to ~~the National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u> or Scottish Parliament);</p> <p>(c) . . . . .</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (4)</p>
<p>10 Giving of advice and assistance.</p> <p>(1) The Commission may, at the request of any relevant body, provide the body with advice and assistance as respects any matter in which the Commission have skill and experience.</p> <p>(2) The assistance which may be so provided includes (in particular) the secondment of members of the Commission's staff.</p> <p>(3) The Commission may also—</p> <p>(a)provide advice and assistance to—</p> <p>(i) registration officers,</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (5)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(ii) returning officers at relevant elections,</p> <p>(iii) registered parties,</p> <p>(iv) recognised third parties within the meaning of Part VI, ...</p> <p>(v) permitted participants within the meaning of Part VII;</p> <p>(vi) petition officers in relation to recall petitions, and</p> <p>(vii) accredited campaigners within the meaning of Schedule 3 to the Recall of MPs Act 2015 (see Part 5 of that Schedule);</p> <p>(b) provide advice and assistance to other persons which is incidental to, or otherwise connected with, the discharge by the Commission of their functions.</p> <p>(4) The Commission—</p> <p>(a) may make charges for advice or assistance provided by them under subsection (1); but</p> <p>(b) may not make charges for advice and assistance provided under subsection (3).</p> <p>(5) Nothing in this section authorises the Commission to provide any form of financial assistance.</p> <p>(6) In this section “relevant body” means—</p> <p>(a) the Scottish Parliament;</p> <p>(b) the Scottish Executive;</p> <p>(c) ~~the National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u>;</p> <p>(caa)the Welsh Ministers;</p> <p>(ca) ~~the National Assembly for Wales~~ <u>Senedd</u> Commission;</p> <p>(d) the Northern Ireland Assembly;</p> <p>(e) the Executive Committee of the Northern Ireland Assembly;</p> <p>(f) any of the following local authorities—</p> <p>(i) in England, the council of a county, district or London borough,</p> <p>(ii) in Wales, the council of a county or county borough, and</p> <p>(iii) in Scotland, a council constituted under section 2 of the Local Government etc. (Scotland) Act 1994;</p> <p>(g) a national or regional parliament or government in a country other than the United Kingdom;</p> <p>(h) a body in any such other country having functions corresponding to any of the functions of the Commission;</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(i) an organisation of which two or more countries (or their governments) are members or a subordinate body of such an organisation.</p> <p>(7) In this section “relevant election” means any election falling within section 22(5) ....</p> <p>(8). . . . .</p> <p>(9). . . . .</p> <p>(10). . . . .</p>	
<p>22 Parties to be registered in order to field candidates at elections.</p> <p>(1) Subject to subsection (4), no nomination may be made in relation to a relevant election unless the nomination is in respect of—</p> <p>(a) a person who stands for election in the name of a qualifying registered party; or</p> <p>(b) a person who does not purport to represent any party; or</p> <p>(c) a qualifying registered party, where the election is one for which registered parties may be nominated.</p> <p>(2) For the purposes of subsection (1) a party (other than a minor party) is a “qualifying registered party” in relation to a relevant election if—</p> <p>(a) the constituency, police area, local government area or electoral region in which the election is held—</p> <p>(i) is in England, Scotland or Wales, ...</p> <p>(ii). . . . .</p> <p>and the party was, on the day (“the relevant day”) which is two days before the last day for the delivery of nomination papers at that election, registered in respect of that part of Great Britain in the Great Britain register maintained by the Commission under section 23, or</p> <p>(b) the constituency, district electoral area or electoral region in which the election is held—</p> <p>(i) is in Northern Ireland, ...</p> <p>(ii). . . . .</p> <p>and the party was, on the relevant day, registered in the Northern Ireland register maintained by the Commission under that section.</p> <p>(2A) For the purposes of subsection (2) any day falling within rule 2(1) of the parliamentary elections rules in Schedule 1 to the Representation of the People Act 1983 (subject to rule 2(2A)) shall be disregarded.</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (6)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(3) For the purposes of subsection (1) a person does not purport to represent any party if either—</p> <p>(a) the description of the candidate given in his nomination paper, is—</p> <p>(i) “Independent”, or</p> <p>(ii) where the candidate is the Speaker of the House of Commons seeking re-election, “The Speaker seeking re-election”; or</p> <p>(b) no description of the candidate is given in his nomination paper.</p> <p>(4) Subsection (1) does not apply in relation to any parish or community election.</p> <p>(5) The following elections are relevant elections for the purposes of this Part—</p> <p>(a) parliamentary elections,</p> <p>(b) . . . . .</p> <p>(c) elections to the Scottish Parliament,</p> <p>(d) elections to the National Assembly for Wales <u>Senedd Cymru</u>,</p> <p>(e) elections to the Northern Ireland Assembly,</p> <p>(ea) elections of police and crime commissioners,</p> <p>(f) local government elections, and</p> <p>(g) local elections in Northern Ireland.</p> <p>(6) For the purposes of this Act a person stands for election in the name of a registered party if his nomination paper includes a description authorised by a certificate issued by or on behalf of the registered nominating officer of the party.</p>	
<p>67 Weekly donation reports in connection with elections other than general elections.</p> <p>(1) The Secretary of State may, after consulting the Commission and all registered parties, by order make provision for—</p> <p>(a) sections 63 and 64, together with Schedule 6,</p> <p>(b) sections 65 and 66, and</p> <p>(c) section 147 so far as applying in relation to section 65(1) or (2),</p> <p>to apply in relation to the specified election period in the case of one or more relevant elections with such modifications as are specified in the order.</p> <p>(2) In this section—</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (7)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(a) “specified election period”, in relation to a relevant election, means such period ending with the date of the poll for the election as may be specified in an order under subsection (1);</p> <p>(b) “relevant election” means—</p> <p>(i) . . . . .</p> <p>(ii) an election to the Scottish Parliament;</p> <p>(iii) an election to ~~the National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u>; ...</p> <p>(iv) an election to the Northern Ireland Assembly; or</p> <p>(v) an election of a police and crime commissioner.</p>	
<p>73 Notional campaign expenditure</p> <p>(1) This section applies where, in the case of a registered party—</p> <p>(a) either—</p> <p>(i) property is transferred to the party free of charge or at a discount of more than 10 per cent. of its market value, or</p> <p>(ii) property, services or facilities is or are provided for the use or benefit of the party free of charge or at a discount of more than 10 per cent. of the commercial rate for the use of the property or for the provision of the services or facilities, and</p> <p>(b) the property, services or facilities is or are made use of by or on behalf of the party in circumstances such that, if any expenses were to be (or are) actually incurred by or on behalf of the party in respect of that use, they would be (or are) campaign expenditure incurred by or on behalf of the party.</p> <p>(1A) For the purposes of subsection (1)(b), as it applies for the purposes of a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, <u>6</u> 7, 9, 10 or 11 of Schedule 9 (periods involving parliamentary general elections, <u>ordinary or extraordinary general elections to Senedd Cymru</u>, or general elections to the Northern Ireland Assembly), property, services or facilities are made use of on behalf of a registered party only if their use on behalf of the party is directed, authorised or encouraged by—</p> <p>(a) the party, or</p> <p>(b) the treasurer or a deputy treasurer appointed under section 74.</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 33</p>

(2) Where this section applies, an amount of campaign expenditure determined in accordance with this section ("the appropriate amount") shall be treated, for the purposes of this Part, as incurred by the party during the period for which the property, services or facilities is or are made use of as mentioned in subsection (1)(b).

This subsection has effect subject to subsection (9).

(3) Where subsection (1)(a)(i) applies, the appropriate amount is such proportion of either—

(a) the market value of the property (where the property is transferred free of charge), or

(b) the difference between the market value of the property and the amount of expenses actually incurred by or on behalf of the party in respect of the property (where the property is transferred at a discount),

as is reasonably attributable to the use made of the property as mentioned in subsection (1)(b).

(4) Where subsection (1)(a)(ii) applies, the appropriate amount is such proportion of either—

(a) the commercial rate for the use of the property or the provision of the services or facilities (where the property, services or facilities is or are provided free of charge), or

(b) the difference between that commercial rate and the amount of expenses actually incurred by or on behalf of the party in respect of the use of the property or the provision of the services or facilities (where the property, services or facilities is or are provided at a discount),

as is reasonably attributable to the use made of the property, services or facilities as mentioned in subsection (1)(b).

(5) Where the services of an employee are made available by his employer for the use or benefit of a registered party, then for the purposes of this section the amount which is to be taken as constituting the commercial rate for the provision of those services shall be the amount of the remuneration or allowances payable to the employee by his employer in respect of the period for which his services are made available (but shall not include any amount in respect of contributions or other payments for which the employer is liable in respect of the employee).

(6) Where an amount of campaign expenditure is treated, by virtue of subsection (2), as incurred by or on behalf of a party during any period the whole or part of which falls within any period which is, in relation to the party, a

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>relevant campaign period for the purposes of section 80, then—</p> <p>(a) the amount mentioned in subsection (7) shall be treated as incurred by or on behalf of the party during the relevant campaign period, and</p> <p>(b) the treasurer or a deputy treasurer appointed under section 74 shall make a declaration of that amount, unless that amount is not more than £200.</p> <p>(7) The amount referred to in subsection (6) is such proportion of the appropriate amount (determined in accordance with subsection (3) or (4)) as reasonably represents the use made of the property, services or facilities as mentioned in subsection (1)(b) during the relevant campaign period.</p> <p>(8) A person commits an offence if he knowingly or recklessly makes a false declaration under subsection (6).</p> <p>(9) No amount of campaign expenditure shall be regarded as incurred by virtue of subsection (2) in respect of—</p> <p>(a) the transmission by a broadcaster of a party political broadcast;</p> <p>(b) any facilities provided in accordance with any right conferred on candidates or a party at an election by any enactment; or</p> <p>(c) the provision by any individual of his own services which he provides voluntarily in his own time and free of charge.</p> <p>(10) In subsections (1), (1A), (3), (4) and (5) any reference to anything done by or in relation to a registered party includes a reference to anything done by or in relation to any accounting unit of the party; and section 50(6) and (8)(a) shall apply with any necessary modifications for the purpose of determining, for the purposes of subsection (1), whether property is transferred to a registered party or to any such unit.</p> <p>(11).....</p>	
<p>86 Notional controlled expenditure</p> <p>(1) This section applies where, in the case of a third party—</p> <p>(a) either—</p> <p>(i) property is transferred to the third party free of charge or at a discount of more than 10 per cent. of its market value, or</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 33</p>

<p>(ii) property, services or facilities is or are provided for the use or benefit of the third party free of charge or at a discount of more than 10 per cent. of the commercial rate for the use of the property or for the provision of the services or facilities, and</p> <p>(b) the property, services or facilities is or are made use of by or on behalf of the third party in circumstances such that, if any expenses were to be (or are) actually incurred by or on behalf of the third party in respect of that use, they would be (or are) controlled expenditure incurred by or on behalf of the third party.</p> <p>(1A) For the purposes of subsection (1)(b), as it applies for the purposes of a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, <u>6</u>, 7, 9, 10 or 11 of Schedule 10 (periods involving parliamentary general elections, <u>ordinary or extraordinary general elections to Senedd Cymru</u>, or general elections to the Northern Ireland Assembly), property, services or facilities are made use of on behalf of a third party only if their use on behalf of the third party is directed, authorised or encouraged by the third party or (where the third party is a recognised third party and is not an individual) by the third party or the responsible person.</p> <p>(2) Where this section applies, an amount of controlled expenditure determined in accordance with this section (“the appropriate amount”) shall be treated, for the purposes of this Part, as incurred by the third party during the period for which the property, services or facilities is or are made use of as mentioned in subsection (1)(b).</p> <p>This subsection has effect subject to section 87.</p> <p>(3) Where subsection (1)(a)(i) applies, the appropriate amount is such proportion of either—</p> <p>(a) the market value of the property (where the property is transferred free of charge), or</p> <p>(b) the difference between the market value of the property and the amount of expenses actually incurred by or on behalf of the third party in respect of the property (where the property is transferred at a discount),</p> <p>as is reasonably attributable to the use made of the property as mentioned in subsection (1)(b).</p> <p>(4) Where subsection (1)(a)(ii) applies, the appropriate amount is such proportion of either—</p> <p>(a) the commercial rate for the use of the property or the provision of the services or facilities (where the</p>	
---	--

<p>property, services or facilities is or are provided free of charge), or</p> <p>(b) the difference between that commercial rate and the amount of expenses actually incurred by or on behalf of the third party in respect of the use of the property or the provision of the services or facilities (where the property, services or facilities is or are provided at a discount),</p> <p>as is reasonably attributable to the use made of the property, services or facilities as mentioned in subsection (1)(b).</p> <p>(5) Where the services of an employee are made available by his employer for the use or benefit of a third party, then for the purposes of this section the amount which is to be taken as constituting the commercial rate for the provision of those services shall be the amount of the remuneration and allowances payable to the employee by his employer in respect of the period for which his services are so made available (but shall not include any amount in respect of any contributions or other payments for which the employer is liable in respect of the employee).</p> <p>(6) Where an amount of controlled expenditure is treated, by virtue of subsection (2), as incurred by or on behalf of a third party during any period the whole or part of which falls within any period which is a regulated period (as defined by section 94(10)(a)), then—</p> <p>(a) the amount mentioned in subsection (7) shall be treated as incurred by or on behalf of the third party during the regulated period, and</p> <p>(b) if a return falls to be prepared under section 96 in respect of controlled expenditure incurred by or on behalf of the third party during that period, the responsible person shall make a declaration of that amount,</p> <p>unless that amount is not more than £200.</p> <p>(7) The amount referred to in subsection (6) is such proportion of the appropriate amount (determined in accordance with subsection (3) or (4)) as reasonably represents the use made of the property, services or facilities as mentioned in subsection (1)(b) during the regulated period.</p> <p>(8) A person commits an offence if he knowingly or recklessly makes a false declaration under subsection (6).</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(9) Paragraph 2(5) and (6)(a) of Schedule 11 shall apply with any necessary modifications for the purpose of determining, for the purposes of subsection (1), whether property is transferred to a third party.	
---	--

<p>88 Third parties recognised for the purposes of this Part.</p> <p>(1) A third party is recognised for the purposes of this Part if—</p> <p>(a) the third party has given the Commission a notification under this subsection which complies with subsection (3), and</p> <p>(b) that notification is for the time being in force.</p> <p>(2) A third party may only give a notification under subsection (1) if the third party is—</p> <p>(a) an individual resident in the United Kingdom or registered in an electoral register (as defined by section 54(8)) who is not the responsible person in relation to another third party,</p> <p>(b). . . . .</p> <p>(c) a body falling within any of paragraphs (b) and (d) to (h) of section 54(2).</p> <p>(ca) a body incorporated by Royal Charter which does not fall within any of those paragraphs of section 54(2),</p> <p>(cb) a charitable incorporated organisation within the meaning of Part 11 of the Charities Act 2011 or within the meaning of the Charities Act (Northern Ireland) 2008,</p> <p>(cc) a Scottish charitable incorporated organisation within the meaning of Chapter 7 of Part 1 of the Charities and Trustee Investment (Scotland) Act 2005 (asp 10), or</p> <p>(cd) a partnership constituted under the law of Scotland which carries on business in the United Kingdom,</p> <p>(d). . . . .</p> <p>(e). . . . .</p> <p>(3) A notification under subsection (1) must—</p> <p>(a) if given by an individual, state—</p> <p>(i) his full name, and</p> <p>(ii) his home address in the United Kingdom, or (if he has no such address in the United Kingdom) his home address elsewhere,</p> <p>(iii). . . . .</p> <p>and be signed by him;</p> <p>(b). . . . .</p> <p>(c) if given by a body falling within any of paragraphs (b) and (d) to (h) of section 54(2) ... , state—</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 37</p>
---	---

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(i) all such details in respect of the body as are required by virtue of any of sub-paragraphs (4) and (6) to (10) of paragraph 2 of Schedule 6 to be given in respect of such a body as the donor of a recordable donation,

(ia) in the case of a body falling within any of paragraphs (b) and (d) to (h) of section 54(2), the names of the relevant participators in relation to the body (see subsection (3B)), and

(ii) the name of the person or officer who will be responsible for compliance on the part of the body with the provisions of Chapter II,

and be signed by the body's secretary or a person who acts in a similar capacity in relation to the body.

(d) if given by a body falling within any of paragraphs (ca) to (cd) of subsection (2), state—

(i) the relevant details in relation to the body (see subsection (3C)), and

(ii) the name of the person or officer who will be responsible for compliance on the part of the body with the provisions of Chapter 2,

and be signed by the body's secretary or a person who acts in a similar capacity in relation to the body.

(3A) A notification given by a third party does not comply with the requirement in subsection (3)(c)(ii) or (d)(ii) (to state the name of the person who will be responsible for compliance) if the person whose name is stated is—

(a) the responsible person in relation to another third party,

(b) an individual who gives a notification under subsection (1) at the same time, or

(c) the person whose name is stated, in purported compliance with the requirement in subsection (3)(b)(iii), (c)(ii) or (d)(ii), in a notification given at the same time by another third party.

In this subsection "the person", in relation to a notification to which subsection (3)(c) or (d) applies, is to be read as "the person or officer".

(3B) For the purposes of subsection (3)(c), the "relevant participators" in relation to a body are—

(a) in the case of a body falling with section 54(2)(b) (companies), the body's directors;

(b) in the case of a body falling within section 54(2)(d) (trade unions), the body's officers (within the meaning of the Trade

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>Union and Labour Relations (Consolidation) Act 1992: see section 119 of that Act);</p> <p>(c) in the case of a body falling within section 54(2)(e) (building societies), the body's directors;</p> <p>(d) in the case of a body falling within section 54(2)(f) (limited liability partnerships), the body's members;</p> <p>(e) in the case of a body falling within section 54(2)(g) (friendly societies etc)—</p> <p>(i) where the body is a friendly society, the members of the body's committee of management;</p> <p>(ii) otherwise, the members of the body's committee of management or other directing body;</p> <p>(f) in the case of a body falling within section 54(2)(h) (unincorporated associations)—</p> <p>(i) where the body has more than 15 members and has officers or a governing body, those officers or the members of that governing body;</p> <p>(ii) otherwise, the body's members.</p> <p>(3C) For the purposes of subsection (3)(d), the “relevant details” in relation to a body are—</p> <p>(a) in the case of a body falling within subsection (2)(ca) (body incorporated by Royal Charter)—</p> <p>(i) the name of the body,</p> <p>(ii) the address of its main office in the United Kingdom, and</p> <p>(iii) the names of its officers or the members of its governing body;</p> <p>(b) in the case of a body falling within subsection (2)(cb) or (cc) (charitable incorporated organisation)—</p> <p>(i) the name of the body,</p> <p>(ii) the address of its principal office, and</p> <p>(iii) the names of its charity trustees within the meaning of the Charities Act 2011, the Charities Act (Northern Ireland) 2008 or the Charities and Trustee Investment (Scotland) Act 2005 (asp 10);</p> <p>(c) in the case of a body falling within subsection (2)(cd) (Scottish partnership)—</p> <p>(i) the name of the body,</p> <p>(ii) the address of its main office in the United Kingdom, and</p> <p>(iii) the names of the partners.</p>	
--	--

(3D) A notification given under subsection (1) by a third party so as to be subject to the lower-tier expenditure limits must contain a statement to that effect.

(4) Subject to the following provisions of this section, a notification under subsection (1) (“the original notification”)—

(a) shall be in force as from the date on which it is received by the Commission, but

(b) shall, subject to subsection (5), lapse at the end of the period of three months beginning with any anniversary of that date unless the third party notifies the Commission that the third party wishes the original notification to continue in force.

(5) Where—

(a) the original notification would apart from this subsection lapse under subsection (4)(b) at the end of any such period of three months as is mentioned in that provision, but

(b) the end of that period falls within any regulated period at the end of which a return will fall to be prepared under section 96 in respect of controlled expenditure incurred by or on behalf of the third party during the regulated period, the original notification shall be treated, for all purposes connected with controlled expenditure so incurred during the regulated period, as lapsing at the end of that period instead.

(6) A notification under subsection (4)(b) (“the renewal notification”) must either—

(a) confirm that all the statements within subsection (3) contained in the original notification, as it has effect for the time being, are accurate; or

(b) indicate that any statement within subsection (3) contained in that notification, as it so has effect, is replaced by some other statement conforming with that subsection.

(6A) In a case where the original notification, as it has effect for the time being, contains a statement within subsection (3D), the renewal notification must either—

(a) confirm that the statement is to continue to have effect, or

(b) indicate that the statement is withdrawn.

(7) A notification under subsection (4)(b) must be received by the Commission during the period beginning one month before the relevant anniversary for the purposes of that provision and ending three months after it.

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(8) A third party may, at any time after giving the original notification, give the Commission a notification (“a notification of alteration”) indicating that—</p> <p>(a) any statement within subsection (3) that is contained in the original notification, as it has effect for the time being, is replaced by some other statement conforming with that subsection that is contained in the notification of alteration, or</p> <p>(b) any statement within subsection (3D) that is contained in the original notification, as it has effect for the time being, is withdrawn.</p> <p>(9) The Secretary of State may by order amend subsection (2), as it applies for the purposes of a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, 7, 9, 10 or 11 of Schedule 10 (periods involving parliamentary general elections or general elections to the Northern Ireland Assembly), by—</p> <p>(a) adding a description of third party to the list in that subsection,</p> <p>(b) removing a description of third party from that list, or</p> <p>(c) varying the description of a third party in that list.</p> <p>(10) An order under subsection (9)(b) or (c) may be made only where the order gives effect to a recommendation of the Commission.</p> <p><u>(11)The Welsh Ministers may by order amend subsection (2), as it applies for the purposes of a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 6 of Schedule 10 (periods involving general elections to Senedd Cymru), by—</u></p> <p><u>(a) adding a description of third party to the list in that subsection,</u></p> <p><u>(b) removing a description of third party from that list, or</u></p> <p><u>(c) varying the description of a third party in that list.</u></p> <p><u>12) An order under subsection (11)(b) or (c) may be made only where the order gives effect to a recommendation of the Commission.</u></p>	
<p><u>89B Restriction on which third parties may incur controlled expenditure: Senedd Cymru elections</u></p> <p><u>(1) No amount of controlled expenditure may be incurred by or on behalf of a third party during a Welsh devolved regulated period unless the third party falls within any paragraph of section 88(2) (third parties eligible to give notification).</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 36</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(2) Subsection (1) does not apply to any expenses incurred by or on behalf of a third party during a Welsh devolved regulated period which do not in total exceed £700.</u></p> <p><u>(3) Subsections (4) and (5) apply where expenses are incurred by or on behalf of a third party in contravention of subsection (1).</u></p> <p><u>(4) If the third party is not an individual—</u></p> <p><u>(a) any person who authorised the expenses to be incurred by or on behalf of the third party is guilty of an offence if the person knew or ought reasonably to have known that the expenses would be incurred in contravention of subsection (1), and</u></p> <p><u>(b) the third party is also guilty of an offence.</u></p> <p><u>(5) If the third party is an individual, the individual is guilty of an offence if they knew or ought reasonably to have known that the expenses would be incurred in contravention of subsection (1).</u></p> <p><u>(6) A “Welsh devolved regulated period” means a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 6 of Schedule 10 (periods involving general elections to Senedd Cymru).</u></p>	
<p>94 Limits on controlled expenditure by third parties</p> <p>(1) Schedule 10 has effect for imposing limits on controlled expenditure incurred by or on behalf of recognised third parties in England, Scotland, Wales or Northern Ireland, or in particular parliamentary constituencies, during the periods specified in that Schedule.</p> <p>(2) Where during a regulated period any controlled expenditure is incurred in a relevant part of the United Kingdom or a parliamentary constituency by or on behalf of a recognised third party in excess of the limit imposed by Schedule 10 in relation to that period and part of the United Kingdom or parliamentary constituency, then—</p> <p>(a) if the third party is not an individual—</p> <p>(i) the responsible person is guilty of an offence if he authorised the expenditure to be incurred by or on behalf of the third party and he knew or ought reasonably to have known that the expenditure would be incurred in excess of that limit, and</p> <p>(ii) the third party is also guilty of an offence;</p> <p>(b) if the third party is an individual, he is guilty of an offence if he knew or ought reasonably to have known that the expenditure would be incurred in excess of that limit.</p> <p>(3) Subsection (4) applies where—</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 33</p>

<p>(a) any of the following sub-paragraphs applies—</p> <p>(ai) during a regulated period in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, 7, 9, 10 or 11 of Schedule 10 (periods involving parliamentary general elections or general elections to the Northern Ireland Assembly), any controlled expenditure is incurred by or on behalf of a third party in excess of £10,000;</p> <p>(i) during a regulated period, any controlled expenditure is incurred in a part of the United Kingdom by or on behalf of a third party in excess of the limit for that part of the United Kingdom mentioned in subsection (5);</p> <p>(ii) during a regulated period in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, 9, 10 or 11 of Schedule 10 (periods involving parliamentary general elections), any controlled expenditure is incurred in a particular parliamentary constituency by or on behalf of a third party in excess of the limit mentioned in subsection (5ZA), and</p> <p>(b) the third party—</p> <p>(i) in a case within paragraph (a)(ai) or (ii), is not a recognised third party;</p> <p>(ii) in a case within paragraph (a)(i), is not a recognised third party or, where the regulated period is one in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, 7, 9, 10 or 11 of Schedule 10, is a recognised third party but is subject to the lower-tier expenditure limits.</p> <p>(3A) For provision requiring certain controlled expenditure to be disregarded in determining for the purposes of subsection (3)(a) whether a limit is exceeded, see section 94B(3) (arrangements between third parties notified to the Commission).</p> <p>(4) In the case mentioned in subsection (3)—</p> <p>(a) if the third party is not an individual—</p> <p>(i) any person who authorised the expenditure to be incurred by or on behalf of the third party is guilty of an offence if he knew or ought reasonably to have known that the expenditure would be incurred in excess of that limit, and</p> <p>(ii) the third party is also guilty of an offence;</p> <p>(b) if the third party is an individual, he is guilty of an offence if he knew or ought reasonably to have known that the expenditure would be incurred in excess of that limit.</p> <p>(4ZA) In its application to a case within subsection (3)(a)(i) where the third party is a recognised third party that is subject to the lower-tier expenditure limits, the reference in subsection (4)(a)(i) to any person who authorised the</p>	
--	--

<p>expenditure to be incurred is to be read as a reference to the responsible person.</p> <p>(4A) It is a defence for any person or third party charged with an offence under subsection (2) or (4) to show—</p> <p>(a) that any code of practice for the time being issued under paragraph 3 of Schedule 8A was complied with in determining whether any expenditure is controlled expenditure for the purposes of this Part, and</p> <p>(b) that the offence would not have been committed on the basis of the controlled expenditure as determined in accordance with the code.</p> <p>(5) The limits referred to in subsection (3)(a)(i) are as follows—</p> <p>(a) £20,000 for England; and</p> <p>(b) £10,000 for each of Scotland, Wales and Northern Ireland.</p> <p>(5ZA) The limit referred to in subsection (3)(a)(ii) is 0.05% of the total of the maximum campaign expenditure limits in England, Scotland, Wales and Northern Ireland.</p> <p>(5A). . . . .</p> <p>(6) Where—</p> <p>(a) during a regulated period any controlled expenditure is incurred in a particular part of the United Kingdom or a particular parliamentary constituency by or on behalf of a third party, and</p> <p>(b) the expenditure is so incurred in pursuance of a plan or other arrangement whereby controlled expenditure is to be incurred by or on behalf of—</p> <p>(i) that third party, and</p> <p>(ii) one or more other third parties,</p> <p>respectively and the expenditure can reasonably be regarded as intended to achieve a common purpose falling within section 85(2)(b),</p> <p>the expenditure mentioned in paragraph (a) shall be treated for the purposes of this section , sections 94D to 94H and Schedule 10 as having also been incurred, during the period and in the part of the United Kingdom or parliamentary constituency concerned, by or on behalf of the other third party (or, as the case may be, each of the other third parties) mentioned in paragraph (b)(ii).</p> <p>(7) Subsection (6) applies whether or not any of the third parties in question is a recognised third party.</p>	
---	--

<p>(8) Where—</p> <p>(a) at any time before the beginning of any regulated period any expenses within section 85(2) are incurred by or on behalf of a third party in respect of any property, services or facilities, but</p> <p>(b) the property, services or facilities is or are made use of by or on behalf of the third party during the regulated period in circumstances such that, had any expenses been incurred in respect of that use during that period, they would by virtue of section 85(2) have constituted controlled expenditure incurred by or on behalf of the third party during that period,</p> <p>the appropriate proportion of the expenses mentioned in paragraph (a) shall be treated for the purposes of this section, sections 94A and 94B, sections 94D to 94H, sections 96 to 99A and Schedule 10 as controlled expenditure incurred by or on behalf of the third party during that period.</p> <p>(8A) Where the period is one in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, <u>6</u>, 7, 9, 10 or 11 of Schedule 10 (periods involving parliamentary general elections, <u>ordinary</u> or <u>extraordinary</u> general elections to the Senedd Cymru, or general elections to the Northern Ireland Assembly), property, services or facilities are made use of on behalf of a third party for the purposes of subsection (8)(b) only if their use on behalf of the third party is directed, authorised or encouraged by the third party or (where the third party is a recognised third party and is not an individual) by the third party or the responsible person.</p> <p>(9) For the purposes of subsection (8) the appropriate proportion of the expenses mentioned in paragraph (a) of that subsection is such proportion of those expenses as is reasonably attributable to the use made of the property, services or facilities as mentioned in paragraph (b).</p> <p>(10) For the purposes of this section, sections 94A and 94B, sections 94D to 94H, sections 96 to 99A and Schedule 10—</p> <p>(a) a “regulated period” is ... a period in relation to which any limit is imposed by Schedule 10;</p> <p>(b) any reference to controlled expenditure incurred by or on behalf of a recognised third party during a regulated period includes any controlled expenditure so incurred during that period at any time before the third party became a recognised third party;</p> <p>(c) a part of the United Kingdom is a “relevant part” if any limit imposed by Schedule 10 applies to controlled expenditure which is incurred in that part; ...</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(d) any reference to controlled expenditure being incurred in a part of the United Kingdom shall be construed in accordance with paragraph 2 of that Schedule.</p> <p>(e) the “maximum campaign expenditure limit” in a part of the United Kingdom is the limit imposed by paragraph 3 of Schedule 9 in relation to campaign expenditure incurred in the relevant period (within the meaning of that paragraph) by or on behalf of a registered party which contests all the constituencies in that part (and to which sub-paragraph (6) of that paragraph does not apply).</p> <p>(f) any reference to controlled expenditure being incurred in a parliamentary constituency shall be construed in accordance with paragraph 2A of Schedule 10.</p> <p>(10A) Where an offence under subsection (4) is committed in the case of a recognised third party that is subject to the lower-tier expenditure limits—</p> <p>(a) the third party ceases to be subject to those limits at the time the offence is committed, and</p> <p>(b) this Part then applies to the third party as if the notification under section 88(1) which is for the time being in force in relation to the third party did not contain a statement under section 88(3D).</p> <p>(11). . .</p>	
<p>100A Code of practice on controlled expenditure</p> <p>(1) The Commission must prepare a code of practice about the operation of this Part in relation to a reserved regulated period.</p> <p><u>(1A) The Commission must prepare a code of practice about the operation of this Part in relation to a Welsh devolved regulated period.</u></p> <p>(2) ~~The~~ <u>A</u> code must in particular set out—</p> <p>(a) guidance on the kinds of expenses which do, or do not, fall within Part 1 of Schedule 8A (qualifying expenses);</p> <p>(b) guidance on determining whether the condition in section 85(2)(b) (promoting or procuring electoral success) is met in relation to expenditure;</p> <p>(c) guidance on determining whether anything provided to or for the use of a third party falls to be dealt with in accordance with section 86 (notional controlled expenditure) or with section 95 and Schedule 11 (donations);</p> <p>(d) examples of when expenditure falls to be dealt with in accordance with section 94(6) (expenditure of a third party</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 38</p>

<p>in pursuance of an arrangement with one or more other third parties);</p> <p>(e) guidance about the operation of sections 94D to 94H (targeted controlled expenditure).</p> <p>(3) The Commission may from time to time revise ~~the code~~ <u>a code</u>.</p> <p>(4) In exercising their functions under this Part, the Commission must have regard to ~~the code~~ <u>a code</u>.</p> <p>(5) It is a defence for a third party charged with an offence under any provision of this Part, where the offence relates to expenditure incurred or treated as incurred by a third party during a reserved regulated period, to show—</p> <p>(a) that the code, in the form for the time being issued under section 100B, was complied with by the third party in determining whether the expenditure is controlled expenditure for the purposes of this Part, and</p> <p>(b) that the offence would not have been committed on the basis of the controlled expenditure as determined in accordance with the code.</p> <p><u>(5A) It is a defence for a third party charged with an offence under any provision of this Part, where the offence relates to expenditure incurred or treated as incurred by a third party during a Welsh devolved regulated period to show—</u></p> <p><u>(a) that the code, in the form for the time being issued under section 100C, was complied with by the third party in determining whether the expenditure is controlled expenditure for the purposes of this Part, and</u></p> <p><u>(b) that the offence would not have been committed on the basis of the controlled expenditure as determined with the code.</u></p> <p>(6) In this section, “reserved regulated period” means a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, 7, 9, 10 or 11 of Schedule 10 (regulated periods for parliamentary general elections or general elections to the Northern Ireland Assembly).</p> <p><u>(6A) In this section “Welsh devolved regulated period” means a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 6 of Schedule 10 (regulated period for general elections to Senedd Cymru).</u></p> <p>(7) Section 100B sets out consultation and procedural requirements relating to the code or any revised code <u>under subsection (1)</u>.</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(8) <u>Section 100C sets out consultation and procedural requirements relating to the code or any revised code under subsection (1A).</u></p>	
<p>100B Code of practice: consultation and procedural requirements</p> <p>(1) The Commission must consult the following on a draft of a code under section 100A(1) —</p> <p>(a) the Speaker's Committee;</p> <p>(b) the Levelling Up, Housing and Communities Committee;</p> <p>(c) such other persons as the Commission consider appropriate.</p> <p>(2) After the Commission have carried out the consultation required by subsection (1), they must—</p> <p>(a) make whatever modifications to the draft code the Commission consider necessary in light of responses to the consultation, and</p> <p>(b) submit the draft to the Secretary of State for approval by the Secretary of State.</p> <p>(3) The Secretary of State may approve a draft code either without modifications or with such modifications as the Secretary of State may determine.</p> <p>(4) Once the Secretary of State has approved a draft code, the Secretary of State must lay before each House of Parliament a copy of the draft, whether—</p> <p>(a) in its original form, or</p> <p>(b) in a form which incorporates any modifications determined under subsection (3).</p> <p>(5) If the draft code incorporates any such modifications, the Secretary of State must at the same time lay before each House a statement of the Secretary of State's reasons for making them.</p> <p>(6) If, within the 40-day period, either House resolves not to approve the draft, the Secretary of State must take no further steps in relation to the draft code.</p> <p>(7) Subsection (6) does not prevent a new draft code from being laid before Parliament.</p> <p>(8) If no resolution of the kind mentioned in subsection (6) is made within the 40-day period—</p> <p>(a) the Secretary of State must issue the code in the form of the draft laid before Parliament,</p> <p>(b) the Commission must arrange for the code to be published in such manner as they consider appropriate, and</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 38</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(c) the code comes into force on such day as the Secretary of State may by order appoint.</p> <p>(9) References in this section (other than in subsection (1)) to a code or draft code include a revised code or draft revised code.</p> <p>(10) In this section, “the 40-day period”, in relation to a draft code, means—</p> <p>(a) if the draft is laid before one House on a day later than the day on which it is laid before the other House, the period of 40 days beginning with the later of the two days, and</p> <p>(b) in any other case, the period of 40 days beginning with the day on which the draft is laid before each House, no account being taken of any period during which Parliament is dissolved or prorogued or during which both Houses are adjourned for more than four days.</p> <p>(11) If the name of the Levelling Up, Housing and Communities Committee is changed, the reference in subsection (1)(b) to that Committee is to be read (subject to subsection (12)) as a reference to the Committee by its new name.</p> <p>(12) If the functions of the Levelling Up, Housing and Communities Committee at the passing of this Act with respect to electoral matters (or functions corresponding substantially to such matters) become functions of a different committee of the House of Commons, the reference in subsection (1)(b) to that Committee is to be read as a reference to the committee which for the time being has those functions.</p>	
<p><u>100C Code of Practice: consultation and procedural requirements on controlled expenditure in Senedd Cymru elections</u></p> <p><u>(1) The Commission must consult the following on a draft of a code under section 100A(1A)—</u></p> <p><u>(a) Senedd Cymru (“the Senedd”);</u></p> <p><u>(b) the Legislation, Justice and Constitution Committee of Senedd Cymru;</u></p> <p><u>(c) such other persons as the Commission consider appropriate.</u></p> <p><u>(2) After the Commission have carried out the consultation required by subsection (1), the Commission must—</u></p> <p><u>(a) make whatever modifications to the draft code the Commission consider necessary in light of responses to the consultation, and</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 38</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(b) submit the draft to the Welsh Ministers for approval by the Welsh Ministers.</u></p> <p><u>(3) The Welsh Ministers may approve a draft code either without modifications or with such modifications as the Welsh Ministers may determine.</u></p> <p><u>(4) Once the Welsh Ministers have approved a draft code, they must lay a copy of the draft before Senedd Cymru (“the Senedd”), whether—</u></p> <p><u>(a) in its original form, or</u></p> <p><u>(b) in a form which incorporates any modifications determined under subsection (3).</u></p> <p><u>(5) If the draft code incorporates modifications, the Welsh Ministers must at the same time lay before the Senedd a statement of their reasons for making them.</u></p> <p><u>(6) If, within the 40-day period, the Senedd resolves not to approve the draft code, the Welsh Ministers must take no further steps in relation to it.</u></p> <p><u>(7) Subsection (6) does not prevent a new draft code from being laid before the Senedd.</u></p> <p><u>(8) If no resolution of the kind mentioned in subsection (6) is made within the 40-day period—</u></p> <p><u>(a) the Welsh Ministers must issue the code in the form of the draft laid before the Senedd,</u></p> <p><u>(b) the code comes into force on the date appointed by the Welsh Ministers by order, and</u></p> <p><u>(c) the Commission must arrange for the code to be published in such manner as the Commission consider appropriate.</u></p> <p><u>(9) References in this section (other than in subsection (1)) to a code or draft code include a revised code or draft revised code.</u></p> <p><u>(10) In this section “the 40-day period”, in relation to a draft code, means the period of 40 days beginning with the day on which the draft is laid before the Senedd, no account being taken of any period during which the Senedd is dissolved or is in recess for more than four days.</u></p> <p><u>(11) If the name of the Legislation, Justice and Constitution Committee is changed, the reference in subsection (1)(b) to that Committee is to be read as a reference to the Committee by its new name.</u></p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(12) If the functions of the Legislation, Justice and Constitution Committee at the passing of this Act with respect to electoral matters (or functions corresponding substantially to such matters) become functions of a different committee of Senedd Cymru, the reference in subsection (1)(b) to that Committee is to be read as a reference to the committee which for the time being has those functions.</u></p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>156 Orders and regulations.</p> <p>(1) Any power of the Secretary of State <u>or the Welsh Ministers</u> to make any order or regulations under this Act shall be exercised by statutory instrument.</p> <p>(2) Subject to subsections (3) to (4A),</p> <p><u>(a) a statutory instrument containing any order or regulations made under this Act by the Secretary of State shall be subject to annulment in pursuance of a resolution of either House of Parliament.</u></p> <p><u>(b) a statutory instrument containing any order or regulations made under this Act by the Welsh Ministers shall be subject to annulment in pursuance of a resolution of Senedd Cymru.</u></p> <p>(3) Subsection (2) does not apply to—</p> <p>(za) an order under section 100B(8);</p> <p><u>(zb) an order under section 100C(8);</u></p> <p>(a) any order under ... 163(2) or paragraph 14(7) of Schedule 1; ...</p> <p>(aa) any order under paragraph 3(7) of Schedule 8, ~~other than an order of the Welsh Ministers;~~</p> <p>(b) any order made in pursuance of section 155(2)(a).</p> <p>(4) Subsection (2) also does not apply to any order under—</p> <p>(a) . . . . .</p> <p>(b) section 51(4),</p> <p>(c) section 67(1),</p> <p>(ca) any provision of Chapter 6 of Part 4;</p> <p>(d) . . . . .</p> <p>(da) section 71F(13),</p> <p>(db) section 71H(4),</p> <p>(dc) section 71U(1),</p> <p>(dd) any provision of Chapter 2 of Part 4A,</p> <p>(de) section 88(9),</p> <p><u>(df) section 88(11),</u></p> <p>(e) section 101(4),</p> <p>(f) section 108(3),</p> <p>(g) section 109(6),</p> <p>(h) section 129,</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 34; Rhan 1, Pennod 5, adran 37; Rhan 1, Pennod 5, adran 38</p>
---	---

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(ha) paragraph 9 of Schedule 6A, (i) paragraph 3(4) of Schedule 7, (ia) paragraph 2(9) or 4(4) of Schedule 7A, (j) paragraph 4 of Schedule 8, (ja) paragraph 4 of Schedule 8A, (k) paragraph 3(4) of Schedule 11, (l) paragraph 4 of Schedule 13, (m) paragraph 2 of Schedule 14, or (n) paragraph 3(4) of Schedule 15;</p> <p>and no such order shall be made (whether alone or with other provisions) unless a draft of the statutory instrument containing the order has been laid before, and approved by a resolution of, each House of Parliament (<u>in the case of an order made by the Secretary of State</u>) or (<u>in the case of an order made by the Welsh Ministers</u>) a draft of the statutory instrument containing the order has been laid before, and approved by a resolution of, Senedd Cymru.</p> <p>(4A) An order under paragraph 16 of Schedule 19C that contains—</p> <p>(a) provision made by virtue of paragraph 1(1), (2), (3), (4) or (5), paragraph 5(1), (2), (3) or (4), paragraph 10(2)(b) or (3)(b) or paragraph 15(1)(a) of that Schedule, or (b) provision amending an Act,</p> <p>shall not be made unless a draft of the statutory instrument containing the order has been laid before, and approved by a resolution of, each House of Parliament (<u>in the case of an order made by the Secretary of State</u>) or (<u>in the case of an order made by the Welsh Ministers</u>) a draft of the statutory instrument containing the order has been laid before, and approved by a resolution of, Senedd Cymru; and subsection (2) does not apply to such an order.</p> <p>(4B) Subject to subsections (4C) and (4D), any order or regulations made under this Act by the Scottish Ministers shall be subject to the negative procedure (see section 28 of the Interpretation and Legislative Reform (Scotland) Act 2010).</p> <p>(4C) Subsection (4B) does not apply to an order falling within subsection (3)(a) or (b).</p> <p>(4D) Subsection (4B) does not apply to an order falling within subsection (4), and any such order made by the Scottish Ministers shall be subject to the affirmative</p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>procedure (see section 29 of the Interpretation and Legislative Reform (Scotland) Act 2010).</p> <p>(5) Any order or regulations made by the Secretary of State, <u>the Welsh Ministers</u>, or the Scottish Ministers under this Act may—</p> <p>(a) contain such consequential, incidental, supplementary or transitional provisions or savings (including provisions amending, repealing or revoking enactments) as the Secretary of State, <u>the Welsh Ministers</u>, or the Scottish Ministers considers appropriate; and</p> <p>(b) make different provision for different cases.</p> <p>(6) Nothing in this Act shall be read as affecting the generality of subsection (5) (including that subsection as applied by section 19(9)).</p> <p>(7) Paragraphs 21 to 23 of Schedule 1 contain provisions relating to regulations made by the Commission.</p>	
<p>160 General interpretation.</p> <p>(1) In this Act—</p> <p>“accounting unit” and “party with accounting units” shall be construed in accordance with section 26(11);</p> <p>“bequest” includes any form of testamentary disposition;</p> <p>“body”, without more, means a body corporate or any combination of persons or other unincorporated association;</p> <p>“broadcaster” has the meaning given by section 37(2);</p> <p>“business” includes every trade, profession and occupation;</p> <p>“central organisation”, in relation to a registered party, shall be construed in accordance with section 26(11);</p> <p>...</p> <p>“the Commission” means the Electoral Commission;</p> <p>“contravention” includes a failure to comply, and cognate expressions shall be construed accordingly;</p> <p>“document” means a document in whatever form it is kept;</p> <p>“enactment” includes—</p> <p>(a) any provision of an Act (including this Act),</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (8)</p>

<p>(b) any provision of or of any instrument made under Northern Ireland legislation, and</p> <p>(c) any provision of subordinate legislation (within the meaning of the Interpretation Act 1978);</p> <p>...</p> <p>“exempt trust donation” has the meaning given by section 162;</p> <p>“functions” includes powers and duties;</p> <p>...</p> <p>...</p> <p>...</p> <p>...</p> <p>“the Great Britain register” and “the Northern Ireland register” mean the registers of political parties referred to in section 23(2)(a) and (b) respectively;</p> <p>“local election”, in relation to Northern Ireland, means a local election within the meaning of the Electoral Law Act (Northern Ireland) 1962;</p> <p>“local government election” means a local government election within the meaning of section 191, 203 or 204 of the Representation of the People Act 1983 or an election under Part II of the Local Government Act 2000 for the return of an elected mayor;</p> <p>“market value”, in relation to any property, means the price which might reasonably be expected to be paid for the property on a sale in the open market;</p> <p>“minor party” means (in accordance with section 34(1)) a party registered in the Great Britain register in pursuance of a declaration falling within section 28(2)(d);</p> <p>“modifications” includes additions, omissions and amendments, and “modify” shall be construed accordingly;</p> <p>“organisation” includes any body corporate and any combination of persons or other unincorporated association;</p> <p>“property” includes any description of property, and references to the provision of property accordingly include the supply of goods;</p> <p>“qualified auditor” means (subject to subsection (2))</p> <p>(a)</p>	
---	--

<p>a person who is eligible for appointment as a statutory auditor under Part 42 of the Companies Act 2006;...</p> <p>(b)</p> <p>...</p> <p>“record” means a record in whatever form it is kept;</p> <p>“registered party” means a party registered under Part II of this Act;</p> <p>“restriction” includes prohibition;</p> <p>“treasurer”, in relation to a registered party, means registered treasurer.</p> <p>(2) A person is not a qualified auditor in relation to any registered party or any other body or individual if he is—</p> <p>(a) a member of the party or body or the individual himself, or</p> <p>(b) an officer or employee of the party, body or individual.</p> <p>For this purpose “officer or employee” does not include an auditor.</p> <p>(3) References in this Act to a person standing for election in the name of a registered party shall be construed in accordance with section 22(6).</p> <p>(4) References in this Act (in whatever terms) to payments out of public funds are references to any of the following, namely—</p> <p>(a) payments out of—</p> <p>(i) the Consolidated Fund of the United Kingdom, the Scottish Consolidated Fund, the Welsh Consolidated Fund or the Consolidated Fund of Northern Ireland, or</p> <p>(ii) money provided by Parliament or appropriated by Act of the Northern Ireland Assembly;</p> <p>(b) payments by—</p> <p>(i) any Minister of the Crown, the Scottish Ministers, the Welsh Ministers or any Minister within the meaning of the Northern Ireland Act 1998,</p> <p>(ii) any government department (including a Northern Ireland department), the Welsh Government or any part of the Scottish Administration . . .</p> <p>(iii). . . . .</p> <p>(c) payments by the Scottish Parliamentary Corporate Body, the ~~National Assembly for Wales~~ <u>Senedd</u> Commission or the Northern Ireland Assembly Commission; and</p> <p>(d) payments by the Electoral Commission;</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>and references in this Act (in whatever terms) to expenses met, or things provided, out of public funds are references to expenses met, or things provided, by means of any such payments.</p> <p>(5) References in this Act to conditions, in the context of grants being made subject to conditions, include conditions requiring repayment of the grants in specified circumstances.</p> <p>(6).....</p> <p>(7).....</p>	
<p>SCHEDULE 7 CONTROL OF DONATIONS TO INDIVIDUALS AND MEMBERS ASSOCIATIONS</p> <p><i>Operation and interpretation of Schedule</i></p> <p>1.-(1) This Schedule has effect for controlling donations to—</p> <p>(a) members of registered parties;</p> <p>(b) members associations; and</p> <p>(c) holders of relevant elective offices.</p> <p>(2) The following provisions have effect for the purposes of this Schedule.</p> <p>(3) “Controlled donation”—</p> <p>(a) in relation to a member of a registered party, means a donation received by that person which is—</p> <p>(i) offered to him, or</p> <p>(ii) where it has been accepted, retained by him, for his use or benefit in connection with any of his political activities as a member of the party;</p> <p>(b) in relation to a members association, means a donation received by the association which is—</p> <p>(i) offered to the association, or</p> <p>(ii) where it has been accepted, retained by the association, for its use or benefit in connection with any of its political activities;</p> <p>(c) in relation to a holder of a relevant elective office, means a donation received by that person which is—</p> <p>(i) offered to him, or</p> <p>(ii) where it has been accepted, retained by him, for his use or benefit (as the holder of such an office) in connection with any of his political activities.</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6 (9)</p>

<p>(4) For the purposes of this Schedule the political activities of a party member or (as the case may be) of a members association include, in particular—</p> <p>(a) promoting or procuring the election of any person to any position in, or to any committee of, the party in question;</p> <p>(b) promoting or procuring the selection of any person as the party's candidate for election to a relevant elective office; and</p> <p>(c) promoting or developing policies with a view to their adoption by the party;</p> <p>and in the application of paragraph (a) or (b) to a party member the reference to any person includes that member.</p> <p>(5) "Donation" shall be construed in accordance with paragraphs 2 to 4; and (in the absence of any express indication) a donation shall be taken to have been offered to, or retained by, a person or organisation as mentioned in sub-paragraph (1)(a), (b) or (c) if, having regard to all the circumstances, it must reasonably be assumed to have been so offered or retained.</p> <p>(6) "Members association" means any organisation whose membership consists wholly or mainly of members of a registered party, other than—</p> <p>(a) a registered party falling within section 26(2)(a); or</p> <p>(b) an organisation falling within section 26(2)(b) (that is, the central organisation of a registered party or an accounting unit of such a party).</p> <p>(7) "Regulated donee" means—</p> <p>(a) a member of a registered party;</p> <p>(b) a members association; or</p> <p>(c) the holder of a relevant elective office, whether or not he is a member of a registered party.</p> <p>(8) "Relevant elective office" means the office of—</p> <p>(a) member of the House of Commons;</p> <p>(b) . . . . .</p> <p>(c) member of the Scottish Parliament;</p> <p>(d) member of the ~~National Assembly for Wales~~ <u>Senedd</u>;</p> <p>(e) member of the Northern Ireland Assembly;</p> <p>(ea) police and crime commissioner;</p> <p>(f) member of—</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(i) any local authority in any part of the United Kingdom, including the Common Council of the City of London but excluding a parish or community council, or</p> <p>(ii) the Greater London Assembly; or</p> <p>(g) Mayor of London or elected mayor within the meaning of Part II of the Local Government Act 2000.</p> <p>(9) "The responsible person", in relation to a members association, means—</p> <p>(a) the treasurer, if there is one, and</p> <p>(b) otherwise, the person who is the responsible person by virtue of a notice in force under paragraph 1A.</p> <p>(10). . . . .</p> <p>(11). . . . .</p>	
<p>SCHEDULE 8A CONTROLLED EXPENDITURE: QUALIFYING EXPENSES</p> <p>PART 1</p> <p>QUALIFYING EXPENSES</p> <p>1 For the purposes of section 85(2) the expenses falling within this Part of this Schedule are expenses incurred in respect of any of the matters set out in the following list.</p> <p>List of matters</p> <p>(1) The production or publication of material which is made available to the public at large or any section of the public (in whatever form and by whatever means).</p> <p>(2) Canvassing, or market research seeking views or information from, members of the public.</p> <p>(3) Press conferences, or other media events, organised by or on behalf of the third party.</p> <p>(4) Transport (by any means) of persons to any place or places with a view to obtaining publicity.</p> <p>(5) Public rallies or other public events, other than—</p> <p>(a) annual conferences of the third party, or</p> <p>(b) any public procession or protest meeting, within the meaning of the Public Processions (Northern Ireland) Act 1998, in respect of which notice is given in accordance with section 6 or 7 of that Act (advance notice of public processions or related protest meetings).</p> <p>Expenses in respect of such events include costs incurred in connection with the attendance of persons at such events, the</p>	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 33 Rhan 1, Pennod 5, adran 38</p>

hire of premises for the purposes of such events or the provision of goods, services or facilities at them.

But expenses in respect of such events do not include costs incurred in providing for the protection of persons or property.

2.-(1) Nothing in paragraph 1 extends to—

(a) expenses incurred in respect of the publication of any matter relating to an election, other than an advertisement, in—

(i) a newspaper or periodical,

(ii) a broadcast made by the British Broadcasting Corporation or by Sianel Pedwar Cymru, or

(iii) a programme included in any service licensed under Part 1 or 3 of the Broadcasting Act 1990 or Part 1 or 2 of the Broadcasting Act 1996;

(b) expenses incurred in respect of, or in consequence of, the translation of anything from English into Welsh or from Welsh into English;

(c) reasonable personal expenses incurred by an individual in travelling or in providing for the individual's accommodation or other personal needs;

(d) reasonable expenses incurred that are reasonably attributable to an individual's disability (e) expenses incurred in respect of the provision by any individual of the individual's own services which the individual provides voluntarily in the individual's own time and free of charge.

(2) In sub-paragraph (1)(d), "disability" has the same meaning as in the Equality Act 2010 (see section 6 of that Act).

(3) In relation to polls at elections for membership of the Scottish Parliament, nothing in paragraph 1 is to be taken as extending to reasonable expenses incurred that are reasonably attributable to the translation of anything into languages other than English.

PART 2

SUPPLEMENTAL

Guidance by the Commission

3.-(1) The Commission may prepare, and from time to time revise, a code of practice giving guidance as to the kinds of expenses which do, or do not, fall within Part 1 of this Schedule.

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(2) Once the Commission have prepared a draft code under this paragraph, they shall submit it to the Secretary of State for his approval. (3) The Secretary of State may approve a draft code either without modification or with such modifications as he may determine. (4) Once the Secretary of State has approved a draft code he shall lay a copy of the draft, whether— (a) in its original form, or (b) in a form which incorporates any modifications determined under sub-paragraph (3), before each House of Parliament. (5) If the draft incorporates any such modifications, the Secretary of State shall at the same time lay before each House a statement of his reasons for making them. (6) If, within the 40-day period, either House resolves not to approve the draft, the Secretary of State shall take no further steps in relation to the draft code. (7) If no such resolution is made within the 40-day period— (a) the Secretary of State shall issue the code in the form of the draft laid before Parliament, and (b) the code shall come into force on such date as the Secretary of State may by order appoint, and the Commission shall arrange for it to be published in such manner as they consider appropriate. (8) Sub-paragraph (6) does not prevent a new draft code from being laid before Parliament. (9) In this paragraph “40-day period”, in relation to a draft code, means— (a) if the draft is laid before one House on a day later than the day on which it is laid before the other House, the period of 40 days beginning with the later of the two days, and (b) in any other case, the period of 40 days beginning with the day on which the draft is laid before each House, no account being taken of any period during which Parliament is dissolved or prorogued or during which both Houses are adjourned for more than four days. (10) In this paragraph references to a draft code include a draft revised code. (11) This paragraph does not apply in relation to expenses incurred during a period in relation to which any limit is imposed by paragraph 3, <u>6</u>, 7, 9, 10 or 11 of Schedule 10	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(regulated periods for parliamentary general elections, <u>ordinary or extraordinary general elections to the Senedd Cymru</u>, or general elections to the Northern Ireland Assembly) (see sections ~~100A and 100B~~, <u>100B and 100C</u> as regards expenses incurred during such a period).</p> <p>Power to amend Part 1</p> <p>4.-(1) The Secretary of State may by order make such amendments of Part 1 of this Schedule as he considers appropriate.</p> <p>(2) The Secretary of State may make such an order either—</p> <p>(a) where the order gives effect to a recommendation of the Commission, or</p> <p>(b) after consultation with the Commission.</p>	
<p>SCHEDULE 9</p> <p>LIMITS ON CAMPAIGN EXPENDITURE</p> <p>PART I</p> <p>INTRODUCTORY</p> <p><i>Interpretation</i></p> <p>1.-(1) In this Schedule—</p> <p>(a) “an ordinary general election to the Scottish Parliament” means an election held under section 2 of the Scotland Act 1998;</p> <p>(b) “an extraordinary general election to the Scottish Parliament” means an election held under section 3 of the Scotland Act 1998;</p> <p>(c) “an ordinary general election to ~~the National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u>” means an election held under section 3 of the Government of Wales Act 2006;</p> <p>(ca) “an extraordinary general election to ~~the National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u>” means an election held under section 5 of the Government of Wales Act 2006;</p> <p>(d) “an ordinary general election to the Northern Ireland Assembly” means an election held under section 31 of the Northern Ireland Act 1998; and</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6(10)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(e) "an extraordinary general election to the Northern Ireland Assembly" means an election held under section 32 of the Northern Ireland Act 1998.

(2) For the purposes of this Schedule a registered party—

(a) contests a constituency if any candidate stands for election for that constituency in the name of the party; and

(b) contests any region if the party is included in the statement of parties and candidates nominated for that region.

(3) For the purposes of this Schedule a parliamentary general election is pending during the period—

(a) beginning with the date on which Parliament is dissolved ... for a parliamentary general election, and

(b) ending with the date of the poll for that election.

Attribution of expenditure to different parts of the United Kingdom

2.-(1) For the purposes of this Schedule—

(a) campaign expenditure incurred by or on behalf of a party registered in the Great Britain register shall (subject to the following provisions of this paragraph) be attributed to each of England, Scotland and Wales in proportion to the number of parliamentary constituencies for the time being situated in that part of Great Britain; and

(b) campaign expenditure incurred by or on behalf of a party registered in the Northern Ireland register shall be attributed solely to Northern Ireland.

(2) Campaign expenditure whose effects are wholly or substantially confined to any particular parts or part of Great Britain—

(a) shall be attributed to those parts in proportion to the number of parliamentary constituencies for the time being situated in those parts, or

(b) shall be attributed solely to that part,

as the case may be.

(3) For the purposes of sub-paragraph (2) the effects of campaign expenditure are wholly or substantially confined to any particular parts or part of Great Britain if they have no significant effects in any other part or parts (so that, for example, expenditure on an advertisement in a newspaper circulating in Wales is to be attributed solely to Wales if the

newspaper does not circulate to any significant extent in any other part of Great Britain).

(3A) . . . . .

(4) References in this Schedule to campaign expenditure "in" a particular part of the United Kingdom are accordingly to campaign expenditure which is to be attributed to that part in accordance with this paragraph.

PART II

GENERAL LIMITS

Parliamentary general elections

3.-(1) This paragraph imposes limits in relation to campaign expenditure incurred by or on behalf of a registered party which contests one or more constituencies at a parliamentary general election.

(2) Where a registered party contests one or more constituencies in England, Scotland or Wales, the limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of the party in the relevant period in that part of Great Britain is—

- (a) £30,000 multiplied by the number of constituencies contested by the party in that part of Great Britain; or
- (b) if greater, the appropriate amount specified in sub-paragraph (3).

(3) The appropriate amount is—

- (a) in relation to England, £810,000;
- (b) in relation to Scotland, £120,000; and
- (c) in relation to Wales, £60,000.

(4) Where a registered party contests one or more constituencies in Northern Ireland, the limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of the party in the relevant period in Northern Ireland is £30,000 multiplied by the number of constituencies contested by the party there.

(5) Sub-paragraph (6) applies to a registered party in a case where at the election a candidate stands for election in any constituency in the name of that party and one or more other registered parties.

(6) In such a case, the amount applying to the party in respect of the constituency under sub-paragraph (2)(a) or (4) (as the case may be) shall, instead of being the amount specified in that provision, be that amount divided by the

number of registered parties in whose name the candidate stands for election as mentioned in sub-paragraph (5).

(7) For the purposes of this paragraph the relevant period is—

(a) (subject to paragraph (b)) the period of 365 days ending with the date of the poll for the election;

(b) where the election (“the election in question”) follows another parliamentary general election held less than 365 days previously, the period—

(i) beginning with the day after the date of the poll for the earlier election, and

(ii) ending with the date of the poll for the election in question.

...

4. ....

General elections to Scottish Parliament

5.-(1) This paragraph imposes limits in relation to campaign expenditure incurred by or on behalf of a registered party which contests one or more constituencies or regions at an ordinary or extraordinary general election to the Scottish Parliament.

(2) The limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of a registered party in the relevant period in Scotland is—

(a) £12,000 for each constituency contested by the party; plus

(b) £80,000 for each region contested by the party.

(2A) Sub-paragraph (2B) applies to a registered party in a case where at the election a candidate stands for election in any constituency in the name of that party and one or more other registered parties.

(2B) In such a case, the amount applying to the party in respect of the constituency under sub-paragraph (2)(a) shall, instead of being the amount specified in that sub-paragraph, be that amount divided by the number of registered parties in whose name the candidate stands for election as mentioned in sub-paragraph (2A).

(3) In the case of an ordinary general election, “the relevant period” for the purposes of this paragraph is the period

beginning with the appropriate date (as defined by sub-paragraph (4)) and ending with the date of the poll.

(4) In sub-paragraph (3) “the appropriate date” means the date which falls four months before the date of the poll where—

(a) the date of the poll is that determined by section 2(2) of the Scotland Act 1998; or

(b) no less than five months before the day on which the poll would have taken place under section 2(2) of that Act, the date of the poll is brought forward under section 2(5) of that Act; or

(c) no less than four months before the day on which the poll would have taken place under section 2(2) of that Act, the date of the poll is postponed under section 2(5) of that Act;

but where the date of the poll is brought forward or postponed otherwise than as mentioned in paragraph (b) or (c) above “the appropriate date” means the date which falls four months before the date when the poll would have taken place under section 2(2) of the Act.

(5) In the case of an extraordinary general election, “the relevant period” for the purposes of this paragraph is the period beginning with the date when the Presiding Officer proposes a day for the poll for the election under section 3(1) of the Scotland Act 1998 and ending with the date of the poll for the election.

*General elections to ~~the National Assembly for Wales~~
Senedd Cymru*

6.-(1) This paragraph imposes limits in relation to campaign expenditure incurred by or on behalf of a registered party which contests one or more constituencies or regions at an ordinary or extra ordinary general election to ~~the National Assembly for Wales~~ Senedd Cymru.

(2) The limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of a registered party in the relevant period in Wales is—

(a) £10,000 for each constituency contested by the party; plus

(b) £40,000 for each region contested by the party.

(2A) Sub-paragraph (2B) applies to a registered party in a case where at the election a candidate stands for election in any constituency in the name of that party and one or more other registered parties.

(2B) In such a case, the amount applying to the party in respect of the constituency under sub-paragraph (2)(a) shall, instead of being the amount specified in that sub-paragraph, be that amount divided by the number of registered parties in whose name the candidate stands for election as mentioned in sub-paragraph (2A).

(3) In the case of an ordinary general election “the relevant period” is the period beginning with the appropriate date (as defined by sub-paragraph (4)) and ending with the date of the poll.

(4) In sub-paragraph (3) “the appropriate date” is the date which falls four months before the date of the poll where—

(a) the date of the poll is that determined by section 3(1) of the Government of Wales Act 2006;

(b) no less than five months before the day on which the poll would have taken place under section 3(1) of that Act], the date of the poll is brought forward under section 4(1) of that Act; or

(c) no less than four months before the day on which the poll would have taken place under section 3(1) of that Act], the date of the poll is postponed under section 4(1) of that Act;

but where the date of the poll is brought forward or postponed otherwise than as mentioned in paragraph (b) or (c) above “the appropriate date” means the date which falls four months before the date when the poll would have taken place under section 3(1) of that Act.

(5) In the case of an extraordinary general election, “the relevant period” for the purposes of this paragraph is the period beginning with the date when the Presiding Officer ~~Secretary of State~~ proposes a date for the poll for the election under section 5(1) of the Government of Wales Act 2006 and ending with the date of the poll for the election.

General elections to Northern Ireland Assembly

7.-(1) This paragraph imposes limits in relation to campaign expenditure incurred by or on behalf of a registered party which contests one or more constituencies at an ordinary or extraordinary general election to the Northern Ireland Assembly.

(2) The limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of a registered party in the relevant period in Northern Ireland is £17,000 for each constituency contested by the party.

(2A) Sub-paragraph (2B) applies to a registered party in a case where at the election a candidate stands for election in any constituency in the name of that party and one or more other registered parties.

(2B) In such a case, the amount applying to the party in respect of the constituency under sub-paragraph (2) shall, instead of being the amount specified in that sub-paragraph, be that amount divided by the number of registered parties in whose name the candidate stands for election as mentioned in sub-paragraph (2A).

(3) In the case of an ordinary general election, "the relevant period" for the purposes of this paragraph is the period beginning with the appropriate date (as defined by sub-paragraph (4)) and ending with the date of the poll.

(4) In sub-paragraph (3) "the appropriate date" means the date which falls four months before the date of the poll where—

(a) the date of the poll is that determined by section 31(1) and (2) of the Northern Ireland Act 1998;

(b) no less than five months before the day on which the poll would have taken place under section 31(1) and (2) of that Act, the date of the poll is brought forward under section 31(3) of that Act; or

(c) no less than four months before the day on which the poll would have taken place under section 31(1) and (2) of that Act, the date of the poll is postponed under section 31(3) of that Act;

but where the date of the poll is brought forward or postponed otherwise than as mentioned in paragraph (b) or (c) above "the appropriate date" means the date which falls four months before the date when the poll would have taken place under section 31(1) and (2) of that Act.

(5) In the case of an extraordinary general election, "the relevant period" for the purposes of this paragraph is the period beginning with the date when the Secretary of State proposes a date for the poll for the election under section 32(1) or (3) of the Northern Ireland Act 1998 and ending with the date of the poll for the election.

PART III

LIMITS APPLYING IN SPECIAL CIRCUMSTANCES

...

8. ....

Combined limits where parliamentary election pending

9.-(1) This paragraph applies where—

(a) separate limits would (apart from this paragraph) apply as follows to campaign expenditure incurred by or on behalf of a registered party in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be), namely—

(i) under paragraph 3 in relation to a parliamentary general election; and

(ii) under paragraph 5, 6 or 7 in relation to an election or elections within that paragraph; and

(b) the parliamentary general election is pending during any part of the period in relation to which the limit imposed by paragraph 5, 6 or 7 would (apart from this paragraph) apply.

(2) In such a case—

(a) neither paragraph 3, nor paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be) shall apply to the expenditure mentioned in sub-paragraph (1)(a); and

(b) the limit or limits imposed by this paragraph shall apply to it instead.

(3) Subject to sub-paragraphs (5) to (7), the limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of the registered party in the relevant period for the purposes of this sub-paragraph in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be) is the aggregate of—

(a) the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph; and

(b) the limit which by virtue of paragraph 5, 6 or 7 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.

(4) For the purposes of sub-paragraph (3) “the relevant period” is—

<p>(a) where the parliamentary general election takes place at the same time as, or later than—</p> <p>(i) the election in relation to which paragraph ... 5, 6 or 7 would otherwise apply, ...</p> <p>(ii) . . . . .</p> <p>the period which for the purposes of paragraph 3 is the relevant period in relation to the parliamentary general election;</p> <p>(b) where the parliamentary general election takes place earlier than the election mentioned in paragraph (a)(i) ..., the period which—</p> <p>(i) begins at the beginning of the period mentioned in paragraph (a), and</p> <p>(ii) ends with the date of the poll for the later ... of the elections.</p> <p>(5) Where sub-paragraph (1)(a)(i) is applicable in the case of each of two parliamentary general elections which are pending during different parts of any such period as is mentioned in sub-paragraph (1)(b), the limits applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of the registered party in the relevant periods in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be) are as follows—</p> <p>(a) in the case of expenditure incurred in the first relevant period, the limit is the aggregate of—</p> <p>(i) the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply, in connection with the first of the parliamentary general elections to take place, to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph, and</p> <p>(ii) the limit mentioned in sub-paragraph (3)(b) above; and</p> <p>(b) in the case of expenditure incurred in the second relevant period, the limit is the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply, in connection with the second parliamentary general election to take place, to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.</p> <p>(6) For the purposes of sub-paragraph (5) “the first relevant period” is the period which—</p> <p>(a) begins at the beginning of the period which would, apart from this paragraph, apply for the purposes of paragraph 3</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

to the first of the parliamentary general elections to take place; and

(b) ends with the date on which Parliament is dissolved ... for the second of the parliamentary general elections to take place.

(7) For the purposes of sub-paragraph (5) "the second relevant period" is the period which—

(a) begins on the day after the date mentioned in sub-paragraph (6)(b) above; and

(b) ends with whichever is the later of the following, namely—

(i) the date of the poll for the second parliamentary general election to take place; and

(ii) the date of the poll for the election in relation to which paragraph ... 5, 6 or 7 would otherwise apply ....

Combination of limit under paragraph 9 and other limit

10.-(1) This paragraph applies where—

(a) a limit under paragraph 9 would (apart from this paragraph) apply to campaign expenditure incurred by or on behalf of a registered party in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be) in relation to a period that would either be—

(i) a relevant period for the purposes of paragraph 9(3), or

(ii) a first relevant period for the purposes of paragraph 9(5); and

(b) another limit under paragraph 5, 6 or 7 applies to campaign expenditure incurred by or on behalf of the party in that part of the United Kingdom in relation to a period ("the other campaign period") which is not a period during which the parliamentary general election is pending but which either—

(i) falls wholly within, or

(ii) ends at any time falling within,

the period mentioned in paragraph (a).

(2) In such a case—

(a) the limit imposed by paragraph 9 shall not apply in relation to the period mentioned in sub-paragraph (1)(a); and

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(b) instead the limit imposed by this paragraph shall apply in relation to the period which is the combined period for the purposes of this paragraph.

(3) The limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of the party during the combined period in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be) is the aggregate of—

(a) the limit which by virtue of paragraph 9 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the period mentioned in sub-paragraph (1)(a); and

(b) the limit applying, by virtue of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be), to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.

(4) For the purposes of this paragraph “the combined period” is the period which begins with whichever is the earlier of the following, namely—

(a) the beginning of the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be), and

(b) the beginning of the period mentioned in sub-paragraph (1)(a),

and ends at the end of the period mentioned in sub-paragraph (1)(a).

(5) Nothing in this paragraph affects the application of any limit imposed by virtue of paragraph 5, 6 or 7 in relation to any period which is a relevant period for the purposes of that paragraph.

Combination of parliamentary general election and other election, or elections, falling within paragraphs 5 to 7

11.-(1) This paragraph applies where—

(a) a limit under paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply to campaign expenditure incurred by or on behalf of a registered party in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be);

(b) another limit under paragraph 5, 6 or 7 applies to campaign expenditure incurred by or on behalf of the party in that part of the United Kingdom in relation to any period (“the other campaign period”) which either—

(i) falls wholly within, or

<p>(ii) ends at any time falling within, the period which would (apart from this paragraph) be the relevant period for the purposes of paragraph 3 in relation to the parliamentary general election; and</p> <p>(c) paragraph 9 does not apply in connection with that expenditure.</p> <p>(2) In such a case—</p> <p>(a) the limit imposed by paragraph 3 shall not apply in relation to the relevant period for the purposes of that paragraph, and</p> <p>(b) instead the limit imposed by this paragraph shall apply in relation to the period which is the combined period for the purposes of this paragraph.</p> <p>(3) The limit applying to campaign expenditure which is incurred by or on behalf of the party in the combined period in England, Scotland, Wales or Northern Ireland, as the case may be, is the aggregate of—</p> <p>(a) the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph; and</p> <p>(b) the limit applying by virtue of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be) to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.</p> <p>(4) Where two or more periods (“the other campaign periods”) which are relevant periods for the purposes of any of paragraphs 5 or 7 —</p> <p>(a) fall wholly within, or</p> <p>(b) end at any time falling within, the period which would (apart from this paragraph) be the relevant period for the purposes of paragraph 3 in relation to the parliamentary general election, sub-paragraph (3)(b) shall operate in relation to each of the limits applying in relation to those periods so as to produce two or more amounts to be added to the amount referred to in sub-paragraph (3)(a).</p> <p>(5) For the purposes of this paragraph “the combined period” is the period which begins with whichever is the earlier of the following, namely—</p> <p>(a) the beginning of—</p> <p>(i) the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be), or</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(ii) where sub-paragraph (4) applies, whichever of the relevant periods for the purposes of any of paragraphs 5 or 7 is the first to begin, and</p> <p>(b) the beginning of the period which would (apart from this paragraph) be the relevant period for the purposes of paragraph 3 in relation to the parliamentary general election, and ends with the date of the poll for the parliamentary general election.</p> <p>(6) Nothing in this paragraph affects the application of any limit imposed by virtue of paragraph 5, 6 or 7 in relation to any period which is a relevant period for the purposes of that paragraph.</p>	
<p>SCHEDULE 10</p> <p>LIMITS ON CONTROLLED EXPENDITURE</p> <p>PART I</p> <p>INTRODUCTORY</p> <p><i>Interpretation</i></p> <p>1.-(1) In this Schedule—</p> <p>(a) “an ordinary general election to the Scottish Parliament” means an election held under section 2 of the Scotland Act 1998;</p> <p>(b) “an extraordinary general election to the Scottish Parliament” means an election held under section 3 of the Scotland Act 1998;</p> <p>(c) “an ordinary general election to ~~the National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u>” means an election under section 3 of the Government of Wales Act 2006;</p> <p>(ca) “an extraordinary general election to ~~the National Assembly for Wales~~ <u>Senedd Cymru</u>” means an election under section 5 of the Government of Wales Act 2006;</p> <p>(d) “an ordinary general election to the Northern Ireland Assembly” means an election held under section 31 of the Northern Ireland Act 1998; and</p> <p>(e) “an extraordinary general election to the Northern Ireland Assembly” means an election held under section 32 of the Northern Ireland Act 1998.</p> <p>(2) For the purposes of this Schedule a parliamentary general election is pending during the period—</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 3, 6(11)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

- (a) beginning with the date on which Parliament is dissolved ... for a parliamentary general election, and
- (b) ending with the date of the poll for that election.
- (3). . . . .

Attribution of expenditure to different parts of the United Kingdom

2.-(1) For the purposes of this Schedule controlled expenditure incurred by or on behalf of any recognised third party shall (subject to the following provisions of this paragraph) be attributed to each of England, Scotland, Wales and Northern Ireland in proportion to the number of parliamentary constituencies for the time being situated in that part of the United Kingdom.

(2) Controlled expenditure whose effects are wholly or substantially confined to any particular parts or part of the United Kingdom—

(a) shall be attributed to those parts in proportion to the number of parliamentary constituencies for the time being situated in those parts, or

(b) shall be attributed solely to that part, as the case may be.

(3) For the purposes of sub-paragraph (2) the effects of controlled expenditure are wholly or substantially confined to any particular parts or part of the United Kingdom if they have no significant effects in any other part or parts (so that, for example, expenditure on an advertisement in a newspaper circulating in Wales is to be attributed solely to Wales if the newspaper does not circulate to any significant extent in any other part of the United Kingdom).

(3A). . . . .

(4) References in this Schedule to controlled expenditure “in” a particular part of the United Kingdom are accordingly to controlled expenditure which is to be attributed to that part in accordance with this paragraph.

Attribution of expenditure to different parliamentary constituencies

2A.-(1) For the purposes of this Schedule controlled expenditure incurred by or on behalf of any recognised third party shall (subject to the following provisions of this

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

paragraph) be attributed to each parliamentary constituency in equal proportions.

(2) Controlled expenditure whose effects are wholly or substantially confined to any particular constituencies or constituency—

(a) shall be attributed to those constituencies in equal proportions, or

(b) shall be attributed solely to that constituency, as the case may be.

(3) For the purposes of sub-paragraph (2), the effects of controlled expenditure are wholly or substantially confined to any particular constituencies or constituency if they have no significant effects in any other constituency or constituencies.

(4) References in this Schedule to controlled expenditure “in” a particular constituency are accordingly to controlled expenditure which is to be attributed to that constituency in accordance with this paragraph.

PART II

GENERAL LIMITS

Parliamentary general elections

3,-(1) This paragraph imposes limits in relation to a parliamentary general election.

(2) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of a recognised third party in the relevant period in each of England, Scotland, Wales and Northern Ireland is—

(a) in relation to England, 2% of the maximum campaign expenditure limit in England;

(b) in relation to Scotland, £20,000 plus 2% of the maximum campaign expenditure limit in Scotland;

(c) in relation to Wales, £20,000 plus 2% of the maximum campaign expenditure limit in Wales;

(d) in relation to Northern Ireland, £20,000 plus 2% of the maximum campaign expenditure limit in Northern Ireland.

(2A) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of a recognised third party in the relevant period in any particular parliamentary constituency

is 0.05% of the total of the maximum campaign expenditure limits in England, Scotland, Wales and Northern Ireland.

(3) For the purposes of this paragraph the relevant period is—

(a) (subject to paragraph (b)) the period of 365 days ending with the date of the poll for the election;

(b) where the election (“the election in question”) follows another parliamentary general election held less than 365 days previously, the period—

(i) beginning with the day after the date of the poll for the earlier election, and

(ii) ending with the date of the poll for the election in question.

...

4. ....

General elections to Scottish Parliament

5.-(1) This paragraph imposes limits in relation to an ordinary or extraordinary general election to the Scottish Parliament.

(2) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of a recognised third party in the relevant period in Scotland is £75,800.

(3) In the case of an ordinary general election, “the relevant period” for the purposes of this paragraph is the period beginning with the appropriate date (as defined by sub-paragraph (4)) and ending with the date of the poll.

(4) In sub-paragraph (3) “the appropriate date” means the date which falls four months before the date of the poll where—

(a) the date of the poll is that determined by section 2(2) of the Scotland Act 1998; or

(b) no less than five months before the day on which the poll would have taken place under section 2(2) of that Act, the date of the poll is brought forward under section 2(5) of that Act; or

(c) no less than four months before the day on which the poll would have taken place under section 2(2) of that Act, the date of the poll is postponed under section 2(5) of that Act;

but where the date of the poll is brought forward or postponed otherwise than as mentioned in paragraph (b) or (c) above

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

“the appropriate date” means the date which falls four months before the date when the poll would have taken place under section 2(2) of the Act.

(5) In the case of an extraordinary general election, “the relevant period” for the purposes of this paragraph is the period beginning with the date when the Presiding Officer proposes a day for the poll for the election under section 3(1) of the Scotland Act 1998 and ending with the date of the poll for the election.

*General elections to ~~the National Assembly for Wales~~
Senedd Cymru*

6.-(1) This paragraph imposes limits in relation to an ordinary general election to ~~the National Assembly for Wales~~
Senedd Cymru.

(2) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of a recognised third party in the relevant period in Wales is £30,000.

(3) In the case of an ordinary general election “the relevant period” is the period beginning with the appropriate date (as defined by sub-paragraph (4)) and ending with the date of the poll.

(4) In sub-paragraph (3) “the appropriate date” is the date which falls four months before the date of the poll where—

(a) the date of the poll is that determined by section 3(1) of the Government of Wales Act 2006;

(b) no less than five months before the day on which the poll would have taken place under section 3(1) of that Act, the date of the poll is brought forward under section 4(1) of that Act; or

(c) no less than four months before the day on which the poll would have taken place under section 3(1) of that Act, the date of the poll is postponed under section 4(1) of that Act;

but where the date of the poll is brought forward or postponed otherwise than as mentioned in paragraph (b) or (c) above “the appropriate date” means the date which falls four months before the date when the poll would have taken place under section 3(1) of that Act.

(5) In the case of an extraordinary general election, “the relevant period” for the purposes of this paragraph is the period beginning with the date when the Presiding Officer
~~Secretary of State~~ proposes a date for the poll for the

election under section 5(1) of the Government of Wales Act 2006 and ending with the date of the poll for the election.

General elections to Northern Ireland Assembly

7.-(1) This paragraph imposes limits in relation to an ordinary or extraordinary general election to the Northern Ireland Assembly.

(2) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of a recognised third party in the relevant period in Northern Ireland is £15,300.

(3) In the case of an ordinary general election, "the relevant period" for the purposes of this paragraph is the period beginning with the appropriate date (as defined by sub-paragraph (4)) and ending with the date of the poll.

(4) In sub-paragraph (3) "the appropriate date" means the date which falls four months before the date of the poll where—

(a) the date of the poll is that determined by section 31(1) and (2) of the Northern Ireland Act 1998; or

(b) no less than five months before the day on which the poll would have taken place under section 31(1) and (2) of that Act, the date of the poll is brought forward under section 31(3) of that Act; or

(c) no less than four months before the day on which the poll would have taken place under section 31(1) and (2) of that Act, the date of the poll is postponed under section 31(3) of that Act;

but where the date of the poll is brought forward or postponed otherwise than as mentioned in paragraph (b) or (c) above "the appropriate date" means the date which falls four months before the date when the poll would have taken place under section 31(1) and (2) of that Act.

(5) In the case of an extraordinary general election, "the relevant period" for the purposes of this paragraph is the period beginning with the date when the Secretary of State proposes a date for the poll for the election under section 32(1) or (3) of the Northern Ireland Act 1998 and ending with the date of the poll for the election.

PART III

LIMITS APPLYING IN SPECIAL CIRCUMSTANCES

...

8. . . . .

Combined limits where parliamentary election pending

9.-(1) This paragraph imposes—

(a) in the circumstances mentioned in sub-paragraph (2), limits in relation to—

(i) such a pending parliamentary general election as is mentioned in that sub-paragraph, and

(ii) an election, or elections, in relation to which the limit imposed by any of paragraphs 5 to 7 would otherwise apply as mentioned in that sub-paragraph; and

(b) in the circumstances mentioned in sub-paragraph (5), limits in relation to—

(i) two such pending parliamentary elections as are mentioned in that sub-paragraph, and

(ii) an election, or elections, in relation to which the limit imposed by any of paragraphs 5 to 7 would otherwise apply as mentioned in sub-paragraph (2).

(2) Where a parliamentary general election is pending during any part of the period in relation to which a limit imposed by any of paragraphs 5 to 7 would otherwise apply to controlled expenditure incurred by or on behalf of a recognised third party in a particular part of the United Kingdom—

(a) neither that paragraph, nor paragraph 3, shall apply in relation to such expenditure; and

(b) the limits imposed by this paragraph shall apply to it instead.

(3) Subject to sub-paragraphs (5) to (7), the limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of the recognised third party in the relevant period for the purposes of this sub-paragraph in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be) is the aggregate of—

(a) the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph; and

(b) the limit which by virtue of paragraph 5, 6 or 7 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.

(3A) Subject to sub-paragraphs (5) to (7), the limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of the recognised third party in the relevant period in any particular parliamentary constituency is the relevant proportion of the limit mentioned in paragraph 3(2A).

(3B) For this purpose “the relevant proportion” means—

where—

A is the number of days in the relevant period;

B is the number of days in the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 3.

(4) For the purposes of sub-paragraphs (3) to (3B) “the relevant period” is—

(a) where the parliamentary general election takes place at the same time as, or later than—

(i) the election in relation to which paragraph ... 5, 6 or 7 would otherwise apply, ...

(ii) . . . . .

the period which for the purposes of paragraph 3 is the relevant period in relation to the parliamentary general election;

(b) where the parliamentary general election takes place earlier than the election mentioned in paragraph (a)(i) ..., the period which—

(i) begins at the beginning of the period mentioned in paragraph (a), and

(ii) ends with the date of the poll for the later ... of the elections.

(5) Where two parliamentary general elections are pending during different parts of any such period as is mentioned in sub-paragraph (2), the limits applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of the recognised third party in the relevant periods in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be) are as follows—

(a) in the case of expenditure incurred in the first relevant period, the limit is the aggregate of—

(i) the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply, in connection with the first of the parliamentary general elections to take place, to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph, and

(ii) the limit mentioned in sub-paragraph (3)(b) above; and

(b) in the case of expenditure incurred in the second relevant period, the limit is the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply, in connection with the second parliamentary general election to take place, to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.

(5A) Where two parliamentary general elections are pending during different parts of any such period as is mentioned in sub-paragraph (2)—

(a) the limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of the recognised third party in the first relevant period in any particular parliamentary constituency is the relevant proportion of the limit mentioned in paragraph 3(2A), and

(b) the limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of the recognised third party in the second relevant period in any particular parliamentary constituency is the relevant proportion of the limit mentioned in paragraph 3(2A).

(5B) For these purposes “the relevant proportion” means—

where—

A is the number of days in the first relevant period or (as the case may be) the second relevant period;

B is the number of days in the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 3.

(6) For the purposes of sub-paragraphs (5) to (5B) “the first relevant period” is the period which—

(a) begins at the beginning of the period which would, apart from this paragraph, apply for the purposes of paragraph 3 to the first of the parliamentary general elections to take place; and

(b) ends with the date on which Parliament is dissolved ... for the second of the parliamentary general elections to take place.

(7) For the purposes of sub-paragraphs (5) to (5B) “the second relevant period” is the period which—

(a) begins on the day after the date mentioned in sub-paragraph (6)(b) above; and

(b) ends with whichever is the later of the following, namely—

(i) the date of the poll for the second parliamentary general election to take place; and

(ii) the date of the poll for the election in relation to which paragraph **F36**... 5, 6 or 7 would otherwise apply ....

Combination of limit under paragraph 9 and other limit

10.-(1) This paragraph imposes limits where—

(a) paragraph 9 would (apart from this paragraph) impose limits on controlled expenditure in relation to a period that would either be—

(i) a relevant period for the purposes of paragraph 9(3) to (3B) , or

(ii) a first relevant period for the purposes of paragraph 9(5) to (5B) ; and

(b) any period (“the other controlled period”) which is the relevant period for the purposes of any of paragraphs 5 to 7, but is not a period during which the parliamentary general election is pending, either—

(i) falls wholly within, or

(ii) ends at any time falling within,

the period mentioned in paragraph (a).

(2) In such a case—

(a) the limits imposed by paragraph 9 shall not apply in relation to the period mentioned in sub-paragraph (1)(a); and

(b) instead the limits imposed by this paragraph shall apply in relation to the period which is the combined period for the purposes of this paragraph.

(3) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of a recognised third party during the combined period in England, Scotland, Wales or Northern Ireland (as the case may be) is the aggregate of—

(a) the limit which by virtue of paragraph 9 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the period mentioned in sub-paragraph (1)(a); and

(b) the limit applying, by virtue of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be), to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.

(3A) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of the recognised third party during the combined period in any particular parliamentary

constituency is the relevant proportion of the limit mentioned in paragraph 3(2A).

(3B) For this purpose “the relevant proportion” means—

where—

A is the number of days in the combined period;

B is the number of days in the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 3.

(4) For the purposes of this paragraph “the combined period” is the period which begins with whichever is the earlier of the following, namely—

(a) the beginning of the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be), and

(b) the beginning of the period mentioned in sub-paragraph (1)(a),

and ends at the end of the period mentioned in sub-paragraph (1)(a).

(5) Nothing in this paragraph affects the application of any limit imposed by virtue of paragraph 5, 6 or 7 in relation to any period which is a relevant period for the purposes of that paragraph.

Combination of parliamentary general election and other election, or elections, falling within paragraphs 5 to 7

11.-(1) This paragraph imposes limits where—

(a) any period (“the other controlled period”) which is the relevant period for the purposes of any of paragraphs 5 to 7 either—

(i) falls wholly within, or

(ii) ends at any time falling within,

the period which would (apart from this paragraph) be the relevant period for the purposes of paragraph 3 in relation to a parliamentary general election; and

(b) paragraph 9 does not apply in connection with those elections.

(2) In such a case—

(a) the limits imposed by paragraph 3 shall not apply in relation to the relevant period for the purposes of that paragraph, and

(b) instead the limits imposed by this paragraph shall apply in relation to the period which is the combined period for the purposes of this paragraph.

(3) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of a recognised third party in the combined period in England, Scotland, Wales or Northern Ireland, as the case may be, is the aggregate of—

(a) the limit which by virtue of paragraph 3 would (apart from this paragraph) apply to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph; and

(b) the limit applying by virtue of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be) to such expenditure incurred in that part of the United Kingdom during the relevant period for the purposes of that paragraph.

(4) Where two or more periods (“the other controlled periods”) which are relevant periods for the purposes of any of paragraphs 5 or 7—

(a) fall wholly within, or

(b) end at any time falling within,

the period which would (apart from this paragraph) be the relevant period for the purposes of paragraph 3 in relation to the parliamentary general election, sub-paragraph (3)(b) shall operate in relation to each of the limits applying in relation to those periods so as to produce two or more amounts to be added to the amount referred to in sub-paragraph (3)(a).

(4A) The limit applying to controlled expenditure which is incurred by or on behalf of the recognised third party during the combined period in any particular parliamentary constituency is the relevant proportion of the limit mentioned in paragraph 3(2A).

(4B) For this purpose “the relevant proportion” means—

where—

A is the number of days in the combined period;

B is the number of days in the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 3.

(5) For the purposes of this paragraph “the combined period” is the period which begins with whichever is the earlier of the following, namely—

(a) the beginning of—

(i) the period which is the relevant period for the purposes of paragraph 5, 6 or 7 (as the case may be), or

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(ii) where sub-paragraph (4) applies, whichever of the relevant periods for the purposes of paragraph 5 or 7 is the first to begin, and</p> <p>(b) the beginning of the period which would (apart from this paragraph) be the relevant period for the purposes of paragraph 3 in relation to the parliamentary general election, and ends with the date of the poll for the parliamentary general election.</p> <p>(6) Nothing in this paragraph affects the application of any limit imposed by virtue of paragraph 5, 6 or 7 in relation to any period which is a relevant period for the purposes of that paragraph.</p>															
<p>SCHEDULE 20</p> <p>PENALTIES</p> <table border="0"> <thead> <tr> <th style="text-align: left;"><i>Provision creating offence</i></th> <th style="text-align: left;"><i>Penalty</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Section 24(8) (registration as treasurer where convicted of certain offences)</td> <td>On summary conviction: Level 5</td> </tr> <tr> <td>Section 39 (false statements)</td> <td>On summary conviction: Level 5</td> </tr> <tr> <td>Section 43(7) (failure to deliver statement relating to auditor's resignation etc)</td> <td>On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year</td> </tr> <tr> <td>Section 44(4) (making false statement to auditor)</td> <td>On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year</td> </tr> <tr> <td>Section 47(1)(a) (failure to deliver proper statement of accounts)</td> <td>On summary conviction: Level 5</td> </tr> <tr> <td>Section 47(1)(b) (failure to deliver accounts within time limits)</td> <td>On summary conviction: Level 5</td> </tr> </tbody> </table>	<i>Provision creating offence</i>	<i>Penalty</i>	Section 24(8) (registration as treasurer where convicted of certain offences)	On summary conviction: Level 5	Section 39 (false statements)	On summary conviction: Level 5	Section 43(7) (failure to deliver statement relating to auditor's resignation etc)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	Section 44(4) (making false statement to auditor)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	Section 47(1)(a) (failure to deliver proper statement of accounts)	On summary conviction: Level 5	Section 47(1)(b) (failure to deliver accounts within time limits)	On summary conviction: Level 5	<p>Rhan 1, Pennod 5, adran 36</p>
<i>Provision creating offence</i>	<i>Penalty</i>														
Section 24(8) (registration as treasurer where convicted of certain offences)	On summary conviction: Level 5														
Section 39 (false statements)	On summary conviction: Level 5														
Section 43(7) (failure to deliver statement relating to auditor's resignation etc)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year														
Section 44(4) (making false statement to auditor)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year														
Section 47(1)(a) (failure to deliver proper statement of accounts)	On summary conviction: Level 5														
Section 47(1)(b) (failure to deliver accounts within time limits)	On summary conviction: Level 5														

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Section 54(7) (failure to provide information about donors)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 56(3) or (4) (failure to return donations)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 61(1) (facilitating the making of donations by impermissible donors)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 61(2)(a) (knowingly giving treasurer false information about donations)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 61(2)(b) (withholding information about donations from treasurer with intent to deceive)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 65(3) (failure to deliver donation reports to Commission within time limits)	On summary conviction: Level 5	
Section 65(4) (failure to comply with requirements for recording donations in donation report)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 66(5) (making a false declaration about donation report)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
...	...	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>Section 71E(5) (disclosing Northern Ireland donation reports)</p>	<p>On summary conviction in England and Wales: statutory maximum or 51 weeks</p> <p>On summary conviction elsewhere: statutory maximum or 6 months</p>	
<p>Section 71L(1) (registered party entering into regulated transaction with unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum</p> <p>On indictment: fine</p>	
<p>Section 71L(2) (treasurer of party entering into regulated transaction with unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Section 71L(3) (party liable if treasurer fails to repay money obtained under regulated transaction with unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum</p> <p>On indictment: fine</p>	
<p>Section 71L(4) (treasurer failing to repay money obtained under regulated transaction with unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Section 71L(5) (party benefiting from connected transaction to which an unauthorised participant is a party)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum</p> <p>On indictment: fine</p>	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>Section 71L(6) (treasurer of registered party which benefits from connected transaction to which an unauthorised participant is a party)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Section 71L(7) (party liable if treasurer fails to repay benefit obtained in consequence of security given by unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum</p> <p>On indictment: fine</p>	
<p>Section 71L(8) (treasurer failing to repay benefit obtained in consequence of security given by unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Section 71L(9) (facilitating a regulated transaction involving unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Section 71S(4) (failure to deliver transaction reports to Commission within time limits)</p>	<p>On summary conviction: Level 5</p>	
<p>Section 71S(5) (failure to comply with requirements for recording transactions in transaction report)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Section 71T(5) (making a false declaration about transaction report)	On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court On indictment: fine or 1 year.	
Section 71Z4(5)(disclosing Northern Ireland transaction reports)	On summary conviction in England and Wales: Level 5 or 51 weeks On summary conviction elsewhere: Level 5 or 6 months	
Section 73(8) (making a false declaration about value of property etc.)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 74(4) (acceptance by ineligible person of office of deputy treasurer)	On summary conviction: Level 5	
Section 75(2) (incurring campaign expenditure without authority)	On summary conviction: Level 5	
Section 76(4)(a) (making payments in respect of campaign expenditure without authority)	On summary conviction: Level 5	
Section 76(4)(b) (failure to notify treasurer of payments in respect of campaign expenditure)	On summary conviction: Level 5	
Section 77(3)(a) (paying claim in respect of	On summary conviction: Level 5	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>campaign expenditure where failure to comply with procedure)</p> <p>Section 77(3)(b) (paying claim in respect of campaign expenditure outside specified time period)</p> <p>Section 79(2) (exceeding limits on campaign expenditure)</p> <p>Section 82(4)(a) (failure of treasurer to deliver return and auditor's report to Commission)</p> <p>Section 82(4)(b) (failure to comply with requirements for returns)</p> <p>Section 82(4)(c) (failure of treasurer to deliver return and court order to Commission)</p> <p>Section 83(3)(a) (making a false declaration to Commission when delivering return)</p> <p>Section 83(3)(b) (failure to deliver signed declaration with return to Commission)</p>	<p>On summary conviction: Level 5</p> <p>On summary conviction: statutory maximum On indictment : fine</p> <p>On summary conviction: Level 5</p> <p>On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year</p> <p>On summary conviction: Level 5</p> <p>On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year</p> <p>On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year</p>	
--	---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Section 86(8) (making false declaration about value of property etc)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 89A(4) or (5) (incurring controlled expenditure in contravention of section 89A(1))	On summary conviction in England and Wales: fine On summary conviction in Scotland or Northern Ireland: statutory maximum On indictment: fine	
<u>Section 89B(4) and (5) (incurring controlled expenditure in contravention of section 89AA(1))</u>	<u>On summary conviction in England and Wales: fine</u> <u>On indictment: fine</u>	
Section 90(2) (incurring controlled expenditure without authority)	On summary conviction: level 5	
Section 91(4)(a) (making payments in respect of controlled expenditure without authority)	On summary conviction: Level 5	
Section 91(4)(b) (failure to notify responsible person of payments in respect of controlled expenditure)	On summary conviction: Level 5	
Section 92(3)(a) (paying claim in respect of controlled expenditure where failure to comply with procedure)	On summary conviction: Level 5	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Section 92(3)(b) (paying claim in respect of controlled expenditure outside specified time period)	On summary conviction: Level 5	
Section 94(2) or (4) (exceeding limits on controlled expenditure)	On summary conviction: statutory maximum On indictment : fine	
Section 94E(2) or (3) (exceeding limits on targeted controlled expenditure when not authorised)	On summary conviction: statutory maximum On indictment: fine	
Section 94F(6) (making false declaration about amount of expenditure incurred by or on behalf of third party and targeted at the registered party)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment: fine or 1 year	
Section 95C(1)(a) (failure of responsible person to deliver quarterly or weekly report to Commission)	On summary conviction: Level 5	
Section 95C(1)(b) (failure to deliver signed declaration with quarterly or weekly report to the Commission)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment: fine or 1 year	
Section 95C(1)(c) (failure to comply with requirements for quarterly or weekly reports)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment: fine or 1 year	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Section 95C(2) (making a false declaration to Commission when delivering quarterly or weekly report)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment: fine or 1 year	
Section 98(4)(a) (failure of responsible person to deliver return and auditor's report to Commission)	On summary conviction: Level 5	
Section 98(4)(aa) (failure of responsible person to deliver statement of accounts and auditor's report to Commission)	On summary conviction: Level 5	
Section 98(4)(b) (failure to comply with requirements for returns)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 98(4)(ba) (failure to comply with requirements for statements of accounts)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment: fine or 1 year	
Section 98(4)(c) (failure to deliver return and court order to Commission)	On summary conviction: Level 5	
Section 99(4)(a) (making a false declaration to Commission when delivering return)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 99(4)(b) (failure to deliver signed declaration)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

with return to Commission)	On indictment : fine or 1 year	
Section 99A(3)(a) (making a false declaration to Commission when delivering statement of accounts)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment: fine or 1 year	
Section 99A(3)(b) (failure to deliver signed declaration with statement of accounts to Commission)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment: fine or 1 year	
Section 112(8) (making a false declaration about value of property etc)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 113(2) (incurring referendum expenses without authority)	On summary conviction: Level 5	
Section 114(4)(a) (making payments in respect of referendum expenses without authority)	On summary conviction: Level 5	
Section 114(4)(b) (failure to notify responsible person of payments in respect of referendum expenses)	On summary conviction: Level 5	
Section 115(3)(a) (paying claim in respect of referendum expenses where	On summary conviction: Level 5	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

failure to comply with procedure)	
Section 115(3)(b) (paying claim in respect of referendum expenses outside specified time period)	On summary conviction: Level 5
Section 117(2) (individual (other than permitted participant) exceeding limits on referendum expenses)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year
Section 117(3) or (4) (body (other than permitted participant) exceeding limits on referendum expenses)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year
Section 118(2) (permitted participant exceeding limits on referendum expenses)	On summary conviction: statutory maximum On indictment : fine
Section 122(4)(a) (failure to deliver return and auditor's report to Commission)	On summary conviction: Level 5
Section 122(4)(b) (failure to comply with requirements for returns)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year
Section 122(4)(c) (failure to deliver return and court order to Commission)	On summary conviction: Level 5

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Section 123(4)(a) (making a false declaration to Commission when delivering return)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 123(4)(b) (failure to deliver signed declaration with return to Commission)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 126(8) or (9) (printing or publishing referendum material without details of printer or publisher)	On summary conviction: Level 5	
Section 143(8) or (9) (printing or publishing election material without details of printer or publisher)	On summary conviction: Level 5	
...	...	
...	...	
Section 148(1) (alteration of documents etc.)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 148(2)(a) (failure to supply relevant person with information)	On summary conviction: Level 5	
Section 148(2)(b) (supplying relevant person with false information)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Section 148(3) (withholding information from relevant person)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

with intent to deceive)	On indictment : fine or 1 year	
Paragraph 1B of Schedule 7 (failure by members association to comply with requirement to appoint responsible person)	On summary conviction: Level 5	
Paragraph 6(5) of Schedule 7 (failure to provide information about donors)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Paragraph 12(1) of Schedule 7 (failure to deliver donation report to Commission within time limit)	On summary conviction: Level 5	
Paragraph 12(2) of Schedule 7 (failure to comply with requirements for recording donations in donation reports)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
Paragraph 13(4) of Schedule 7 (making a false declaration about donation report)	On summary conviction: statutory maximum or 6 months On indictment : fine or 1 year	
...	...	
Paragraph 17(4) of Schedule 7 (knowingly giving compliance officer false information about donations)	On summary conviction in England and Wales or Scotland: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court (in England and Wales) or 12 months (in Scotland)	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

	<p>On summary conviction in Northern Ireland: statutory maximum or 6 months</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 8(1) of Schedule 7A (individual regulated participant knowingly enters controlled transaction with unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 8(2) of Schedule 7A (responsible person of members association which enters controlled transaction with unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 8(3) of Schedule 7A (individual regulated participant failing to repay money obtained under controlled transaction with unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 8(4) of Schedule 7A (responsible person failing to repay money obtained by members association under controlled transaction with</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>unauthorised participant)</p> <p>Paragraph 8(5) of Schedule 7A (individual regulated participant knowingly benefits from connected transaction involving unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 8(6) of Schedule 7A (responsible person of members association which knowingly benefits from connected transaction involving unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 8(7) of Schedule 7A (individual regulated participant failing to repay value of benefit obtained in consequence of connected transaction involving unauthorised participant)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 8(8) of Schedule 7A (responsible person failing to repay value of benefit obtained by members association in</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>consequence of connected transaction involving unauthorised participant)</p> <p>Paragraph 8(9) of Schedule 7A (facilitating controlled transaction involving unauthorised participant)</p> <p>Paragraph 12(1) of Schedule 7A (failure to deliver transaction report to Commission within time limit)</p> <p>Paragraph 12(2) of Schedule 7A (failure to comply with requirements for recording transactions on transaction reports)</p> <p>Paragraph 13(4) of Schedule 7A (making a false declaration about a transaction report)</p> <p>Paragraph 6(7) of Schedule 11 (failure to provide information about donors)</p> <p>Paragraph 6(8) of Schedule 15 (failure to provide information about donors)</p>	<p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p> <p>On summary conviction: Level 5</p> <p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p> <p>On summary conviction: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p> <p>On summary conviction: statutory maximum or 6 months</p> <p>On indictment : fine or 1 year</p> <p>On summary conviction: statutory maximum or 6 months: On indictment : fine or 1 year</p>
---	---

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>Paragraph 6(1) of Schedule 19A (failure to give notification or report within specified period)</p>	<p>On summary conviction: Level 5</p>	
<p>Paragraph 6(2) of Schedule 19A (giving notification or report that fails to comply with requirements of that Schedule)</p>	<p>On summary conviction in England and Wales or Scotland: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court (in England and Wales) or 12 months (in Scotland)</p> <p>On summary conviction in Northern Ireland: statutory maximum or 6 months</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 6(3) of Schedule 19A (making false declaration in notification or report)</p>	<p>On summary conviction in England and Wales or Scotland: statutory maximum or the general limit in a magistrates' court (in England and Wales) or 12 months (in Scotland)</p> <p>On summary conviction in Northern Ireland: statutory maximum or 6 months</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p>	
<p>Paragraph 13(1) of Schedule 19B (failure to comply with investigation requirement)</p>	<p>On summary conviction: Level 5</p>	
<p>Paragraph 13(2) of Schedule 19B (intentional obstruction of person exercising investigatory power)</p>	<p>On summary conviction: Level 5</p>	
<p>Paragraph 13(3) of Schedule 19B (providing false</p>	<p>On summary conviction in England and Wales or Scotland: statutory maximum</p>	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>information in purported compliance with investigation requirement)</p> <p>Paragraph 14 of Schedule 19C (failure to comply with stop notice)</p>	<p>or the general limit in a magistrates' court (in England and Wales) or 12 months (in Scotland)</p> <p>On summary conviction in Northern Ireland: statutory maximum or 6 months</p> <p>On indictment: fine or 1 year</p> <p>On summary conviction in England and Wales: fine or the general limit in a magistrates' court</p> <p>On summary conviction in Scotland: £20,000 or 12 months</p> <p>On summary conviction in Northern Ireland: £20,000 or 6 months</p> <p>On indictment: fine or 2 years</p>	
---	--	--

Deddf Llywodraeth Cymru 2006

Adran	Diwygiwyd gan
<p>16 Disqualification from being Member of the Senedd</p> <p>(A1) A person is disqualified from being a Member of the Senedd, and from being a candidate to be a Member of the Senedd, if that person—</p> <p>(a) falls within any of the categories of person specified in Part 1 of Schedule 1A, or</p> <p>(b) holds any of the offices specified in the Table in Part 2 of Schedule 1A.</p> <p>(1) A person is disqualified from being a Member of the Senedd (but not from being a candidate to be a Member of the Senedd) if that person—</p> <p>(za) is a member of the House of Commons (but see sections 17A and 17B),</p> <p>(zb) is a member of the House of Lords (but see section 17C),</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 61</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>~~(zc) is a member of the council of a county or county borough in Wales (but see sections 17D, 17E and 17F),~~ <u>(zc) is a member of the council of a county, a county borough or a community in Wales (but see section 17D),</u> (zd) is a member of the Scottish Parliament, (ze) is a member of the Northern Ireland Assembly, (zf) is a member of the European Parliament, or (a) . . . . . (b) holds any of the offices for the time being designated by Order in Council as offices disqualifying persons from being Members of the Senedd, (c) . . . . . (d) . . . . . (e) . . . . . (1A) A person returned at an election as a Member of the Senedd is not disqualified under subsection (1)(zd), (ze), (zf) or (b) at any time before the person purports to take the oath of allegiance (or make the corresponding affirmation) in compliance with section 23(1) or 55(2). (2) . . . . . (3) . . . . . (4) . . . . . (5) An Order in Council under paragraph (b) of subsection (1)— (a) may designate particular offices or offices of any description, and (b) may designate an office by reference to any characteristic of a person holding it, and for the purposes of this section “office” includes any post or employment. (6) No recommendation is to be made to Her Majesty in Council to make an Order in Council under subsection (1)(b) unless a draft of the statutory instrument containing the Order in Council has been laid before, and approved by a resolution of, the Senedd.</p>	
<p>~~[F117B Exception from disqualification by virtue of being an MP: general election of [F2Members of the Senedd] within 372 days~~ (1) This section applies if—</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 6</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(a) ~~[F3a Member of the Senedd]~~ is returned as a member of the House of Commons, and</p> <p>(b) ~~the expected day of the next general election of [F2Members of the Senedd]~~ is within the period of 372 days beginning with the day the person is so returned (“the return day”).</p> <p>(2) ~~The member is not disqualified under section 16(1)(za) (disqualification by virtue of being an MP) at any time in the period—~~</p> <p>(a) ~~beginning with the return day, and~~</p> <p>(b) ~~ending immediately before the day of the next general election of [F2Members of the Senedd].~~</p> <p>(3) ~~For the purposes of subsection (1)(b) the expected day of the next general election of [F2Members of the Senedd] is to be determined by reference to the circumstances as at the beginning of the return day (“the relevant time”).~~</p> <p>~~[F4(3A)Where, at the relevant time, section 3(1A) prevents the poll at the next ordinary general election being held on the day specified in section 3(1)—~~</p> <p>(a) ~~if an order under section 3(1B) has been made, the expected day is the day on which the poll is required to be held in accordance with section 3(1B);~~</p> <p>(b) ~~if no order under section 3(1B) has been made, the expected day is the day on which the poll would be held in accordance with section 3(1) if section 3(1A) were disregarded.~~</p> <p>(3B) ~~Where, at the relevant time, the Presiding Officer has proposed a day for the holding of the poll at the next ordinary general election under section 4(1)—~~</p> <p>(a) ~~if a proclamation under section 4(2) has been issued, the expected day is the day on which the poll is required to be held in accordance with that proclamation;~~</p> <p>(b) ~~if no proclamation under section 4(2) has been issued, the expected day is the day proposed under section 4(1).]~~</p> <p>(4) ~~Where, at the relevant time, section 5(2) or (3) (extraordinary general elections) applies—~~</p> <p>(a) ~~if [F5a proclamation under section 5(4) has been issued], the expected day is the day on which the poll is required to be held in accordance with that [F6proclamation];~~</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>~~(b)if no [F7]proclamation under section 5(4) has been issued] but a day has been proposed under section 5(1), that is the expected day;~~</p> <p>~~(c)otherwise, the expected day is to be treated as being within the period mentioned in subsection (1)(b).~~</p> <p>~~(5)For the purpose of determining the expected day, no account is to be taken of the possibility of—~~</p> <p>~~(a)[F8]a day being proposed under section 4(1) (power to vary date of ordinary general election)] after the relevant time, or~~</p> <p>~~(b)section 5(2) or (3) (extraordinary general elections) first applying after that time.~~</p> <p>~~(6)References in this section to the “day” of the election are to the day on which the poll at the election is held.]~~</p>	
<p>17D Exception from disqualification by virtue of being a councillor: recently elected members</p> <p>(1) A person returned at an election as a Member of the Senedd is not disqualified under section 16(1)(zc) (disqualification by virtue of being a member of the council of a county or county borough <u>or community council</u> in Wales) at any time before the person purports to take the oath of allegiance (or make the corresponding affirmation) in compliance with section 23(1) or 55(2).</p> <p>(2) A Member of the Senedd who is returned at an election as a member of the council of a county or county borough <u>or community council</u> in Wales is not disqualified under section 16(1)(zc) at any time before the person makes a declaration of acceptance of office under section 83 of the Local Government Act 1972 (c. 70).</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 61</p>
<p>~~[F17E]Exception from disqualification by virtue of being a councillor: ordinary election of councillors within 372 days~~</p> <p>~~(1)This section applies if—~~</p> <p>~~(a)a member of the council of a county or county borough in Wales is returned as a Member of the Senedd, and~~</p> <p>~~(b)the expected day of the next ordinary election of members of the council is within the period of 372 days beginning with the day the person is so returned (“the return day”).~~</p> <p>~~(2)The member is not disqualified under section 16(1)(zc) (disqualification by virtue of being a member of the council of a county or county borough in Wales) at any time in the period—~~</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 61</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>~~(a)beginning with the return day, and~~</p> <p>~~(b)ending with the fourth day after the day of the next ordinary election of members of the council.~~</p> <p>~~(3)For the purposes of subsection (1)(b) the expected day of the next ordinary election of members of the council is to be determined by reference to the circumstances as at the beginning of the return day (“the relevant time”).~~</p> <p>~~(4)For the purpose of determining the expected day, no account is to be taken of the possibility of—~~</p> <p><del>(a)an order under section 37ZA(1) ~~[F2~~or (1A)] of the Representation of the People Act 1983 (c. 2) (power to vary ordinary day of local elections), or</del></p> <p>~~(b)an order under section 87 of the Local Government Act 2000 (c. 22) (power to change year in which local election is held),~~</p> <p>~~being made after the relevant time.~~</p> <p>~~(5)References in this section and section 17F to the “day” of an election are to the day on which the poll at the election is held.]~~</p>	
<p>~~[F117FException from disqualification by virtue of being a councillor: general election of Members of the Senedd within 372 days~~</p> <p>~~(1)This section applies if—~~</p> <p>~~(a)a Member of the Senedd is returned as a member of the council of a county or county borough in Wales, and~~</p> <p>~~(b)the expected day of the next general election of Members of the Senedd is within the period of 372 days beginning with the day the person is so returned (“the return day”).~~</p> <p>~~(2)The member is not disqualified under section 16(1)(zc) (disqualification by virtue of being a member of the council of a county or county borough in Wales) at any time in the period—~~</p> <p>~~(a)beginning with the return day, and~~</p> <p>~~(b)ending immediately before the day of the next general election of Members of the Senedd.~~</p> <p>~~(3)For the purposes of subsection (1)(b) the expected day of the next general election of Members of the Senedd is to be determined by reference to the circumstances as at the beginning of the return day (“the relevant time”).~~</p> <p>~~(4)Where, at the relevant time, section 3(1A) prevents the poll at the next ordinary general election being held on the day specified in section 3(1)—~~</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 61</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>~~(a)if an order under section 3(1B) has been made, the expected day is the day on which the poll is required to be held in accordance with section 3(1B);~~</p> <p>~~(b)if no order under section 3(1B) has been made, the expected day is the day on which the poll would be held in accordance with section 3(1) if section 3(1A) were disregarded.~~</p> <p>~~(5)Where, at the relevant time, the Presiding Officer has proposed a day for the holding of the poll at the next ordinary general election under section 4(1)—~~</p> <p>~~(a)if a proclamation under section 4(2) has been issued, the expected day is the day on which the poll is required to be held in accordance with that proclamation;~~</p> <p>~~(b)if no proclamation under section 4(2) has been issued, the expected day is the day proposed under section 4(1).~~</p> <p>~~(6)Where, at the relevant time, section 5(2) or (3) (extraordinary general elections) applies—~~</p> <p>~~(a)if a proclamation under section 5(4) has been issued, the expected day is the day on which the poll is required to be held in accordance with that proclamation;~~</p> <p>~~(b)if no proclamation under section 5(4) has been issued but a day has been proposed under section 5(1), that is the expected day;~~</p> <p>~~(c)otherwise, the expected day is to be treated as being within the period mentioned in subsection (1)(b).~~</p> <p>~~(7)For the purpose of determining the expected day, no account is to be taken of the possibility of—~~</p> <p>~~(a)a day being proposed under section 4(1) (power to vary date of ordinary general election) after the relevant time, or~~</p> <p>~~(b)section 5(2) or (3) (extraordinary general elections) first applying after that time.]~~</p>	
<p>SCHEDULE 1A</p> <p>DISQUALIFICATION FROM BEING A MEMBER OF THE SENEDD OR A CANDIDATE IN AN ELECTION TO BE A MEMBER OF THE SENEDD</p> <p>PART 1 CATEGORIES OF PERSONS DISQUALIFIED</p> <p><i>Persons under 18 years of age</i></p> <p>1 A person who has not attained the age of 18 before the day on which the person is nominated as a candidate for election as a Member of the Senedd.</p>	<p>Rhan 2, Pennod 3, adran 63</p> <p>Atodlen 1, Rhan 4, 12</p> <p>Rhan 2, Pennod 3, adran 64</p>

Citizenship

2.-(1) A person who is not—

- (a) a British citizen,
- (b) a qualifying Commonwealth citizen,
- (c) a qualifying foreign citizen,
- (d) a citizen of the Republic of Ireland, or
- (e) a citizen of the European Union who is resident in the United Kingdom.

(2) For the purposes of sub-paragraph (1), a person is a qualifying Commonwealth citizen if that person is a Commonwealth citizen who either—

- (a) is not a person who requires leave under the [Immigration Act 1971 \(c. 77\)](#) to enter or remain in the United Kingdom, or
- (b) is such a person but for the time being has (or is, by virtue of any enactment, to be treated as having) indefinite leave to remain within the meaning of that Act.

(3) For the purposes of sub-paragraph (1), a qualifying foreign citizen is a person resident in the United Kingdom who—

(a) is not a Commonwealth citizen, a citizen of the Republic of Ireland or a citizen of the European Union, and

(b) either—

- (i) is not a person who requires leave under the Immigration Act 1971 to enter or remain in the United Kingdom, or
- (ii) is such a person but for the time being has (or is, by virtue of any enactment, to be treated as having) indefinite leave to remain within the meaning of that Act.

(4) But a person is not a qualifying Commonwealth citizen by virtue of sub-paragraph (2)(a) or a qualifying foreign citizen by virtue of sub-paragraph (3)(b)(i) if that person does not require leave to enter or remain in the United Kingdom by virtue only of section 8 of the Immigration Act 1971 (exceptions to requirement for leave in special cases).

Bankruptcy

3 A person in respect of whom one or more of the following orders has effect—

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(a) a debt relief restrictions order or interim debt relief restrictions order under Schedule 4ZB to the [Insolvency Act 1986 \(c. 45\)](#) or Schedule 2ZB to the [Insolvency \(Northern Ireland\) Order 1989 \(S.I. 1989/2405 \(N.I. 19\)\)](#);

(b) a bankruptcy restrictions order or an interim bankruptcy restrictions order under Schedule 4A to the Insolvency Act 1986, Part 13 of the [Bankruptcy \(Scotland\) Act 2016 \(asp 21\)](#) or Schedule 2A to the Insolvency (Northern Ireland) Order 1989.

4 A person who is disqualified from being a member of the House of Commons under section 427 of the Insolvency Act 1986 because of an award of sequestration made by a court in Scotland.

Persons guilty of corrupt or illegal practices at elections

5 A person who is incapable of being elected to the House of Commons having been reported personally guilty or convicted of a corrupt or illegal practice under the [Representation of the People Act 1983 \(c. 2\)](#).

5A A person who is incapable of being elected to or holding elective office in a district council in Northern Ireland under Part 10 of the Electoral Law Act (Northern Ireland) 1962 (c. 14) having been reported guilty or convicted of a corrupt or illegal practice.

Persons imprisoned or detained following conviction etc.

6-(1) A person found guilty of one or more offences (whether before or after the passing of this Act and whether in the United Kingdom or elsewhere), and sentenced or ordered to be imprisoned or detained indefinitely or for more than one year.

(2) A person is disqualified under this paragraph only while the person is—

(a) detained anywhere in the United Kingdom, the Channel Islands, the Isle of Man, or elsewhere in the European Union, in pursuance of the sentence or order, or

(b) unlawfully at large at a time when the person would otherwise be so detained.

Sex offenders

7 A person subject to—

(a) the notification requirements of, or an order under, Part 2 of the [Sexual Offences Act 2003 \(c. 42\)](#) or

(b) an order under Chapter 2 of Part 11 of the Sentencing Code.

PART 2 OFFICES THAT DISQUALIFY THE HOLDER

TABLE

Offices and bodies in respect of which there are disqualifying offices

The disqualifying offices

Armed forces

Members of the Royal Navy, the Royal Marines, the regular army (as defined by section 374 of the [Armed Forces Act 2006 \(c. 52\)](#)) or the Royal Air Force, not including—

(a)
an officer on the retired or emergency list of any of the regular armed forces of the Crown,

(b)
a person who holds an emergency commission in any of those forces,

(c)
a person who belongs to any reserve of officers of any of those forces,

(d)
a naval, army, marine or air force pensioner, or former soldier who is liable to be recalled for service, or

(e)
a person who is an Admiral of the Fleet, a Field Marshal or a Marshal of the Royal Air Force and does not for the time being hold an appointment in the naval, military or air force service of the Crown

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Auditor General for Wales or Archwilydd Cyffredinol Cymru	The Auditor General	
Children's Commissioner for Wales or Comisiynydd Plant Cymru	The Commissioner and deputy Commissioner	
Civil service	Members of the civil service of the State, including the civil service of Northern Ireland, the Northern Ireland Court Service, Her Majesty's Diplomatic Service and Her Majesty's Overseas Civil Service	
Civil Service Commission	The First Civil Service Commissioner and Civil Service Commissioners	
Commission for Equality and Human Rights	The Commissioners	
Commissioner for Older People in Wales or Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru	The Commissioner and deputy Commissioner	
Commissioner for Public Appointments	The Commissioner	
Comptroller and Auditor General or Rheolwr ac Archwilydd Cyffredinol	The Comptroller and Auditor General	
Electoral Commission or Comisiwn Etholiadol	The Electoral Commissioners and members of the staff of the Commission	
Electoral Registration Officers	Electoral registration officer for any area in Wales	
Future Generations Commissioner for Wales or Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru	The Commissioner	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>Her Majesty's Chief Inspector of Education and Training in Wales or Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru</p>	<p>The Chief Inspector</p>	
<p>Independent Remuneration Board of the Senedd or Bwrdd Taliadau Annibynnol y Senedd</p>	<p>The members of the Board</p>	
<p>~~Independent Remuneration Panel for Wales or Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol~~</p>	<p>~~The members of the Panel~~</p>	
<p>Judicial offices</p>	<p>The following judicial offices—</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Judge of the Supreme Court; (b) Judge of the High Court or Court of Appeal in England and Wales; (c) Judge of the Court of Session or Temporary Judge in Scotland; (d) Judge of the High Court or Court of Appeal in Northern Ireland; (e) Judge of the Court Martial Appeal Court; (f) Chairman of the Scottish Land Court; (g) Circuit Judge in England and Wales; (h) 	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>Legislatures</p>	<p>Sheriff principal, sheriff, summary sheriff, temporary sheriff principal, part-time sheriff or part-time summary sheriff in Scotland;</p> <p>(i) County Court Judge or deputy County Court Judge in Northern Ireland;</p> <p>(j) District Judge (Magistrates' Courts) (but not Deputy District Judge (Magistrates' Courts)) in England and Wales;</p> <p>(k) District judge (magistrates' courts) or deputy district judge (magistrates' courts) in Northern Ireland;</p> <p>(l) President of Welsh Tribunals or Llywydd Tribiwnlysoedd Cymru;</p> <p>(m) Judge of the Upper Tribunal;</p> <p>(n) legal member of the Upper Tribunal for Scotland;</p> <p>(o) Chief or other Child Support Commissioner for Northern Ireland or deputy Child Support Commissioner for Northern Ireland;</p> <p>(p) Chief or other Social Security Commissioner for Northern Ireland or deputy Social Security Commissioner for Northern Ireland</p>	<p>Members of the legislature of any country or territory outside the United Kingdom</p>
---------------------	--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Lieutenancies	Lord-lieutenant or lieutenant of any area in Wales	
Local Democracy and Boundary Commission for Wales or Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru	The members and chief executive of the Commission	
Parliamentary Commissioner for Administration	The Commissioner	
Police forces	Members of any police force maintained by— (a) a local policing body (within the meaning given by section 101 of the Police Act 1996 (c. 16)), (b) the Scottish Police Authority, or (c) the Northern Ireland Policing Board, and “member” in relation to a police force means a person holding office as a constable of that force	
Public Services Ombudsman for Wales or Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru	The Ombudsman	
Returning officers for Senedd elections	The returning officer for any Senedd constituency or Senedd electoral region	
Senedd Commission	Members of the staff of the Senedd	
Senedd Commissioner for Standards or Comisiynydd Safonau y Senedd	The Commissioner	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>Sheriffs</p> <p>Welsh Language Commissioner or Comisiynydd y Gymraeg</p>	<p>The high sheriff of any area in Wales</p> <p>The Commissioner, the Deputy Commissioner and the members of the Advisory Panel to the Welsh Language Commissioner</p>	
<p><u>Persons convicted of the offence of deception within the previous four years</u></p> <p><u>8</u></p> <p><u>(1) For the period of four years starting with the date of conviction, a person who has been convicted of the offence of deception as described in subparagraph (2).</u></p> <p><u>(2) A person must not—</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <u>(a) wilfully, and</u> <u>(b) with the intent to mislead, make, publish or cause or permit to be published on their behalf, a statement purporting to be a statement of fact which they know to be false or deceptive in a material particular.</u> <p><u>(3) A person for the purposes of subparagraph (2) is a person acting in their capacity as a—</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <u>(a) Member of the Senedd, or</u> <u>(b) candidate to be a Member of the Senedd.</u> <p><u>(4) It is a defence for any person charged with an offence under subparagraph (2) to show that—</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <u>(a) at the time of the alleged offence they had acted in the interests of national security,</u> <u>(b) the statement could be reasonably inferred to be a statement of opinion, belief or future intention rather than a statement of fact, or</u> <u>(c) they retracted the statement and apologised for its inaccuracy within 14 days of—</u><ul style="list-style-type: none"> <u>(i) the making or publication of the statement,</u> <p><u>or</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <u>(ii) the inaccuracy being brought to their attention.</u> <p><u>(5) Proceedings for any such offence must be commenced within six months of the date on which the statement was made or published.</u></p> <p><u>(6) No private individual or private entity may act as a prosecutor for an offence under this paragraph.</u></p> <p><u>(7) The Welsh Ministers may by regulation—</u></p>		

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(a) add, remove or modify provisions in this paragraph;</u></p> <p><u>(b) amend, revoke or repeal any enactment to make such consequential, incidental, transitional, transitory or saving provision as they think appropriate for the purposes of or in connection with this section.</u></p> <p><u>(8) The power to make regulations under subparagraph (7) is exercisable by statutory instrument.</u></p> <p><u>(9) A statutory instrument containing regulations under subparagraph (7) may not be made unless a draft of the instrument has been laid before and approved by a resolution of Senedd Cymru.</u></p> <p><u>(10) Section 42 (defamation) does not apply for the purposes of this paragraph.</u></p> <p><u>(11) In this paragraph—</u></p> <p><u>(a) “private entity” means any corporation, partnership, business, professional, sole practitioner, voluntary or charitable 25 organisation;</u></p> <p><u>(b) “statement” has the same meaning as in the Defamation Act 1996 (c. 31).</u></p>	
---	--

Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011

Adran	Diwygiwyd gan
<p>1 Dyletswydd i gynnal arolwg</p> <p>(1) Rhaid i awdurdod lleol, yn unol â rheoliadau <u>chyfarwyddyd</u> o dan yr adran hon, gynnal arolwg—</p> <p>(a) o gynghorwyr yn ei ardal, a</p> <p>(b) o ymgeiswyr na fu iddynt lwyddo i gael eu hethol i swydd cynghorydd yn ei ardal.</p> <p>(2) Rhaid i awdurdod lleol gynnal arolwg, neu drefnu i gynnal arolwg, mewn perthynas â phob etholiad cyffredin—</p> <p>(a) ar gyfer cyngor y sir neu'r fwrdeistref sirol, a</p> <p>(b) ar gyfer cyngor cymuned yn ardal yr awdurdod lleol.</p> <p>(3) Rhaid i'r arolwg gael ei gynnal—</p> <p>(a) drwy ofyn cwestiynau rhagnodedig ar unrhyw ffurf ragnodedig neu mewn unrhyw ddull rhagnodedig, a</p> <p>(b) drwy grynhoi'r wybodaeth ar unrhyw ffurf ragnodedig neu mewn unrhyw ddull rhagnodedig.</p>	<p>Rhan 1, Pennod 4, adran 26</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(3) Caiff Gweinidogion Cymru roi cyfarwyddyd i awdurdodau lleol sydd—

(a) yn pennu'r cwestiynau y mae rhaid eu gofyn mewn arolwg;

(b) yn pennu gofynion ynghylch—

(i) ffurf yr arolwg;

(ii) sut y mae'r arolwg i'w gynnal;

(iii) crynhoi gwybodaeth o'r arolwg.

(3A) Yn achos etholiad cyffredin caniateir i arolwg gael ei gynnal—

(a) yn llwyr ar ôl yr etholiad cyffredin, neu

(b) drwy ofyn i'r ymgeiswyr i gael eu hethol i swydd cynghorydd ~~ateb y cwestiynau rhagnodedig ymateb i'r arolwg~~ cyn yr etholiad cyffredin a chrynhoi'r wybodaeth a ddarparwyd wedi hynny.

(3B) Caiff awdurdod lleol gynnwys cwestiynau mewn arolwg, neu drefnu i gwestiynau gael eu cynnwys mewn arolwg, yn ychwanegol at y cwestiynau sy'n ofynnol drwy gyfarwyddyd gan Weinidogion Cymru o dan yr adran hon.

(4) Mae'r cwestiynau y caniateir eu ~~rhagnodi~~ pennu mewn cyfarwyddyd o dan is-adran (3) yn cynnwys cwestiynau (ond heb fod yn gyfyngedig iddynt) ynglŷn â'r unigolyn y maent wedi eu cyfeirio ato ynghylch—

(a) rhywedd;

(b) cyfeiriadedd rhywiol;

(c) iaith;

(d) hil;

(e) oedran;

(f) anabled;

(g) crefydd neu gred;

(h) iechyd;

(i) addysg a chymwysterau;

(j) cyflogaeth;

(k) gwaith fel cynghorydd.

(5) Nid oes dim yn yr adran hon sy'n gosod dyletswydd ar unrhyw unigolyn i ddarparu unrhyw wybodaeth.

(6) . . . . .

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(7)Yn yr adran hon—</p> <ul style="list-style-type: none"> • ystyr “anabledd” (“<i>disability</i>”) yw amhariad corfforol neu feddyliol a chanddo effaith andwyol sylweddol a hirdymor ar allu person i gyflawni gweithgareddau beunyddiol normal; • ystyr “cred” (“<i>belief</i>”) yw unrhyw gred grefyddol neu athronyddol ac mae cyfeiriad at gred yn cynnwys cyfeiriad at ddiffyg cred; • ystyr “crefydd” (“<i>religion</i>”) yw unrhyw grefydd ac mae cyfeiriad at grefydd yn cynnwys cyfeiriad at ddiffyg crefydd; • ystyr “cyfeiriadedd rhywiol” (“<i>sexual orientation</i>”) yw cyfeiriadedd rhywiol person— <ul style="list-style-type: none"> (a)tuag at bersonau o'r un rhyw, (b)tuag at bersonau o'r rhyw arall, neu (c)tuag at bersonau o'r naill ryw neu'r llall; • mae “cynghorydd” (“<i>councillor</i>”) yn cynnwys cynghorydd cymuned; • ystyr “hil” (“<i>race</i>”) yw lliw, cenedligrwydd neu darddiad ethnig neu genedlaethol. 	
<p>2Cwblhau arolwg a chyhoeddi gwybodaeth</p> <p>(1)Rhaid i awdurdod lleol gwblhau ei arolwg a darparu'r wybodaeth sy'n cael ei chrynhai ganddo i Weinidogion Cymru cyn pen chwe mis ar ôl dyddiad yr etholiad cyffredin y mae'n ymwneud ag ef.</p> <p>(2)Rhaid i awdurdod lleol ddarparu'r wybodaeth ar ~~unrhyw ffurf ragnodedig neu mewn unrhyw ddull ragnodedig~~ <u>ar y ffurf neu yn y dull a gyfarwyddir gan Weinidogion Cymru.</u></p> <p>(3)Caiff awdurdod lleol gyhoeddi'r wybodaeth sy'n cael ei chrynhai gan arolwg yn y dull y mae o'r farn ei bod yn briodol ei chyhoeddi, yn ddarostyngedig i is-adran (6).</p> <p>(4)Rhaid i Weinidogion Cymru—</p> <p>(a)crynhai'r wybodaeth a gânt oddi wrth awdurdodau lleol o dan yr adran hon, a</p> <p>(b)ei chyhoeddi cyn pen deuddeng mis ar ôl dyddiad yr etholiad cyffredin y mae'n ymwneud ag ef.</p> <p>(5)Caiff Gweinidogion Cymru—</p> <p>(a)cyhoeddi gwybodaeth o dan is-adran (4)(b) yn y dull y maent o'r farn ei bod yn briodol ei chyhoeddi, yn ddarostyngedig i is-adran (6);</p>	<p>Rhan 1, Pennod 4, adran 26</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(b)rhannu unrhyw wybodaeth a ddarperir iddynt o dan is-adran (1) ag unrhyw gorff sy'n cynrychioli buddiannau cynghorau sir, cynghorau bwrdeistref sirol neu gynghorau cymuned yng Nghymru.</p> <p>(6)Nid yw unrhyw wybodaeth a geir o dan adran 1 neu'r adran hon i'w chyhoeddi na'i rhannu ar unrhyw ffurf sydd, naill ai ar ei phen ei hun neu ar y cyd ag unrhyw wybodaeth arall, yn datgelu pwy yw unrhyw unigolyn y mae'n ymwneud ag ef neu'n ei gwneud yn bosibl i'r unigolyn hwnnw gael ei adnabod.</p>	
<p>3Canllawiau ynghylch arolygon</p> <p>Wrth arfer ei swyddogaethau o dan adrannau 1 a 2, rhaid i awdurdod lleol roi sylw i ganllawiau a roddir gan Weinidogion Cymru.</p> <p><u>3A Cyhoeddi cyfarwyddiadau ynghylch arolygon</u></p> <p><u>Rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi unrhyw gyfarwyddyd a roddir o adran 1(3) or 2(2).</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 4, adran 26</p>
<p>~~Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol 141Y Panel~~</p> <p>~~(1)Bydd panel o bersonau o'r enw Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol yn parhau.~~</p> <p>~~(2)Mae Atodlen 2 yn cael effaith mewn perthynas â'r Panel.~~</p> <p>~~Prif swyddogaethau'r Panel~~</p> <p>~~142Swyddogaethau sy'n ymwneud â thaliadau i aelodau~~</p> <p>~~(1)Ar gyfer y flwyddyn ariannol sy'n dechrau ar 1 Ebrill 2012 ac ar gyfer pob blwyddyn ariannol ddilynol, caiff y Panel benderfynu ar y materion perthnasol—~~</p> <p>~~(a)y bydd yn ofynnol i awdurdod perthnasol wneud taliad i aelodau o'r awdurdod amdanynt;~~</p> <p>~~(b)yr awdurdodir awdurdod perthnasol i wneud taliad i aelodau o'r awdurdod amdanynt.~~</p> <p>~~(2)Dyma yw materion perthnasol—~~</p> <p>~~(a)materion sy'n ymwneud â busnes swyddogol aelodau o awdurdodau perthnasol;~~</p> <p>~~(b)cyfnodau o absenoldeb teuluol o dan Ran 2.~~</p> <p>~~(3)Wedi iddo arfer y pŵer hwnnw, rhaid i'r Panel osod un o'r canlynol ar gyfer pob mater perthnasol—~~</p>	<p>Rhan 2, Pennod 2, adran 56</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(a) y swm y mae'n rhaid i awdurdod perthnasol ei dalu i aelod o'r awdurdod;~~

~~(b) yr uchafswm y caiff awdurdod perthnasol ei dalu i aelod o'r awdurdod.~~

~~(4) Ar ôl penderfynu'r materion perthnasol y ceir awdurdodi neu ei gwneud yn ofynnol i awdurdod perthnasol wneud taliadau amdanynt o dan is-adran (1) a phennu'r swm neu'r uchafswm ar gyfer pob mater o dan is-adran (3), caiff y Panel benderfynu na chaniateir talu taliadau mewn cysylltiad â mater neu faterion penodol i fwy na chyfran benodedig [F2 neu nifer penodedig] o'r aelodau o awdurdod.~~

~~(5) Ni chaiff y gyfran a bennir gan y Panel yn unol ag is-adran (4) fod yn fwy na hanner cant y cant oni fydd cydsyniad Gweinidogion Cymru wedi ei sicrhau.~~

~~[F3(5A) Ni chaiff y nifer a bennir gan y Panel yn unol ag is-adran (4), a fynegir fel cyfran o gyfanswm aelodau awdurdod, fod yn uwch na phum deg y cant oni chafwyd cydsyniad Gweinidogion Cymru.]~~

~~(6) Caiff y Panel osod—~~

~~(a) y ganran uchaf neu'r gyfradd uchaf arall y bydd gan awdurdod perthnasol hawl i'w defnyddio i addasu, ar gyfer blwyddyn ariannol, y symiau a oedd ag iddynt effaith ar gyfer y materion perthnasol yn y flwyddyn ariannol flaenorol;~~

~~(b) mynegrif y bydd gan awdurdod perthnasol hawl i'w ddefnyddio i addasu, ar gyfer blwyddyn ariannol, y symiau a oedd ag iddynt effaith ar gyfer y materion perthnasol hynny yn y flwyddyn ariannol flaenorol ag y bydd y Panel yn penderfynu.~~

~~(7) Caniateir arfer y pwerau o dan is-adran (6) er mwyn—~~

~~(a) gosod cyfradd a mynegrif mewn perthynas â'r un mater;~~

~~(b) gosod cyfraddau neu fynegrifau gwahanol mewn perthynas â materion gwahanol.~~

~~(8) Wrth osod swm o dan is-adran (3), gwneud penderfyniad o dan is-adran (4) neu osod cyfradd neu fynegrif o dan is-adran (6), rhaid i'r Panel ystyried beth yn ei farn ef fydd effaith ariannol debygol gwneud hynny ar awdurdodau perthnasol.~~

~~(9) Caiff y Panel wneud penderfyniadau gwahanol o dan is-adran (1), gosod symiau gwahanol o dan is-adran (3), gwneud penderfyniadau gwahanol o dan is-adran (4) neu osod cyfraddau neu fynegrifau gwahanol o dan is-adran (6) mewn perthynas ag awdurdodau o~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~ddisgrifiadau gwahanol neu awdurdodau gwahanol o'r un disgrifiad.~~

~~(10)At ddibenion is-adran (2) mae mater yn ymwneud â busnes swyddogol aelod o awdurdod perthnasol os yw'n fater y mae aelod yn ymgymryd ag ef—~~

~~(a)fel aelod o awdurdod perthnasol, neu~~

~~(b)fel aelod o gorff y penodir yr aelod yn aelod ohono gan yr awdurdod perthnasol neu gan grŵp o gyrff sy'n cynnwys yr awdurdod perthnasol, neu yn sgil cael ei enwebu gan yr awdurdod perthnasol neu gan grŵp o gyrff sy'n cynnwys yr awdurdod perthnasol.~~

~~143Swyddogaethau sy'n ymwneud â phensiynau aelodau~~

~~(1)Mae'r adran hon yn gymwys mewn perthynas ag aelodau o awdurdodau perthnasol—~~

~~(a)nad ydynt yn aelodau cyfetholedig, a~~

~~(b)a chanddynt am y tro hawl i fod yn aelodau o gynllun pensiwn yn unol â rheoliadau o dan adran 7 o Ddeddf Blwydd-daliadau 1972 (cynlluniau pensiwn llywodraeth leol).~~

~~(2)Caiff y Panel benderfynu ar y disgrifiadau o aelodau y bydd yn ofynnol i awdurdod perthnasol dalu pensiwn ("pensiwn perthnasol") iddynt neu mewn cysylltiad â hwy.~~

~~(3)Caiff y Panel benderfynu ar y materion perthnasol y bydd yn ofynnol i awdurdod perthnasol dalu pensiwn perthnasol mewn cysylltiad â hwy.~~

~~(4)Caiff y Panel wneud penderfyniadau gwahanol mewn perthynas ag awdurdodau o ddisgrifiadau gwahanol neu awdurdodau gwahanol o'r un disgrifiad.~~

~~143A[F4]Swyddogaethau sy'n ymwneud â chydabyddiaeth ariannol prif weithredwyr]~~

~~(1)Caiff y Panel wneud argymhellion i awdurdod perthnasol cymwys am—~~

~~(a)unrhyw bolisi yn natganiad yr awdurdod ar bolisiau tâl sy'n ymwneud â [F5]chydnabyddiaeth ariannol] [F6]prif weithredwr] yr awdurdod;~~

~~(b)unrhyw newid arfaethedig i [F5]gydnabyddiaeth ariannol] [F7]prif weithredwr] yr awdurdod.~~

~~(2)Rhaid i awdurdod perthnasol cymwys roi sylw i unrhyw argymhelliad a gaiff oddi wrth y Panel wrth idde gyflawni ei swyddogaethau o dan adran 38 neu 39 o [Ddeddf Lleoliaeth 2011 \(p.20\)](#).~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(3) Rhaid i awdurdod perthnasol cymwys, cyn iddo newid [F8cydnabyddiaeth ariannol] [F9ei brif weithredwr] mewn modd nad yw'n gymesur â newid i [F10gydnabyddiaeth ariannol] staff arall yr awdurdod—~~

~~(a) ymgynghori â'r Panel am y newid arfaethedig, a~~

~~(b) rhoi sylw i unrhyw argymhelliad a gaiff oddi wrth y Panel wrth iddo benderfynu p'un ai i fynd rhagddo i wneud y newid ai peidio.~~

~~[F11(3A) Ond caiff awdurdod perthnasol cymwys sydd wedi ymgynghori â'r Panel ynghylch gostyngiad arfaethedig mewn [F12cydnabyddiaeth ariannol] wneud y gostyngiad cyn derbyn argymhelliad gan y Panel os nad yw'r contract y mae'r [F12cydnabyddiaeth ariannol] yn [F13cael ei darparu] oddi tano yn atal yr awdurdod rhag newid y [F12cydnabyddiaeth ariannol] ar ôl derbyn argymhelliad.~~

~~(3B) Pan fo awdurdod perthnasol cymwys yn newid [F14cydnabyddiaeth ariannol] ei [F15brif weithredwr] yn unol ag is-adran (3A) ac yn derbyn argymhelliad gan y Panel ynghylch y newid wedi hynny—~~

~~(a) rhaid iddo ailystyried y [F14cydnabyddiaeth ariannol], a~~

~~(b) wrth wneud hynny, rhaid iddo roi sylw i'r argymhelliad.]~~

~~(4) Rhaid i awdurdod perthnasol cymwys roi unrhyw wybodaeth i'r Panel y mae'n rhesymol i'r Panel ei gwneud yn ofynnol iddi gael ei rhoi iddo mewn cysylltiad ag arfer ei swyddogaethau o dan yr adran hon.~~

~~[F16(4A) Rhaid i'r Panel hysbysu Gweinidogion Cymru am bob argymhelliad y mae'n ei wneud o dan yr adran hon.]~~

~~(5) Caiff y Panel gyhoeddi unrhyw argymhellion y mae yn eu gwneud o dan yr adran hon.~~

~~[F17(5A) Rhaid i awdurdod perthnasol cymwys—~~

~~(a) hysbysu'r Panel a Gweinidogion Cymru am ei ymateb i argymhelliad a wnaed gan y Panel ynghylch newid i [F18gydnabyddiaeth ariannol] ei [F19brif weithredwr] cyn diwedd y cyfnod o 14 o ddiwrnodau sy'n dechrau â'r diwrnod y mae'r awdurdod yn penderfynu ar yr ymateb, a~~

~~(b) peidio â newid y [F18cydnabyddiaeth ariannol] cyn—~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(i) diwedd y cyfnod o wyth wythnos sy'n dechrau â'r diwrnod y mae'r awdurdod yn hysbysu Gweinidogion Cymru o dan baragraff (a), neu</p> <p>(ii) os yw Gweinidogion Cymru, cyn diwedd y cyfnod hwnnw, yn hysbysu'r awdurdod na fyddant yn rhoi cyfarwyddyd i'r awdurdod o dan is-adran (5B), y diwrnod y derbynnir yr hysbysiad hwnnw.</p> <p>(5B) Os yw Gweinidogion Cymru yn ystyried bod ymateb awdurdod perthnasol cymwys i argymhelliad a wnaed gan y Panel ynghylch newid i [F20] gydnabyddiaeth ariannol yn golygu y bydd yr awdurdod yn [F21] darparu (neu, o dan is-adran (3A), ei fod yn [F21] darparu) [F20] cydnabyddiaeth ariannol sy'n anghyson â'r argymhelliad, caiff Gweinidogion Cymru—</p> <p>(a) cyfarwyddo'r awdurdod i ailystyried y [F20] cydnabyddiaeth ariannol, a</p> <p>(b) pennu yn y cyfarwyddyd erbyn pryd y mae'n rhaid i'r awdurdod wneud hynny.]</p> <p>[F22] (5C) Os yw Gweinidogion Cymru yn rhoi cyfarwyddyd o dan is-adran (5B) i awdurdod perthnasol cymwys—</p> <p>(a) nid yw'r swyddogaeth o ailystyried y gydnabyddiaeth ariannol i fod yn gyfrifoldeb i weithrediaeth yr awdurdod o dan drefniadau gweithrediaeth (o fewn ystyr adran 10 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000);</p> <p>(b) mae maer etholedig (o fewn ystyr adran 39(1) o'r Ddeddf honno) i'w drin fel pe bai'n aelod o'r awdurdod at ddibenion y swyddogaeth honno, ac</p> <p>(c) nid yw adran 101 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 (trefniadau ar gyfer cyflawni swyddogaethau gan awdurdodau lleol) yn gymwys i'r swyddogaeth honno.]</p> <p>(6) Rhaid i'r Panel roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru wrth iddo arfer ei swyddogaethau o dan yr adran hon.</p> <p>(7) Yn yr adran hon—</p> <p>(d) ystyr "awdurdod perthnasol cymwys" ("qualifying relevant authority") yw awdurdod perthnasol (yn ystyr y Rhan hon) y mae'n ofynnol iddo lunio datganiad ar bolisiau tâl;</p> <p>(e) [F23] "mae i "cydnabyddiaeth ariannol" yr ystyr a roddir i</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>~~“remuneration” yn adran 43 o Ddeddf Lleoliaeth 2011;]~~</p> <p>~~(f) F24...~~</p> <p>~~(g) ystyr “datganiad ar bolisiau tâl” (“pay policy statement”) yw datganiad ar bolisiau tâl a lunnir gan awdurdod perthnasol (yn ystyr adran 43(1) o Ddeddf Lleoliaeth 2011) o dan adran 38 o'r Ddeddf honno;~~</p> <p>~~(h) F25“ystyr “prif weithredwr” (“chief executive”) yw prif weithredwr a benodir o dan adran 54 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021;]~~</p> <p>~~(i) F26...~~</p> <p>~~144Awdurdodau perthnasol, aelodau etc.~~</p> <p>~~(1)Mae'r adran hon yn gymwys at ddibenion y Rhan hon.~~</p> <p>~~(2)Mae awdurdod yn “awdurdod perthnasol” os daw o fewn un o'r disgrifiadau a ganlyn—~~</p> <p>~~(a)awdurdod lleol;~~</p> <p>~~(b)cyngor cymuned;~~</p> <p>~~(c)awdurdod Parc Cenedlaethol (a sefydlwyd o dan adran 63 o Ddeddf yr Amgylchedd 1995) ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;~~</p> <p>~~(d)awdurdod tân ac achub Cymreig, sef awdurdod yng Nghymru a sefydlwyd gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo.~~</p> <p>~~F27(da).....~~</p> <p>~~F28(db)cyd-bwyllgor corfforedig;]~~</p> <p>~~F29(e)corff a bennir yn awdurdod perthnasol mewn gorchymyn a wnaed gan Weinidogion Cymru.]~~</p> <p>~~(3)Mae cyfeiriad at ddisgrifiad o awdurdod perthnasol i'w ddarllen gydag is-adran (2).~~</p> <p>~~(4)Mae “aelod”, mewn perthynas ag awdurdod perthnasol, yn cynnwys—~~</p> <p>~~(a)maer etholedig i'r awdurdod (o fewn ystyr 39(1) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000);~~</p> <p>~~(b)aelod gweithrediaeth etholedig o'r awdurdod (o fewn ystyr adran 39(4) o'r Ddeddf honno), F30...~~</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(c)aelod cyfetholedig o'r awdurdod. [F31, a~~

~~(d)person sy'n aelod o is-bwyllgor i gyd-bwyllgor corfforedig a chanddo hawl i bleidleisio ar unrhyw gwestiwn sydd i'w benderfynu gan yr is-bwyllgor hwnnw;]~~

~~(5)Ystyr "aelod cyfetholedig", mewn perthynas ag awdurdod perthnasol [F32]heblaw cyd-bwyllgor corfforedig], yw person nad yw'n aelod o'r awdurdod (ac eithrio yn rhinwedd is-adran (4)) ond—~~

~~(a)sy'n aelod o bwyllgor neu is-bwyllgor i'r awdurdod neu sy'n aelod o gyd-bwyllgor neu gyd-is-bwyllgor i'r awdurdod ac sy'n cynrychioli'r awdurdod ar y cyd-bwyllgor neu'r cyd-is-bwyllgor hwnnw, a~~

~~(b)a chanddo hawl i bleidleisio ar gwestiynau sydd i'w benderfynu yng nghyfarfodydd y pwyllgor neu'r is-bwyllgor hwnnw.~~

~~[F33(6)Ni chaniateir i gorff gael ei bennu yn awdurdod perthnasol oni bai—~~

~~(a)bod Gweinidogion Cymru yn arfer swyddogaethau mewn cysylltiad ag ef,~~

~~(b)ei fod yn arfer swyddogaethau perthnasol, ac~~

~~(c)bod ei aelodaeth yn cynnwys o leiaf un aelod o awdurdod a ddisgrifir yn is-adran (2)(a) i (d).~~

~~(7)"Swyddogaeth berthnasol" yw—~~

~~(a)swyddogaeth a roddir gan un o Ddeddfau neu Fesurau Cynulliad Cenedlaethol Cymru, neu~~

~~(b)swyddogaeth y gellid ei rhoi gan un o Ddeddfau Cynulliad Cenedlaethol Cymru.~~

~~(8)Nid yw adrannau 142(4), 143, 147(3)(b) a 155 yn gymwys mewn perthynas â'r awdurdod perthnasol a ddisgrifir yn is-adran [F34(2)(db) neu (e)].]~~

~~[F4Adroddiadau gan y Panel~~

~~145Adroddiadau blynyddol~~

~~(1)Rhaid i'r Panel gyhoeddi adroddiad ("adroddiad blynyddol") am arfer ei swyddogaethau mewn cysylltiad â phob blwyddyn ariannol.~~

~~(2)Caiff adroddiad blynyddol osod gofynion (gan gynnwys, ymhlith pethau eraill, ofynion i wneud taliadau) ar awdurdodau perthnasol.~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~146~~Yr adroddiad blynyddol cyntaf

~~(1)Y flwyddyn ariannol sy'n dechrau ar 1 Ebrill 2012 yw'r flwyddyn ariannol gyntaf y mae'n rhaid i'r Panel gyhoeddi adroddiad blynyddol arni o dan adran 145.~~

~~(2)Rhaid cyhoeddi'r adroddiad ar y flwyddyn ariannol honno ("yr adroddiad blynyddol cyntaf") heb fod yn hwyrach na 31 Rhagfyr 2011.~~

~~(3)Rhaid i'r adroddiad blynyddol cyntaf nodi—~~

~~(a)y materion perthnasol,~~

~~(b)y symiau a osodwyd o dan adran 142(3),~~

~~(c)y gyfran a benderfynwyd o dan adran 142(4),~~

~~(d)yr aelodau o awdurdodau perthnasol y bydd yn ofynnol i awdurdodau perthnasol dalu pensiwn perthnasol iddynt neu mewn cysylltiad â hwy, a~~

~~(e)y materion perthnasol y mae pensiwn perthnasol yn daladwy mewn cysylltiad â hwy.~~

~~(4)Ar ôl cyhoeddi'r adroddiad blynyddol cyntaf ond cyn cyhoeddi'r ail adroddiad blynyddol, caiff y Panel gyhoeddi un neu ragor o adroddiadau atodol.~~

~~(5)Caiff adroddiad atodol o dan yr adran hon amrywio'r ddarpariaeth a wnaed yn yr adroddiad blynyddol cyntaf at ddibenion is adran (3)(a), (b), (c), (d) neu (e).~~

~~(6)Wrth lunio adroddiad atodol o dan yr adran hon, rhaid i'r Panel ystyried—~~

~~(a)yr adroddiad ariannol cyntaf ac unrhyw adroddiadau atodol sy'n ymwneud ag ef, a~~

~~(b)y sylwadau a gafodd y Panel am yr adroddiadau y cyfeirir atynt ym mharagraff (a).~~

~~(7)Cyn cyhoeddi'r adroddiad blynyddol cyntaf neu adroddiad atodol o dan yr adran hon, rhaid i'r Panel—~~

~~(a)anfon drafft at~~

~~(i)Weinidogion Cymru,~~

~~(ii)yr awdurdodau perthnasol hynny y mae'r Panel wedi ei gwneud yn ofynnol iddynt neu wedi eu hawdurdodi i wneud taliadau i'w haelodau mewn cysylltiad â materion perthnasol, ac~~

~~(iii)unrhyw bersonau eraill y mae'r Panel o'r farn eu bod yn briodol,~~

~~a,~~

~~(b)ystyried y sylwadau y mae'n eu cael ar y drafft.~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(8) Daw darpariaethau'r adroddiad blynyddol cyntaf neu adroddiad atodol o dan yr adran hon i rym ar y dyddiad a bennir at y diben hwnnw yn yr adroddiad; ond ni chaiff yr adroddiad bennu dyddiad cynharach na diwrnod olaf y cyfnod o dri mis yn dechrau drannoeth y dyddiad cyhoeddi.~~

~~147 Adroddiadau blynyddol dilynol~~

~~(1) Mae'r adran hon yn gymwys mewn perthynas ag adroddiadau blynyddol ar ôl yr adroddiad blynyddol cyntaf.~~

~~(2) Rhaid cyhoeddi adroddiad blynyddol heb fod yn hwyrach nag—~~

~~(a) [F3528 Chwefror] yn y flwyddyn ariannol cyn y flwyddyn y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi, neu~~

~~(b) unrhyw ddyddiad diweddarach y mae'r Panel a Gweinidogion Cymru yn cytuno arno.~~

~~(3) Rhaid i adroddiad blynyddol nodi—~~

~~(a) drwy gyfeirio at y swm sydd ag iddo effaith ar gyfer pob mater perthnasol, unrhyw gyfradd neu fynegrif fel y'i gosodir o dan adran 142(6), a~~

~~(b) y disgrifiadau o aelodau o awdurdodau perthnasol y bydd yn ofynnol i awdurdodau perthnasol dalu pensiwn perthnasol iddynt neu mewn cysylltiad â hwy.~~

~~(4) Caiff adroddiad blynyddol amrywio'r ddarpariaeth a wneir yn yr adroddiad blynyddol cyntaf at ddibenion adran 146(3)(a), (b), (c), (d) neu (e) [F36 (gan gynnwys drwy bennu nifer o dan adran 142(4))].~~

~~(5) Ar ôl cyhoeddi adroddiad blynyddol ond cyn cyhoeddi'r adroddiad blynyddol nesaf, caiff y Panel gyhoeddi un neu ragor o adroddiadau atodol.~~

~~(6) Caiff adroddiad atodol o dan yr adran hon—~~

~~(a) amrywio'r ddarpariaeth a wnaed yn yr adroddiad blynyddol y mae'r adroddiad atodol yn ymwneud ag ef at ddibenion is-adran (3)(a) neu (b) (a chaiff wneud darpariaeth at y dibenion hynny i'r graddau nad yw'r adroddiad blynyddol yn ei gwneud);~~

~~(b) amrywio'r ddarpariaeth a wnaed yn yr adroddiad blynyddol cyntaf at ddibenion adran 146(3)(a), (b), (c), (d) neu (e) (neu'r ddarpariaeth honno fel y'i hamrywiwyd yn rhinwedd is-adran (4)).~~

~~(7) Wrth lunio adroddiad blynyddol neu adroddiad atodol o dan yr adran hon, rhaid i'r Panel ystyried—~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(a) yr adroddiad blynyddol blaenorol ac unrhyw adroddiadau atodol sy'n ymwneud ag ef;~~

~~(b) y sylwadau a gafodd y Panel am yr adroddiadau y cyfeirir atynt ym mharagraff (a).~~

~~(8) Cyn cyhoeddi adroddiad blynyddol neu adroddiad atodol o dan yr adran hon, rhaid i'r Panel—~~

~~(a) anfon drafft at~~

~~(i) Weinidogion Cymru,~~

~~(ii) yr awdurdodau perthnasol hynny y mae'r Panel wedi ei gwneud yn ofynnol iddynt neu wedi eu hawdurdodi i wneud taliadau i'w haeoldau mewn cysylltiad â materion perthnasol, ac~~

~~(iii) unrhyw bersonau eraill y mae'r Panel o'r farn ei bod yn briodol anfon drafft atynt,~~

~~a,~~

~~(b) ystyried y sylwadau y mae'r Panel yn eu cael ar y drafft.~~

~~**[F37(9)** Mae darpariaethau adroddiad blynyddol neu atodol o dan yr adran hon yn dod i rym ar y dyddiad a bennir at y diben hwnnw yn yr adroddiad.~~

~~(10) Pan fo is-adran (11) yn gymwys, caiff yr adroddiad bennu bod darpariaeth gymwys i gael ei thrin fel petai wedi dod i rym hyd at 3 mis yn gynharach na dyddiad cyhoeddi'r adroddiad.~~

~~(11) Mae'r is-adran hon yn gymwys pan fo adroddiad atodol yn cynnwys darpariaeth gymwys.~~

~~(12) "Darpariaeth gymwys" yw darpariaeth sy'n gwneud amrywiad at ddibenion is-adran (3)(a), (b) neu (c) yn adran 146.]~~

~~148 Ymgynghori ar adroddiadau drafft~~

~~(1) Rhaid i'r Panel beidio â chyhoeddi adroddiad blynyddol **F38**... cyn pen y cyfnod o wyth wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'n anfon drafft o'r adroddiad yn unol ag adran 146 neu 147.~~

~~**[F39(1A)** Rhaid i'r Panel beidio â chyhoeddi adroddiad atodol—~~

~~(a) cyn diwedd y cyfnod o bedair wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'n anfon drafft o'r adroddiad yn unol ag adran 147, neu~~

~~(b) yn hwyrach na diwedd y cyfnod o wyth wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'n anfon drafft o'r adroddiad yn unol ag adran 147.]~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(2) Rhaid i'r Panel, pan fydd yn anfon drafft o adroddiad yn unol â'r naill neu'r llall o'r adrannau hynny, osod copi electronig o'r drafft ar ei wefan.~~

~~149 Cyfarwyddiadau i amrywio adroddiadau drafft~~

~~(1) Caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo'r Panel i ailystyried darpariaeth yn yr adroddiad drafft.~~

~~(2) Rhaid i gyfarwyddyd o dan yr adran hon bennu—~~

~~(a) y ddarpariaeth,~~

~~(b) y rheswm dros roi'r cyfarwyddyd, ac~~

~~(c) y dyddiad erbyn pryd y mae Gweinidogion Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i'r Panel ymateb.~~

~~(3) O ran y Panel—~~

~~(a) rhaid iddo ymateb i'r cyfarwyddyd heb fod yn hwyrach na'r dyddiad a bennir at ddibenion is-adran (2)(c);~~

~~(b) ni chaiff gyhoeddi'r adroddiad cyn iddo fod wedi ymateb i'r cyfarwyddyd.~~

~~(4) Os yw'r Panel yn penderfynu peidio ag amrywio'r drafft yn unol â'r cyfarwyddyd, rhaid iddo bennu yn ei ymateb y rheswm dros ei benderfyniad.~~

~~150 Gofynion gweinyddol mewn adroddiadau~~

~~(1) Caiff adroddiad blynyddol osod gofynion ar awdurdodau perthnasol er mwyn osgoi—~~

~~(a) dyblygu taliadau a wneir mewn cysylltiad â materion perthnasol;~~

~~(b) dyblygu'n faterion perthnasol faterion sy'n ymwneud â busnes swyddogol aelodau.~~

~~(2) At ddibenion achos pan fo aelod o awdurdod perthnasol yn gwneud rhywbeth sy'n ymwneud ag awdurdod perthnasol arall (yn ogystal â'r awdurdod y mae'r aelod yn perthyn iddo), ac y mae'n rhaid gwneud taliad i'r aelod mewn cysylltiad â mater perthnasol, rhaid i adroddiad blynyddol ddanges sut i benderfynu p'un o'r awdurdodau fydd yn gorfod gwneud y taliad.~~

~~(3) Caiff adroddiad blynyddol osod gofynion ar awdurdodau perthnasol er mwyn cadw—~~

~~(a) cofnodion o geisiadau am daliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol;~~

~~(b) cofnodion o daliadau a wneir mewn cysylltiad â materion perthnasol;~~

~~(c) cofnodion o daliadau a wneir mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol.~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~151 Gofynion cyhoeddus rwydd mewn adroddiadau~~

~~(1) Caiff adroddiad blynyddol osod gofynion ar awdurdodau perthnasol ar gyfer gwneud trefniadau i gyhoeddi gwybodaeth o ddisgrifiad penodedig—~~

~~(a) ynghylch taliadau a wneir mewn cysylltiad â materion perthnasol;~~

~~(b) ynghylch taliadau a wneir mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol.~~

~~**[F40]** (c) ynghylch taliadau eraill a wneir i aelodau awdurdodau perthnasol gan gyrrff cyhoeddus eraill.]~~

~~(2) Caiff yr adroddiad ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau o ddisgrifiadau gwahanol neu i awdurdodau gwahanol o'r un disgrifiad wneud trefniadau gwahanol.~~

~~**[F41]** (3) At ddibenion is-adran (1)(c), "corff cyhoeddus" yw—~~

~~(a) bwrdd iechyd lleol,~~

~~(b) panel heddlu a throsedd,~~

~~(c) awdurdod perthnasol,~~

~~(d) corff wedi ei ddynodi yn gorff cyhoeddus mewn gorchymyn a wnaed gan Weinidogion Cymru.]~~

~~152 Rhoi cyhoeddus rwydd i adroddiadau~~

~~(1) Os yw'r Panel yn cyhoeddi adroddiad, rhaid iddo hysbysu—~~

~~(a) unrhyw bersonau y mae o'r farn ei bod yn debygol y bydd yr adroddiad yn effeithio arnynt, a~~

~~(b) unrhyw ddarlledwyr ac unrhyw aelodau o'r wasg y mae o'r farn ei bod yn briodol eu hysbysu.~~

~~(2) Rhaid i'r Panel sicrhau bod ei adroddiadau ar gael mewn modd rhesymol i bersonau yn gyffredinol.~~

~~(3) Yn ddarostyngedig i is-adrannau (1) a (2), caiff y Panel benderfynu sut i roi cyhoeddus rwydd i'w adroddiadau.~~

~~(4) Yn yr adran hon, mae "adroddiad" (ac eithrio mewn perthynas ag is-adran (1)(b)) yn cynnwys drafft o adroddiad; ac ystyr "cyhoeddi", mewn perthynas â drafft, yw ei anfon at y personau y mae'n ofynnol anfon drafft atynt o dan 146 neu 147.~~

~~**Taliadau gan awdurdodau perthnasol**~~

~~153 Cydymffurfio â gofynion y Panel~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(1) Rhaid i awdurdod perthnasol gydymffurfio â'r gofynion a osodir arno gan adroddiad blynyddol.~~

~~(2) Caiff y Panel fonitro gwneud taliadau gan awdurdodau perthnasol mewn cysylltiad â materion perthnasol; ac wrth wneud hynny, caiff y Panel ei gwneud yn ofynnol i awdurdod perthnasol roi iddo unrhyw wybodaeth y mae'n ei phennu am—~~

~~(a) y materion sy'n faterion perthnasol mewn perthynas â'r awdurdod;~~

~~(b) ceisiadau i'r awdurdod am daliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol;~~

~~(c) taliadau a wneir gan yr awdurdod mewn cysylltiad â materion perthnasol.~~

~~(3) Caiff y Panel fonitro gwneud taliadau gan awdurdodau perthnasol mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol; ac wrth wneud hynny, caiff y Panel ei gwneud yn ofynnol i awdurdod perthnasol roi iddo unrhyw wybodaeth y mae'n ei phennu am—~~

~~(a) yr aelodau o'r awdurdod y mae'n ofynnol i'r awdurdod dalu pensiynau perthnasol iddynt neu mewn cysylltiad â hwy;~~

~~(b) taliadau a wneir gan yr awdurdod mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol.~~

~~(4) Rhaid i awdurdod perthnasol gydymffurfio â gofyniad a osodir arno o dan is-adran (2) neu (3).~~

~~154 Aelodau sy'n dymuno ymwrthod â'u hawl i gael taliadau~~

~~(1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw aelod o awdurdod perthnasol, drwy hysbysiad ysgrifenedig a roddir i'r swyddog priodol i'r awdurdod, yn dewis ymwrthod (naill ai'n llwyr neu i'r graddau a bennir yn yr hysbysiad) â'r hawl i gael taliadau mewn cysylltiad ag unrhyw faterion perthnasol a bennir yn yr hysbysiad.~~

~~(2) Nid yw'r gofyniad a osodir ar yr awdurdod gan adroddiad blynyddol i wneud taliadau mewn cysylltiad â'r materion perthnasol hynny a bennir yn yr hysbysiad yn gymwys yn achos yr aelod hwnnw (neu nid yw'n gymwys yn yr achos hwnnw i'r graddau a bennir yn yr hysbysiad); ac mae adran 153(1) i'w darllen yn unol â hynny.~~

~~(3) Mae i "swyddog priodol" yr ystyr a roddir i "proper officer" yn adran 270(3) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~155~~ *Peidio â gwneud taliadau*

~~(1) Ni chaniateir i awdurdod perthnasol wneud taliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol neu bensiwn perthnasol i berson sydd wedi ei atal neu wedi ei atal yn rhannol rhag bod yn aelod o'r awdurdod yn rhinwedd Rhan 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 (ymddygiad aelodau llywodraeth leol etc.).~~

~~(2) Caiff Gweinidogion Cymru, mewn unrhyw achosion eraill y maent o'r farn eu bod yn briodol, gyfarwyddo awdurdod perthnasol i beidio â gwneud taliadau (gan gynnwys mewn cysylltiad â phensiynau) mewn cysylltiad ag unrhyw faterion perthnasol a bennir yn y cyfarwyddyd.~~

~~(3) Cyn rhoi cyfarwyddyd o dan is-adran (2), rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Panel.~~

~~(4) Gellir gorfodi cyfarwyddyd o dan is-adran (2) drwy orchymyn mynnu ar gais Gweinidogion Cymru.~~

~~(5) Caiff awdurdod perthnasol ei gwneud yn ofynnol i addalu taliadau a wnaed mewn cysylltiad â materion perthnasol neu bensiwn perthnasol i berson mewn cysylltiad â chyfnod pryd nad oedd gan y person hwnnw hawl i gael y taliad am unrhyw reswm, gan gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i) unrhyw un o'r rhesymau canlynol—~~

~~(a) gwnaed y taliadau yn groes i'r gwaharddiad yn is-adran (1);~~

~~(b) gwnaed y taliadau yn groes i'r gyfarwyddyd o dan is-adran (2);~~

~~(c) yr oedd y person wedi peidio â bod yn aelod o'r awdurdod.~~

Gorfodi

~~156~~ *Cyfarwyddiadau i gydymffurfio â gofynion*

~~(1) Os yw Gweinidogion Cymru wedi eu bodloni bod awdurdod perthnasol wedi methu â chydymffurfio â gofyniad sy'n ymwneud â materion perthnasol a osodir arno gan y Mesur hwn neu yn rhinwedd y Mesur hwn, cânt gyfarwyddo'r awdurdod i gydymffurfio â'r gofyniad.~~

~~(2) Rhaid i gyfarwyddyd o dan yr adran hon bennu—~~

~~(a) y gofyniad;~~

~~(b) y rheswm dros roi'r cyfarwyddyd;~~

~~(c) y camau y mae Gweinidogion Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod eu cymryd;~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(d) y dyddiad erbyn pryd y mae Gweinidogion Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod gymryd y camau.~~

~~(3) Gellir gorfodi cyfarwyddyd o dan yr adran hon drwy orchymyn mynnu ar gais Gweinidogion Cymru.~~

Atodol

157 Canllawiau

~~(1) Caiff y Panel roi cyfarwyddyd am sut i gydymffurfio â gofynion a osodir gan adroddiadau blynyddol.~~

~~(2) Mae pŵer y Panel i roi canllawiau o dan is-adran (1) yn cynnwys y pŵer i amrywio neu ddirymu'r canllawiau a roddwyd.~~

~~(3) Rhaid i awdurdod perthnasol roi sylw i ganllawiau a roddir o dan is-adran (1).~~

158 Y pŵer i wneud addasiadau i ddarpariaeth ynghylch y Panel

Caiff Gweinidogion Cymru drwy orchymyn wneud addasiadau i'r Rhan hon er mwyn—

~~(a) ychwanegu, amrywio neu hepgor darpariaeth am aelodaeth y Panel, deiliadaeth ei aelodau, neu ei weithdrefnau;~~

~~(b) ychwanegu, amrywio neu hepgor darpariaeth sy'n rhoi neu'n gosod swyddogaeth ar y Panel.~~

159 Dehongli Rhan 8

~~(1) Yn y Rhan hon—~~

~~(d) mae i “adroddiad blynyddol” (“*annual report*”) yr ystyr a roddir yn adran 145;~~

~~(e) mae i “aelod” (“*member*”), mewn perthynas ag awdurdod perthnasol, yr ystyr a roddir yn adran 144;~~

~~(f) mae i “aelod cyfetholedig” (“*co-opted member*”), mewn perthynas ag awdurdod perthnasol, yr ystyr a roddir yn adran 144;~~

~~(g) mae i “awdurdod perthnasol” (“*relevant authority*”) yr ystyr a roddir yn adran 144 (ac mae cyfeiriad at ddisgrifiad o awdurdod perthnasol i'w ddarllen yn unol â'r adran honno);~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(h) ystyr "blwyddyn ariannol" ("<i>financial year</i>") yw cyfnod o ddeuddeng mis sy'n dod i ben ar 31 Mawrth;</p> <p>(i) mae i "mater perthnasol" ("<i>relevant matter</i>") yr ystyr a roddir yn adran 142;</p> <p>(j) ystyr "y Panel" ("<i>the Panel</i>") yw Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol;</p> <p>(k) mae i "pensiwn perthnasol" ("<i>relevant pension</i>") yr ystyr a roddir yn adran 143.</p> <p>(2) Mae'r cyfeiriadau yn adrannau 153, 154 a 157 at ofynion a osodir gan adroddiad blynyddol yn cynnwys cyfeiriad at ofynion sy'n cael eu cynnwys mewn adroddiad blynyddol gan adroddiad atodol.</p>	
<p>ATODLEN 2 Y PANEL Aelodaeth</p> <p>1(1) ~~[F1 Dim llai na 3, a dim mwy na 7,]~~ aelod sydd i'r Panel ac fe'u penodir gan Weinidogion Cymru.</p> <p>(2) Rhaid i Weinidogion Cymru benodi un o'r aelodau'n Gadeirydd.</p> <p>(3) Rhaid i aelodau'r Panel ethol un o'u plith yn Is-gadeirydd.</p> <p>(4) Mae'r canlynol wedi eu anghymhwysu rhag bod yn aelodau o'r Panel—</p> <p>(a) aelod o Gynulliad Cenedlaethol Cymru;</p> <p>(b) aelod o Dŷ'r Cyffredin;</p> <p>(c) aelod o Dŷ'r Arglwyddi;</p> <p>F2(d).....</p> <p>(e) aelod o awdurdod lleol neu o gyngor cymuned;</p> <p>(f) person sydd wedi ei anghymhwysu rhag bod yn aelod o awdurdod lleol neu gyngor cymuned.</p> <p>F3(5).....</p> <p>Deiliadaeth</p> <p>2(1) Mae aelodau'r Panel yn dal eu swyddi, ac yn gadael eu swyddi, yn unol â thelerau eu penodiad, sef y telerau y mae Gweinidogion Cymru yn penderfynu arnynt.</p>	<p>Rhan 2, Pennod 2, adran 56</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(2)Ni chaniateir penodi person yn aelod o'r Panel am gyfnod hwy na phedair blynedd.~~

~~(3)Ond mae gan berson sy'n peidio â bod yn aelod o'r Panel hawl i gael ei ailbenodi.~~

~~(4)Mae person a benodir i lenwi sedd wag achlysurol yn aelodaeth y Panel yn gwasanaethu fel aelod hyd at y dyddiad y byddai cyfnod aelodaeth y person y llenwyd ei sedd yn dod i ben.~~

~~(5)Mae aelod o'r Panel sy'n dal swydd Cadeirydd neu Is-gadeirydd yn gwneud hynny nes daw cyfnod aelodaeth y person hwnnw i ben.~~

Cyfarfodydd

~~3(1)Rhaid i'r Panel gyfarfod o leiaf unwaith bob blwyddyn galendr.~~

~~(2)Cworwm y Panel yw tri a rhaid iddo gynnwys y Cadeirydd neu'r Is-gadeirydd.~~

~~(3)Y Cadeirydd (neu, yn absenoldeb y Cadeirydd, yr Is-gadeirydd) sy'n llywyddu yng nghyfarfodydd y Panel.~~

~~(4)Caiff aelodau'r Panel (yn ddarostyngedig i ddarpariaeth a wneir gan y Rhan hon neu yn rhinwedd y Rhan 8) reoleiddio gweithdrefnau'r Panel.~~

~~(5)Rhaid i gwestiwn sydd i'w benderfynu gan y Panel gael ei benderfynu mewn cyfarfod o aelodau'r Panel drwy fwyafrif o'r pleidleisiau sy'n cael eu bwrw gan yr aelodau hynny sy'n bresennol yn y cyfarfod.~~

~~(6)Os yw nifer y pleidleisiau ar gwestiwn sydd i'w benderfynu yn gyfartal, mae gan y person sy'n llywyddu'r cyfarfod ail bleidlais neu'r bleidlais fwrw.~~

Gwybodaeth

~~4Caiff y Panel, mewn cysylltiad â chyflawni ei swyddogaethau, geisio gwybodaeth neu gyngor.~~

Treuliau, cymorth gweinyddol etc.

~~5(1)Rhaid i Weinidogion Cymru dalu treuliau a dynnir gan y Panel (naill ai gan y Panel fel corff neu gan aelodau unigol o'r Panel) wrth iddo gyflawni swyddogaethau'r Panel (neu swyddogaethau aelodau'r Panel yn rhinwedd eu swydd).~~

~~(2)Caiff Gweinidogion Cymru dalu lwfansau i aelodau'r Panel.~~

~~(3)Rhaid i Weinidogion Cymru sicrhau bod cymorth gweinyddol ar gael i'r Panel.~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013

Section	Amended by
<p>1Trosolwg</p> <p>(1)Mae'r Rhan hon yn rhoi trosolwg o ddarpariaethau'r Ddeddf hon.</p> <p>(2)Mae Rhan 2 yn ailenwi'r Comisiwn Ffiniau Llywodraeth Leol i Gymru yn Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru ac yn diwygio ei gyfansoddiad a'i swyddogaethau.</p> <p><u>(2A) Mae Rhan 2A yn rhoi swyddogaethau gweinyddu etholiadol i'r Comisiwn ac yn ei gwneud yn ofynnol i'r swyddogaethau gael eu harfer gan fwrdd a sefydlir gan y Comisiwn o'r enw y Bwrdd Rheoli Etholiadol.</u></p> <p>(3)Mae Rhan 3 yn gwneud darpariaeth ynghylch—</p> <p>(a)dyletswyddau'r Comisiwn i fonitro'r trefniadau ar gyfer llywodraeth leol a, lle y bo'n briodol, i gynnal adolygiadau, a dyletswyddau prif gynghorau i fonitro'r trefniadau ar gyfer y cymunedau yn eu hardal a, lle y bo'n briodol, i gynnal adolygiadau (gweler adrannau 21 a 22),</p> <p>(b)y mathau o adolygiadau y gellir eu cynnal, yr ystyriaethau i'r corff adolygu eu hystyried a'r newidiadau y gellir eu hargymell mewn perthynas â phob math o adolygiad (gweler adrannau 23 i 33),</p> <p>(c)y weithdrefn ar gyfer cynnal adolygiadau (gweler adrannau 34 i 36),</p> <p>(d)gweithredu argymhellion yn dilyn adolygiad a materion cysylltiedig (megis trosglwyddo staff neu eiddo rhwng prif gynghorau a chyrff cyhoeddus eraill) (gweler adrannau 37 i 44).</p> <p>(4)Mae Rhan 4 yn gwneud darpariaeth ynghylch adolygu aelodaeth cyrff cyhoeddus penodol.</p> <p>(5)Mae Rhan 5 yn gwneud darpariaeth—</p> <p>(a)ynghylch penodi aelod llywyddol prif gyngor;</p> <p>(b)sy'n ailddatgan ac yn ymestyn pwerau awdurdodau lleol mewn perthynas â hyrwyddo a gwrthwynebu Biliau preifat;</p> <p>(c)sy'n ei gwneud yn ofynnol i wybodaeth cynghorau cymuned fod ar gael ar ffurf electronig;</p> <p>(d)ynghylch cyhoeddi cofrestrau o fuddiannau aelodau cyrff cyhoeddus penodol (gan gynnwys awdurdodau lleol) yn electronig;</p>	<p>ATODLEN 1, PENNOD 1, 1 (1)</p> <p>ATODLEN 1, PENNOD 4, 13 (2)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(e) yn ymwneud â mynychu cyfarfodydd prif gynghorau o bell;</p> <p>(f) yn ymwneud â rôl pwyllgorau gwasanaethau democrataidd;</p> <p>(g) sy'n cymhwyso gofynion o ran cydbwysedd gwleidyddol i bwyllgorau archwilio prif bwyllgorau;</p> <p>~~(h) yn ymwneud â swyddogaethau Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol a sut y mae'n paratoi adroddiadau;~~</p> <p>(i) ynghylch sefydlu cyd-bwyllgorau safonau;</p> <p>(j) sy'n galluogi'r pwyllgor safonau neu swyddog monitro awdurdod perthnasol i gyfeirio achosion sy'n ymwneud ag ymddygiad at bwyllgor safonau neu swyddog monitro awdurdod perthnasol arall.</p> <p><u>(5A) Mae Rhan 5A yn gwneud darpariaeth sy'n ymwneud â swyddogaethau'r Comisiwn wrth benderfynu ar y taliadau a'r pensiynau sy'n daladwy i aelodau a chyn-aelodau awdurdodau penodol (gan gynnwys awdurdodau lleol).</u></p> <p>(6) Mae Rhan 6 yn gwneud darpariaeth gyffredinol ynghylch y Ddeddf hon.</p>	
<p>4 Aelodaeth</p> <p>(1) Yr aelodau a ganlyn fydd aelodau'r Comisiwn—</p> <p>(a) aelod i gadeirio'r Comisiwn (yr "aelod cadeirio"),</p> <p>(b) aelod i weithredu fel dirprwy i'r aelod cadeirio, ac</p> <p>(c) dim mwy na 3 aelod arall.</p> <p>(2) Mae'r aelodau i'w penodi gan Weinidogion Cymru ar delerau ac amodau a benderfynir gan Weinidogion Cymru (gan gynnwys amodau o ran tâl, lwfansau a threuliau).</p> <p>(3) Ni chaiff Gweinidogion Cymru benodi person sydd yn—</p> <p>(a) aelod ~~Seneddol o Dŷ'r Gyffredin Seneddol~~;</p> <p>(b) aelod o Gynulliad Cenedlaethol Cymru;</p> <p>(c) aelod o awdurdod lleol <u>neu'n aelod o staff awdurdod lleol...</u>;</p> <p>~~(d) swyddog i awdurdod lleol ...;~~</p> <p>(e) aelod o awdurdod Parc Cenedlaethol , <u>neu'n aelod o staff awdurdod Parc Cenedlaethol</u>, ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;</p>	<p>ADRAN 66</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(ea) aelod o gyd-bwyllgor corfforedig, neu'n aelod o staff cyd-bwyllgor corfforedig, a sefydlir gan reoliadau a wneir o dan Ran 5 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (dsc 1);

(eb) aelod o awdurdod tân ac achub, neu'n aelod o staff awdurdod tân ac achub, a gyfansoddir gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf y Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 (p. 21), neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo;

(f)comisiynydd heddlu a throsedd ar gyfer ardal heddlu yng Nghymru; neu

(g)aelod o staff y Comisiwn.

8Prif weithredwr

(1)Rhaid i'r Comisiwn gyflogi prif weithredwr.

(2)Mae'r prif weithredwr i'w benodi gan **[F1y Comisiwn]** ar delerau ac amodau a benderfynir **[F2ganddo]** (gan gynnwys amodau o ran tâl, pensiwn, lwfansau a threuliau).

[F3(2A) Ond os yw swydd prif weithredwr wedi bod yn wag am dros chwe mis, caiff Gweinidogion Cymru benodi prif weithredwr o dan unrhyw delerau ac amodau a bennir ganddynt (gan gynnwys amodau o ran cydnabyddiaeth ariannol, pensiwn, lwfansau a threuliau).**]**

(3)Cyn penodi prif weithredwr **[F4o dan is-adran (2A),]** rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Comisiwn.

[F5(4) Ni chaiff y prif weithredwr fod—

(a)yn aelod Seneddol;

(b)yn Aelod o'r Senedd;

(c)yn aelod o awdurdod lleol neu'n aelod o staff awdurdod lleol;

(d)yn swyddog awdurdod lleol;

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(e) yn aelod o awdurdod Parc Cenedlaethol , neu'n aelod o staff awdurdod Parc Cenedlaethol, ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;

(ea) yn aelod o gyd-bwyllgor corfforedig, neu'n aelod o staff cyd-bwyllgor corfforedig, a sefydlir gan reoliadau a wneir o dan Ran 5 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (dsc 1);

(eb) yn aelod o awdurdod tân ac achub, neu'n aelod o staff awdurdod tân ac achub, a gyfansoddir gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf y Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 (p. 21), neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo;

(f) yn gomisiynydd heddlu a throstedd ar gyfer ardal heddlu yng Nghymru.]

11 Comisiynwyr cynorthwyol

(1) Caiff y Comisiwn benodi person ("comisiynydd cynorthwyol") y caiff, at ddibenion adran 13, ddirprwyo swyddogaethau iddo.

(2) Ond ni chaiff y Comisiwn benodi person sydd yn—

(a) aelod Seneddol;

(b) aelod o Gynulliad Cenedlaethol Cymru;

(c) aelod o awdurdod lleol neu'n aelod o staff awdurdod lleol F1...;

(d) swyddog i awdurdod lleol F2...;

(e) aelod o awdurdod Parc Cenedlaethol , neu'n aelod o staff awdurdod Parc Cenedlaethol, ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;

(ea) aelod o gyd-bwyllgor corfforedig, neu'n aelod o staff cyd-bwyllgor corfforedig, a sefydlir gan reoliadau a wneir o dan Ran 5 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (dsc 1); (eb) aelod o awdurdod tân ac achub, neu'n aelod o staff awdurdod tân ac achub, a gyfansoddir gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf y

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 (p. 21), neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo:</u></p> <p>(f)comisiynydd heddlu a throsedd ar gyfer ardal heddlu yng Nghymru; neu</p> <p>(g)aelod o staff y Comisiwn.</p> <p>(3)Cyn penodi comisiynydd cynorthwyol rhaid i'r Comisiwn ymgynghori â Gweinidogion Cymru.</p> <p>(4)Caiff y Comisiwn dalu unrhyw dâl, lwfansau neu dreuliau a benderfynir ganddo i gomisiynydd cynorthwyol.</p> <p>(5)Rhaid i'r Comisiwn ymgynghori â Gweinidogion Cymru cyn penderfynu ar y tâl neu'r lwfansau sy'n daladwy i gomisiynydd cynorthwyol.</p>	
<p><i>Pwerau cyffredinol a chyfarwyddiadau</i></p> <p><u>11A Pŵer i godi tâl</u></p> <p><u>(1) Caiff y Comisiwn godi tâl ar berson am ddarparu nwyddau neu wasanaethau fel a grybwyllir yn is-adran (2) i adennill cost y ddarpariaeth os yw'r person wedi cytuno i'r nwyddau neu'r gwasanaethau gael eu darparu.</u></p> <p><u>(2) Y nwyddau neu'r gwasanaethau yw—</u></p> <p><u>(a) nwyddau y mae'r Comisiwn yn eu darparu neu'n eu sicrhau, neu hyfforddiant y mae'r Comisiwn yn ei ddarparu neu'n ei sicrhau, wrth arfer ei swyddogaethau o dan adran 20A (swyddogaethau gweinyddu etholiadol);</u></p> <p><u>(b) hyfforddiant y mae'r Comisiwn yn ei ddarparu neu'n ei sicrhau ar gyfer prif gyngor mewn cysylltiad â swyddogaethau'r cyngor o dan Ran 3.</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 4, adran 66</p>
<p>14 Cyfarwyddiadau</p> <p>~~(1)Rhaid i'r Comisiwn gydymffurfio ag unrhyw gyfarwyddyd (boed yn gyffredinol neu'n benodol) a roddir iddo gan Weinidogion Cymru.~~</p>	<p>ATODLEN 1, Rhan 1, 1 (4)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(1A)Caiff Gweinidogion Cymru roi cyfarwyddyd i'r Comisiwn mewn perthynas ag arfer swyddogaethau'r Comisiwn o dan unrhyw ddeddfiad, ac eithrio mewn perthynas ag arfer swyddogaethau o dan—</u></p> <p style="padding-left: 40px;"><u>(a) Rhan 2A (cydlynu gwaith gweinyddu etholiadol);</u></p> <p style="padding-left: 40px;"><u>(b) Rhan 3A (swyddogaethau sy'n ymwneud ag adolygiadau o ffiniau etholaethau'r Senedd).</u></p> <p><u>(1B)Rhaid i'r Comisiwn gydymffurfio â chyfarwyddyd a roddir iddo gan Weinidogion Cymru o dan y Ddeddf hon.</u></p> <p><u>(1C)Rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi pob cyfarwyddyd y maent yn ei roi i'r Comisiwn neu i brif gynqor o dan y Ddeddf hon.</u></p> <p>(2)Caniateir i gyfarwyddyd a roddir gan Weinidogion Cymru o dan y Ddeddf hon gael ei amrywio neu ei ddirymu drwy gyfarwyddyd dilynol.</p>	
<p><u>Materion ariannol a llywodraethu</u></p> <p>15 Cyllido</p> <p>(1)Caiff Gweinidogion Cymru dalu grantiau i'r Comisiwn o symiau a benderfynir ganddynt.</p> <p>(2)Gwneir grant yn ddarostyngedig i unrhyw amodau a bennir gan Weinidogion Cymru (gan gynnwys amodau ynghylch ad-dalu).</p>	<p>Rhan 2, Pennod 4, adran 65</p>
<p><u>17 Pwyllgor archwilio Pwyllgor llywodraethu ac archwilio</u></p> <p>(1)Rhaid i'r Comisiwn sefydlu pwyllgor (“pwyllgor archwilio”) (“pwyllgor llywodraethu ac archwilio”) i—</p> <p>(a)adolygu materion ariannol y Comisiwn a chraffu arnynt,</p> <p>(b)adolygu ac asesu trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol a llywodraethu corfforaethol y Comisiwn,</p> <p><u>(ba) adolygu, asesu a rheoli trefniadau archwilio mewnol ac allanol y Comisiwn,</u></p> <p><u>(bb) adolygu ac asesu sut y mae'r Comisiwn yn ymdrin â chwynion,</u></p> <p><u>(bc) adolygu—</u></p> <p style="padding-left: 40px;"><u>(i) datganiadau o gyfrifon ac adroddiadau a lunnir gan y Comisiwn o dan adrannau 19(1) ac 20,</u></p> <p style="padding-left: 40px;"><u>(ii) adroddiadau a lunnir gan Archwilydd Cyffredinol Cymru o dan adran 19(4),</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 4, adran 65</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(c)adolygu ac asesu darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd defnydd y Comisiwn o'i adnoddau wrth gyflawni ei swyddogaethau, a</p> <p>(d)llunio adroddiadau a gwneud argymhellion i'r Comisiwn mewn perthynas ag adolygiadau a gynhelir o dan baragraffau (a), (b) , <u>(ba), (bb), (bc)</u> neu (c).</p> <p>(2)Rhaid i'r pwyllgor <u>archwilio llywodraethu ac archwilio</u> anfon copiâu o'i adroddiadau a'i argymhellion at Weinidogion Cymru.</p> <p><u>(2A) Caiff y Comisiwn roi i'r pwyllgor llywodraethu ac archwilio y swyddogaethau y mae'r Comisiwn o'r farn eu bod yn addas i'w harfer gan y pwyllgor.</u></p> <p>(3)Y pwyllgor <u>archwilio llywodraethu ac archwilio</u> sydd i benderfynu sut i arfer ei swyddogaethau o dan yr adran hon.</p>	
<p><u>18 Pwyllgor archwilio: aelodaeth Pwyllgor llywodraethu ac archwilio: aelodaeth a chworwm</u></p> <p>~~(1)Mae aelodau'r pwyllgor archwilio i fod fel a ganlyn—~~</p> <p>~~(a) o leiaf ddau aelod o'r Comisiwn, a~~</p> <p>~~(b) o leiaf un aelod lleyg.~~</p> <p>~~(2)Ni chaiff aelod cadeirio'r Comisiwn fod yn aelod o'r pwyllgor archwilio.~~</p> <p><u>(1) Mae aelodau'r pwyllgor llywodraethu ac archwilio i fod fel a ganlyn—</u></p> <p><u>(a) o leiaf ddau aelod o'r Comisiwn;</u></p> <p><u>(b) o leiaf ddau aelod lleyg;</u></p> <p><u>(c) dim mwy na phum aelod.</u></p> <p><u>(2) Rhaid penodi aelod lleyg o'r pwyllgor llywodraethu ac archwilio—</u></p> <p><u>(a) i gadeirio'r pwyllgor (y "cadeirydd");</u></p> <p><u>(b) yn ddirprwy i'r cadeirydd.</u></p> <p><u>(2A) Ni chaiff person fod yn aelod o'r pwyllgor llywodraethu ac archwilio os yw'r person yn aelod o'r Comisiwn a'i fod naill ai'n aelod cadeirio'r Comisiwn neu'n gweithredu fel dirprwy i aelod cadeirio'r Comisiwn.</u></p> <p><u>(2B) Tri aelod yw'r chworwm ar gyfer cyfarfodydd o'r pwyllgor llywodraethu ac archwilio, a rhaid i'r chworwm gynnwys o leiaf un aelod lleyg.</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 4, adran 65</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(3)Caiff y Comisiwn dalu unrhyw dâl, lwfansau a threuliau a benderfynir ganddo i aelod lleyg.

(4)Rhaid i'r Comisiwn ymgynghori â Gweinidogion Cymru cyn penderfynu ar y tâl neu'r lwfansau sy'n daladwy i aelod lleyg.

(5)Yn yr adran hon, ystyr "aelod lleyg" yw unrhyw berson ar wahân i—

(a)un o aelodau neu gyflogeion y Comisiwn, neu

(b)arbenigwr sydd wedi ei benodi o dan adran 10(1) neu gomisiynydd cynorthwyol sydd wedi ei benodi o dan adran 11(1).

<p><u>RHAN 2A</u></p> <p><u>CYDLYNU GWAITH GWEINYDDU ETHOLIADOL</u></p> <p><i><u>Swyddogaethau cyffredinol</u></i></p> <p><u>20A Swyddogaethau gweinyddu etholiadol</u></p> <p><u>(1)Swyddogaeth gyffredinol y Comisiwn yw cydlynu'r gwaith o weinyddu etholiadau a refferenda Cymreig.</u></p> <p><u>(2)Mae'r swyddogaeth gyffredinol yn is-adran (1) yn cynnwys—</u></p> <p><u>(a)cynorthwyo swyddogion canlyniadau, awdurdodau lleol a phersonau eraill wrth iddynt gyflawni eu swyddogaethau mewn perthynas ag etholiadau a refferenda Cymreig;</u></p> <p><u>(b)hybu arferion gorau o ran gweinyddu etholiadau a refferenda Cymreig drwy ddarparu gwybodaeth, cyngor neu hyfforddiant (neu fel arall).</u></p> <p><u>(3)Caiff y Comisiwn ddarparu gwybodaeth, cyngor neu gymorth arall i Weinidogion Cymru ynghylch gweinyddu etholiadau a refferenda Cymreig.</u></p> <p><u>(4)Yn y Rhan hon ystyr "etholiadau a refferenda Cymreig" yw—</u></p> <p><u>(a)etholiadau Senedd Cymru;</u></p> <p><u>(b)etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru;</u></p> <p><u>(c)refferenda datganoledig.</u></p> <p><i><u>Cyfarwyddiadau</u></i></p> <p><u>20B Cyfarwyddiadau i swyddogion canlyniadau</u></p> <p><u>(1)Caiff y Comisiwn roi cyfarwyddiadau ysgrifenedig i swyddogion canlyniadau ynghylch arfer swyddogaethau'r swyddogion mewn perthynas—</u></p> <p><u>(a)ag etholiadau Senedd Cymru yn gyffredinol,</u></p> <p><u>(b)ag etholiad penodol i Senedd Cymru,</u></p> <p><u>(c)ag etholiadau llywodraeth leol yng Nghymru yn gyffredinol,</u></p> <p><u>(d)ag etholiad llywodraeth leol penodol yng Nghymru,</u></p> <p><u>(e)â refferenda datganoledig yn gyffredinol, neu</u></p>	<p>Rhan 1, Pennod 1, adran 1</p>
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(f) â refferendwm datganoledig penodol.</u></p> <p><u>(2) Caiff cyfarwyddyd o dan is-adran (1) ei gwneud yn ofynnol i swyddog canlyniadau ddarparu gwybodaeth i'r Comisiwn.</u></p> <p><u>(3) Caiff cyfarwyddyd o dan is-adran (1) ei gwneud yn ofynnol i swyddog canlyniadau—</u></p> <p><u>(a) arfer unrhyw ddisgresiwn sydd gan y swyddog wrth gyflawni swyddogaethau'r swyddog, neu</u></p> <p><u>(b) arfer y disgresiwn mewn ffordd benodol.</u></p> <p><u>(4) Rhaid i swyddog canlyniadau y rhoddir cyfarwyddyd iddo o dan is-adran (1) gydymffurfio â'r cyfarwyddyd i'r graddau y mae'n cyfarwyddo'r swyddog—</u></p> <p><u>(a) i arfer unrhyw ddisgresiwn a fyddai gan y swyddog fel arall wrth gyflawni swyddogaethau'r swyddog (neu i'w arfer mewn ffordd benodol), neu</u></p> <p><u>(b) i ddarparu gwybodaeth i'r Comisiwn.</u></p> <p><u>(5) Nid yw'n ofynnol i swyddog canlyniadau gydymffurfio â chyfarwyddyd o dan is-adran (1)—</u></p> <p><u>(a) os byddai cydymffurfio â'r cyfarwyddyd yn anghyson ag un o ddyletswyddau'r swyddog o dan unrhyw ddeddfiad,</u></p> <p><u>(b) i'r graddau y mae arfer swyddogaethau'r swyddog yn ddarostyngedig i'r cyfarwyddyd yn ymwneud ag etholiad a gedwir yn ôl mewn pŵl sydd wedi ei gyfuno ag etholiad neu refferendwm Cymreig, neu</u></p> <p><u>(c) i'r graddau y mae arfer swyddogaethau'r swyddog yn ddarostyngedig i'r cyfarwyddyd yn ymwneud â'r cyfuniad—</u></p> <p><u>(i) o bŵl mewn etholiad a gedwir yn ôl â'r pŵl mewn etholiad neu refferendwm Cymreig;</u></p> <p><u>(ii) o bŵl mewn etholiad Senedd Cymru â'r pŵl mewn etholiad cyffredin llywodraeth leol yng Nghymru.</u></p> <p><u>(6) Rhaid i'r Comisiwn gyhoeddi pob cyfarwyddyd y mae'n ei roi o dan is-adran (1).</u></p>	
<p>20C</p>	<p>Cyfarwyddiadau i swyddogion cofrestru etholiadol</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(1)Caiff y Comisiwn roi cyfarwyddiadau ysgrifenedig i swyddogion cofrestru etholiadol ynghylch arfer swyddogaethau'r swyddogion mewn perthynas—</u></p> <p><u>(a)ag etholiad penodol i Senedd Cymru,</u></p> <p><u>(b)ag etholiad llywodraeth leol penodol yng Nghymru, neu</u></p> <p><u>(c)â refferendwm datganoledig penodol.</u></p> <p><u>(2)Caiff cyfarwyddyd o dan is-adran (1) ei gwneud yn ofynnol i swyddog cofrestru etholiadol—</u></p> <p><u>(a)arfer unrhyw ddisgresiwn sydd gan y swyddog wrth gyflawni swyddogaethau'r swyddog, neu</u></p> <p><u>(b)arfer y disgresiwn mewn ffordd benodol.</u></p> <p><u>(3)Caiff cyfarwyddyd o dan is-adran (1) ei gwneud yn ofynnol i swyddog cofrestru etholiadol ddarparu gwybodaeth i'r Comisiwn.</u></p> <p><u>(4)Rhaid i swyddog cofrestru etholiadol y rhoddir cyfarwyddyd iddo o dan is-adran (1) gydymffurfio â'r cyfarwyddyd i'r graddau y mae'n cyfarwyddo'r swyddog—</u></p> <p><u>(a)i arfer unrhyw ddisgresiwn a fyddai gan y swyddog fel arall wrth gyflawni swyddogaethau'r swyddog (neu i'w arfer mewn ffordd benodol), neu</u></p> <p><u>(b)i ddarparu gwybodaeth i'r Comisiwn.</u></p> <p><u>(5)Nid yw'n ofynnol i swyddog cofrestru etholiadol gydymffurfio â chyfarwyddyd o dan is-adran (1)—</u></p> <p><u>(a)os yw'n anghyson—</u></p> <p><u>(i)ag un o ddyletswyddau'r swyddog o dan unrhyw ddeddfiad, neu</u></p> <p><u>(ii)â chyfarwyddyd a roddir o dan adran 52 o Ddeddf 1983;</u></p> <p><u>(b)i'r graddau y mae arfer swyddogaethau'r swyddog yn ymwneud â phôl mewn etholiad a gedwir yn ôl sydd wedi ei gyfuno â phôl mewn etholiad neu refferendwm Cymreig.</u></p> <p><u>(6)Rhaid i'r Comisiwn gyhoeddi pob cyfarwyddyd y mae'n ei roi o dan is-adran (1).</u></p>	
20D	Ymgynghori â'r Comisiwn Etholiadol

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(1)Cyn rhoi cyfarwyddyd o dan adran 20B neu 20C, rhaid i'r Comisiwn ymgynghori â'r Comisiwn Etholiadol.</u></p> <p><u>(2)Rhaid i'r Comisiwn Etholiadol roi ymateb ysgrifenedig i'r Comisiwn ar y materion yr ymgynghorwyd ag ef yn eu cylch.</u></p> <p><u>Y Bwrdd</u></p> <p><u>20E Y Bwrdd Rheoli Etholiadol</u></p> <p><u>(1)Rhaid i'r Comisiwn sefydlu bwrdd o'r enw y Bwrdd Rheoli Etholiadol ("y Bwrdd").</u></p> <p><u>(2)Mae swyddogaethau'r Comisiwn o dan y darpariaethau a bennir yn is-adran (3) wedi eu dirprwyo i'r Bwrdd ac ni chaniateir iddynt gael eu harfer ond gan y Bwrdd.</u></p> <p><u>(3)Y darpariaethau yw—</u></p> <p><u>(a)adrannau 20A i 20D;</u></p> <p><u>(b)pennod 3 o Ran 1 o Ddeddf Etholiadau a Chyrff Etholiadol (Cymru) 2024 (peilota a diwygio etholiadau Cymreig);</u></p> <p><u>(c)darpariaeth a bennir mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru.</u></p> <p><u>(4)Caniateir i'r pwerau yn adran 12 gael eu harfer gan y Bwrdd neu'r Comisiwn mewn perthynas â'r swyddogaethau sydd wedi eu dirprwyo gan is-adran (2).</u></p> <p><u>(5)Nid yw is-adran (2) yn effeithio ar gyfrifoldeb y Comisiwn dros arfer y swyddogaethau dirprwyedig.</u></p> <p><u>20F Aelodaeth o'r Bwrdd</u></p> <p><u>(1)Mae'r Bwrdd i gynnwys—</u></p> <p><u>(a)aelod o'r Comisiwn sy'n gyn-swyddog etholiadau i gadeirio'r Bwrdd,</u></p> <p><u>(b)un aelod arall o'r Comisiwn, ac</u></p> <p><u>(c)aelodau sy'n swyddogion etholiadau neu'n gyn-swyddogion etholiadau (ac mae un ohonynt i fod yn ddirprwy gadeirydd y Bwrdd).</u></p> <p><u>(2)Mae aelodau'r Bwrdd i'w penodi gan y Comisiwn.</u></p> <p><u>(3)Rhaid i'r Comisiwn benodi o leiaf bedwar aelod i'r Bwrdd o'r math a ddisgrifir yn is-adran (1)(c).</u></p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(4)Mae'r cadeirydd i'w ddewis gan y Comisiwn ac mae'r dirprwy gadeirydd i'w ddewis gan y Bwrdd.</u></p> <p><u>(5)Mae aelodau o'r Bwrdd sydd hefyd yn aelodau o'r Comisiwn i'w penodi ar delerau ac amodau a benderfynir gan Weinidogion Cymru.</u></p> <p><u>(6)Mae aelodau eraill y Bwrdd i'w penodi ar delerau ac amodau a benderfynir gan y Comisiwn ar ôl ymgynghori â Gweinidogion Cymru.</u></p> <p><u>(7)Mae'r telerau a'r amodau y caniateir iddynt gael eu penderfynu o dan is-adrannau (5) a (6) yn cynnwys amodau o ran tâl, lwfansau a threuliau.</u></p> <p><u>(8)Rhaid i'r Comisiwn beidio â phenodi person o dan is-adran (1)(c) sydd—</u></p> <p><u>(a)yn aelod o Dŷ'r Cyffredin;</u></p> <p><u>(b)yn Aelod o'r Senedd;</u></p> <p><u>(c)yn aelod o staff Senedd Cymru;</u></p> <p><u>(d)yn berson (nad yw'n dod o fewn paragraff (c)) a benodir i gynorthwyo Aelod o Senedd Cymru i gyflawni swyddogaethau'r Aelod;</u></p> <p><u>(e)yn aelod o awdurdod lleol;</u></p> <p><u>(f)yn aelod o awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;</u></p> <p><u>(g)yn gomisiynydd heddlu a throstedd ar gyfer ardal heddlu yng Nghymru;</u></p> <p><u>(h)yn Gomisiynydd neu'n Gomisiynydd Cynorthwyol;</u></p> <p><u>(i)yn aelod o staff y Comisiwn;</u></p> <p><u>(j)yn berson a gyflogir yng ngwasanaeth sifil y wladwriaeth.</u></p> <p><u>(9)Yn yr adran hon ystyr "swyddog etholiadau" yw—</u></p> <p><u>(a)swyddog canlyniadau, neu</u></p> <p><u>(b)swyddog cofrestru etholiadol.</u></p> <p>20G Deiliadaeth</p> <p><u>Mae aelodau'r Bwrdd yn dal swydd ac yn gadael swydd yn unol â thelerau ac amodau eu penodiad.</u></p> <p>20H Trafodion y Bwrdd</p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(1) Rhaid bod gan aelodau'r Bwrdd bleidleisiau sy'n gyfwerth â'i gilydd at ddiben penderfyniadau'r Bwrdd, ond mae gan y cadeirydd (neu'r dirprwy gadeirydd os yw'r cadeirydd yn absennol) bleidlais fwrw os bydd y bleidlais yn gyfartal.

(2) Caiff y Bwrdd fel arall reoleiddio ei weithdrefn ei hun (gan gynnwys cworwm).

(3) Nid yw unrhyw ddiffyg ym mhenodiad aelod yn effeithio ar ddilysrwydd unrhyw beth a wneir gan y Bwrdd wrth arfer swyddogaethau'r Comisiwn.

(4) Caiff y cadeirydd neu'r dirprwy gadeirydd (gyda chytundeb aelodau eraill y Bwrdd) wahodd person i fod yn bresennol mewn cyfarfod o'r Bwrdd at ddiben darparu cyngor neu gynorthwyo'r Bwrdd fel arall.

Cyffredinol

20l Dehongli'r Rhan hon

Yn y Rhan hon—

ystyr "Deddf 1983" ("the 1983 Act") yw Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 (p. 2);

ystyr "etholiad a gedwir yn ôl" ("reserved election") yw—

(a) etholiad ar gyfer aelodaeth o Dŷ'r Cyffredin;

(b) etholiad ar gyfer swydd comisiynydd heddlu a throsedd;

ystyr "etholiadau llywodraeth leol" ("local government elections") yw ethol—

(a) cynghorwyr i ward etholiadol sir neu fwrdeistref sirol,

(b) cynghorwyr i ward gymunedol neu, yn achos cymuned lle nad oes wardiau, i'r gymuned, neu

(c) maer etholedig neu aelod gweithredol etholedig o dan reoliadau a wneir yn rhinwedd adran 44 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 (p. 22);

ystyr "refferenda datganoledig" ("devolved referendums") yw refferenda a gynhelir o dan—

(a) adran 27 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 (p. 22) neu yn rhinwedd rheoliadau neu orchymyn a wneir o dan Ran 2 o'r Ddeddf honno;

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(b) adran 40 o Fesur 2011;</u></p> <p><u>(c) unrhyw ddeddfiad arall (pryd bynnag y caiff ei basio neu ei wneud) a fyddai o fewn cymhwysedd deddfwriaethol Senedd Cymru pe bai mewn darpariaeth mewn Deddf gan Senedd Cymru (pa un a fyddai'n ofynnol cael cydsyniad un o Weinidogion y Goron ar gyfer y ddarpariaeth ai peidio);</u></p> <p><u>ystyr "swyddog canlyniadau" ("returning officer") yw—</u></p> <p><u>(a) swyddog canlyniadau (sut bynnag y'i disgrifir)—</u></p> <p><u>(i) a benodir o dan adran 35(1A) o Ddeddf 1983,</u></p> <p><u>(ii) a ddynodir yn unol â gorchymyn a wneir o dan adran 13 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 (p. 32) ("Deddf 2006"), neu</u></p> <p><u>(iii) a benodir o dan reoliadau a wneir yn rhinwedd adran 44 neu 45 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 (p. 22);</u></p> <p><u>(b) unrhyw berson a gaiff arfer swyddogaethau swyddog canlyniadau sy'n dod o fewn paragraff (a);</u></p> <p><u>ystyr "swyddog cofrestru etholiadol" ("electoral registration officer") yw swyddog a benodir o dan adran 8(2A) o Ddeddf 1983 neu unrhyw berson a gaiff arfer swyddogaethau'r swyddog.</u></p>	
<p>22Dyletswyddau prif gynghorau mewn perthynas ag ardal</p> <p>(1) Rhaid i brif gyngor, at ddibenion ystyried a yw'n briodol i wneud neu argymhell newidiadau o dan y Rhan hon, fonitro—</p> <p>(a) y cymunedau yn ei ardal, a</p> <p>(b) trefniadau etholiadol y cymunedau hynny.</p> <p>(2) Yn unol â'r ddyletswydd honno, rhaid i brif gyngor—</p> <p>(a) rhoi sylw i amserlen y Comisiwn ar gyfer cynnal yr adolygiadau o drefniadau etholiadol prif ardaloedd sy'n ofynnol gan adran 29(1), a</p> <p>(b) cynnal y cyfryw adolygiadau o dan y Rhan hon ag a fo'n ofynnol o dan y deddfiad hwn neu unrhyw ddeddfiad arall, y caiff Gweinidogion Cymru eu cyfarwyddo, neu fel y mae fel arall yn ystyried sy'n briodol.</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 51</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(3)Wrth iddo gyflawni ei ddyletswyddau o dan y Rhan hon (ac wrth gynnal unrhyw adolygiad), rhaid i brif gyngor geisio sicrhau llywodraeth leol effeithiol a chyfleus.</p> <p>(4)Rhaid i brif gyngor ddarparu i'r Comisiwn yr wybodaeth y gallai yn rhesymol ofyn amdani mewn cysylltiad ag arfer ei swyddogaethau o dan y Rhan hon.</p> <p>~~(5)Rhaid i brif gyngor, mewn cysylltiad â phob cyfnod adrodd, gyhoeddi adroddiad sy'n disgrifio sut y cyflawnodd ei ddyletswydd o dan is-adran (1) ac anfon copi o'r adroddiad at y Comisiwn.~~</p> <p>(6)Yn yr adran hon, ystyr "cyfnod adrodd" yw—</p> <p>(a)y cyfnod o 10 mlynedd sy'n dechrau gyda—</p> <p>(i)y dyddiad pryd y cyhoeddwyd ddiwethaf adroddiad gan y prif gyngor o dan adran 55(2A) neu, os yw'n gynharach, adran 57(4A) o Ddeddf 1972, neu</p> <p>(ii)yn achos prif gyngor nad yw wedi cyhoeddi adroddiad o'r fath cyn y daw'r adran hon i rym, y dyddiad pryd y daw'r adran hon i rym, a</p> <p>(b)pob cyfnod dilynol o 10 mlynedd.</p> <p><u>(5) Cyn 1 Gorffennaf ym mhob blwyddyn, rhaid i brif gyngor gyhoeddi adroddiad ar y modd y cyflawnodd ei swyddogaethau o dan y Rhan hon ac adran 76 o Ddeddf 1972 (newid enw cymuned) yn y flwyddyn flaenorol, i'r graddau y mae'r swyddogaethau yn ymwneud â'r canlynol—</u></p> <p><u>(a) enwau cymunedau,</u></p> <p><u>(b) newidiadau i ffiniau cymunedau,</u></p> <p><u>(c) newidiadau i gynghorau cymuned, a</u></p> <p><u>(d) trefniadau etholiadol cymunedau.</u></p> <p><u>(6) Rhaid i brif gyngor anfon copi o bob adroddiad y mae'n ei gyhoeddi i'r Comisiwn ac at Weinidogion Cymru.</u></p> <p><u>(7) Yn is-adran (5), ystyr "blwyddyn" yw'r cyfnod o 12 mis sy'n dechrau ar 1 Ebrill.</u></p>	
<p>28 Adolygu ffiniau tua'r môr</p> <p>(1)Caiff y Comisiwn gynnal adolygiad o gymaint o ffin ardal llywodraeth leol (sy'n cynnwys, at ddibenion yr adran hon, sir wedi ei chadw)—</p> <p>(a)sy'n gorwedd o dan farc penllanw pan fo'r llanw'n ganolig, a</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 42</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(b) nad yw'n ffurfio ffin gyffredin ag ardal llywodraeth leol arall.</p> <p>(2) Y newidiadau y caiff y Comisiwn eu hargymell mewn perthynas ag adolygiad o dan yr adran hon yw—</p> <p>(a) cynnwys o fewn yr ardal llywodraeth leol unrhyw ardal o'r môr nad yw, ar adeg yr adolygiad, yn ffurfio rhan o ardal llywodraeth leol arall, a</p> <p>(b) allgáu unrhyw ardal o'r môr sydd, ar adeg yr adolygiad, yn ffurfio rhan o'r ardal llywodraeth leol.</p> <p>(3) <u>Caiff adolygiad o dan yr adran hon adolygu ffin mwy nag un ardal llywodraeth leol.</u></p>	
<p>29 Adolygu trefniadau etholiadol ar gyfer prif ardal</p> <p>(1) Rhaid i'r Comisiwn gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer pob prif ardal o leiaf unwaith ym mhob cyfnod adolygu.</p> <p>(2) Rhaid i'r Comisiwn, mewn perthynas â phob cyfnod adolygu—</p> <p>(a) paratoi a chyhoeddi rhaglen sy'n nodi ei amserlen arfaethedig ar gyfer cynnal yr holl adolygiadau sy'n ofynnol o dan is-adran (1) yn ystod y cyfnod, a</p> <p>(b) anfon copi o'r rhaglen at Weinidogion Cymru.</p> <p>(3) At ddibenion is-adrannau (1) a (2) ystyr "cyfnod adolygu" yw—</p> <p>(a) ~~y cyfnod o 10 mlynedd sy'n dechrau gyda'r diwrnod pryd y daw'r adran hon i rym, a~~ <u>(a) y cyfnod o 12 mlynedd sy'n dechrau ar 30 Medi 2023, a</u></p> <p>(b) pob cyfnod dilynol o 40 <u>12</u> mlynedd.</p> <p><u>(3A) Caiff Gweinidogion Cymru drwy reoliadau ddiwygio is-adran (3).</u></p> <p>(4) Rhaid i'r Comisiwn gydymffurfio â'i ddyletswyddau yn is-adran (2)—</p> <p>(a) mewn perthynas â'r cyfnod adolygu cyntaf, cyn gynted ag y bo modd wedi iddo ddechrau, a</p> <p>(b) mewn perthynas â phob cyfnod adolygu dilynol, cyn i'r cyfnod ddechrau.</p> <p>(5) Caiff y Comisiwn hefyd, o'i wirfodd neu ar gais prif gyngor, gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer prif ardal.</p> <p>(6) Ond rhaid i'r Comisiwn beidio â chynnal adolygiad o dan is-adran (5) ar gais prif gyngor os yw o'r farn y byddai</p>	<p>Part 2, Chapter 1, section 41, Part 2, Chapter 1, section 47</p>

gwneud hynny'n ei rwystro rhag arfer ei swyddogaethau'n briodol.

(7)Y newidiadau y caiff y Comisiwn eu hargymell mewn perthynas ag adolygiad o dan yr adran hon yw—

(a)y newidiadau hynny i'r trefniadau etholiadol ar gyfer y brif ardal sydd dan adolygiad y mae o'r farn eu bod yn briodol, a

(b)o ganlyniad i newid o'r fath—

(i)y newidiadau hynny i ffiniau cymuned y mae o'r farn eu bod yn briodol mewn perthynas ag unrhyw gymuned yn y brif ardal,

(ii)y newidiadau hynny i gyngor cymuned a newidiadau i'r trefniadau etholiadol ar gyfer cymuned o'r fath y mae o'r farn eu bod yn briodol,

(iii)y newidiadau hynny i sir wedi ei chadw y mae o'r farn eu bod yn briodol.

(8)Rhaid i'r Comisiwn beidio â gwneud neu gyhoeddi, yn unrhyw gyfnod o 9 12 mis cyn diwrnod etholiad arferol cyngor o dan adran 26 o Ddeddf 1972 (ethol cyngorwyr), unrhyw argymhellion sy'n ymwneud â threfniadau etholiadol prif ardal.

(9)Yn y Rhan hon, mae cyfeiriad at drefniadau etholiadol prif ardal yn gyfeiriad at y canlynol—

(a)nifer aelodau'r cyngor ar gyfer y brif ardal,

(b)nifer, math a ffiniau'r wardiau etholiadol y rhennir y brif ardal iddynt am y tro at ddibenion ethol aelodau,

(c)nifer yr aelodau sydd i'w hethol ar gyfer unrhyw ward etholiadol yn y brif ardal honno, a

(d)enw unrhyw ward etholiadol.

(10)At ddibenion is-adran (9)(b), mae cyfeiriad at y math o ward etholiadol yn gyfeiriad at a yw'r ward yn ward un aelod neu'n ward amlaelod.

(11)Yn y Rhan hon—

- ystyr "ward amlaelod" yw unrhyw ward etholiadol y mae nifer penodedig (mwy nag un) o aelodau i'w hethol ar gyfer y ward honno,
- ystyr "ward etholiadol" yw unrhyw ardal yr etholir aelodau i awdurdod lleol ar ei chyfer, ac
- ystyr "ward un aelod" yw ward etholiadol y mae un aelod yn unig i'w ethol ar ei chyfer.

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>30Ystyriaethau ar gyfer adolygiad o drefniadau etholiadol prif ardal</p> <p>~~(1) Rhaid i'r Comisiwn, wrth ystyried a fydd yn gwneud argymhellion ynghylch newidiadau i'r trefniadau etholiadol ar gyfer prif ardal—~~</p> <p>~~(a) ceisio sicrhau bod yr un gymhareb o etholwyr llywodraeth leol i nifer aelodau'r cyngor sydd i'w hethol ym mhob ward etholiadol o'r brif ardal, neu'n agos at fod felly,~~</p> <p>~~(b) rhoi sylw i'r canlynol—~~</p> <p>~~(i) dymunoldeb pennu ffiniau ar gyfer wardiau etholiadol sydd yn hawdd eu hadnabod ac a fyddant yn parhau felly,~~</p> <p>~~(ii) dymunoldeb peidio â thorri'r cwlwm lleol wrth bennu ffiniau ar gyfer wardiau etholiadol.~~</p> <p><u>(1) Wrth ystyried a fydd yn gwneud argymhellion ynghylch newidiadau i drefniadau etholiadol prif ardal, rhaid i'r Comisiwn roi sylw i'r ffactorau a ganlyn—</u></p> <p><u>(a) dymunoldeb cael cymhareb o etholwyr llywodraeth leol i nifer aelodau'r cyngor sydd i'w hethol sydd yr un fath, neu bron yr un fath, ym mhob ward etholiadol o'r brif ardal;</u></p> <p><u>(b) ystyriaethau daearyddol arbennig, gan gynnwys yn benodol maint, siâp a hygyrchedd ward etholiadol;</u></p> <p><u>(c) unrhyw gwllwm lleol a fyddai'n cael ei dorri gan newidiadau o'r fath.</u></p> <p>(2) At ddibenion is-adran (1)(a), rhaid rhoi sylw i'r canlynol—</p> <p>(a) unrhyw anghysondeb rhwng nifer etholwyr llywodraeth leol a nifer y personau sydd yn gymwys i fod yn etholwyr llywodraeth leol (fel a welir mewn ystadegau swyddogol perthnasol), a</p> <p>(b) unrhyw newid yn nifer neu yn nosbarthiad etholwyr llywodraeth leol yn y brif ardal sy'n debygol o ddigwydd yn y cyfnod o bum mlynedd yn union ar ôl gwneud unrhyw argymhelliad.</p> <p>(3) Yn yr adran hon, ystyr "ystadegau swyddogol perthnasol" yw'r ystadegau swyddogol hynny o fewn yr ystyr a roddir i "official statistics" yn adran 6 o Ddeddf y Gwasanaeth Ystadegau a Chofrestru 2007 (p. 18) y mae'r Comisiwn o'r farn eu bod yn briodol.</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 40</p>
--	---

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(4)Yn y Rhan hon, ystyr “etholwr llywodraeth leol” yw person sydd wedi ei gofrestru'n etholwr llywodraeth leol yn y gofrestr etholwyr yn unol â darpariaethau Deddfau Cynrychiolaeth y Bobl.</p>	
<p>31 Adolygu trefniadau etholiadol i gymuned gan brif gyngor</p> <p><u>(A1) Rhaid i brif gyngor gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer pob cymuned yn ei ardal o leiaf unwaith ym mhob cyfnod adolygu.</u></p> <p><u>(A2)Yn is-adran (A1), ystyr “cyfnod adolygu” yw—</u></p> <p>_____ (a) y cyfnod o 12 mlynedd sy'n dechrau gyda'r diwrnod y daw adran Error! Reference source not found. o Ddeddf Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) 2024 i rym, a</p> <p>_____ (b) pob cyfnod dilynol o 12 mlynedd.</p> <p><u>(A3) Caiff Gweinidogion Cymru drwy reoliadau ddiwygio is-adran (A2).</u></p> <p>(1)Caiff prif gyngor <u>hefyd</u> gynnal adolygiad o'r trefniadau etholiadol ar gyfer cymuned yn ei ardal —</p> <p>(a) o'i wirfodd, neu</p> <p>(b) ar gais—</p> <p>(i) y cyngor cymuned ar gyfer y gymuned, neu</p> <p>(ii) dim llai na 30 o etholwyr llywodraeth leol sydd wedi eu cofrestru yn y gymuned.</p> <p>(2) Ond rhaid i brif gyngor beidio â chynnal adolygiad o dan is-adran (1) ar gais y cyngor cymuned neu etholwyr llywodraeth leol os yw o'r farn y byddai gwneud hynny'n ei rwystro rhag arfer ei swyddogaethau'n briodol.</p> <p>(3) Y newidiadau y caiff prif gyngor eu cynnig a'u gwneud mewn perthynas ag adolygiad o dan yr adran hon—</p> <p>(a) yw'r newidiadau hynny i'r trefniadau etholiadol ar gyfer y gymuned y mae'r prif gyngor o'r farn eu bod yn briodol, a</p> <p>(b) o ganlyniad i unrhyw newid i'r trefniadau etholiadol ar gyfer y gymuned, y newidiadau hynny i drefniadau etholiadol y brif ardal y mae o'r farn eu bod yn briodol.</p> <p>(4) At ddibenion is-adran (3)(b), mae adran 30 yn gymwys i brif gyngor fel y mae'n gymwys i'r Comisiwn.</p> <p>(5) Caiff prif gyngor ymrwymo mewn cytundeb gyda'r Comisiwn er mwyn i'r Comisiwn (o dan adran 32) arfer</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 51</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>swyddogaeth y cyngor o gynnal adolygiadau o dan yr adran hon.</p> <p>(6)Caiff y cytundeb fod ar y telerau a'r amodau hynny y mae'r prif gyngor a'r Comisiwn o'r farn eu bod yn briodol.</p> <p>(7)Yn y Rhan hon, mae cyfeiriad at drefniadau etholiadol cymuned yn gyfeiriad at y canlynol—</p> <p>(a)nifer aelodau'r cyngor ar gyfer y gymuned;</p> <p>(b)ei rhaniad yn wardiau (os yw'n briodol) at ddibenion ethol cynghorwyr;</p> <p>(c)nifer a ffiniau unrhyw wardiau;</p> <p>(d)nifer yr aelodau sydd i'w hethol ar gyfer unrhyw ward;</p> <p>(e)enw unrhyw ward.</p>	
<p>33Ystyriaethau ar gyfer adolygiad o drefniadau etholiadol cymuned</p> <p>(1)Mae'r adran hon yn gymwys pan fo prif gyngor yn ystyried gwneud neu, yn ôl y digwydd, pan fo'r Comisiwn yn ystyried argymell, newidiadau i'r trefniadau etholiadol ar gyfer cymuned.</p> <p>(2)Wrth ystyried a ddylid rhannu cymuned yn wardiau cymuned, rhaid rhoi sylw i'r canlynol—</p> <p>(a)a yw nifer neu ddosbarthiad yr etholwyr llywodraeth leol ar gyfer y gymuned yn y fath fodd sy'n gwneud un etholiad o gynghorwyr cyngor cymuned yn anymarferol neu'n anghyfleus, a</p> <p>(b)a yw'n ddymunol y dylai unrhyw ardal o'r gymuned gael cynrychiolaeth ar wahân ar y cyngor cymuned.</p> <p>(3)Pan benderfynir rhannu cymuned yn wardiau cymuned, wrth ystyried maint a ffiniau'r wardiau ac wrth bennu nifer y cynghorwyr cymuned sydd i'w hethol ar gyfer pob ward, dylid rhoi sylw i'r canlynol—</p> <p>(a)unrhyw newid yn nifer neu yn nosbarthiad etholwyr llywodraeth leol yn y gymuned sy'n debygol o ddigwydd yn y cyfnod o bum mlynedd yn union ar ôl unrhyw argymhelliad,</p> <p>~~(b)dymunoldeb pennu ffiniau sydd yn hawdd eu hadnabod ac a fyddant yn parhau felly, ac~~</p> <p><u>(b) ystyriaethau daearyddol arbennig, gan gynnwys yn benodol faint, siâp a hygyrchedd ward gymunedol, ac</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 51</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(c) unrhyw gwllwm lleol a fydd yn cael ei dorri wrth bennu ffiniau penodol.</p> <p>(4) Pan benderfynir peidio â rhannu cymuned yn wardiau cymuned, wrth bennu nifer y cynghorwyr sydd i'w hethol ar gyfer pob cymuned, dylid rhoi sylw i'r canlynol—</p> <p>(a) nifer a dosbarthiad yr etholwyr llywodraeth leol yn y gymuned, a</p> <p>(b) unrhyw newid yn y nifer neu'r dosbarthiad hwnnw sy'n debygol o ddigwydd yn y cyfnod o bum mlynedd yn union ar ôl pennu nifer y cynghorwyr cymuned.</p> <p>(5) At ddibenion yr adran hon, rhaid rhoi sylw i unrhyw anghysondeb rhwng nifer etholwyr llywodraeth leol a nifer y personau sydd yn gymwys i fod yn etholwyr llywodraeth leol (fel a welir mewn ystadegau swyddogol perthnasol).</p> <p>(6) Yn yr adran hon, ystyr "ystadegau swyddogol perthnasol" yw'r ystadegau swyddogol hynny (o fewn yr ystyr a roddir i "official statistics" yn adran 6 o Ddeddf y Gwasanaeth Ystadegau a Chofrestru 2007 (p. 18)) y mae'r Comisiwn, neu yn ôl y digwydd, y prif gyngor o'r farn eu bod yn briodol.</p>	
<p>34 Y weithdrefn ragadolygu</p> <p>(1) Cyn cynnal adolygiad o dan y Rhan hon, rhaid i'r Comisiwn neu, yn ôl y digwydd, brif gyngor gymryd y camau hynny y mae o'r farn eu bod yn briodol er mwyn—</p> <p>(a) dod â'r adolygiad i sylw <u>aelodau o'r cyhoedd yr effeithir arnynt gan yr adolygiad</u>, ymgynghoreion gorfodol ac unrhyw berson arall y mae o'r farn ei bod yn debygol y bydd ganddynt fuddiant yn yr adolygiad, a</p> <p>(b) gwneud yr ymgynghoreion gorfodol a'r personau eraill hynny y mae ganddynt fuddiant yn ymwybodol o unrhyw gyfarwyddiadau a roddir gan Weinidogion Cymru sy'n berthnasol i'r adolygiad.</p> <p>(2) O ran adolygiad sydd i'w gynnal o dan adran 29, cyn cynnal yr adolygiad, rhaid i'r Comisiwn hefyd ymgynghori â'r ymgynghoreion gorfodol ynghylch y weithdrefn a'r fethodoleg a fwriedir ar gyfer yr adolygiad ac, yn benodol, sut y mae'n bwriadu penderfynu nifer priodol yr aelodau ar gyfer unrhyw brif gyngor yn y brif ardal neu'r ardaloedd sydd dan adolygiad.</p> <p>(3) At ddibenion y Rhan hon, yr "ymgynghoreion gorfodol" yw—</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 45 , Rhan 2, Pennod 1, adran 46</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(a) unrhyw awdurdod lleol y mae'r adolygiad yn effeithio arno,</p> <p>(b) ac eithrio mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 28 (adolygu ffiniau tua'r môr), comisiynydd heddlu a throsedd ar gyfer unrhyw ardal heddlu y gall yr adolygiad effeithio arni,</p> <p>(ba) unrhyw awdurdod tân ac achub (a gyfansoddwyd gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 (p. 21), neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo) ar gyfer ardal yng Nghymru y gallai'r adolygiad effeithio arni,</p> <p>(c) ac eithrio pan fo'r adolygiad yn cael ei gynnal (neu i'w gynnal) ganddo ef, y Comisiwn,</p> <p><u>(ca) yr awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol mewn ardal yr effeithir arni gan yr adolygiad,</u></p> <p><u>(cb) yr awdurdod Iechyd Porthladd a gyfansoddir o dan adran 2 o Ddeddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984 (p. 22) ar gyfer rhanbarth iechyd porthladd mewn ardal yr effeithir arni gan yr adolygiad,</u></p> <p><u>(cc) Comisiynydd y Gymraeg,</u></p> <p>(d) unrhyw gorff sy'n cynrychioli'r staff a gyflogir gan awdurdodau lleol sydd wedi gofyn am ymgynghoriad â hwy, a</p> <p>(e) unrhyw bersonau eraill a bennir drwy orchymyn a wneir gan Weinidogion Cymru.</p> <p>(4) Nid yw is-adran (1) yn gymwys i adolygiad a gynhelir gan y Comisiwn yn yr amgylchiadau a ddisgrifir yn adran 26(2)(b)(ii) neu (iii).</p>	
<p>35 Ymgynghori ac ymchwilio</p> <p>(1) Wrth gynnal adolygiad o dan y Rhan hon, rhaid i'r Comisiwn neu, yn ôl y digwydd, brif gyngor ("y corff adolygu")—</p> <p><u>(za) ymgynghori ag aelodau o'r cyhoedd yn yr ardal yr effeithir arni gan yr adolygiad,</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 45</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(a)ymgynggori â'r ymgynghoreion gorfodol a'r personau eraill hynny y mae o'r farn eu bod yn briodol, a</p> <p>(b)cynnal yr ymchwiliadau hynny y mae o'r farn eu bod yn briodol.</p> <p>(2)Ar ôl cynnal yr ymgynghoriad a'r ymchwiliadau o dan is-adran (1), rhaid i'r corff adolygu lunio adroddiad sy'n cynnwys—</p> <p>(a)unrhyw gynigion ar gyfer newid y mae o'r farn eu bod yn briodol neu, os yw o'r farn nad oes unrhyw newid yn briodol, cynnig i'r diben hwnnw,</p> <p>(b)manylion o'r adolygiad y mae wedi ei gynnal.</p> <p>(3)Rhaid i'r corff adolygu—</p> <p>(a)cyhoeddi'r adroddiad yn electronig,</p> <p><u>(aa)rhoi cyhoeddusrwydd i'r ffaith y caniateir cyflwyno sylwadau sy'n ymwneud â'r adolygiad i'r corff adolygu yn ystod y cyfnod ymgynghori cyhoeddus,</u></p> <p><u>(ab) nodi yn y deunydd cyhoeddusrwydd pryd y mae'r cyfnod ymgynghori cyhoeddus yn dechrau ac yn dod i ben,</u></p> <p>(b)sicrhau bod yr adroddiad ar gael i edrych arno (yn ddi-dâl) yn swyddfeydd unrhyw brif gyngor sydd â buddiant yn yr adolygiad ar hyd y <u>cyfnod ar gyfer sylwadau cyfnod ymgynghori cyhoeddus,</u></p> <p>(c)anfon copiâu o'r adroddiad at Weinidogion Cymru a'r ymgynghoreion gorfodol,</p> <p>(d)hysbysu unrhyw berson arall a gyflwynodd dystiolaeth i'r corff adolygu sut i gael copi o'r adroddiad, ac</p> <p>~~(e)gwahodd sylwadau a hysbysu'r personau a grybwyllir yn (c) a (d) am y cyfnod ar gyfer sylwadau.~~</p> <p><u>(e) ystyried unrhyw sylwadau a gyflwynir iddo yn ystod y cyfnod ymgynghori cyhoeddus.</u></p> <p>(4)At ddibenion is-adran (3), y "cyfnod ar gyfer sylwadau" yw cyfnod nad yw'n llai na 6 wythnos, nac yn hwy na 12 wythnos (fel a benderfynir gan y corff adolygu) yn dechrau dim cynt nag un wythnos ar ôl rhoi hysbysiad am y cyfnod.</p> <p><u>(4) Yn is-adran (3), ystyr "cyfnod ymgynghori cyhoeddus" yw cyfnod o 6 wythnos o leiaf a dim mwy na 12 wythnos a benderfynir gan y corff adolygu, na chaniateir iddo ddechrau cyn diwedd cyfnod o 7 niwrnod sy'n dechrau gyda'r diwrnod y cyhoeddir yr adroddiad.</u></p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(5)At ddibenion yr adran hon, mae gan brif gyngor fuddiant mewn adolygiad—</p> <p>(a)os ef yw'r corff adolygu,</p> <p>(b)os yw ei ardal dan adolygiad,</p> <p>(c)os yw cymuned yn ei ardal (neu os yw'r trefniadau etholiadol ar gyfer y gymuned honno) dan adolygiad.</p> <p>(6)Yn yr adran hon ac yn adran 36 mae cyfeiriad at gynnig newid yn gyfeiriad at unrhyw newid y caiff y corff adolygu ei argymhell neu ei wneud (gan gynnwys newid canlyniadol) mewn perthynas â'r math o adolygiad sy'n cael ei gynnal.</p>	
<p>36Adrodd ar yr adolygiad</p> <p>(1)Rhaid i'r Comisiwn neu, yn ôl y digwydd, brif gyngor ("y corff adolygu"), ar ôl i'r ~~cyfnod ar gyfer sylwadau~~ <u>cyfnod ymgynghori cyhoeddus</u> o dan adran 35(3) ddod i ben, ystyried ei gynigion i newid gan roi sylw i unrhyw sylwadau a gafwyd ganddo yn ystod y cyfnod.</p> <p>(2)Yna rhaid i'r corff adolygu lunio adroddiad pellach.</p> <p>(3)Ac eithrio mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 31, rhaid i'r adroddiad gynnwys—</p> <p>(a)unrhyw argymhelliad i newid y mae'r corff adolygu o'r farn ei fod yn briodol, neu os yw o'r farn nad oes unrhyw newid yn briodol, argymhelliad i'r diben hwnnw,</p> <p>(b)manyllion yr adolygiad a'r ymgynghoriad a gynhaliwyd mewn cysylltiad â'r cynigion, ac</p> <p>(c)manyllion unrhyw newidiadau i'r cynigion a wnaed yng ngoleuni'r sylwadau a gafwyd ac esboniad paham y gwnaed y newidiadau hynny.</p> <p>(4)Pan fo adolygiad o dan adran 31, rhaid i'r adroddiad gynnwys—</p> <p>(a)y newidiadau y mae'r corff adolygu yn bwriadu eu gwneud i'r trefniadau etholiadol ar gyfer y gymuned dan adolygiad, neu os yw o'r farn nad yw newid o'r fath yn briodol, ddatganiad i'r diben hwnnw,</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 45</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>(b)many lion yr adolygiad a'r ymgynghoriad a gynhaliwyd mewn cysylltiad â'r cynigion, ac</p> <p>(c)many lion unrhyw newidiadau i'r cynigion a wnaed yng ngoleuni'r sylwadau a gafodd ac esboniad paham y gwnaed y newidiadau hynny.</p> <p>(5)Rhaid i'r corff adolygu—</p> <p>(a)cyflwyno'r adroddiad a'i argymhellion i'r awdurdod gweithredu priodol (ac eithrio pan ef yw'r awdurdod gweithredu),</p> <p>(b)cyhoeddi'r adroddiad yn electronig a sicrhau ei fod ar gael i edrych arno (yn ddi-dâl) yn swyddfeydd unrhyw brif gyngor sydd â buddiant am gyfnod sydd o leiaf yn 6 wythnos yn dechrau ar ddyddiad y cyhoeddi,</p> <p>(c)anfon copi o'r adroddiad at yr ymgynghoreion gorfodol, yr Arolwg Ordnans ac (onid hwy yw'r awdurdod gweithredu) at Weinidogion Cymru,</p> <p>(d)hysbysu unrhyw berson arall a gyflwynodd dystiolaeth neu a wnaeth sylwadau mewn perthynas â'r adroddiad a gyhoeddwyd o dan adran 35 sut i gael copi o'r adroddiad.</p> <p>(6)At ddibenion is-adran (5), yr "awdurdod gweithredu priodol" yw—</p> <p>(a)mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 23, Gweinidogion Cymru ac, mewn achos pan fo'r Comisiwn yn argymhell newid i ardal heddlu, yr Ysgrifennydd Gwladol (i'r graddau y mae'n ymwneud â'r newid hwnnw);</p> <p>(b)mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 25, y Comisiwn;</p> <p>(c)mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 26, 27, 28 neu 29, Gweinidogion Cymru;</p> <p>(d)mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 32, prif gyngor y gymuned a fu'n destun yr adolygiad.</p> <p>(7)Pan fo prif gyngor yn cyflwyno adroddiad i'r Comisiwn mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 25, nid yw'r</p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>Comisiwn i gael ei drin fel ymgynghorai gorfodol at ddibenion is-adran (5)(c).</p> <p>(8)At ddibenion yr adran hon mae gan brif gyngor fuddiant mewn adolygiad—</p> <p>(a)os ef yw'r corff adolygu;</p> <p>(b)os yw ei ardal dan adolygiad;</p> <p>(c)os yw cymuned yn ei ardal (neu os yw'r trefniadau etholiadol ar gyfer y gymuned honno) dan adolygiad.</p> <p>(9)Yn yr adran hon mae cyfeiriad at argymhelliad i newid yn gyfeiriad at unrhyw newid y caiff y corff adolygu ei argymhell neu ei wneud (gan gynnwys newid canlyniadol) mewn perthynas â'r math o adolygiad sy'n cael ei gynnal.</p>	
<p><u>36A Enwau wardiau etholiadol mewn adroddiadau adolygu</u></p> <p><u>(1)Mae is-adran (2) yn gymwys i adroddiad adolygu o dan y Rhan hon i'r graddau y mae'n ymwneud ag—</u></p> <p><u>(a)ward etholiadol sydd ag enwau gwahanol (mewn unrhyw gyswllt) at ddibenion nodi'r ward wrth gyfathrebu drwy'r Gymraeg a'r Saesneg;</u></p> <p><u>(b)cynnig i ward etholiadol gael enwau gwahanol mewn unrhyw gyswllt at ddibenion nodi'r ward wrth gyfathrebu drwy'r Gymraeg a'r Saesneg.</u></p> <p><u>(2)Rhaid i'r Comisiwn neu'r prif gyngor (yn ôl y digwydd) bennu'r ddau enw neu'r ddau enw arfaethedig ar gyfer y ward etholiadol yn nwy fersiwn ieithyddol adroddiad o dan adran 35(2), 36(3) neu 36(4).</u></p> <p><u>(3)Yn yr adran hon ystyr "dwy fersiwn ieithyddol" yw'r fersiwn Gymraeg a'r fersiwn Saesneg.</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 44</p>
<p><u>36B Y dyddiad cau ar gyfer cwblhau adolygiadau</u></p> <p><u>(1)Cyn cynnal adolygiad o dan y Rhan hon, rhaid i'r Comisiwn neu, yn ôl y digwydd, brif gyngor gyhoeddi datganiad sy'n pennu'r diwrnod y mae'r adolygiad yn dechrau.</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 48</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(2) Rhaid i'r Comisiwn, mewn perthynas ag adolygiad y mae'n ei gynnal o dan adran 23, 27 neu 29, wneud pob ymdrech i gyhoeddi ei adroddiad pellach ar yr adolygiad yn unol ag adran 36(5)(b) cyn diwedd cyfnod o 12 mis sy'n dechrau gyda'r diwrnod a bennir o dan is-adran (1).</u></p> <p><u>(3) Rhaid i'r Comisiwn, mewn perthynas ag adolygiad y mae'n ei gynnal o dan adran 28, wneud pob ymdrech i gyhoeddi ei adroddiad pellach ar yr adolygiad yn unol ag adran 36(5)(b) cyn diwedd cyfnod o 18 mis sy'n dechrau gyda'r diwrnod a bennir o dan is-adran (1).</u></p> <p><u>(4) Rhaid i'r Comisiwn, mewn perthynas ag adolygiad y mae'n ei gynnal o dan adran 26, 31 neu 32, wneud pob ymdrech i gyhoeddi ei adroddiad pellach ar yr adolygiad yn unol ag adran 36(5)(b) cyn diwedd cyfnod o 24 mis sy'n dechrau gyda'r diwrnod a bennir o dan is-adran (1).</u></p> <p><u>(5) Rhaid i brif gyngor, mewn perthynas ag adolygiad y mae'n ei gynnal o dan adran 25 neu 31, wneud pob ymdrech i gyhoeddi ei adroddiad pellach ar yr adolygiad yn unol ag adran 36(5)(b) cyn diwedd cyfnod o 24 mis sy'n dechrau gyda'r diwrnod a bennir o dan is-adran (1).</u></p> <p><u>(6) Os bydd corff adolygu yn methu â chydymffurfio â dyletswydd a osodir gan yr adran hon mewn perthynas ag adolygiad, nid yw methiant y corff i gydymffurfio yn effeithio ar ddilysrwydd yr adolygiad at ddibenion y Ddeddf hon.</u></p>	
<p>37 Gweithredu gan Weinidogion Cymru</p> <p>(1) Caiff Gweinidogion Cymru, ar ôl iddynt gael adroddiad sy'n cynnwys argymhellion oddi wrth y Comisiwn mewn perthynas ag adolygiad a gynhaliwyd o dan adran 23, 26, 27, 28 neu 29, neu gais am weithredu ei argymhellion o dan adran 39(7)—</p> <p>(a) drwy orchymyn weithredu unrhyw argymhelliad, gydag addasiadau neu hebddynt, neu</p> <p>(b) penderfynu peidio â gweithredu <u>ar unrhyw argymhelliad.</u></p> <p>(2) Er hynny, ni chaiff Gweinidogion Cymru weithredu argymhelliad gydag addasiadau oni bai ei fod—</p> <p>(a) mewn achos sy'n ymwneud ag argymhellion i newid trefniadau etholiadol ar gyfer prif ardal, os ydynt wedi</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 43</p> <p>Rhan 2, Pennod 1, adran 47</p> <p>Rhan 2, Pennod 1, adran 49</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

ystyried y materion a ddisgrifir yn adran 30 ac wedi eu bodloni ei bod yn briodol i wneud yr addasiad,

(b)mewn achos sy'n ymwneud ag argymhellion i newid trefniadau etholiadol ar gyfer cymuned, os ydynt wedi ystyried y materion a ddisgrifir yn adran 33 ac wedi eu bodloni ei bod yn briodol i wneud yr addasiad, ac

(c)mewn unrhyw achos, os ydynt wedi eu bodloni bod yr addasiad er lles llywodraeth leol effeithiol a chyfleus.

(2A) Rhaid i Weinidogion Cymru beidio ag arfer eu swyddogaethau o dan is-adran (1) mewn unrhyw gyfnod o 6 mis cyn diwrnod etholiad cyffredin cyngor o dan adran 26 o Ddeddf 1972 (ethol cynghorwyr).

~~(3) Ni chaniateir gwneud gorchymyn o dan is-adran (1)(a) nes bod y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y dyddiad y cafodd Gweinidogion Cymru yr argymhellion wedi dod i ben.~~

(3A) Rhaid i Weinidogion Cymru beidio ag arfer eu swyddogaethau o dan is-adran (1) cyn diwedd y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y daw'r argymhellion i law Gweinidogion Cymru.

(3B) Wrth arfer eu swyddogaethau o dan is-adran (1), rhaid i Weinidogion Cymru roi sylw i unrhyw sylwadau a gyflwynir gan unrhyw berson ar yr argymhellion ac a ddaw i law Gweinidogion Cymru yn ystod y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y daw'r argymhellion i law Gweinidogion Cymru.

(4) Rhaid i'r Comisiwn roi'r wybodaeth bellach honno i Weinidogion Cymru mewn perthynas â'i argymhellion fel y bo Gweinidogion Cymru yn ei gwneud yn rhesymol ofynnol.

(5) Rhaid i Weinidogion Cymru wneud pob ymdrech i wneud penderfyniad ar bob argymhelliad a gânt, o'r math a ddisgrifir yn is-adran (1), cyn diwedd cyfnod o 3 mis sy'n dechrau ar ddiwedd y cyfnod a bennir gan is-adran (3A).

(6) Rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi datganiad sy'n nodi eu penderfyniad mewn cysylltiad â phob argymhelliad; ac mae'r dyddiad y cyhoeddir y datganiad i'w drin fel dyddiad y penderfyniad at ddibenion is-adran (5).

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(7) Os bydd Gweinidogion Cymru yn methu â chydymffurfio â'r ddyletswydd yn is-adran (5), nid yw'r methiant i gydymffurfio yn effeithio ar ddilysrwydd unrhyw orchymyn o dan is-adran (1)(a) nac unrhyw benderfyniad i beidio â gweithredu o dan is-adran (1)(b).</u></p>	
<p>38Gweithredu newid i ffin cymuned</p> <p>(1)Caiff y Comisiwn, ar ôl iddo gael adroddiad yn cynnwys argymhellion i newid oddi wrth brif gyngor mewn perthynas ag adolygiad a gynhaliwyd o dan adran 25—</p> <p>(a)drwy orchymyn weithredu'r argymhellion heb addasiadau,</p> <p>(b)drwy orchymyn weithredu'r argymhellion gyda'r addasiadau hynny y mae'r prif gyngor yn cytuno arnynt, neu</p> <p>(c)yn yr amgylchiadau a ddisgrifir yn adran 26(2)(b)(ii) neu (iii), gynnal ei adolygiad ei hun.</p> <p>~~(2)Ni chaniateir gwneud gorchymyn o dan is-adran (1) nes bod y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y dyddiad y cafodd y Comisiwn argymhellion y prif gyngor wedi dod i ben.~~</p> <p><u>(2A) Rhaid i'r Comisiwn beidio ag arfer ei swyddogaethau o dan is-adran (1) cyn diwedd y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y daw'r argymhellion i law'r Comisiwn.</u></p> <p><u>(2B) Wrth arfer ei swyddogaethau o dan is-adran (1), rhaid i'r Comisiwn roi sylw i unrhyw sylwadau a gyflwynir gan unrhyw berson ar yr argymhellion ac a ddaw i law'r Comisiwn yn ystod y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y daw'r argymhellion i law'r Comisiwn.</u></p> <p>(3)Dim ond gyda chydysyniad Gweinidogion Cymru y caniateir gwneud gorchymyn o dan is-adran (1) sy'n cynnwys newidiadau i drefniadau etholiadol prif ardal.</p> <p>(4)Rhaid i'r prif gyngor a wnaeth yr argymhellion roi i'r Comisiwn yr wybodaeth bellach honno mewn perthynas â'r argymhellion neu'r weithdrefn a ddilynwyd fel y bo Gweinidogion Cymru yn ei gwneud yn rhesymol ofynnol.</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 43 Rhan 2, Pennod 1, adran 49</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(5) Rhaid i Weinidogion Cymru wneud pob ymdrech i wneud penderfyniad ar bob argymhelliad a gânt, o'r math a ddisgrifir yn is-adran (1), cyn diwedd cyfnod o 3 mis sy'n dechrau ar ddiwedd y cyfnod a bennir gan is-adran (3A).</u></p> <p><u>(6) Rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi datganiad sy'n nodi eu penderfyniad mewn cysylltiad â phob argymhelliad; ac mae'r dyddiad y cyhoeddir y datganiad i'w drin fel dyddiad y penderfyniad at ddibenion is-adran (5).</u></p> <p><u>(7) Os bydd Gweinidogion Cymru yn methu â chydymffurfio â'r ddyletswydd yn is-adran (5), nid yw'r methiant i gydymffurfio yn effeithio ar ddilysrwydd unrhyw orchymyn o dan is-adran (1)(a) nac unrhyw benderfyniad i beidio â gweithredu o dan is-adran (1)(b).</u></p>	
<p>39Gweithredu newid i drefniadau etholiadol cymuned</p> <p>(1)Caiff prif gyngor, drwy orchymyn, weithredu'r newidiadau a ddisgrifir mewn adroddiad a luniwyd gan y cyngor o dan adran 36(4).</p> <p>(2)Ni chaniateir gwneud gorchymyn o dan is-adran (1) tan ddiwedd cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y dyddiad y cyhoeddodd y prif gyngor ei adroddiad.</p> <p>(3)Caiff prif gyngor, ar ôl cael adroddiad sy'n cynnwys yr argymhellion ar gyfer newid oddi wrth y Comisiwn mewn perthynas ag adolygiad o dan adran 32—</p> <p>(a)drwy orchymyn weithredu'r argymhellion heb addasiadau,</p> <p>(b)drwy orchymyn weithredu'r argymhellion gyda'r addasiadau hynny y cytunir arnynt â'r Comisiwn,</p> <p>(c)penderfynu peidio â gweithredu a hysbysu'r Comisiwn yn unol â hynny.</p> <p>~~(4)Ni chaniateir gwneud gorchymyn o dan is-adran (3) tan ddiwedd cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y dyddiad y mae'r cyngor yn cael yr adroddiad.~~</p> <p><u>(4A) Rhaid i'r Cyngor beidio ag arfer ei swyddogaethau o dan is-adran (3) cyn diwedd y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y daw'r argymhellion i law'r Cyngor.</u></p> <p><u>(4B) Wrth arfer ei swyddogaethau o dan is-adran (1) neu (3), rhaid i'r Cyngor roi sylw i unrhyw sylwadau a gyflwynir gan unrhyw berson ar yr argymhellion ac a ddaw i law'r Cyngor yn ystod y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau ar y dyddiad y cyhoeddir yr adroddiad gan y Cyngor (ar gyfer swyddogaethau yn is-adran (1)) neu'r dyddiad y daw'r argymhellion i law'r Cyngor (ar gyfer swyddogaethau o dan is-adran (3)).</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 43 Rhan 2, Pennod 1, adran 49</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(4C) Rhaid i'r prif gyngor wneud pob ymdrech i wneud penderfyniad ar bob argymhelliad a gaiff, o'r math a ddisgrifir yn is-adran (3), cyn diwedd cyfnod o 3 mis sy'n dechrau ar ddiwedd y cyfnod a bennir gan is-adran (4A).</u></p> <p><u>(4D) Rhaid i'r prif gyngor gyhoeddi datganiad sy'n nodi ei benderfyniad mewn cysylltiad â phob argymhelliad; ac mae'r dyddiad y cyhoeddir y datganiad i'w drin fel dyddiad y penderfyniad.</u></p> <p><u>(4E) Os bydd prif gyngor yn methu â chydymffurfio â'r ddyletswydd yn is-adran (4C), nid yw'r methiant i gydymffurfio yn effeithio ar ddilysrwydd unrhyw orchymyn o dan is-adran (3)(a) neu (b) nac unrhyw benderfyniad neu hysbysiad o dan is-adran (3)(c).</u></p> <p>(5)Dim ond gyda chydysyniad Gweinidogion Cymru y caniateir gwneud gorchymyn o dan is-adran (1) neu (3) sy'n cynnwys newidiadau i drefniadau etholiadol prif ardal.</p> <p>(6)Mae is-adran (7) yn gymwys—</p> <p>(a)pan fo'r prif gyngor wedi hysbysu'r Comisiwn nad yw'n bwriadu gweithredu mewn cysylltiad â'r argymhellion, neu</p> <p>(b)pan na fo'r prif gyngor wedi gwneud gorchymyn (gydag addasiadau neu hebddynt) o fewn y cyfnod o ~~6 mis sy'n dechrau ar y dyddiad y cafodd y cyngor argymhellion y Comisiwn~~ <u>3 mis sy'n dechrau gyda diwedd y cyfnod a bennir gan is-adran (4C).</u></p> <p>(7)Caiff y Comisiwn ofyn i Weinidogion Cymru weithredu'r argymhellion o dan adran 37.</p>	
<p>48 Cyfarwyddiadau a chanllawiau ynghylch Rhan 3</p> <p>(1)Caiff Gweinidogion Cymru roi cyfarwyddiadau i'r Comisiwn sy'n ymwneud ag arfer ei swyddogaethau o dan y Rhan hon.</p> <p>(2)Yn benodol, caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo'r Comisiwn—</p> <p>(a)i gynnal adolygiad o dan y Rhan hon (ni waeth a fyddai gan y Comisiwn y pŵer, neu y byddai'n ddarostyngedig i ddyletswydd, o dan yr amgylchiadau, i gynnal yr adolygiad ai peidio),</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 50</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(aa)pan fo'r Comisiwn wedi gwneud argymhellion neu gynigion i Weinidogion Cymru, i gynnal adolygiad pellach o dan y Rhan hon,

(ab)i roi'r gorau i gynnal adolygiad o dan y Rhan hon,

(b)i beidio â chynnal adolygiad o dan y Rhan hon yn ystod cyfnod a bennir yn y cyfarwyddyd,

(c) . . . . .

(d)i gynnal yr adolygiadau sy'n ofynnol o dan adran 29(1) mewn trefn wahanol i'r hyn a gynigir gan y Comisiwn mewn unrhyw raglen gyfredol ar gyfer adolygiadau o drefniadau etholiadol a lunnir yn unol â'r adran honno,

(e)i roi sylw i unrhyw faterion penodol a bennir yn y cyfarwyddyd wrth gynnal adolygiad.

(f) i oedi adolygiad y mae'n ei gynnal o dan y Rhan hon am gyfnod a bennir yn y cyfarwyddyd neu hyd oni roddir cyfarwyddyd pellach.

(3)Nid yw is-adran (1) yn cyfyngu ar y pŵer cyfarwyddo cyffredinol o dan adran 14.

(4)Caiff Gweinidogion Cymru roi cyfarwyddiadau i brif gyngor sy'n ymwneud ag arfer ei swyddogaethau o dan y Rhan hon.

(5)Yn benodol, caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo prif gyngor—

(a) i gynnal adolygiad o dan adran 25 neu 31,

(aa) i roi'r gorau i gynnal adolygiad o dan adran 25 neu 31,

(ab) i beidio â chynnal adolygiad o dan adran 25 neu 31 yn ystod cyfnod a bennir yn y cyfarwyddyd,

(b) i roi sylw i unrhyw faterion penodol a bennir yn y cyfarwyddyd wrth gynnal adolygiad.

(c) i oedi adolygiad y mae'n ei gynnal o dan y Rhan hon am gyfnod a bennir yn y cyfarwyddyd neu hyd oni roddir cyfarwyddyd pellach.

(6) Rhaid i brif gyngor gydymffurfio â chyfarwyddyd a roddir gan Weinidogion Cymru o dan is-adran (4).

(7) Caniateir i gyfarwyddiadau o dan yr adran hon ymwneud ag adolygiad penodol, math o adolygiad neu bob adolygiad.

(8) Ond cyn rhoi cyfarwyddyd o dan yr adran hon mewn perthynas ag adolygiad o brif ardal neu ei threfniadau etholiadol (neu adolygiadau o brif ardaloedd neu eu trefniadau etholiadol yn gyffredinol), rhaid i Weinidogion

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>Cymru ymgynghori â'r Comisiwn ac unrhyw gymdeithas yr ymddengys iddynt eu bod yn cynrychioli awdurdodau lleol.</p> <p>(9)Wrth arfer unrhyw swyddogaeth o dan y Rhan hon, rhaid i'r Comisiwn neu brif gyngor roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru.</p> <p>(10) <u>Rhaid i Weinidogion Cymru beidio â defnyddio'r pwerau cyfarwyddo o dan y Ddeddf hon i oedi adolygiad am fwy na 9 mis, pa un a yw'r oedi am un cyfnod o 9 mis neu am fwy nag un cyfnod sy'n dod i gyfanswm o 9 mis.</u></p> <p>(11) <u>Nid yw unrhyw gyfnod pan gyfarwyddir y Comisiwn neu brif gyngor o dan y Ddeddf hon i oedi adolygiad i gael ei ystyried at ddiben cyfrifo hyd y cyfnodau a grybwyllir yn is-adrannau (2) i (5) o adran 36B.</u></p>	
<p><u>49ZA Cyhoeddi gorchmynion o dan Ran 3</u></p> <p><u>(1)Rhaid i brif gyngor gyhoeddi a chynnal ar ei wefan—</u></p> <p><u>(a)copi o bob gorchymyn y mae'n ei wneud o dan y Rhan hon;</u></p> <p><u>(b)copi o bob gorchymyn sy'n ymwneud â'i ardal a wneir gan y Comisiwn o dan y Rhan hon;</u></p> <p><u>(c)copi o bob offeryn statudol sy'n cynnwys gorchymyn sy'n ymwneud â'i ardal a wneir gan Weinidogion Cymru o dan y Rhan hon, neu ddolen at bob offeryn statudol o'r fath.</u></p> <p><u>(2)Rhaid i'r Comisiwn gyhoeddi a chynnal ar ei wefan—</u></p> <p><u>(a)copi o bob gorchymyn a wneir gan brif gyngor o dan y Rhan hon;</u></p> <p><u>(b)copi o bob gorchymyn y mae'r Comisiwn yn ei wneud o dan y Rhan hon;</u></p> <p><u>(c)copi o bob offeryn statudol sy'n cynnwys gorchymyn a wneir gan Weinidogion Cymru o dan y Rhan hon, neu ddolen at bob offeryn statudol o'r fath;</u></p> <p><u>(d)copi o bob offeryn statudol sy'n cynnwys gorchymyn a wneir gan yr Ysgrifennydd Gwladol o dan y Rhan hon, neu ddolen at bob offeryn statudol o'r fath.</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 53</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(3) Rhaid i brif gyngor anfon copi o bob gorchymyn y mae'n ei wneud o dan y Rhan hon i'r Comisiwn.</u></p> <p><u>(4) Rhaid i'r Comisiwn anfon i brif gyngor gopi o bob gorchymyn y mae'n ei wneud o dan y Rhan hon sy'n effeithio ar ardal y prif gyngor.</u></p> <p><u>(5) Rhaid i Weinidogion Cymru—</u></p> <p><u>(a) hysbysu prif gyngor am bob gorchymyn y maent yn ei wneud o dan y Rhan hon sy'n effeithio ar ardal y prif gyngor;</u></p> <p><u>(b) hysbysu'r Comisiwn am bob gorchymyn y maent yn ei wneud o dan y Rhan hon.</u></p> <p><u>(6) Mae'r dyletswyddau yn is-adrannau (1) a (2) yn gymwys i orchmynion a wneir ar ôl i'r adran hon ddod i rym.</u></p>	
<p><u>49ZB Cyhoeddi rhestrau cyfredol o gymunedau a chynghorau cymuned</u></p> <p><u>(1) Rhaid i brif gyngor gyhoeddi a chynnal ar ei wefan restr gyfredol o'r holl gymunedau a chynghorau cymuned yn ei ardal, gyda'u henwau presennol.</u></p> <p><u>(2) Rhaid i'r Comisiwn gyhoeddi a chynnal ar ei wefan restr gyfredol o'r holl gymunedau a chynghorau cymuned yng Nghymru, gyda'u henwau presennol.</u></p> <p><u>(3) Os oes gan gymuned neu gyngor cymuned enwau gwahanol at ddiben cyfathrebu drwy gyfrwng y Gymraeg a'r Saesneg, rhaid cynnwys y ddau enw mewn rhestr y mae'n ofynnol ei chyhoeddi o dan yr adran hon.</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 54</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>~~Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol~~</p> <p>~~62Swyddogaethau sy'n ymwneud â thaliadau i aelodau~~ Yn adran 142 o Fesur 2011 (swyddogaethau sy'n ymwneud â thaliadau i aelodau)—</p> <p>(a) yn is-adran (4), ar ôl “cyfran benodedig” mewn nosoder “neu nifer penodedig”,</p> <p>(b) ar ôl is-adran (5) mewn nosoder—</p> <p>“(5A) Ni chaiff y nifer a bennir gan y Panel yn unol ag is-adran (4), a fynegir fel cyfran o gyfanswm aelodau awdurdod, fod yn uwch na phum deg y cant oni chafwyd cydsyniad Gweinidogion Cymru.”.</p> <p>~~Gwybodaeth Cychwyn~~</p> <p>~~11A. 62 mewn grym ar 30.9.2013, gweler a.75(2)(d)~~</p> <p>~~63Swyddogaethau sy'n ymwneud â chyflogau penaeithiaid gwasanaethau cyflogedig~~</p> <p>(1) Ar ôl adran 143 o Fesur 2011 mewn nosoder—</p> <p>“143A Swyddogaethau sy'n ymwneud â chyflogau penaeithiaid gwasanaethau cyflogedig</p> <p>(1) Caiff y Panel wneud argymhellion i awdurdod perthnasol cymwys am—</p> <p>(a) unrhyw bolisi yn natganiad yr awdurdod ar bolisiau tâl sy'n ymwneud â chyflog pennaeth gwasanaeth cyflogedig yr awdurdod;</p> <p>(b) unrhyw newid arfaethedig i gyflog pennaeth gwasanaeth cyflogedig yr awdurdod.</p> <p>(2) Rhaid i awdurdod perthnasol cymwys roi sylw i unrhyw argymhelliad a gaiff oddi wrth y Panel wrth iddo gyflawni ei swyddogaethau o dan adran 38 neu 39 o Ddeddf Lleoliaeth 2011 (p.20).</p> <p>(3) Rhaid i awdurdod perthnasol cymwys, cyn iddo newid cyflog pennaeth ei wasanaeth cyflogedig mewn modd nad yw'n gymesur â newid i gyflogau staff arall yr awdurdod—</p> <p>(a) ymgynghori â'r Panel am y newid arfaethedig, a</p> <p>(b) rhoi sylw i unrhyw argymhelliad a gaiff oddi wrth y Panel wrth iddo benderfynu p'un ai i fynd rhagddo i wneud y newid ai peidio.</p> <p>(4) Rhaid i awdurdod perthnasol cymwys roi unrhyw wybodaeth i'r Panel y mae'n rhesymol i'r Panel ei gwneud yn ofynnol iddi gael ei rhoi iddo mewn cysylltiad ag arfer ei swyddogaethau o dan yr adran hon.</p>	<p>Atodlen 1, Rhan 4, 13 (3)</p>
---	--------------------------------------

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(5)Caiff y Panel gyhoeddi unrhyw argymhellion y mae yn eu gwneud o dan yr adran hon.~~

~~(6)Rhaid i'r Panel roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru wrth iddo arfer ei swyddogaethau o dan yr adran hon.~~

~~(7)Yn yr adran hon—~~

- ~~• ystyr “awdurdod perthnasol cymwys” (“*qualifying relevant authority*”) yw awdurdod perthnasol (yn ystyr y Rhan hon) y mae'n ofynnol iddo lunio datganiad ar bolisiau tâl;~~
- ~~• mae “cyflog” (“*salary*”) yn cynnwys, yn achos pennaeth gwasanaeth cyflogedig y mae awdurdod perthnasol cymwys yn ei gymryd ymlaen o dan gontract am wasanaethau, daliadau gan yr awdurdod i bennaeth y gwasanaeth cyflogedig am y gwasanaethau hynny;~~
- ~~• ystyr “datganiad ar bolisiau tâl” (“*pay policy statement*”) yw datganiad ar bolisiau tâl a lunnir gan awdurdod perthnasol (yn ystyr adran 43(1) o Ddeddf Lleoliaeth 2011) o dan adran 38 o'r Ddeddf honno;~~
- ~~• ystyr “pennaeth gwasanaeth cyflogedig” (“*head of paid service*”) yw pennaeth gwasanaeth cyflogedig a ddynodir o dan adran 4(1) o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989.”.~~

~~(2)Yn mhennawd Rhan 8 o Fesur 2011, hepgorer “AELODAU:”.~~

~~(3)Yn adran 112 o Ddeddf 1972 (penodi staff), yn is-adran (2A), ar ôl “statement” mewnosoder “and in relation to a local authority in Wales, section 143A of the Local Government (Wales) Measure 2011 (functions of the Independent Remuneration Panel in relation to salaries of heads of paid service).”.~~

~~Gwybodaeth Cychwyn~~

~~I2A. 63 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 75\(3\)](#)~~

~~I3A. 63 mewn grym ar 1.4.2014 gan [O.S. 2014/380](#), [ergl. 2](#)~~

~~64Awdurdodau perthnasol~~

~~Yn adran 144 o Fesur 2011 (awdurdodau perthnasol, aelodau etc.)—~~

~~(a)yn is-adran (2), ar ôl paragraff (d) mewnosoder—~~

~~“(e)corff a bennir yn awdurdod perthnasol mewn gorchymyn a wnaed gan Weinidogion Cymru.”,~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(b) ar ôl is-adran (5) mewnosoder —~~

~~“(6) Ni chaniateir i gorff gael ei bennu yn awdurdod perthnasol oni bai —~~

~~(a) bod Gweinidogion Cymru yn arfer swyddogaethau mewn cysylltiad ag ef,~~

~~(b) ei fod yn arfer swyddogaethau perthnasol, ac~~

~~(c) bod ei aelodaeth yn cynnwys o leiaf un aelod o awdurdod a ddisgrifir yn is-adran (2)(a) i (d).~~

~~(7) “Swyddogaeth berthnasol” yw —~~

~~(a) swyddogaeth a roddir gan un o Ddeddfau neu Fesurau Cynulliad Cenedlaethol Cymru, neu~~

~~(b) swyddogaeth y gellid ei rhoi gan un o Ddeddfau Cynulliad Cenedlaethol Cymru.~~

~~(8) Nid yw adrannau 142(4), 143, 147(3)(b) a 155 yn gymwys mewn perthynas â'r awdurdod perthnasol a ddisgrifir yn is-adran (2)(e).”.~~

Gwybodaeth Cychwyn

~~14A. 64 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(d\)](#)~~

~~65 Adroddiadau blynyddol dilynol~~

~~Yn adran 147 o Fesur 2011 (adroddiadau blynyddol dilynol) —~~

~~(a) yn is-adran (2)(a), yn lle “31 Rhagfyr” rhodder “28 Chwefror”,~~

~~(b) yn is-adran (4), ar ôl “(e)” mewnosoder “(gan gynnwys drwy bennu nifer o dan adran 142(4))”,~~

~~(c) yn lle is-adran (9) rhodder —~~

~~“(9) Mae darpariaethau adroddiad blynyddol neu atodol o dan yr adran hon yn dod i rym ar y dyddiad a bennir at y diben hwnnw yn yr adroddiad.~~

~~(10) Pan fo is-adran (11) yn gymwys, caiff yr adroddiad bennu bod darpariaeth gymwys i gael ei thrin fel petai wedi dod i rym hyd at 3 mis yn gynharach na dyddiad cyhoeddi'r adroddiad.~~

~~(11) Mae'r is-adran hon yn gymwys pan fo adroddiad atodol yn cynnwys darpariaeth gymwys.~~

~~(12) “Darpariaeth gymwys” yw darpariaeth sy'n gwneud amrywiad at ddibenion is-adran (3)(a), (b) neu (c) yn adran 146.”.~~

Gwybodaeth Cychwyn

~~15A. 65 mewn grym ar 30.9.2013, gweler [a. 75\(2\)\(d\)](#)~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~66~~ Ymgynghori ar adroddiadau drafft

~~Yn adran 148 o Fesur 2011 (ymgynghori ar adroddiadau drafft)—~~

~~(a) yn is-adran (1), mae “neu adroddiad atodol” wedi ei ddiddymu, a~~

~~(b) ar ôl yr is-adran honno mewnosoder—~~

~~“(1A) Rhaid i'r Panel beidio â chyhoeddi adroddiad atodol—~~

~~(a) cyn diwedd y cyfnod o bedair wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'n anfon drafft o'r adroddiad yn unol ag adran 147, neu~~

~~(b) yn hwyrach na diwedd y cyfnod o wyth wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'n anfon drafft o'r adroddiad yn unol ag adran 147.”.~~

Gwybodaeth Cychwyn

16A. ~~66~~ mewn grym ar 30.9.2013, gweler **a. 75(2)(d)**

~~67~~ Gofynion cyhoeddus rwydd mewn adroddiadau

~~Yn adran 151 o Fesur 2011 (gofynion cyhoeddus rwydd mewn adroddiadau)—~~

~~(a) yn is-adran (1), ar ôl paragraff (b) mewnosoder—~~

~~“(c) ynghylch taliadau eraill a wneir i aelodau awdurdodau perthnasol gan gyrrff cyhoeddus eraill.”.~~

~~(b) ar ôl is-adran (2) mewnosoder—~~

~~“(3) At ddibenion is-adran (1)(c), “corff cyhoeddus” yw—~~

~~(a) bwrdd iechyd lleol,~~

~~(b) panel heddlu a throsedd,~~

~~(c) awdurdod perthnasol,~~

~~(d) corff wedi ei ddynodi yn gorff cyhoeddus mewn gorchymyn a wnaed gan Weinidogion Cymru.”.~~

<p><u>RHAN 5A</u></p> <p><u>SWYDDOGAETHAU SY'N YMWNEUD A PHENSIYNAU</u></p> <p><i><u>Tâl ar gyfer aelodau awdurdod</u></i></p> <p><u>69A Swyddogaeth sy'n ymwneud â thaliadau i aelodau</u></p> <p><u>(1) Ar gyfer y flwyddyn ariannol sy'n dechrau ar 1 Ebrill [2025] ac ar gyfer pob blwyddyn ariannol ddilynol, rhaid i'r Comisiwn benderfynu ar y materion perthnasol—</u></p> <p><u>(a) y mae'n ofynnol i awdurdod perthnasol wneud taliadau i aelodau o'r awdurdod amdanynt;</u></p> <p><u>(b) yr awdurdodir awdurdod perthnasol i wneud taliadau i aelodau o'r awdurdod amdanynt.</u></p> <p><u>(2) Yn y Rhan hon materion perthnasol yw—</u></p> <p><u>(a) materion sy'n ymwneud â busnes swyddogol aelodau awdurdodau perthnasol;</u></p> <p><u>(b) cyfnodau o absenoldeb teuluol o dan Ran 2 o Fesur 2011.</u></p> <p><u>(3) Wrth wneud penderfyniad o dan is-adran (1) rhaid i'r Comisiwn osod un o'r canlynol ar gyfer pob mater perthnasol—</u></p> <p><u>(a) y swm y mae rhaid i awdurdod perthnasol ei dalu i aelod o'r awdurdod;</u></p> <p><u>(b) yr uchafswm y caiff awdurdod perthnasol ei dalu i aelod o'r awdurdod.</u></p> <p><u>(4) Caiff y Comisiwn benderfynu na chaniateir talu taliadau</u></p>	<p>Rhan 2, Pennod 2, adran 57</p>
---	---

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>mewn cysylltiad â mater neu faterion perthnasol i fwy na chyfran benodedig neu nifer penodedig o aelodau awdurdod perthnasol.</u></p> <p><u>(5) Ni chaiff y gyfran a bennir gan y Comisiwn o dan is-adran (4) fod yn fwy na 50% oni bai bod Gweinidogion Cymru yn rhoi eu cydsyniad.</u></p> <p><u>(6) Ni chaiff y nifer a bennir gan y Comisiwn o dan is-adran (4), a fynegir fel cyfran o gyfanswm aelodau awdurdod perthnasol, fod yn fwy na 50% oni bai bod Gweinidogion Cymru yn rhoi eu cydsyniad.</u></p> <p><u>(7) Caiff y Comisiwn osod—</u></p> <p><u>(a) canran uchaf neu gyfradd uchaf arall yr addasiad y caniateir i awdurdod perthnasol ei gwneud, ar gyfer blwyddyn ariannol, i'r symiau a oedd ag effaith mewn cysylltiad â materion perthnasol ar gyfer y flwyddyn ariannol cyn y flwyddyn honno;</u></p> <p><u>(b) mynegrif y caniateir i awdurdod perthnasol ei ddefnyddio i addasu, ar gyfer blwyddyn ariannol, y symiau a oedd ag effaith mewn cysylltiad â'r materion perthnasol hynny ar gyfer y flwyddyn flaenorol y bydd y Comisiwn yn penderfynu arnynt.</u></p> <p><u>(8) Caniateir arfer y pwerau o dan is-adran (7) er mwyn—</u></p> <p><u>(a) gosod cyfradd a mynegrif mewn perthynas â'r un mater;</u></p>	
--	--

<p><u>(b) gosod cyfraddau neu fynegrifau gwahanol mewn perthynas â materion gwahanol.</u></p> <p><u>(9) Wrth osod swm o dan is-adran (3), gwneud penderfyniad o dan is-adran (4) neu osod cyfradd neu fynegrif o dan is-adran (7), rhaid i'r Comisiwn ystyried beth yn ei farn ef fydd effaith ariannol debygol gwneud hynny ar awdurdodau perthnasol.</u></p> <p><u>(10) Caiff y Comisiwn wneud penderfyniadau gwahanol o dan is-adran (1), gosod symiau gwahanol o dan is-adran (3), gwneud penderfyniadau gwahanol o dan is-adran (4), neu osod cyfraddau neu fynegrifau gwahanol o dan is-adran (7), mewn perthynas ag awdurdodau perthnasol o ddisgrifiadau gwahanol neu ag awdurdodau perthnasol gwahanol o'r un disgrifiad.</u></p> <p><u>(11) At ddibenion is-adran (2) mae mater yn ymwneud â busnes swyddogol aelod o awdurdod perthnasol os yw'n fater y mae aelod yn ymgymryd ag ef—</u></p> <p><u>(a) fel aelod o awdurdod perthnasol, neu</u></p> <p><u>(b) fel aelod o gorff y penodir yr aelod iddo gan yr awdurdod perthnasol neu gan grŵp o gyrff sy'n cynnwys yr awdurdod perthnasol, neu yn sgil cael ei enwebu gan yr awdurdod perthnasol neu gan grŵp o gyrff sy'n cynnwys yr awdurdod perthnasol.</u></p> <p><u>(12) Yn yr adran hon ac yn adran 69E ystyr "blwyddyn ariannol" yw cyfnod o 12 mis sy'n dod i ben ar 31 Mawrth.</u></p>	
---	--

69B **Swyddogaethau sy'n ymwneud â phensiynau aelodau**

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys mewn perthynas ag aelodau o awdurdodau perthnasol—
- (a) nad ydynt yn aelodau cyfetholedig, a
- (b) sydd am y tro yn gymwys i fod yn aelodau o gynllun pensiwn yn unol â rheoliadau o dan adran 7 o Ddeddf Blwydd-daliadau 1972 (p. 11) (cynlluniau pensiwn llywodraeth leol).
- (2) Rhaid i'r Comisiwn benderfynu ar y disgrifiadau o aelodau y mae'n ofynnol i awdurdod perthnasol dalu pensiwn ("pensiwn perthnasol") mewn cysylltiad â hwy.
- (3) Rhaid i'r Comisiwn benderfynu ar y materion perthnasol y mae'n ofynnol i awdurdod perthnasol dalu pensiwn perthnasol mewn cysylltiad â hwy.
- (4) Caiff y Comisiwn wneud penderfyniadau gwahanol mewn perthynas ag awdurdodau perthnasol o ddisgrifiadau gwahanol neu ag awdurdodau perthnasol gwahanol o'r un disgrifiad.

69C **Awdurdodau perthnasol, aelodau etc.**

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys at ddibenion y Rhan hon.
- (2) Mae awdurdod yn awdurdod perthnasol os yw'n—
- (a) awdurdod lleol;

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(b) awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;</u></p> <p><u>(c) awdurdod tân ac achub Cymreig, sef awdurdod yng Nghymru a gyfansoddwyd gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 (p. 21) neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo;</u></p> <p><u>(d) cyd-bwyllgor corfforedig;</u></p> <p><u>(e) corff a bennir yn awdurdod perthnasol mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru.</u></p> <p><u>(3) Mae cyfeiriad at ddisgrifiad o awdurdod perthnasol i gael ei ddarllen gydag is-adran (2).</u></p> <p><u>(4) Mae "aelod", mewn perthynas ag awdurdod perthnasol, yn cynnwys—</u></p> <p><u>(a) maer etholedig i'r awdurdod (o fewn ystyr 39(1) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000),</u></p> <p><u>(b) aelod gweithredol etholedig o'r awdurdod (o fewn ystyr adran 39(4) o'r Ddeddf honno),</u></p> <p><u>(c) aelod cyfetholedig o'r awdurdod, a</u></p> <p><u>(d) person sy'n aelod o is-bwyllgor i gyd-bwyllgor corfforedig ac a chanddo hawlogaeth i bleidleisio ar unrhyw gwestiwn sydd i'w benderfynu gan yr is-bwyllgor hwnnw.</u></p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(5) Ystyr "aelod cyfetholedig", mewn perthynas ag awdurdod perthnasol nad yw'n gyd- bwyllgor corfforedig, yw person nad yw'n aelod o'r awdurdod (ac eithrio yn rhinwedd is-adran (4)) ond—</u></p> <p><u>(a) sy'n aelod o bwylgor neu is-bwyllgor i'r awdurdod neu sy'n aelod o gyd- bwyllgor neu gyd-is- bwyllgor i'r awdurdod ac sy'n cynrychioli'r awdurdod ar y cyd- bwyllgor neu'r cyd-is- bwyllgor hwnnw, a</u></p> <p><u>(b) y mae ganddo hawlogaeth i bleidleisio ar gwestiynau sydd i'w penderfynu yng nghyfarfodydd y pwylgor hwnnw neu'r is-bwyllgor hwnnw.</u></p> <p><u>(6) Ni chaniateir pennu corff yn awdurdod perthnasol mewn rheoliadau o dan is-adran (2)(e) ond—</u></p> <p><u>(a) os yw Gweinidogion Cymru yn arfer swyddogaethau mewn cysylltiad ag ef,</u></p> <p><u>(b) os yw'n arfer swyddogaeth a roddir gan Fesur neu Ddeddf gan Senedd Cymru, neu swyddogaeth a allai gael ei rhoi gan Ddeddf gan Senedd Cymru (gan gynnwys swyddogaeth na allai gael ei rhoi ond gyda chydsyniad un o Weinidogion y Goron), ac</u></p> <p><u>(c) os yw ei aelodaeth yn cynnwys o leiaf un aelod o awdurdod a ddisgrifir yn is-adran (2)(a) i (d).</u></p>	
--	--

(7) Nid yw adrannau 69A(4), 69B, 69E(4)(d) a 69O yn gymwys mewn perthynas ag awdurdod perthnasol a ddisgrifir yn is-adran (2)(d) neu (e).

(8) Yn yr adran hon ystyr "cyd-bwyllgor corfforedig" yw pwyllgor a sefydlir drwy reoliadau o dan Ran 5 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

69D Swyddogaethau sy'n ymwneud â thaliadau ailsefydlu

(1) Mae taliad ailsefydlu yn daliad i berson—

(a) sy'n peidio â bod yn aelod o awdurdod lleol ar ddiwedd tymor ei swydd,

(b) a oedd, pan oedd yn ei swydd, yn aelod o awdurdod lleol o ddisgrifiad a bennir mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru,

(c) sy'n sefyll i gael ei ailethol i fod yn aelod o'r un awdurdod yn etholiad cyffredin yr awdurdod lleol ar gyfer y tymor sy'n dilyn ei dymor yn y swydd, a

(d) nad yw'n cael ei ddychwelyd yn aelod yn yr etholiad hwnnw.

(2) Rhaid i'r Comisiwn benderfynu—

(a) o dan ba amgylchiadau y mae'n ofynnol i awdurdod lleol wneud taliad ailsefydlu;

(b) o dan ba amgylchiadau yr awdurdodir awdurdod lleol i wneud taliad ailsefydlu;

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(c) y materion y mae taliad ailsefydlu yn daladwy mewn cysylltiad â hwy.</u></p> <p><u>(3) Wrth wneud penderfyniad o dan is-adran (2) rhaid i'r Comisiwn osod—</u></p> <p><u>(a) yr amodau cymhwyso i gael taliad;</u></p> <p><u>(b) y swm y mae'n ofynnol i awdurdod lleol ei dalu;</u></p> <p><u>(c) yr uchafswm y caiff awdurdod lleol ei dalu i aelod;</u></p> <p><u>(d) mecanwaith y caniateir ei ddefnyddio i gynyddu neu i leihau swm y taliadau a osodir o dan baragraff (b) neu (c);</u></p> <p><u>(e) gofynion ynghylch sut y mae taliadau i'w gwneud (a pha mor aml y'u gwneir).</u></p> <p><u>(4) Rhaid i'r Comisiwn wneud trefniadau i adolygu unrhyw benderfyniad y mae'n ei wneud o dan is-adran (2) ac, os yw'n meddwl ei bod yn briodol, caiff ddiwygio ei benderfyniad.</u></p> <p><u>(5) Wrth wneud penderfyniad o dan yr adran hon rhaid i'r Comisiwn ystyried effaith ariannol debygol ei benderfyniad ar awdurdodau lleol.</u></p> <p><u>(6) Wrth wneud penderfyniad o dan is-adran (2) caiff y Comisiwn wneud darpariaeth wahanol mewn perthynas ag aelodau o awdurdodau lleol o ddisgrifiadau gwahanol neu ag aelodau gwahanol o'r un disgrifiad.</u></p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(7) Rhaid i'r Comisiwn wneud penderfyniad o dan is-adran (2) cyn pob un o etholiadau cyffredin yr awdurdod lleol, gan ddechrau gyda'r etholiad sydd i'w gynnal ym mis Mai 2027 a rhaid iddo adolygu'r penderfyniad cyn pob etholiad cyffredin dilynol.

(8) Nid yw is-adran (7) ond yn gymwys os yw Gweinidogion Cymru yn gwneud rheoliadau o dan is-adran (1)(b).

69E Adroddiadau blynyddol ar dâl mewn perthynas ag aelodau o awdurdodau perthnasol

(1) Rhaid i'r Comisiwn lunio a chyhoeddi adroddiad ("adroddiad blynyddol ar dâl") ynghylch arfer ei swyddogaethau o dan y Rhan hon mewn cysylltiad â phob blwyddyn ariannol.

(2) Rhaid i adroddiad blynyddol ar dâl nodi'r gofynion a osodir ar awdurdodau perthnasol gan y Comisiwn o dan adrannau 69A, 69B a 69D.

(3) Rhaid cyhoeddi adroddiad blynyddol ar dâl heb fod yn hwyrach nag—

(a) 28 Chwefror yn y flwyddyn ariannol cyn y flwyddyn ariannol y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi, neu

(b) unrhyw ddyddiad diweddarach y mae'r Comisiwn a Gweinidogion Cymru yn cytuno arno.

(4) Rhaid i adroddiad blynyddol ar dâl nodi—

(a) y materion perthnasol,

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>_____ (b) <u>y symiau a osodir o dan adran 69A(3),</u></p> <p>_____ (c) <u>y gyfran neu'r nifer a benderfynir o dan adran 69A(4),</u></p> <p>_____ (d) <u>yr aelodau neu'r disgrifiadau o aelodau o awdurdodau perthnasol y bydd yn ofynnol i awdurdodau perthnasol dalu pensiwn perthnasol iddynt neu mewn cysylltiad â hwy,</u></p> <p>_____ (e) <u>y materion perthnasol y mae pensiwn perthnasol yn daladwy mewn cysylltiad â hwy,</u></p> <p>_____ (f) <u>unrhyw ganran, unrhyw gyfradd neu unrhyw fynegrif a osodir o dan adran 69A(7) a'r mater perthnasol y mae'n ymwneud ag ef, ac</u></p> <p>_____ (g) <u>unrhyw benderfyniad ynghylch taliadau ailsefydlu o dan adran 69D.</u></p> <p>69F Adroddiadau atodol ar dâl</p> <p>_____ (1) <u>Ar ôl cyhoeddi adroddiad blynyddol ar dâl ond cyn cyhoeddi'r adroddiad nesaf, caiff y Comisiwn lunio a chyhoeddi un neu ragor o adroddiadau atodol ar dâl i'r adroddiad blynyddol ar dâl ("adroddiad atodol ar dâl").</u></p> <p>_____ (2) <u>Caiff yr adroddiad atodol ar dâl—</u></p> <p>_____ (a) <u>amrywio'r ddarpariaeth a wnaed yn yr adroddiad blynyddol ar dâl o dan adran 69E(4);</u></p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(b) gwneud unrhyw ddarpariaeth y gallai'r adroddiad blynyddol ar dâl fod wedi ei gwneud o dan adran 69E(4).

69G Darpariaeth bellach ynghylch adroddiadau blynyddol ar dâl ac adroddiadau atodol ar dâl

(1) Cyn cyhoeddi adroddiad blynyddol ar dâl neu adroddiad atodol ar dâl o dan adran 69E neu 69F, rhaid i'r Comisiwn—

(a) anfon drafft o'r adroddiad y mae'n cynnig ei wneud—

(i) at Weinidogion Cymru,

(ii) i'r awdurdodau perthnasol y mae'r Comisiwn wedi ei gwneud yn ofynnol iddynt wneud taliadau, neu wedi eu hawdurdodi i wneud taliadau, i'w haelodau mewn cysylltiad â materion perthnasol, a

(iii) at unrhyw bersonau eraill y mae'r Comisiwn o'r farn eu bod yn briodol,

(b) cyhoeddi'r adroddiad drafft cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl ei anfon.

(2) Wrth lunio adroddiad blynyddol ar dâl neu adroddiad atodol ar dâl o dan adran 69E neu 69F, rhaid i'r Comisiwn ystyried—

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(a) yr adroddiad blynyddol diwethaf ar dâl ac unrhyw adroddiadau atodol ar dâl sy'n ymwneud â'r adroddiad blynyddol diwethaf ar dâl;</u></p> <p><u>(b) sylwadau sydd wedi dod i law ynghylch yr adroddiadau y cyfeirir atynt ym mharagraff (a) a'r adroddiadau drafft y cyfeirir atynt yn is-adran (1).</u></p> <p><u>(3) Mae'r darpariaethau mewn adroddiad blynyddol neu atodol ar dâl o dan adran 69E neu 69F yn cael effaith ar y dyddiad a bennir at y diben hwnnw yn yr adroddiad.</u></p> <p><u>(4) Ond pan fo adroddiad atodol ar dâl yn cynnwys darpariaeth a wneir o dan adran 69F(2) sy'n amrywio darpariaeth a wneir o dan adran 69E(4)(a), (b) neu (c), caiff yr adroddiad atodol ar dâl bennu bod y ddarpariaeth i gael ei thrin fel pe bai'n cael effaith hyd at 3 mis yn gynharach na dyddiad cyhoeddi'r adroddiad atodol ar dâl.</u></p> <p><u>69H Cyfarwyddiadau i ailystyried adroddiadau drafft</u></p> <p><u>(1) Caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo'r Comisiwn i ailystyried darpariaeth mewn adroddiad drafft blynyddol neu adroddiad drafft atodol ar dâl.</u></p> <p><u>(2) Rhaid i gyfarwyddyd o dan yr adran hon bennu—</u></p> <p><u>(a) y ddarpariaeth,</u></p> <p><u>(b) y rheswm dros roi'r cyfarwyddyd, ac</u></p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(b) yn hwyrach na diwedd y cyfnod o 12 wythnos sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'n anfon drafft o'r adroddiad yn unol ag adran 69G(1)(a)(i).</u></p> <p><u>(3) Mae is-adrannau (1) a (2) yn ddarostyngedig i adran 69H(3)(b) (ni chaniateir cyhoeddi'r adroddiad ond os yw'r Comisiwn wedi ymateb i'r cyfarwyddyd).</u></p> <p><u>(4) Rhaid i'r Comisiwn gyhoeddi pob adroddiad blynyddol ar dâl, pob adroddiad atodol ar dâl a phob adroddiad drafft a lunnir o dan Ran 5A ar ei wefan, ac mewn unrhyw ffordd arall y mae'r Comisiwn o'r farn ei bod yn briodol.</u></p> <p><u>(5) Caniateir i gopïau o unrhyw beth a gyhoeddir o dan is- adran (4) gael eu cyflenwi yn rhad ac am ddim neu ar ôl talu unrhyw ffi, nad yw'n fwy na chost cyflenwi'r copi, a benderfynir gan y Comisiwn.</u></p> <p><u>(6) Cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl cyhoeddi adroddiad blynyddol ar dâl neu adroddiad atodol ar dâl, rhaid i'r Comisiwn hysbysu'r personau y mae o'r farn ei fod yn debygol o effeithio arnynt ynghylch sut y gallant gael mynediad at yr adroddiad neu gael copi ohono.</u></p> <p><u>69J Gofynion gweinyddol ar gyfer awdurdodau perthnasol mewn adroddiadau</u></p> <p><u>(1) Caiff adroddiad blynyddol ar dâl gynnwys gofynion y Comisiwn er mwyn—</u></p> <p><u>(a) osgoi dyblygu—</u></p>	
---	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(i) taliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol, a</u></p> <p><u>(ii) ceisiadau am daliad mewn cysylltiad â'r un materion perthnasol o dan adran 69A(2)(a);</u></p> <p><u>(b) cadw cofnodion—</u></p> <p><u>(i) o geisiadau am daliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol;</u></p> <p><u>(ii) o daliadau a wneir mewn cysylltiad â materion perthnasol;</u></p> <p><u>(iii) o daliadau a wneir mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol;</u></p> <p><u>(iv) o daliadau ailsefydlu a wneir o dan adran 69D.</u></p> <p><u>(2) Rhaid i adroddiad blynyddol ar dâl nodi gofynion y Comisiwn mewn perthynas â sut y mae awdurdod perthnasol yn penderfynu pa awdurdod perthnasol y mae'n ofynnol iddo wneud taliad mewn achos pan fo aelod o awdurdod perthnasol yn gwneud rhywbeth—</u></p> <p><u>(a) y mae rhaid gwneud taliad amdano mewn cysylltiad â mater perthnasol, a</u></p> <p><u>(b) sy'n ymwneud ag awdurdod perthnasol arall (yn ogystal â'r awdurdod y mae'r aelod yn perthyn iddo).</u></p>	
--	--

69K Gofynion cyhoeddi ar gyfer awdurdodau perthnasol mewn adroddiadau

(1) Caiff adroddiad blynyddol ar dâl nodi gofynion y Comisiwn i awdurdodau perthnasol gyhoeddi gwybodaeth—

(a) ynghylch taliadau a wneir mewn cysylltiad â materion perthnasol;

(b) ynghylch taliadau a wneir mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol;

(c) ynghylch taliadau ailsefydlu a wneir o dan adran 69D;

(d) ynghylch taliadau eraill a wneir i aelodau o awdurdodau perthnasol gan gyrff cyhoeddus eraill.

(2) At ddibenion is-baragraff (1)(d), ystyr "corff cyhoeddus" yw—

(a) bwrdd iechyd lleol;

(b) panel heddlu a throsedd;

(c) awdurdod perthnasol;

(d) corff sydd wedi ei ddynodi'n gorff cyhoeddus mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru.

(3) Caiff y Comisiwn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau o ddisgrifiadau gwahanol neu i awdurdodau gwahanol o'r un disgrifiad wneud trefniadau cyhoeddi gwahanol.

69L Monitro cydymffurfedd â gofynion y Comisiwn

(1) Rhaid i awdurdod perthnasol gydymffurfio ag unrhyw ofyniad a nodir mewn adroddiad blynyddol ar dâl neu adroddiad atodol ar dâl.

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(2) Caiff y Comisiwn fonitro sut y gwneir taliadau gan awdurdodau perthnasol mewn cysylltiad â materion perthnasol; a chaiff ei gwneud yn ofynnol i awdurdod perthnasol ddarparu gwybodaeth iddo—</u></p> <p><u>(a) ynghylch y materion sy'n faterion perthnasol mewn perthynas â'r awdurdod;</u></p> <p><u>(b) ynghylch ceisiadau i'r awdurdod am daliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol;</u></p> <p><u>(c) ynghylch taliadau a wneir gan yr awdurdod mewn cysylltiad â materion perthnasol.</u></p> <p><u>(3) Caiff y Comisiwn fonitro sut y gwneir taliadau gan awdurdodau perthnasol mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol a chaiff ei gwneud yn ofynnol i awdurdod perthnasol ddarparu gwybodaeth iddo—</u></p> <p><u>(a) ynghylch aelodau'r awdurdod y mae'n ofynnol i'r awdurdod dalu pensiynau perthnasol iddynt neu mewn cysylltiad â hwy;</u></p> <p><u>(b) ynghylch taliadau a wneir gan yr awdurdod mewn cysylltiad â phensiynau perthnasol.</u></p> <p><u>(4) Caiff y Comisiwn fonitro sut y gwneir taliadau ailsefydlu gan awdurdodau lleol a chaiff ei gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol ddarparu gwybodaeth iddo—</u></p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

_____ (a) ynghylch cyn-aelodau'r awdurdod lleol y mae'n ofynnol i'r awdurdod dalu taliad ailsefydlu iddynt neu mewn cysylltiad â hwy;

_____ (b) ynghylch taliadau ailsefydlu a wneir gan yr awdurdod lleol.

69M Cyfarwyddiadau i orfodi cydymffurfedd â gofynion y Comisiwn

_____ (1) Os yw Gweinidogion Cymru wedi eu bodloni bod awdurdod perthnasol wedi methu â chydymffurfio â gofyniad mewn adroddiad blynyddol neu adroddiad atodol ar dâl a wneir o dan y Rhan hon, cânt gyfarwyddo'r awdurdod i gydymffurfio â'r gofyniad.

_____ (2) Rhaid i gyfarwyddyd o dan yr adran hon bennu—

_____ (a) y gofyniad;

_____ (b) y rheswm dros roi'r cyfarwyddyd;

_____ (c) y camau y mae Gweinidogion Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod eu cymryd;

_____ (d) y dyddiad erbyn pryd y mae Gweinidogion Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod gymryd y camau.

69N Aelodau sy'n dymuno ymwrthod â thaliadau

(1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw person, drwy hysbysiad ysgrifenedig a roddir i swyddog priodol yr awdurdod, yn dewis ymwrthod (naill ai'n gyfan gwbl neu i'r graddau a bennir yn yr hysbysiad) â'r hawlogaeth i gael taliadau mewn cysylltiad â'r materion perthnasol, neu daliad ailsefydlu, a bennir yn yr hysbysiad.

(2) Nid yw'r gofyniad a osodir ar yr awdurdod gan adran 69A a 69D i wneud taliadau a bennir yn yr hysbysiad yn gymwys yn achos yr aelod hwnnw (neu nid yw'n gymwys i'r graddau a bennir yn yr hysbysiad).

(3) Yn yr adran hon mae i "swyddog priodol" yr ystyr a roddir i "proper officer" yn adran 270(3) o Ddeddf 1972.

690 Cadw taliadau yn ôl

(1) Rhaid i awdurdod perthnasol beidio â gwneud taliadau mewn cysylltiad â materion perthnasol na phensiwn perthnasol i berson—

(a) sydd wedi ei atal dros dro neu wedi ei atal dros dro yn rhannol rhag bod yn aelod o'r awdurdod yn rhinwedd Rhan 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 (p. 22) (ymddygiad aelodau llywodraeth leol etc.);

(b) sydd wedi ei rwystro rhag gweithredu yn swydd aelod o awdurdod lleol yng Nghymru o dan adran 80A(6) o Ddeddf 1972 (anghymhwys).

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(2) Rhaid i awdurdod lleol beidio â gwneud taliad ailsefydlu i berson sydd wedi ei rwystro rhag gweithredu yn swydd aelod o awdurdod lleol yng Nghymru o dan adran 80A(6) o Ddeddf 1972.</u></p> <p><u>(3) Caiff Gweinidogion Cymru, mewn achosion y maent o'r farn eu bod yn briodol, gyfarwyddo awdurdod perthnasol i beidio ag—</u></p> <p><u>(a) gwneud taliadau (gan gynnwys mewn cysylltiad â phensiynau) mewn cysylltiad â'r materion perthnasol a bennir yn y cyfarwyddyd;</u></p> <p><u>(b) gwneud taliad ailsefydlu.</u></p> <p><u>(4) Cyn rhoi cyfarwyddyd o dan is-adran (3), rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Comisiwn.</u></p> <p><u>(5) Caiff awdurdod perthnasol ei gwneud yn ofynnol i berson addalu taliadau a wneir mewn cysylltiad â materion perthnasol neu bensiwn perthnasol i berson mewn cysylltiad â chyfnod pan nad oedd gan y person hawlogaeth i gael y taliad am unrhyw reswm, gan gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i) y rhesymau a ganlyn—</u></p> <p><u>(a) gwnaed y taliadau yn groes i is-adran (1);</u></p> <p><u>(b) gwnaed y taliadau yn groes i gyfarwyddyd o dan is-adran (3)(a);</u></p> <p><u>(c) yr oedd y person wedi peidio â bod yn aelod o'r awdurdod.</u></p>	
--	--

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(6) Caiff awdurdod lleol ei gwneud yn ofynnol i berson ad-dalu taliad ailsefydlu a wneir o dan adran 69D pan nad oedd gan y person hawlogaeth i gael y taliad am unrhyw reswm, gan gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i) y rhesymau a ganlyn—

(a) gwnaed y taliad yn groes i is-adran (2);

(b) gwnaed y taliadau yn groes i gyfarwyddyd o dan is-adran (3)(b).

69P Canllawiau

(1) Caiff y Comisiwn ddyroddi canllawiau i awdurdodau perthnasol ynghylch sut i gydymffurfio â gofynion a osodir o dan y Rhan hon.

(2) Caiff Gweinidogion Cymru ddyroddi canllawiau i'r Comisiwn ynghylch swyddogaethau'r Comisiwn o dan y Rhan hon.

(3) Mae pwerau'r Comisiwn a Gweinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau o dan is-adrannau (1) a (2) yn cynnwys y pŵer i amrywio neu ddirymu canllawiau a roddir.

(4) Rhaid i awdurdod perthnasol, neu'r Comisiwn yn ôl y digwydd, roi sylw i ganllawiau a roddir o dan yr adran hon.

69Q Cyfarwyddiadau o dan y Rhan hon

(1) Mae cyfarwyddyd a roddir o dan adran 69M a 69O yn orfodadwy drwy orchymyn mandadol ar gais gan Weinidogion Cymru.

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(2) Nid yw'r pŵer i roi cyfarwyddiadau o dan y Rhan hon yn cyfyngu ar y pŵer cyfarwyddo cyffredinol o dan adran 14.</u></p> <p>69R Pŵer i addasu darpariaeth</p> <p><u>Caiff Gweinidogion Cymru drwy reoliadau wneud addasiadau i'r Rhan hon er mwyn ychwanegu, amrywio neu hepgor darpariaeth sy'n rhoi swyddogaeth i'r Comisiwn neu'n gosod swyddogaeth arno.</u></p>	
<p>RHAN 6 DARPARIAETH AMRYWIOL A CHYFFREDINOL</p> <p><u>70ZA Cyfarwyddiadau</u></p> <p><u>Rhaid i gyfarwyddyd a roddir gan Weinidogion Cymru o dan y Ddeddf hon gael ei roi yn ysgrifenedig.</u></p>	<p>Atodlen1, Rhan 4, 13 (4)</p>
<p>71Gorchmynion a rheoliadau</p> <p>(1)Mae unrhyw bŵer sydd gan Weinidogion Cymru i wneud gorchymyn neu reoliadau o dan y Ddeddf hon (ac eithrio gorchymyn o dan adran 47) yn arferadwy gan offeryn statudol, ac mae'n cynnwys pŵer i—</p> <p>(a)gwneud darpariaeth gysylltiedig, ganlyniadol, atodol, drosiannol, ddarfodol neu arbedol y mae Gweinidogion Cymru o'r farn ei bod yn angenrheidiol neu'n hwylus at ddibenion y Ddeddf hon neu mewn cysylltiad â hi,</p> <p>(b)addasu unrhyw ddeddfiad (gan gynnwys y Ddeddf hon), ac</p> <p>(c)gwneud darpariaeth wahanol at ddibenion gwahanol ac ardaloedd gwahanol.</p> <p>(2)Bydd offeryn statudol sy'n cynnwys—</p> <p>(a)gorchymyn o dan adran 34(3)(e) neu 70(1),</p> <p>(b)gorchymyn o dan adran 37(1) sy'n cynnwys darpariaeth i newid ardal prif gyngor neu sir wedi ei chadw ..., neu</p> <p>(ba)rheoliadau o dan adran 20E(3)(c),</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 41 Rhan 2, Pennod 1, adran 51 Atodlen1, Rhan 1, 1(5) Atodlen 1, Rhan 4, 13 (5)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p><u>(bb)rheoliadau o dan adran 29(3A),</u> <u>(bc)rheoliadau o dan adran 31(A3),</u></p> <p>(c)rheoliadau o dan adran 41(1), <u>(d)rheoliadau o dan adran 69C(2)(e), 69D(1)(b) neu 69K(2)(d),</u></p> <p>yn ddarostyngedig i gael ei ddiddymu yn unol â phenderfyniad gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru.</p> <p>(3)Er gwaethaf is-adran (2), ni fydd unrhyw offeryn statudol sy'n cynnwys gorchymyn neu reoliadau a wnaed o dan y Ddeddf hon sy'n cynnwys darpariaeth yn disodli, hepgor neu'n ychwanegu at unrhyw ran o destun Deddf Seneddol neu Fesur neu Ddeddf Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn cael ei wneud hyd oni fydd drafft o'r gorchymyn wedi ei roi gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru ac wedi ei gymeradwyo trwy benderfyniad ganddo.</p> <p>(4)Nid yw'r adran hon yn gymwys i orchymyn a wneir o dan adran 45 neu 75.</p>	
<p>72Dehongli (1)Yn y Ddeddf hon, oni bai fod y cyd-destun yn gofyn yn wahanol—</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae “addasu” mewn perthynas â deddfiad yn cynnwys diwygio neu ddiddymu, • ystyr “ardal llywodraeth leol” yw cymuned neu brif ardal, • ystyr “awdurdod lleol” yw prif gyngor neu gyngor cymuned, • “cyfarfod cymunedol” yw cyfarfod o'r etholwyr llywodraeth leol ar gyfer cymuned a gynullwyd o dan adran 27(1) o Ddeddf 1972, • ystyr “Deddf 1972” yw Deddf Llywodraeth Leol 1972 (p. 70), • ~~mae “deddfiad” yn cynnwys deddfiad sydd mewn is-ddeddfwriaeth,~~ • <u>ystyr “deddfiad” yw unrhyw un o'r canlynol neu ddarpariaeth mewn unrhyw un o'r canlynol—</u> <ul style="list-style-type: none"> ___ (a) Deddf neu Fesur gan Senedd Cymru; ___ (b) Deddf gan Senedd y Deyrnas Unedig; 	<p>Atodlen1, Rhan 1, 1 (6)</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p style="text-align: center;"><u>(c) unrhyw is-ddeddfwriaeth.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ystyr “Mesur 2011” yw Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 (mccc 4), • ystyr “prif ardal” yw sir neu fwrdeistref sirol yng Nghymru, • ystyr “prif gyngor” yw cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru. <p>(2) Mae Atodlen 3 (mynegai o ymadroddion wedi eu diffinio) yn cael effaith.</p>													
<p>ATODLEN 3 MYNEGAI O YMADRODDION WEDI EU DIFFINIO Mae'r ymadroddion a restrir yn y golofn gyntaf wedi eu diffinio yn eu trefn gan y darpariaethau hynny neu (yn ôl y digwydd) i'w dehongli yn unol â'r darpariaethau hynny yn y Ddeddf hon a restrir yn yr ail golofn mewn perthynas â'r ymadroddion hynny.</p> <p>TABL 2</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;"><i>Ymadrodd</i></th> <th style="text-align: center;"><i>Darpariaeth perthnasol</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Addasu (<i>Modify</i>)</td> <td>Adran 72(1)</td> </tr> <tr> <td><u>Adroddiad atodol ar dâl</u> (<i>Supplementary remuneration report</i>)</td> <td><u>Adran 69F</u></td> </tr> <tr> <td><u>Adroddiad blynyddol ar dâl</u> (<i>Annual remuneration report</i>)</td> <td><u>Adran 69E</u></td> </tr> <tr> <td>Aelod cadeirio (<i>Chairing member</i>)</td> <td>Adran 4(1)(a)</td> </tr> <tr> <td>Arbenigwr (<i>Expert</i>)</td> <td>Adran 10(1)</td> </tr> </tbody> </table>	<i>Ymadrodd</i>	<i>Darpariaeth perthnasol</i>	Addasu (<i>Modify</i>)	Adran 72(1)	<u>Adroddiad atodol ar dâl</u> (<i>Supplementary remuneration report</i>)	<u>Adran 69F</u>	<u>Adroddiad blynyddol ar dâl</u> (<i>Annual remuneration report</i>)	<u>Adran 69E</u>	Aelod cadeirio (<i>Chairing member</i>)	Adran 4(1)(a)	Arbenigwr (<i>Expert</i>)	Adran 10(1)	<p>Atodlen 1, Rhan 1, 1 (7) Atodlen 1, Rhan 4, 13 (6)</p>
<i>Ymadrodd</i>	<i>Darpariaeth perthnasol</i>												
Addasu (<i>Modify</i>)	Adran 72(1)												
<u>Adroddiad atodol ar dâl</u> (<i>Supplementary remuneration report</i>)	<u>Adran 69F</u>												
<u>Adroddiad blynyddol ar dâl</u> (<i>Annual remuneration report</i>)	<u>Adran 69E</u>												
Aelod cadeirio (<i>Chairing member</i>)	Adran 4(1)(a)												
Arbenigwr (<i>Expert</i>)	Adran 10(1)												

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Ardal amlaelod (<i>Multiple member area</i>)	Adran 29(11)
Ardal llywodraeth leol (<i>Local government area</i>)	Adran 72(1)
Ardal un aelod (<i>Single member area</i>)	Adran 29(11)
Awdurdod gweithredu priodol (<i>Appropriate implementing authority</i>)	Adran 36(6)
Awdurdod lleol (<i>Local authority</i>)	Adran 72(1)
<u>Awdurdod perthnasol</u> (<i>Relevant authority</i>)	<u>Adran 69C</u>
Comisiynydd Cynorthwyol (<i>Assistant Commissioner</i>)	Adran 11(1)
Corff cyhoeddus (<i>Public body</i>)	Adran 40(6)
Corff cyhoeddus cymwys (<i>Qualifying public body</i>)	Adran 50(5)
Cyfarfod cymunedol (<i>Community meeting</i>)	Adran 72(1)

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Deddf 1972 (1972 Act)	Adran 72(1)
<u>Deddf 1983</u> (1983 Act)	<u>adran 20I</u>
Deddfiad (Enactment)	Adran 72(1)
<u>Etholiad a</u> <u>gedwir yn ôl</u> (<u>Reserved</u> <u>election</u>)	<u>adran 20I</u>
<u>Etholiadau a</u> <u>refferenda</u> <u>Cymreig</u> (<u>Welsh</u> <u>elections and</u> <u>referendums</u>)	<u>adran 20A(4)</u>
<u>Etholiadau</u> <u>llywodraeth leol</u> (<u>Local</u> <u>government</u> <u>elections</u>)	<u>adran 20I</u>
Etholwr llywodraeth leol (Local government elector)	Adran 30
Mesur 2011 (2011 Measure)	Adran 72(1)
Newid i drefniadau etholiadol (<i>Electoral</i> <i>arrangements</i> <i>change</i>)	Adran 23(4)(c)
Newid i ffin cymuned (<i>Community</i> <i>boundary</i> <i>change</i>)	Adran 23(4)(a)
Newid i ffin prif ardal (<i>Principal</i>	Adran 23(4)(e)

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<i>area boundary change</i>		
Newid i gyngor cymuned (<i>Community council change</i>)	Adran 23(4)(b)	
Newid i sir wedi ei chadw (<i>Preserved county change</i>)	Adran 23(4)(d)	
<u>Pensiwn perthnasol</u> (<i>Relevant pension</i>)	<u>Adran 69B</u>	
Prif ardal (<i>Principal area</i>)	Adran 72(1)	
Prif gyngor (<i>Principal council</i>)	Adran 72(1)	
<u>Refferenda datganoledig</u> (<i>Devolved referendums</i>)	<u>adran 20I</u>	
Sir wedi ei chadw (<i>Preserved county</i>)	Adran 27(4)	
<u>Swyddog canlyniadau</u> (<i>Returning officer</i>)	<u>adran 20I</u>	
<u>Swyddog cofrestru etholiadol</u> (<i>Electoral registration officer</i>)	<u>adran 20I</u>	
<u>Taliad ailsefydlu</u> (<i>Resettlement payment</i>)	<u>Adran 69D</u>	

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

Trefniadau etholiadol ar gyfer cymuned (<i>Electoral arrangements for community</i>)	Adran 31(7)	
Trefniadau etholiadol ar gyfer prif ardal (<i>Electoral arrangements for principal area</i>)	Adran 29(9)	
Trefniadau gweithrediaeth (<i>Executive arrangements</i>)	Adran 52(9)	
Ward etholiadol (<i>Electoral ward</i>)	Adran 29(11)	
Y Comisiwn (<i>The Commission</i>)	Adran 2	
Ymgylgoreion gorfodol (<i>Mandatory consultees</i>)	Adran 34(3)	

Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

Adran	Diwygiwyd gan
<p>18Cofrestru etholwyr llywodraeth leol heb gais ~~(1)Mae Deddf 1983 wedi ei diwygio fel a ganlyn.~~ ~~(2)Yn adran 9 (cofrestrau etholwyr), ar ôl is-adran (2) mewnosoder—~~ ~~“(2A)In relation to each register of local government electors for an area in Wales, the names of persons the registration officer has decided to register in accordance with section 9ZA must also be contained in the register,~~</p>	Rhan 1, Pennod 2, Adran 3

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~along with the information mentioned in paragraphs (b) and (c) of subsection (2) relating to those persons."~~

~~(3)Ar ôl adran 9, mewnosoder—~~

~~**"9ZARegistration of local government electors in Wales without application**~~

~~(1)This section applies to the registration of local government electors in Wales.~~

~~(2)If the registration officer is satisfied that a person not in the register of local government electors is entitled to be registered, the officer may decide to register the person without an application, subject to the provisions of this section.~~

~~(3)Before deciding to register a person, the registration officer must notify the person in writing of—~~

~~(a)the officer's intention to register the person without an application after the end of the notice period required by subsection (5),~~

~~(b)the person's right to request exclusion from the edited register,~~

~~(c)the person's right to apply for anonymous registration,~~

~~(d)the type of elections in which the person will be entitled to vote following registration under this section, and~~

~~(e)the type of elections in which the person will not be entitled to vote following registration under this section, unless an application for registration is made.~~

~~(4)The notice under subsection (3) must be in a form specified in regulations made by the Welsh Ministers; and the regulations may make further provision about giving notice for the purposes of this section.~~

~~(5)The registration officer must not register the person under this section—~~

~~(a)before the end of a period of 28 days beginning with the day on which the notice is issued;~~

~~(b)at any time when there is an undetermined application by the person for an anonymous entry in the local government register under section 9B.~~

~~(6)The registration officer must keep a separate list of the persons registered under this section.~~

~~(7)The power to make regulations under this section is exercisable by statutory instrument.~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

~~(8) A statutory instrument containing regulations under this section is subject to annulment in pursuance of a resolution of Senedd Cymru, unless it also contains provisions subject to an affirmative procedure in Senedd Cymru."~~

~~(4) Yn adran 9E (cadw cofrestrau: gwahoddiadau i gofrestru ym Mhrydain Fawr), ar ôl is-adran (1) mewnosoder—~~

~~"(1A) The duty in subsection (1) does not apply if the registration officer intends to register the person without an application under section 9ZA and gives notice to the person in accordance with that section."~~

~~(5) Yn adran 10ZE (tynnu etholwyr ym Mhrydain Fawr o gofrestr)—~~

~~(a) ar ôl is-adran (2) mewnosoder—~~

~~"(2A) Where a person is entered in a register of local government electors in Wales by virtue of section 9ZA, the registration officer must also remove the person's entry from the register if the officer determines that the person is not entitled to be registered in the register of local government electors for reasons other than those mentioned in subsection (1).";~~

~~(b) yn is-adran (3), ar ôl "(1)", mewnosoder "or (2A)";~~

~~(c) ar ôl is-adran (4), mewnosoder—~~

~~"(4A) The Welsh Ministers may by regulations make provision about the procedure for making determinations under subsection (2A), which may include provision requiring an officer to take prescribed steps before making a determination.";~~

~~(d) ar ôl is-adran (5), mewnosoder—~~

~~"(5A) In relation to a person registered under section 9ZA, a registration officer for a local government area in Wales must consider whether to make a determination under subsection (2A) if the officer—~~

~~(a) receives an objection to the person's registration in the register, or~~

~~(b) otherwise becomes aware of information that causes the officer to suspect that the person is not entitled to be registered in the register of local government electors.~~

~~(5B) The Welsh Ministers' power to make regulations under subsection (4A) is exercisable by statutory instrument.~~

~~(5C) A statutory instrument containing regulations under subsection (4A) is subject to annulment in pursuance of~~

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

<p>~~a resolution of Senedd Cymru, unless it also contains provisions subject to an affirmative procedure in Senedd Cymru.”~~</p> <p>~~(6)Yn adran 13A(1) (gwneud newidiadau i gofrestrau), ar ôl paragraff (zb) mewn osodder—~~</p> <p>~~“(zc)in the case of a registration officer for a local government area in Wales, decides to register a person under section 9ZA;”~~</p> <p>~~(7)Yn adran 13AB(1) (gwneud newidiadau i gofrestrau: dyddiadau cyhoeddi interim), ym mharagraff (a), ar ôl “(zb),” mewn osodder “(zc),”.~~</p> <p>~~(8)Yn adran 13B(2) (gwneud newidiadau i gofrestrau: etholiadau sydd yn yr arfaeth), ym mharagraff (a), ar ôl “(zb),” mewn osodder “(zc),”.~~</p> <p>~~(9)Yn adran 56(1) (apelau cofrestru: Cymru a Lloegr), ar ôl paragraff (aa) mewn osodder—~~</p> <p>~~“(azaa)from any decision of a registration officer for a local government area in Wales to register a person under section 9ZA;”.~~</p>	
<p>138 Adolygiadau o drefniadau etholiadol</p> <p>(1) Caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru i gynnal adolygiad cychwynnol o'r trefniadau etholiadol ar ôl i Weinidogion Cymru—</p> <p>(a) cael cais i uno, neu</p> <p>(b) rhoi hysbysiad fel a ddisgrifir yn adran 129(6).</p> <p>(2) Cyn rhoi cyfarwyddyd o dan is-adran (1) rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori ag—</p> <p>(a) Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru, a</p> <p>(b) unrhyw bersonau sy'n cynrychioli prif gynghorau y mae Gweinidogion Cymru yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.</p> <p>(3) Mewn perthynas â chyfarwyddyd o dan is-adran (1) i gynnal adolygiad cychwynnol mewn perthynas â chynnig i drosglwyddo rhan o brif ardal sydd i'w diddymu i brif ardal arall, neu mewn perthynas â rheoliadau ailstrwythuro sy'n darparu ar gyfer trosglwyddiad o'r fath—</p> <p>(a) rhaid iddo bennu'r ardal (a gaiff fod yn brif ardal gyfan neu'n rhan ohoni) sydd i fod yn destun yr adolygiad cychwynnol, a</p>	<p>Rhan 2, Pennod 1, adran 41</p>

Noder: at ddiben helpu pobl i ddeall Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn unig y mae'r ddogfen hon wedi ei llunio. Ni ddylid dibynnu arni at unrhyw ddiben arall.

(b)caiff bennu nad yw un neu ragor o'r materion o fath a ddisgrifir yn is-baragraff (i) neu (ii) yn faterion i'w hystyried yn yr adolygiad cychwynnol; a'r materion hynny yw—

(i)y materion a nodir yn y diffiniad o “trefniadau etholiadol” ym mharagraff 3(1) o Atodlen 1;

(ii)y materion a nodir yn y diffiniad o “newidiadau canlyniadol perthnasol” yn y paragraff hwnnw.

(4)Rhaid i gyfarwyddyd o dan is-adran (1) bennu'r system bleidleisio y mae'r trefniadau etholiadol i'w hadolygu mewn perthynas â hi.

(5)Mae Atodlen 1 yn gwneud darpariaeth mewn perthynas ag adolygiadau cychwynnol a gynhelir yn rhinwedd yr adran hon.

~~(6)Caiff Gweinidogion Cymru ddiwygio is-adran (3) o adran 29 o Ddeddf 2013 (adolygiadau cyfnodol o drefniadau etholiadol ar gyfer prif ardaloedd) drwy reoliadau.~~

Atodiad 5 – Crynodeb o'r Tablau Costau

Rhan 1, Pennod 1 - Cydlynu Gweinyddiaeth Etholiadol

Bwrdd Rheoli Etholiadol										
Tabl 1 - crynodeb o'r costau trosiannol i'r Comisiwn										
	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Recriwtio, hyfforddi	30,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	30,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tabl 2 - crynodeb o'r costau rheolaidd i'r Comisiwn										
	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Staff, costau rhedeg	130,000	130,000	130,000	130,000	130,000	130,000	130,000	130,000	130,000	130,000
Cyngor Cyfreithiol	2,500	10,000	10,000	2,500	2,500	10,000	2,500	10,000	2,500	10,000
Cyfanswm	132,500	140,000	140,000	132,500	132,500	140,000	132,500	140,000	132,500	140,000
Tabl 3 - crynodeb o arbedion i Lywodraeth Cymru										
	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Costau rhedeg y WECB		70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000
Cyfanswm	-	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000	70,000
Tabl 4 - crynodeb o amcangyfrif o gostau staff Llywodraeth Cymru (costau cyfle)										
	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)

Rheoli prosiect / Gweithred u	20,600	20,600	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	20,600	20,600	-	-	-	-	-	-	-	-

Rhan 1, Pennod 2 - Cofrestru Etholiadol Heb Gais

Tabl 5 - crynodeb o'r costau trosiannol i Lywodraeth Cymru

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Costau staff ar gyfer gwneud rheoliadau (costau cyfle)		9,500	-	-	-	-	-	-	-	-
Costau staff i weithgorddatblygu cynlluniau peilot (costau cyfle)	12,000		-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	12,000	9,500	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabl 6 - crynodeb o'r costau rheolaidd i awdurdodau lleol

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)

Staff - casglu data	-	-	495,900	495,900	330,600	330,600	330,600	330,600	330,600	330,600
Anfon llythyr at etholwyr	-	-	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000
Cyfanswm	-	-	1,995,900	1,995,900	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600	1,830,600

Nid yw'r costau wedi'u diffinio eto. Gweler Pennod 9.

Rhan 1, Pennod 4 - Hygyrchedd ac Amrywiaeth: Etholiadau Cymru

Cymorth i bleidleiswyr anabl - Dim costau wedi'u cynnwys. Gwneir dadansoddiad cost llawn pan wneir is-ddeddfwriaeth o dan y ddarpariaeth hon.

Arolwg Ymgeiswyr: Etholiadau llywodraeth leol

Tabl 7 - crynodeb o arbedion cost cyfle rheolaidd i Lywodraeth Cymru sy'n gysylltiedig â pheidio â gorfod gwneud rheoliadau

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Staff Llywodraeth Cymru - Arbed costau cyfleoedd			9,500	-	-	-	-	9,500	-	-
Cyfanswm	-		9,500	-	-	-	-	9,500	-	-

**Plattform Gwybodaeth am
Etholiadau Cymreig
Tabl 8 - crynodeb o'r costau trosiannol i'r
LDBCW**

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Darparwr i adeiladu plattform		1,000,000	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	-	1,000,000	-	-	-	-	-	-	-	-

**Tabl 9 - crynodeb o'r costau rheolaidd i'r
Comisiwn**

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Staff	-	153,095	153,095	153,095	153,095	153,095	153,095	153,095	153,095	153,095
Cynnal a datblygu plattform	-	-	110,000	110,000	110,000	110,000	110,000	110,000	110,000	110,000
Cyfanswm	-	153,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095	263,095

**Tabl 10 – crynodeb o'r costau trosiannol i
Lywodraeth Cymru**

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Costau staff ar gyfer gwneud rheoliadau (costau cyfle)	9,500		-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	9,500	-	-	-	-	-	-	-	-	-

**Gwasanaethau i hyrwyddo amrywiaeth mewn
personau sy'n chwilio am swydd etholedig
Tabl 11 - crynodeb o'r costau cyfle ar gyfer gwneud
rheoliadau**

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Staff Llywodraeth Cymru - costau cyfleoedd	-	9,500	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	-	9,500	-	-	-	-	-	-	-	-

Rhan 1, Pennod 5 – Cyllid Ymgyrch

Costau lleiaf – heb eu meintioli.

Rhan 2 , Pennod 1 – Trefniadau ar gyfer Llywodraeth Leol

Adolygiadau trefniadau etholiadol: Prif gynghorau
Tabl 12 - crynodeb o gostau staff trosiannol Llywodraeth Cymru

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)
Cynhyrchu canllawiau (costau cyfle)	7,800	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	7,800	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabl 13 - crynodeb o gostau rheolaidd y Comisiwn

	2024-25	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29	2029-30	2030-31	2031-32	2032-33	2033-34
	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)	(£)

Hysbysebu ar gyfer proses ymgynghori ar gyfer adolygiadau	5,500	5,500	-	5,500	-	-	5,500	-	-
Cyfanswm	5,500	5,500	-	5,500	-	-	5,500	-	-

Tabl 14 - crynodeb o'r costau trosiannol i awdurdodau lleol

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Hyfforddiant	44,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	44,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabl 15 – crynodeb o'r costau rheolaidd ar gyfer awdurdodau lleol

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Costau Staff (Costau cyfle)	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200
Cyfanswm	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200	14,200

Ffiniau Atfor

Ni nodwyd unrhyw gostau.

Rhan 2, Pennod 2 – Cydnabyddiaeth Ariannol Aelodau Etholedig

Tabl 16 – cynodeb o gostau staff trosiannol Llywodraeth Cymru

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Cynhyrchu canllawiau	6,200	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cyfanswm	6,200	-	-	-	-	-	-	-	-	-
----------	-------	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Tabl 17 - crynodeb o gostau'r Comisiwn rheolaidd

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Costau rhedeg blynyddol swyddogaeth au IRPW	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000
Costau staff ysgrifenyddiaeth IRPW		80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000
Cyfanswm	60,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000

Tabl 18 - crynodeb o arbedion costau rheolaidd i Lywodraeth Cymru

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Trosglwyddo costau rhedeg blynyddol o swyddogaeth au IRPW	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000
Arbedion cost cyfle i staff - ysgrifenyddiaeth IRPW		80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000	80,000
Cyfanswm	60,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000	140,000

Dim costau meintiol.

Rhan 2, Pennod 4 – Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Cymru

Tabl 19 - crynodeb o gostau'r Comisiwn Rheolaidd

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Cydnabyddiaeth Ariannol Cadeirydd a Dirprwy Gadeirydd	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000
Cyfanswm	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000

Rhan 3 – Darpariaeth Gyffredinol

Tabl 20 - crynodeb o gostau trosiannol staff Llywodraeth Cymru

	2024-25 (£)	2025-26 (£)	2026-27 (£)	2027-28 (£)	2028-29 (£)	2029-30 (£)	2030-31 (£)	2031-32 (£)	2032-33 (£)	2033-34 (£)
Costau staff trosiannol - costau cyfle	239,400	239,400								
Cyfanswm	239,400	239,400	-	-	-	-	-	-	-	-

ATODIAD 6 – Asesiad Effaith ar Gyfiawnder

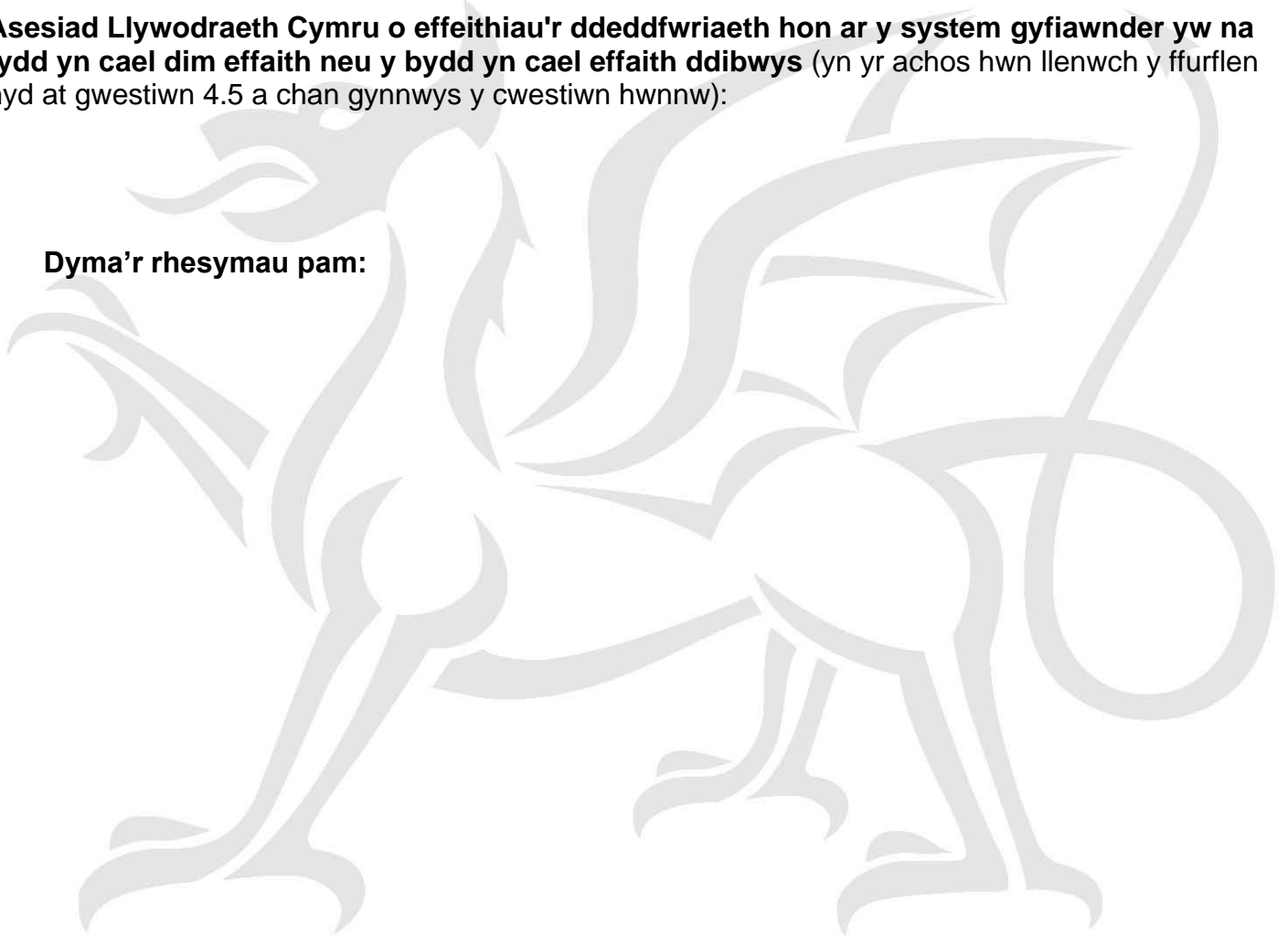
Trosolwg

Mae swyddogion Llywodraeth Cymru yn cyflwyno'r ffurflen hon

- I'w hasesu gan y Weinyddiaeth Gyfiawnder
(Dilëwch y datganiad nad yw'n berthnasol)

Asesiad Llywodraeth Cymru o effeithiau'r ddeddfwriaeth hon ar y system gyfiawnder yw na fydd yn cael dim effaith neu y bydd yn cael effaith ddibwys (yn yr achos hwn llenwch y ffurflen hyd at gwestiwn 4.5 a chan gynnwys y cwestiwn hwnnw):

Dyma'r rhesymau pam:

Trosedd dylanwad amhriodol

Mae aildrafftio'r drosedd dylanwad amhriodol a gyflwynir gan y Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) o ran etholiadau lleol yng Nghymru yn ailadrodd yr hyn sydd wedi'i gynnwys yn Neddf Etholiadau 2022 (Deddf 2022) o ran etholiadau a gedwir yn ôl.

Mae'r newidiadau i'r drosedd dylanwad amhriodol yn adlewyrchu'n union y rhai a gyflwynwyd gan Lywodraeth y DU drwy Ddeddf 2022. Amcangyfrifodd y ddogfennaeth ategol ar gyfer Deddf 2022 y byddai'r aildrafftio yn cael effaith isel ar y system gyfiawnder, gan nodi nad oedd rhwng 81% ac 86% o honiadau ledled y DU yn arwain at gamau pellach o ran etholiadau a gedwir yn ôl, a dim ond un achos llys wedi'i gychwyn yn ystod yr 8 mlynedd diwethaf.

Mae'r effaith ar gyfer etholiadau datganoledig, sef ffocws yr Asesiad hwn o'r Effaith ar y System Gyfiawnder, yn sylweddol is. Nid yw'r data a gasglwyd gan y Comisiwn Etholiadol yn cofnodi'r un achos o ddylanwad amhriodol wedi'i erlyn ers 2013 ar gyfer yr etholiadau hynny sydd bellach wedi'u datganoli i Lywodraeth Cymru. Arweinir hyn at y casgliad y bydd ailadrodd iaith Deddf 2022 ar gyfer etholiadau datganoledig yn cael effaith fach iawn, neu na fydd yn cael effaith o gwbl, ar y system gyfiawnder.

Mynd i wariant a reolir yn groes i adran 89B o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000

Bydd trosedd newydd yn cael ei chyflwyno drwy Fil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru) yn rhan o ddarpariaethau newydd a fydd yn rheoleiddio sut y caiff trydydd partiön fynd i wariant a reolir yn ystod cyfnod a reoleiddir o ran etholiadau annibynnol y Senedd. Bydd y darpariaethau hyn a'r drosedd yn adlewyrchu'r rhai a gyflwynwyd i Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda gan Ddeddf 2022 mewn cysylltiad â'r cyfnod a reoleiddir o ran etholiadau i Dŷ'r Cyffredin neu i Gynulliad Gogledd Iwerddon (adran 89A newydd).

Bydd trosedd yn cael ei chyflawni pan fydd trydydd partiön, nad ydynt wedi'u cofrestru gyda'r Comisiwn Etholiadol yn unol ag adran 88(2) o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda, yn mynd i wariant a reolir gwerth dros £700 yn ystod cyfnod a reoleiddir o etholiad annibynnol y Senedd (fel y'i diffinnir gan baragraff 6 o Atodlen 10 i Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda). Bydd yr un cosbau yn gymwys i unrhyw achos o dorri'r rheolau ag sy'n gymwys i dorri'r rheolau o ran y ddarpariaeth gyfatebol yn adran 89A o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda (ar euogfarn ddiannod yng Nghymru a Lloegr: dirwy. ar dditiad: dirwy.). Gellir datrys troseddau presennol sy'n ymwneud â mynd i wariant trydydd parti pan fydd wedi'i wahardd (ee gwario mwy na'r trothwyon cofrestru heb fod wedi cofrestru) naill ai drwy ddulliau sifil neu droseddol. Yn ymarferol, byddai'r Comisiwn Etholiadol yn gyffredinol yn datrys troseddau o'r fath eu hunain.

Er bod hon yn drosedd newydd, er mwyn amcangyfrif yr effaith ar y system gyfiawnder, rhoddwyd ystyriaeth i droseddau gwariant trydydd parti a gyflawnwyd yn ystod y blynyddoedd diwethaf yng Nghymru yn ogystal â thystiolaeth a gyflwynwyd yn rhan o'r ddogfennaeth ategol ar gyfer Deddf 2022. Mae dogfennaeth Deddf 2022 yn dod i'r casgliad bod disgwyl i effaith y newidiadau trydydd parti ar y system gyfiawnder fod yn isel, gan nad oes unrhyw achosion perthnasol wedi arwain at achosion troseddol. Mae gorfodaeth dramor o reolau yn erbyn gwariant tramor eisoes yn ofynnol mewn cysylltiad â'r trothwyon cofrestru ymgyrchwyr trydydd parti presennol. Yn yr un modd â dylanwad amhriodol, nid oes unrhyw droseddau gwariant trydydd parti wedi'u herlyn yng Nghymru na honiadau wedi'u gwneud ers 2013. Am y rhesymau hyn, a'r ffaith yr asesir y bydd y ddwy ddarpariaeth yn cael effaith fach iawn neu ddim effaith o gwbl, dim ond hyd at adran 4.5 y mae'r Asesiad o'r Effaith ar y System Gyfiawnder wedi'i gwblhau.

1.1. Teitl gweithio'r Bil

Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru)

2. Manylion cyswllt yr arweinydd polisi

2.1. Enw / teitl swydd

2.2. Adran / swyddfa / maes busnes

2.3. Rhif ffôn

2.4. Cyfeiriad e-bost

2.5. a) Dyddiad cyflwyno'r ffurflen hon

2.6. b) Erbyn pryd y mae angen ymateb?

3. Manylion cyswllt ychwanegol

3.1. Cyswllt Cyfreithiol

3.2. Rhif ffôn

3.3. Cyfeiriad e-bost

4. Gwybodaeth gyffredinol

4.1. Rhowch fanylion cyswllt a) eich swyddog arweiniol ar gyfer gwerthuso'r costau neu'r arbedion;
b) yr arweinydd Polisi Cyfiawnder, os yw'n hysbys.

4.2. Ydych chi wedi hysbysu'r swyddfa farnwrol am eich cynigion drwy gwblhau Cyfarwyddyd Desg 7? (gofynnwch am gyngor gan eich cynghorwyr cyfreithiol)

Ydym

- 4.3. Yn fras, beth yw eich cynnig? (dim mwy na hanner tudalen) (*Mae'r wybodaeth hon yn cael ei darparu i helpu swyddogion y Weinyddiaeth Gyfiawnder i ddeall bwriad y newid arfaethedig er mwyn gallu rhoi sylwadau llawn ar yr effeithiau posibl*).

Trosedd dylanwad amhriodol

Y drosedd etholiadol dylanwad amhriodol yw un o'r troseddau etholiadol clasurol a chaiff ei chyflawni pan fo unigolyn yn ceisio rhoi pwysau i orfodi etholwr i beidio â phleidleisio, neu bleidleisio mewn modd na fyddai wedi gwneud pe na bai pwysau wedi'i roi.

Mae'r drosedd eisoes yn bodoli mewn deddfwriaeth yn Neddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 (adran 115 ar gyfer etholiadau datganoledig ac adran 114A ar gyfer etholiadau a gedwir yn ôl) ac yn erthygl 81 o Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007. Mae'r drosedd yn bodoli yn rhan o gyfres o fesurau sy'n ceisio gweithredu fel rhwystr i'r rhai a fyddai am wneud niwed i brosesau democrataidd.

Mae'r ddeddfwriaeth bresennol sy'n disgrifio'r drosedd wedi dyddio ac ni cheir yr eglurder sydd ei angen er mwyn erlyn achosion o ddylanwad amhriodol. O ganlyniad, nid yw'r ddeddfwriaeth bresennol yn sicrhau amddiffyniad digonol i etholwyr. Dyma oedd un o gasgliadau dyfarniad 2015 y Comisiynydd Mawrey yn Erlam & Ors vs.

Y rhai a fydd yn elwa fwyaf ar y ddeddfwriaeth wedi'i diweddarau fydd etholwyr, a'r heddlu ac erlynywyr y mae'n ofynnol iddynt ystyried a yw dylanwad amhriodol wedi'i gyflawni. Bydd iaith eglurach y drosedd wedi'i hailddrafftio yn gweithredu fel rhwystr i'r rhai a fyddai am geisio rhoi pwysau amhriodol ar etholwr. Y bwriad yw y bydd y drosedd yn fwy syml i'w herlyn pe bai achosion yn cael eu cyflwyno. Fodd bynnag, nid ydym yn rhag-weld nifer uwch o erlyniadau gan fod tystiolaeth a gasglwyd gan y Comisiwn Etholiadol ers 2013 yn awgrymu nad oes, o bosibl, unrhyw droseddau o ddylanwad amhriodol wedi cael eu herlyn (gweler ffigurau isod).

O blith pedwar cyhuddiad posibl yn etholiadau lleol ac etholiadau'r Senedd yng Nghymru ers 2013, ni chymerwyd camau pellach mewn tri achos ac nid oes data ar gyfer un achos, hy nid oes achosion wedi'u herlyn ers 2013. Fel y nodwyd ar gyfer yr asesiad effaith o ran Deddf Etholiadau 2022 y DU, nid oes data i ddangos faint o erlyniadau ychwanegol fydd gan nad ydym yn gwybod faint o honiadau / deisebau etholiadol fyddai wedi arwain at gamau pellach, pe bai'r gyfraith wedi bod yn gliriach ar y pryd. Ni fyddai unrhyw amcangyfrifon o effeithiau tymor byr, canolig a hirdymor sy'n seiliedig ar y data cyfyngedig cyfredol yn rhai cadarn. Mae hyn yn unol â'r asesiad sydd wedi'i gynnwys yn Neddf Etholiadau 2022 y DU.

Mynd i wariant a reolir yn groes i adran 89B o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000

Mewnosododd adran 26 o Ddeddf 2022 adran 89A newydd yn Neddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda sy'n atal trydydd parti, nad yw'n gallu cofrestru yn drydydd parti cydnabyddedig o dan adran 88 o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda, neu nad yw'n gymdeithas anghorfforedig sydd â'r cyswllt angenrheidiol â'r DU, rhag mynd i wariant a reolir (gan gynnwys gwariant tybiannol a reolir) gwerth dros £700 yn ystod cyfnod a reoleiddir o etholiad Seneddol y DU ac etholiad i Gynulliad Gogledd Iwerddon. Bydd y Bil yn mewnosod adran newydd arall yn Neddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda (adran 89B) a fydd, i raddau helaeth, yn atgynhyrchu'r cyfyngiad hwn mewn perthynas â chyfnodau a reoleiddir o etholiadau annibynnol y Senedd a bydd yn cymhwysu'r un cosbau ar gyfer unrhyw achos o dorri'r rheolau. Mewn perthynas ag etholiadau annibynnol y Senedd, dim ond trydydd partion sydd wedi'u cofrestru gyda'r Comisiwn Etholiadol o dan adran 88 o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda a fydd yn gallu mynd i wariant a reolir yn ystod y cyfnod a reoleiddir perthnasol.

Mae euogfarnau am dwyll etholiadol ledled y DU yn isel ac yn arbennig o isel yng Nghymru. Bydd y ddwy drosedd yn bennaf yn gweithio gyda'r gyfres o droseddau etholiadol i weithredu fel rhwystr i'r rhai a fyddai am gyflawni troseddau. Os bydd yn llwyddo, bydd yr Heddlu a'r Swyddogion Canlyniadau yn adrodd bod ganddynt fwy o hyder wrth gymhwysu'r ddeddfwriaeth eglurach mewn sefyllfaoedd gweithredol. Byddai erlynywyr yn adrodd bod ganddynt fwy o hyder wrth erlyn troseddau.

Fodd bynnag, er y byddai mwy o hyder yn cael ei ystyried yn llwyddiant, nid ydym yn rhag-weld y bydd y newidiadau hyn yn arwain at lawer mwy o achosion yn cael eu cyflwyno. Y rheswm dros hyn yw mai ychydig iawn o droseddau etholiadol sy'n cael eu cyflawni mewn etholiadau datganoledig yn gyffredinol, ac nid oes unrhyw achosion o ddylanwad amhriodol na throseddau gwariant trydydd parti wedi'u herlyn yng Nghymru ers 2013.

- 4.4. Nodwch pryd y byddwch yn cynnal adolygiad ôl-weithredu o'r ddeddfwriaeth hon a'r camau gorfodi sy'n deillio ohoni.

Bydd y ddeddfwriaeth yn cael ei gweithredu mewn pryd ar gyfer etholiadau'r Senedd ym mis Mai 2026 a'r etholiadau lleol cyffredin nesaf yn 2027. Mae'r Comisiwn Etholiadol yn gweithio gyda'r Swyddogion Un Pwynt Cyswllt ym mhedwar awdurdod heddlu Cymru i gofnodi nifer yr achosion ar ôl pob etholiad. Bydd yr wybodaeth hon yn cael ei chymharu ag etholiadau'r blynyddoedd blaenorol i ganfod a oes unrhyw gynnydd mewn achosion

- 4.5. A yw'r cynnig deddfwriaethol hwn yn debyg mewn unrhyw ffordd i ddeddfwriaeth sy'n cael ei chyflwyno yn Lloegr? Os ydyw, enwch y ddeddfwriaeth honno a nodwch isod unrhyw ffyrdd y bydd y ddeddfwriaeth a gyflwynir yng Nghymru yn wahanol.

Os nad oes gwahaniaeth sylweddol rhwng y ddeddfwriaeth hon a deddfwriaeth Lloegr, mae'n bosibl na fydd angen cwblhau pob rhan o'r ffurflen.

Dylanwad amhriodol

Mae Deddf 2022 yn mewnosod adran 114A newydd yn Neddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 (drwy Ran 1, Atodlenni 5 ac 8). Mae'r adran 114A newydd yn cynnwys iaith eglurach ar gyfer y drosedd dylanwad amhriodol o ran etholiadau a gedwir yn ôl. Caiff hyn ei ailadrodd ar gyfer etholiadau datganoledig fel nad oes gwahaniaeth yn niffiniad y drosedd.

Mynd i wariant a reolir yn groes i adran 89A o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000

Mewnosododd adran 26 o Ddeddf 2022 adran newydd yn Neddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda (adran 89A) sy'n atal trydydd parti, nad yw'n gallu cofrestru yn drydydd parti cydnabyddedig o dan adran 88 o Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda, neu nad yw'n gymdeithas anghorfforedig sydd â'r cyswllt angenrheidiol â'r DU, rhag mynd i wariant a reolir (gan gynnwys gwariant tybiannol a reolir) gwerth dros £700 yn ystod cyfnod a reoleiddir o etholiad Seneddol y DU neu etholiad i Gynulliad Gogledd Iwerddon. Mae hyn, i raddau helaeth, yn cael ei ailadrodd ar gyfer y cyfnodau a reoleiddir o etholiadau annibynnol y Senedd.

- 4.6. Nodwch enw unrhyw ddeddfwriaeth arall berthnasol. Sut ydych chi'n disgwyl i ddarpariaethau perthnasol y ddeddfwriaeth (newydd) hon gael eu rhoi ar waith?

Amherthnasol

- 4.7. Nodwch erbyn pa ddyddiad y byddwch yn disgwyl a) i'r newidiadau deddfwriaethol ddod i rym, b) y dyddiad y bydd yr effaith gyntaf a ragwelir ar y system gyfiawnder yn digwydd.

Amherthnasol

4.8 Os ydych yn newid neu'n cyflwyno trosedd, sanctsiwn neu gosb, ar ba rai o'r grwpiau canlynol fydd y cynnig yn effeithio, ac ym mha amgylchiadau y bydd hynny'n digwydd? (ticiwch bob un sy'n berthnasol)

- Unigolion
- Sefydliadau Preifat (ee Busnesau)
- Sefydliadau Cyhoeddus (ee Adrannau'r Llywodraeth)

Amherthnasol

4.9 A yw eich deddfwriaeth yn effeithio ar Gymru yn unig neu a ydych chi'n cydweithio â gweinyddiaethau eraill? Ticiwch bob un sy'n berthnasol a darparwch fanylion bras fel bo'n briodol, gan gynnwys a fydd eich cynnig yn creu cyfreithiau gwahanol yng Nghymru o gymharu â Lloegr, yr Alban a/neu Ogledd Iwerddon.

Nodwch, ac eithrio'r tribiwnlysoedd datganoledig, fod y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn gweinyddu'r system gyfiawnder yng Nghymru a Lloegr yn unig. Trafodwch ag uned ddatganoli'r Weinyddiaeth os ydych yn rhag-weld y gallai eich cynnig effeithio ar y llysoedd neu'r carchardai yn yr Alban neu Ogledd Iwerddon

- Cymru yn unig
- Lloegr
- Yr Alban
- Gogledd Iwerddon
- Arall (Nodwch)

Amherthnasol

4.10 Os gallai eich deddfwriaeth effeithio'n uniongyrchol ar y rheini sy'n ymweld â Chymru neu ar eraill nad ydynt fel arfer yn byw yng Nghymru, neu os yw eich deddfwriaeth yn wahanol iawn i'r deddfwriaeth sydd yn Lloegr, yr Alban neu Ogledd Iwerddon:

- a) pa drefniadau ydych chi wedi'u gwneud i sicrhau eich bod yn gwella ymwybyddiaeth yn barhaus ynglŷn â'r dull gweithredu gwahanol yng Nghymru o ran deddfwriaeth sy'n ymwneud â'r mater hwn?
- b) beth fydd y goblygiadau i'r asiantaethau gorfodi, o ran cymryd camau yn erbyn unigolion nad ydynt fel arfer yn byw yng Nghymru?

Amherthnasol

4.11 Beth yw'r opsiynau sy'n cael eu hystyried a sut mae hyn yn newid y sefyllfa bresennol?

Amherthnasol

4.12 Os ydych yn creu cosb neu sancsiwn sifil newydd, pa lys neu dribiwnlys ddylai ddelio â hyn yn eich barn chi?

Amherthnasol

Troseddau a Chosbau a Sancsiynau Sifil

4.13. Pa rai o'r canlynol ydych chi'n eu creu / diwygio? (ticiwch bob un sy'n berthnasol)

- Sancsiynau Sifil
- Cosbau Penodedig
- Gorchmynion Sifil
- Sancsiynau Troseddol
- Troseddau
- Arall (Nodwch)

Amherthnasol

4.14. Os ydych yn creu trosedd, pa un o'r rhain yw hi?

- Trosedd ddiannod yn unig (yr achos yn cael ei glywed gerbron mainc o ynadon lleyg / barnwr yn unig)

- Trosedd neillfordd
- Trosedd ddiadwy yn unig (yr achos yn cael ei glywed gerbron barnwr a rheithgor)

Mewn achosion lle bwriedir i'r gosb uchaf fod yn ddirwy ddiderfyn, ac y gellir cyfiawnhau trosedd neillfordd, esboniwch pam nad yw trosedd ddiannod yn unig yn cael ei hystyried yn briodol. Mae hyn yn arbennig o berthnasol os mai ychydig o achosion, os o gwbl, a ragwelir.

Amherthnasol

.4.15. Pwy fydd yn gyfrifol am orfodi eich cynnig deddfwriaethol a sut byddant yn mynd ati i wneud y rôl hon? A fydd mwy o angen / llai o angen am gamau gorfodi? Cofiwch hefyd gynnwys costau disgwylidig y camau gorfodi a sut y byddant yn cael eu hariannu.

Amherthnasol

4.16 Sawl achos ydych chi'n eu rhag-weld bob blwyddyn? Rhowch fanylion unrhyw dystiolaeth am y tybiaethau y mae'r amcangyfrifon yn seiliedig arnynt.

Amherthnasol

4.17 A ydych chi'n disgwyl i'r achosion gael gwrandawriad mewn Llys Ynadon, Llys y Goron neu Lys Sifil? Beth fydd y cyfrannau?

Amherthnasol

4.18 Nodwch uchafswm y ddirwy a/neu'r cosbau carchar perthnasol. Pan fo troseddau'n cynnwys cosbau o ddirwy neu gyfnod yn y carchar, nodwch ac eglurwch yr amgylchiadau a fyddai'n arwain at ddedfryd o garchar wedi'r euogfarn a chyfran y cosbau o garchar a fydd ar y lefel uchaf bosibl.

Amherthnasol

4.19 Rhowch fanylion unrhyw droseddau a / neu gosbau procsi neu bresennol y mae'r cosbau arfaethedig yn seiliedig arnynt. Os ydych yn adlewyrchu / cymharu deddfwriaeth bresennol, sicrhewch eich bod yn troi at y fersiynau diweddaraf o'r ddeddfwriaeth (drwy Westlaw, y gwasanaeth ymchwil

cyfreithiol ar-lein) gan nad yw'r rhain ar gael ar-lein bob amse. Gweler tudalen 8 o'r canllawiau JSII ar sut i gael data yn ymwneud â nifer yr achosion a gyflwynwyd o dan y ddeddfwriaeth yr ydych wedi'i nodi.

Deddfwriaeth / Adran	Trosedd	Nifer yr achosion

4.20 Rhowch fanylion y ddeddfwriaeth berthnasol (lle bo hynny'n briodol) a chadarnhewch a gytunwyd ar greu neu ddiwygio troseddau a chosbau yn unol â'r canllawiau sydd ar gael yma <https://www.gov.uk/government/publications/making-new-criminal-offences>.

Amherthnasol

4.21 Beth fydd y goblygiadau tymor byr, tymor canolig a gydol oes i unigolyn a gaiff ei ganfod yn euog o'r drosedd hon, a sut mae hyn yn gymesur â'r drosedd sydd i'w chreu?

Amherthnasol

4.22 A yw'r ddeddfwriaeth hon yn gosod unrhyw ddyletswydd ar y sector cyhoeddus? Os ydyw, rhowch eich asesiad o ba mor debygol ydyw i unigolion neu fusnesau gymryd camau yn erbyn y sector cyhoeddus am beidio â chydymffurfio â'r ddeddfwriaeth hon

Amherthnasol

5. Gwasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd Ei Fawrhydi (HMCTS) a Gwasanaeth Tribiwnlysoedd Cymru

Amcangyfrif y newid i lwyth achosion y Gwasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd (gan gynnwys tribiwnlysoedd datganoledig)

5.1 A ydych chi'n disgwyl unrhyw newid i broses y Llysoedd neu'r Tribiwnlysoedd, neu gynnydd / gostyngiad yn nifer y ceisiadau / achosion i HMCTS a / neu Dribiwnlysoedd Cymru wrth greu neu ddiwygio'r gyfraith hon? Darparwch amcangyfrif o'r newid i nifer yr achosion fydd yn mynd drwy system y llysoedd yn gyffredinol, eglurwch unrhyw newidiadau i'r broses ac amlinellwch y dystiolaeth a'r ffynonellau sy'n cefnogi'r amcangyfrif hwn.

Amherthnasol

5.2 Cadarnhewch a fyddai'r llysoedd / tribiwnlysoedd o dan ddyletswydd i roi gwybod i awdurdodau rheoleiddio am unrhyw euogfarnau o dan y drosedd hon.

- Na fyddent
 Byddent (rhowch fanylion)

Amherthnasol

Hawliau Apelio:

5.3 A yw eich cynnig yn creu hawl newydd i apelio neu'n estyn awdurdodaeth bresennol yn y System Tribiwnlysoedd Unedig neu'r llwybr tuag at adolygiad barnwrol? Os ydyw, sut ydych chi'n disgwyl y bydd y rhain yn cael eu trin (h.y. a fyddant yn cael eu gweinyddu gan HMCTS neu gan Dribiwnlysoedd Cymru)?

Amherthnasol

5.4 A ydych yn disgwyl sefydlu awdurdodaeth tribiwnlysoedd newydd? Os felly, a yw hyn wedi'i drafod ag Uned Tribiwnlysoedd Cymru / y Weinyddiaeth Gyfiawnder?

Amherthnasol

Dull Amgen o Ddatrys Anghydfod

5.5 I ba raddau y byddai'n briodol defnyddio dull amgen o ddatrys anghydfod (gan gynnwys cyfryngu)? Sut y bydd modd mesur llwyddiant y dull amgen hwn?

Amherthnasol

Erlyn a Gorfodi

5.6 Os mai ychwanegu trosedd newydd yw'r cynnig, a fydd Gwasanaeth Erlyn y Goron yn erlyn diffynyddion? Os na fydd, nodwch pwy fydd yn erlyn.

Amherthnasol

5.7 A fydd y cynnig yn gofyn am systemau gorfodi ar gyfer dyledion sifil, sancsiynau sifil neu gosbau troseddol? Os bydd, pwy ydych chi'n disgwyl fydd yn eu gorfodi?

Amherthnasol

Rheolau Gweithdrefnol, Canllawiau Cosbau a Dedfrydu HMCTS

5.8 Ydych chi'n rhag-weld y bydd rhaid diwygio rheolau gweithdrefnol y Llysoedd a/neu'r Tribiwnlysoedd? Os ydych, beth yw'r dyddiad tebygol ar gyfer y newidiadau hyn?

Amherthnasol

5.9 A fydd y cynigion yn gofyn am diwygio canllawiau dedfrydu a / neu gosbau?

Amherthnasol

6. Cymorth Cyfreithiol a Ffioedd Llys

6.1 Pa dystiolaeth sydd y bydd modd i'r unigolion y mae'r cynnig yn effeithio arnynt gael gafael ar y canlynol a'u fforddio:

- cynrychiolaeth a chyngor cyfreithiol er mwyn i'w hachos gael gwrandawriad teg
- ffioedd llys cysylltiedig

Pa gostau cyfreithiol a allai fod yn daladwy gan bob parti mewn achos cyffredin, a pha ddarpariaethau sy'n bodoli i barti sy'n cael ei ganfod yn ddiuog adennill yr holl gostau cyfreithiol neu ran o'r costau hynny?

Amherthnasol

6.2 Pan weithredir eich cynnig, a yw'n debygol y bydd angen i unigolion geisio cyngor cyfreithiol a gwneud cais am gymorth cyfreithiol yn unrhyw un o'r meysydd canlynol? Darparwch dystiolaeth ategol ym mhob achos.

- Troseddol
- Sifil (gan gynnwys Teuluoedd)
- Ceisio Lloches
- Dim cymorth cyfreithiol ar gael (darparwch dystiolaeth ategol)

Amherthnasol

6.3 . Os bydd unrhyw effaith ar gymorth cyfreithiol, a fyddai costau'r cymorth hwn yn cynyddu neu'n gostwng (ac o faint)?

7. Y Gwasanaethau Rheoli Troseddwy'r a Charchardai

Yr Effaith ar Wasanaethau Carchardai Ei Fawrhydi

7.1 A fydd y cynigion yn arwain at newid yn nifer y troseddwy'r sy'n cael eu cadw yn y carchar (gan gynnwys ar remánd) neu ar gyfnod prawf (gan gynnwys dedfrydau cymunedol)? Os felly, rhowch amcangyfrif ynghyd â'r rhesymau dros yr amcangyfrif hwn, amcan o'r amserlen ar gyfer cyrraedd y nifer hwn o ddedfrydau, y dystiolaeth sy'n sail i hyn a ffynhonnell eich gwybodaeth.

Amherthnasol

7.2 A yw'r cynnig yn creu, yn dileu neu'n newid trosedd bresennol â dedfryd o garchar neu gyfnod prawf, neu'n newid hynt y troseddwy'r drwy'r gwasanaeth carchardai / prawf? Os ydyw, rhowch fanylion, gan gynnwys yr effaith ddisgwylidig ar y gwasanaethau prawf.

Amherthnasol

8. Y Prif Effeithiau a nodwyd ar y System Gyfiawnder

8.1 Niferoedd (estynnwch yr hyd os oes angen):-

DS ym mhob achos, dylech dybio ffigur blynyddol cyfartalog neu nodi'n glir os ydych yn ystyried cyfnod amser gwahanol. Os yw'n bosibl y byddai gwahaniaeth mawr rhwng y nifer cyfartalog ar gyfer y blynyddoedd cyntaf, nodwch wybodaeth ychwanegol yn y nodiadau isod. **Gweler uchod – dim effaith.**

Nodwch pa wasanaeth llys, tribiwnlys neu Weinyddiaeth Gyfiawnder y bydd y cynnig hwn yn effeithio arno.	Niferoedd (rhowch amcangyfrif mewn rhifau a hefyd yr amrediad isaf-uchaf)	Math (ee lle mewn carchar, gwrandawriad tribiwnlys, cosb benodedig ac ati)	Gwybodaeth ychwanegol
Troseddau a Sanctsiynau			
Cosbau Sifil			
Gwasanaethau Llysoedd a Thribiwnlysoedd EF			
Tribiwnlysoedd Cymru			
Cymorth Cyfreithiol			

8.2. Gwasanaethau Rheoli Troseddwy a Charchardai (gallwch ymestyn yn ôl yr angen, llenwch yr isod dim ond os nad yw'r gosb uchaf yn ddirwy). **Gweler uchod – dim effaith.**

Trosedd	Cosb Uchaf	Nifer yr erlyniadau y flwyddyn (amcangyfrif mewn rhifau a'r isafswm-uchafswm)	Y gyfran debygol fydd yn cael dedfryd o garchar yn syth

Trosedd	Cosb Uchaf	Nifer yr erlyniadau y flwyddyn (amcangyfrif mewn rhifau a'r isafswm-uchafswm)	Y gyfran debygol fydd yn cael dedfryd o garchar yn syth
Nodiadau:			

Cofiwch fod rhaid i unrhyw gostau neu arbedion a nodwyd o ganlyniad i unrhyw newidiadau i'r system gyfiawnder / gwaith ychwanegol gael eu cynnwys yn yr asesiad ariannol o'ch deddfwriaeth.

